

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Liviu Rebreanu

SCRISORII

Director: SEVER URSA

PUBLICATIE EDITATA DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRITA-NASAUD SI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL X Nr. 1 (70) *** FEBRUARIE 2006 *** 8 PAGINI *** 10.000 LEI

La Sibiu l-am cunoscut pe filosoful Constantin Noica

A apărut spre sfârșitul lui 2005 o carte ce se alătură operei gânditorului, cu titlul SCRISORI INEDITE, către și de la Constantin Noica. Editura Limes din Cluj-Napoca, sub semnătura îngrijitoare de ediție Maria Cogălniceanu, reușește și de data aceasta să ofere cititorilor o tipăritură aleasă. Numele care a străbătut dramatic secolul XX, biografic și prin scris, prin acestea adaugă travaliului său intelectual alte pagini neștiute. Ele sunt importante prin relevarea atâtor demersuri pe care le întreprinse pentru numele naționale Mihai Eminescu și Lucian Biaga. Avea credința că fără pătrunderea lor în conștiința culturală europeană, România va rămâna o terra incognita. Poetul și filosoful trebuie intonați în patrimonial omenirii!

Despre strădaniile conservării manuscriselor eminesciene, face referire și în corespondența din recenta carte, în perioada Păltiniș, respectiv Caietele Eminescu. De acolo, seria cu privire la tipărirea lor, că: „În ce privește hârtia, aștept răspunsul de la Botoșani” (p.59). Aceasta era la începutul anului 1986.

În acele împrejurări și ardente preocupări, l-am cunoscut. Tocmai coborâse din munte (Păltiniș) la Biblioteca „Astra” din Sibiu, unde venea cam o dată pe lună să suie o desagă de cărți la chilia lui. Ne-am întâlnit și ne-am întins mâna în biroul lui Aurel Cotul, județeanul din Josenii Bărgăului. El era șef de secție în instituție inclusiv al fondului documentar, și dintr-odată l-am intuit ca fiind gazdă foarte ospitalieră, și mai mult chiar, a filosofului Noica, ce își umplea pipa când am intrat la amicul meu.

Apropierea s-a produs îndată ce am fost introdus în firul discuției și am sugerat posibila xerografiere și fotocopiere a Caietelor Eminescu la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca. Cunoașterea posibilităților tehnice și a personalului calificat în astfel de lucruri de la B.C.U., unde am lucrat multe părți de reproducere și iconografie la vreo cinci volume din Virtus Romana Rediviva apărute până atunci, a fost argumentul de început.

Doi oameni s-au entuziasmat de ideea colaborării când au aflat de nobila inițiativă și propunerea solicitantă a filosofului, Mihai Triteanu, directorul de la B.C.U. și Traian Brad, directorul Bibliotecii Județene „Octavian Goga” (Cluj), acesta dispunând de fonduri pentru astfel de investiții. Căci înainte de tipărire a lucrării, trebuia asigurată originalul ei în cele două forme reprodus și distribuit pentru păstrare în mai multe biblioteci și arhive din țară. Colaborarea a început îndată și s-a finalizat cu succes, spre bucuria tuturor pentru asigurarea moștenirii manuscrise eminesciene, despre care Constantin se îngrijorase și cu alt prilej mi-a spus: „Dacă pierdem acest tezaur prin cine știe ce întâmplare tragică, ne pierdem identitatea ca neam român”.

Din intermediar am rămas doar un cunoscut și oarecum apropiat al „domnului Noica”. Nu am corespondat, pentru că eram urmărit de Securitate amândoi și când aveam vreo problemă sau îmi era dor să-l văd, mergeam la „Astra” în Sibiu. Aflam când coboară la bibliotecă după cărți și să-l văd pe domnul Cioran, fratele prietenului său de la Paris. O singură dată am urcat să-l văd la Păltiniș, cu mașina, însoțit de Aurel Cotul și de nepotul meu Simion Echim. Era acolo și domnul Gabriel Liceanu. Se apropia Crăciunul (sau imediat după aceea) și toți îi dusesem câte ceva de la tăierea porcului și din prunii bistrițeni.

Adoua oară am urcat muntele Păltiniș la înmormântarea filosofului; prea pe neașteptate venită moartea lui. Eram printre cei nouă clujeni de față la înhumare. De curând s-au împlinit 18 ani. Nu pot să cred că au trecut atâția ani!

La saniuș

Cluj-Napoca
30 decembrie 2005
TEODOR TANCO

Portret

Într-o băncuță de lemn, cu privirea sfioasă, cu gândul departe și cu o răbdare „cât marea” mă regăsesc într-o veche fotografie. Mă întorc în timp și-mi răsună vocea caldă și blândă a dascăliței mele. Mă întreb acum, după ani și ani, cum a fost copilăria? Închid ochii și-mi răspund: copilăria, a fost leagănul vieții, darul cel mai de preț, o gingașă petală, o rază de lumină și speranță, o adiere de vânt într-o arșiță cumplită, o rază de soare, un buchet de flori, un strop de fericire, o binecuvântare dumnezeiască.

Ea a supraviețuit în sufletele noastre, prin demnitatea ce a caracterizat-o, prin priceperea și bunătatea ei, prin glasul blând ce ajungea la noi, prin cinstea și modestia nemăintâlnită, prin lecțiile de neuitat, prin exemplul personal.

Dacă foștii elevi își amintesc peste ani cu drag și recunoștință de dascălii pe care i-au avut, înseamnă că numele lor a rămas gravat în inimile generațiilor pe care i-au format. În fiecare din noi există un simbol, cel al „MEȘTERULUI MANOLE”, care asemenea lui, dorim să zidim ceva în viață.

Dacă atunci ne-am dorit, deși copii fiind, finalitatea nu a întârziat să apară: am ajuns creatori de artă și frumoși, buni sportivi, buni matematicieni, oameni ai cifrelor, cunoscători de limbi străine, modelatori de suflete și caractere, voci melodioase sau fete lucrând la războiul de țesut, sau hoinari ai pădurii. A fost nevoie de educație, de apropiere sufletească, de multă căldură și multă, multă dragoste.

De unde am primit-o? ȘCOALA MĂIEREANĂ.

Cine au fost dascălii ei? MĂIERENII.

Găsește-ți o clipă, și vino la MUZEUL SATULUI „LIVIU REBREANU” și acolo se vor plimba prin fața ochilor tăi „eroii altor vremuri, în cușunile lor de neguri”. Deschide-ți sufletul și inima cu acea cheie de aur ce poate deschide ușa ferecată a oricărui suflet și ridică perdeaua de pe trecut și vei auzi tot ce spuneau glasurile lor. Atunci vei putea spune, asemeni lui Sadoveanu, cel ce n-a creat oameni ci a creat un popor...pus într-un decor sublim și aspru, măreț și fabulos (George Călinescu), nu știi ce lumină a trecut din soarele primăverii în ochii mei, încât privindu-i pe sub tavanul din lemn de brad, mirosind a cetină, pot spune: le scânteiau privirile și erau și ei mișcați când ne spuneau despre măreția strămoșilor. Când făceau un semn cu mâna, așa, într-o parte, parcă ridicau o perdea de pe trecut și noi vedeam tot ce spunea glasul lor.

Ce ne-au învățat DASCĂLI? ... rugăciuni, colinde care parcă erau așa de frumoase și înălțătoare pentru copilăria și sufletele noastre, ne-au învățat să credem în dreptate chiar dacă acum de multe ori, doare și o găsim atât de rar, ne-au

învățat să credem în trecut, să credem în povești, să deslușim secretele gramaticii și tainele matematicii, ne-au învățat să plantăm o floare și să fim gingași ca ea, să răspândim parfum și curățenie ca petalele crinului, ne-au învățat să facem o pălărie, sau o barcă ... din hârtie. Și cum să nu spui că aceste învățături ne-au rămas în suflet „ca semințe bune ce au înflorit bogat mai târziu”.

Mă întreb acum: ce este școala? ... este inima, este mintea, este pulsul satului, este viață, este frământare și neliniște, este dragoste și multă, multă căldură care își deschide porțile în fiecare toamnă, primind la sânul ei elevi și dascăli. Unii mai sunt, alții au plecat prea devreme, alții au venit, însă pentru fiecare păstrăm în adâncul sufletului ceva ce nu se poate uita. Asemeni lui Sadoveanu pot spune: „Nu vom uita niciodată” că aici au trăit și trăiesc oamenii adevărați, că aici e viața și leagănul lui Rebreanu, că pe aici au trecut generații de elevi, cu opincuțe și treistute țesute în stative de mame și bunicuțe și care poartă peste mări și țări dorul măierean. Fiecare a lăsat o parte din viața lui, munca, pasiunea și dăruirea de neuitat.

Umbrele serii mă învăluie și în depărtare aud

două glasuri și un clopoțel. Sunt vîlăstarele mele cu o sensibilitate aparte: unul ce iubește pădurea și cugetul liber și unul ce are în suflet muzica și darul dreptății. Lor le înșiruiesc ca într-un tablou al lui Grigorescu acele figuri de dascăli măiereeni și le spun că ei se vor regăsi în acest „Portret”.

VICTORIA SCRIDONESI

Cu prilejul zilei de naștere, colectivul redacțional urează directorului nostru, eminentul om de cultură și dascăl - SEVER URSA - multă, multă sănătate și aceeași tinerețe veșnică cu care ne însuflețește zi de zi.

LA MULȚI ANI !

Lirica

Celor însurați

O chestie ce n-o știu din școală,
Și-n gândul meu face lumină:
Îmi place jumătatea „goală”
În timp ce beau juma'tea plină.

Vocație

Ca să devii avocat
E nevoie de voință
Căci primul proces pierdut
Este cel de conștiință.

Unei doamne senator

Este membră în senat
Și-am ales-o cu ardoare
Fiindcă toți i-am admirat
Membrele inferioare.

Un caz fericit

După clipe de protest
Parcă m-am umplut cu sevă,
Demnitatea mi-am pierdut-o
Dar mi-au dat banii pe grevă.

Bune maniere

În familie e frumos
Să luăm masa-mpreună
Iar părinții să ne spună
Când și unde-o punem jos.

Confuzie

I s-a umezit privirea
Când m-a zărit, dulcea făptură,
Dar nu din admirație,
Ci din prea multă băutură.

prof. GRIGORE COTUL

Cartea

ÎN SPATELE CĂLĂREȚULUI sau CALITATEA DE MARTOR

A doua carte a lui Icu Crăciun, apărută la Editura „Clubul Saeculum” - Beclean, sub îngrijirea inimosului prozator Aurel Podaru, vine să confirme capacitatea analitică cu care Icu Crăciun își înzestreză personajele sale. Așa cum afirmă: „Pe oamenii liniari i-am detestat. Aceștia s-au născut, s-au școlit, s-au înmulțit și au pierit anonimi, singura dâră în viață rămânând pe crucile lor”. În schimb „Întotdeauna mi-au fost dragi oamenii triști, omul trist este mai uman, dar și mai profund”. Într-adevăr, prin personajele sale, Profesorul adică Sasu, Profesoara, Bunu, Buna, Ambroziu și nu în ultimă instanță autorul, sunt oamenii triști ai perioadei '950-'970, perioadă în care „un consătean a fost ridicat și o jumătate de an nu l-a mai văzut nimeni. S-a întors acasă surd”.

Aceștia sunt oamenii cărora regimul comunist ie furaseră pur și simplu iluziile.

Întregul discurs creează o atmosferă apocaliptică, în care securitatea a instalat teroarea și frica în mintea și sufletul tuturor. Lumea prezentată este o lume tristă, deci cei ce gândeau, cei ce aveau calitatea de martor, își pierduseră speranța că vor scăpa de „ciuma roșie”.

Aceștia supraviețuiau prin cultură. Iată deci că, terapia acelor ani era cartea aleasă cu grijă.

Personajele trăiesc grave crize de conștiință. Lumea își sufoca vițeei la fătare, își abandonau animalele, datorită taxelor împovărătoare. Profesorul venit în sat, după evenimentele din Ungaria anilor '56, de o cultură impresionantă, devine un personaj pitoresc, emblematic. Profesorul era poliglot, își găsea refugiu în presocratici, în Platon, Aristotel, apoi în Pascal și Kirkegard etc.

Pentru „pseudointelectuali”, Profesorul, devenise „conștiința infirmității lor spirituale”.

Construind fraze concise și lapidare precum „orice sistem filosofic este vulnerabil, că aprobarea unei dogme însemna, de fapt, pierderea libertății de a gândi”; sau „Devenind membru de partid și demonstrând loialitate și imbecilitate puteai face carieră” îl aduce pe Icu Crăciun în atmosfera unor scriitori ca și Gabriel Liiceanu.

Bunul reprezintă eroii perioadei proletcultiste. Pe același plan cu Buna este Profesoara, cu studii la Sorbona, căreia sistemul îi confiscase o jumătate de casă transformând-o în poștă și pe jumătate din avere făcând „magazin universal”. După ce ne introduce în atmosferă, autorul conchide: „În perioada aceea țara gema de informatori ai securității și spaima se

răspândise în sufletul oamenilor ca o pecingine”. „Jubilațiile activiștilor de partid luaseră mințile și câtorva dascăli ai satului”. „Devenind membru de partid și demonstrând loialitate și imbecilitate puteai face carieră”. Prezintă „o lume întoarsă pe dos, în care Bunul nu s-a putut adapta. A murit cu inima neîmpăcată, așteptând an de an să vină americanii.

Impresionantă este Profesoara care a lăsat testamentar ca la moartea ei să-i cânte „Deșteaptă-te române”, fapt ce s-a și realizat. Asta dizidentă, și eram în anii 70.

Elementul poetic, presărat cu rețineri, precum vorbind de copilărie și plugușor autorul spune: „Îmi venea să iau biciful de la copii și să plesnesc atât de tare încât să sfâșii lumea în două”.

Iată simțămintele tânărului care sorbea din cultura Profesorului, Profesoarei și care începea să fie martorul „unui sat cu conducători ateți și cărți atee”.

Civilul este personajul care atrage, este creionat concis, este personajul aceluia sistem, care ar fi fost în stare să-și „renege și părinții”, ca să-și justifice docilitatea față de sistem.

Decăderea morală din anii aceia, când tinerii își lăseau plete și barbă, era spiritul de frondă, singurul mod de protest împotriva regimului. Romanul, prin personajele sale, reprezintă o lume în care cel cu conștiință nu se putea mișca, manifesta, după cum afirmă autorul „pentru activiști și securiști, un copil talentat însemna un viitor dușman, care trebuia supravegheat”.

„Pătura șovăielnică” cum erau numiți intelectualii, trebuia supravegheată, pentru că autorul, ajuns și el profesor, mergând la Biserică, a fost așezat alături de Vavulea, nebunul satului.

Cartea se încheie în aceeași atmosferă tristă, cu gândul intelectualului ia sinucidere, ca ultimă soluție, dar este salvat în conștiința sa de „primatul credinței asupra științei”.

Autorul afirmă că „a scris pentru ca absurditățile trăite să nu se mai repete și oamenii să nu-și mai risipească energiile în inutilități”.

„În spatele călărețului” Icu Crăciun a reușit cu succes să facă un tablou veridic al anilor '950-'970, dintr-o localitate cu șapte mii de suflete, având atât el cât și cartea, o mare calitate: calitatea de martor ai acelor timpuri.

ALEXANDRU RAȚIU

Almanah Mihai Eminescu 2004

îndeosebi de suplimentul literar al acestora și și-a întemeiat propria editură „Macarie”, cu numele unui cunoscut tipograf din cetatea voivodală a Munteniei de la începuturile literaturii noastre. Aici a editat, printre alții, pe câțiva din prietenii săi ardeleni, pe Ion Radu Zegreanu din Beclean, pe Sever Ursa, din Maieru, „Cuibul visurilor” lui Liviu Rebreanu.

Are un cult pentru marii poeți români; în 2004 a editat un bogat **Almanah Mihai Eminescu**, de 400 de pagini în care sunt adunate pagini vechi și noi despre „poetul

Cartea

Mihail I. Vlad prietenul Poeziei 1)

N-aș mai putea preciza anul când l-am văzut prima dată pe Mihail I. Vlad, prin 1970 și ceva, la Blaj, la Clubul Tineretului, era un cenanclu literar al elevilor blăjeni și tânărul poet târgoviștean venise să ne invite să participăm la concursul „Pana Văcăreștilor”. Nu l-am văzut mulți ani după aceea, dar i-am întâlnit numele în revistele literare.

Mihail I. Vlad este un „globe trotter” al poeziei. Îl întâlnești la toate concursurile și festivalurile de poezie și literatură. L-am reîntâlnit la Hordoul lui Coșbuc la Bistrița și la Aiud, din nou, la Blaj, la un simpozion despre Eminescu și Transilvania și în alte părți. Cunoaște pe aproape toți scriitorii ardeleni, tineri și mai puțin tineri, cu care se află în corespondență solicitându-le colaborări și cu care este prieten. După 1990, a îndrumat o vreme publicații târgoviștene ocupându-se

nepereche” al literaturii române. Cred că de la apariția comemorativă din 1930 - 50 de ani de la moartea lui Eminescu a revistei „Convorbiri literare” n-a apărut un tom de dimensiuni atât de impresionant închinat marelui poet. Sunt reproduse pagini celebre din eminescologie, cum ar fi poemele în proză ale lui **Tudor Arghezi și Geo Bogza**, ale lui Fănuș Neagu și Gheorghe Tomozei, poezii omagiale de Cezar Ivănescu, Grigore Vieru ș.a.

Prin numărul mare al colaboratorilor (peste 100 de semnatori!) și mai ales prin faptul că ei sunt din toate provinciile românești, și din afara granițelor țării se ilustrează ideea **Poetului național** (așa se intitulează capitolul dedicat de G. Călinescu lui Eminescu în **Istoria literaturii române de la origini până în prezent, 1941**).

Trebuie să remarcăm reproducerea unor pagini de referință în exegeza eminesciană semnate de C. Rădulescu-Motru, Gh. I. Tohăneanu, Mihai Cimpoi, D. Vatamaniuc, D. Tiutiuca și alții. Evident că din cei peste o sută de semnături majoritatea covârșitoare reprezintă nume tinere, multe dintre ele puțin cunoscute sau necunoscute. I s-a reproșat lui Mihail I. Vlad alcătuitorul acestui almanah, această mulțime de anonimi. Eu văd în acest lucru o altă intenție de a demonstra perenitatea cultului pentru Eminescu în sensul spuselor lui Geo Bogza: „Istoria literară va cunoaște alte generații iconoclaste, eu cred în frumusețea și necesitatea generațiilor iconoclaste, dar pe el nimeni nu-l va tăgădui. Atâta timp cât pe aceste pământuri soarelui i se va opune soare, iubirii iubire și poeziei poezie, pe el nimeni nu-l va tăgădui”. Această prezență masivă a tinerilor în glorificarea poetică a lui Eminescu sau în originalele încercări de exegeză mai are scopul să arate că momentul „Dilema 2000, un fel de Grama redivivus” reprezintă încercări nesemnificative de contestare, un foc de paie, repede trecător și fără urme de pârjol.

O grafică bogată, variată și sugestivă sporește semnificația textelor sau o sugerează. Și ei, graficienii, sunt de pe tot cuprinsul țării și chiar din afara granițelor ei.

Să semnalez totuși două neajunsuri: se cuvenea o compartimentare tematică a acestui material atât de bogat, dar și atât de eterogen și era absolut necesar un **cuprins** care să-l orienteze pe cititor în lectura sau în recitirea unor pagini.

ION BUZAȘI

1) *Almanahul lui Mihai Eminescu, Editura Macarie, 2004, Târgoviște*

Istorie

Maieru – file de istorie (39)

Pe măsură ce găsim noi documente, suntem siliți să ne întoarcem pentru puțin timp în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, înainte de înființarea Regimentului grăniceresc de la Năsăud și chiar în primii ani de după înființarea acestuia.

Există dovezi că, începând cu anii 1762-1763, unii boieri moldoveni înlesneau primirea bejenarilor plecați din Ardeal. Se făcea chiar propagandă pentru atragerea acestora în Bucovina.

În toamna anului 1763 au plecat din ținutul Rodnei și s-au așezat în satul Botoșana, județul Suceava 175 capi de familie, cu 582 de suflete. În toată Moldova dar mai ales în partea de nord, s-au așezat 32.000 de ardeleni. Iată ce spune profesorul Vasile Boca, monograful Botoșanei: "Pentru ca o astfel de populație să-și părăsească vatra strămoșească, luând cu ei numai ce puteau lua în trăsăi sau chiar în car și să plece în necunoscut, asta înseamnă că acea populație era roasă până la os"1/.

Între principalele cauze ale acestei emigrări masive erau și cel de natură confesională din acele vremi întunecate ale regimului habsburgic din Transilvania. "La motivele multe de nemulțumire, de agitație, de răzvrățire, se adaugă și cel stărnit de unire (cu biserica Romei, n.n.), sporind ostilitatea maselor față de noul regim" 2/.

Cauzele plecării în străinătate nu se pot discuta în economice, politice, sociale, religioase etc., căci toate acestea sunt foarte strâns împletite, compunând laolaltă o realitate dureroasă de neîndurat. Deși nici în Moldova nu era mult mai bine, ardelenii considerau Moldova ca pe un fel de rai: în care merită să ajungi prin orice jertfă.

Cărturarul amintit mai sus face câteva mențiuni speciale referitoare la bejenarii din Maieru. Încă din anul 1749, satele Rodna, Maieru, Sângeorz, Ilva și Leșu se plâng împotriva impozitelor prea grele. Se pomenește numele unui Pinte (Pintilie n.n.) Boșca din Maieru, că a participat la o "congregație" contra înscrierii oamenilor iobagi. Un alt măierean pribeag, de fapt o căpetenie a

bejenarilor, este Nechita Boca, apoi învățătorul Maftei Stărciu din Ilva Mare și Iacob Stărciu din Maieru. Numai de pe Valea Ilvei s-au ridicat 64 de familii cu 328 de suflete, cu vornicul, învățătorii și preoții. De asemenea este amintit Zdrehe Tofan din Maieru, apoi Lupu Braniste, Lupu Boca și Cifor Strugar din Ilva Mare, participanți la atacul împotriva plăeșilor care aveau ordin să spânzure pe orice prins din rândurile bejenarilor.

Satul Botoșana, înainte de așezarea măierenilor acolo, avea doar 26 de locuitori. Într-o statistică întocmită de Vasile Boca figurează 28 de familii din Maieru și 64 din Ilva Mare. Astfel că din cele 117 familii, 94 erau din Maieru și Ilva Mare, precizând că aceasta din urmă încă nu era despărțită de Vatra Maierului, „Oamenii din Ilva Mare erau înrudiți cu cei din Maieru”, observă și autorul monografiei amintite mai sus. De aceea, s-au așezat laolaltă. Cei doi preoți, unul din Maieru, celălalt din Ilva Mare, se așează și ei alături de oamenii lor. De asemenea, și cei doi învățători 3/. Între numele acestor blăjeni sunt consemnate următoarele: Boca, Radu, Solcan, Crangă, (Creangă, n.n.), Slăvoacă, Buburuzan, Toderăș, Tofan și Moldovan, Galeș, Cucu, Ilișoi, Strugar, etc. Aceste nume și altele au fost extrase din „Tabella praestande contributions pro ano milita 1763 - 1764, Arhivele Statului din Bistrița, Sub. 4A2362.

Așadar, satul Botoșana putem spune că a supraviețuit prin așezarea în perimetrul respectiv a unor numeroase familii de măiere și ilveni. Cu siguranță, strămoșii noștri bejenari au populat și alte localități moldovene.

SEVER URSA

Note bibliografice:

- 1/ Boca, Vasile, *Monografia satului Botoșana*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001, pag. 63;
- 2/ Istoria României, voi. III, București, 1964;
- 3/ Boca, Vasile, idem, pag. 78.

Noua teorie a originii românilor (1)

În lumea noastră există o multitudine de evenimente istorice sau teorii științifice, care sunt, la momentul inițial, adevăruri ferme. După o perioadă de timp se constată însă că adevărul era doar relativ și că, în urma unor descoperiri, s-a dovedit că realitatea este alta. Așa, de exemplu, în lumea antică se credea că pământul este plat și că se sprijină pe niște elefanți. Nimeni nu avea curajul să spună altfel, să combată „adevărul”. Mai târziu s-a constatat că pământul este sferic și că nu se sprijină pe nimic, plutește pur și simplu în univers. Se mai știa că soarele, luna și stelele se rotesc în jurul globului pământesc. Au trecut mulți ani până când oamenii au acceptat acest nou „adevăr”, această teorie geocentrică a lui Ptolemeu. Timp de 1300 de ani teoria lui Ptolemeu a fost adevărată, până în anii 1600, când astronomul polonez Nicolaus Copernic, în urma cercetărilor sale astronomice, constată că teoria geocentrică a lui Ptolemeu e falsă și că adevărul este altul: nu se învârt soarele și stelele în jurul pământului ci pământul și planetele se învârt în jurul soarelui. Deși aducea și el dovezi în favoarea afirmațiilor sale, teoria heliocentrică n-a fost acceptată de oamenii de știință (ați citit bine; „oamenii de știință”) decât în cursul secolului 17. *Mic dicționar enciclopedic*, Buc., 1972, pag. 1168). Aceeași soartă au avut-o și alte descoperiri științifice, geografice, istorice, etc. Oamenii sunt în general conservatori și foarte greu acceptă noile adevăruri.

Nici adevărurile istorice nu sunt eterne. În urma unor descoperiri se constată că „adevărul” cunoscut era relativ și că unele evenimente s-au petrecut altfel. Este și cazul teoriei formării poporului român. Despre aceste lucruri vom vorbi în rândurile care urmează, într-un serial de mai multe episoade, găzduit de revista „Cuibul visurilor”.

Cea mai veche mențiune despre locuitorii acestor teritorii europene o găsim la istoricul antic Herodot (484-432 î.en.) care spunea că „Neamul tracilor este, după indieni, cel mai mare dintre toate neamurile. /.../ Ei poartă diferite numiri, după ținutul în care locuiesc, dar au în cele mai multe privințe, aceleași datini... Dacii făceau parte din acest mare neam al tracilor. Tracii ocupau aproape întreaga Peninsulă Balcanică, din nordul Greciei actuale și strâmtoarea Bosfor până în Peninsula Italică și de la râurile Bug și Nistru până în actuala Austrie, aproape de izvoarele Dunării, cea mai mare parte a acestui teritoriu fiind ocupat de geto-daci. După descrierile istoricilor antici, pe timpul regelui dac Burebista, Dacia se mărginea la est cu râul Bug (orașul Olbia); la sud cu munții Balcani (Haemus), Apolonia Pontica, la vest cu râul Aenus (Ems din Austrie) iar la nord cu Carpații nordici (în regiunea marcomanilor) și izvoarele Nistrului și a Tisei. De aceea istoricul bizantin Eusthatius (sec.XII) vorbește despre „regiunea fără sfârșit a dacilor...” iar Strabo, geograf și istoric grec (n. 63 î.en.) spune: Țara se află între Pontul Euxin /Marea Neagră/ și Germania se împarte în două: partea din spre răsărit, cea din spre Pontul Euxin, o locuiesc geții, iar cea din spre apus dacii...” (Strabo: *Chrestomatie*, VII, 15). Să reținem: dacii locuiau și în Panonia (actuala Ungarie), până spre izvoarele Dunării, adică Germania. Românii le spuneau *daci* iar grecii le spuneau *geții*, deși era vorba de unul și același popor. De aceea istoricii contemporani le spun geto-daci. (Oare de ce istoricii români, când vorbesc de istoria dacilor, se opresc la Tisa?)

După moartea lui Burebista puterea dacilor a scăzut, căci țara s-a împărțit în patru mari regiuni, iar în anul 106, după cum se știe, o parte a Daciei a fost inclusă în Imperiul roman, până la anul 271, când, sub presiunea atacurilor popoarelor migratoare și a dacilor liberi din nord și est, împăratul Aurelian dispune retragerea armatei și a administrației romane la sud de Dunăre.

Bazându-se pe interpretarea în mod tendențios a relatării lui Flavius Vopiscus, care spune că Aurelian și-a retras populația din Dacia, unghurii susțin că Dacia a rămas complet goală, dacii fiind mutați de Aurelian în sudul Dunării, unde au fost „romanizați”, iar prin sec. XII și XIII au revenit în Dacia. Aurelian a retras din Dacia populația adusă nu și băștinași, așa cum foarte clar spune Rufius Festus, în anul 372, în *Istoria Imperiului Roman*; „după ce a mutat de acolo pe romani” (Izvoarele istoriei românești, voi. 11, Buc., 1974, pag. 31). Rufius spune clar că „a mutat de acolo pe romani și nicidecum populația băștinașă”. Așadar, după cum susțin unghurii, românii nu ar avea o continuitate în Transilvania. Este o interpretare curioasă, după cum spunea și scriitorul Liviu Rebreanu; „Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decât existența aceluiași popor, pe aceleași locuri, după două mii de ani? Explicabilă ar fi tocmai discontinuitatea. S-au văzut popoare mutându-se în altă țară, se cunosc popoare care au dispărut cu totul, dar un popor care să dispară și să se risipească pentru a reapărea peste multe sute de ani, exact în locurile pe care le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întâmpla decât în anume manuale istorice cu tâlc” (L. Rebreanu: *Jurnal*, voi. II, Buc., 1984, pag.310). Această „dispariție a dacilor a

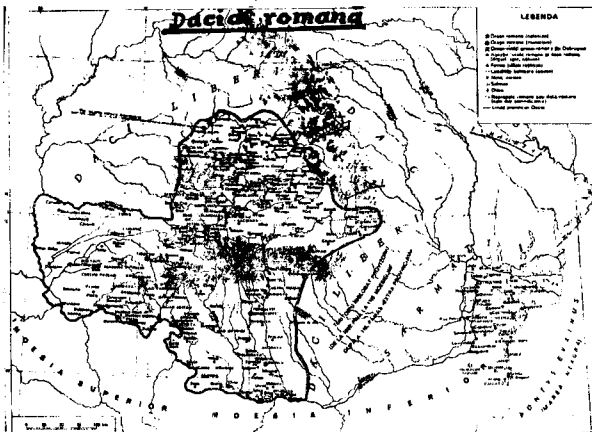
Bulgarie, și apoi adusă din nou la Potaisa. În anul 271, când au fost retrase armatele romane din Dacia, Legiunea V-a, a fost mutată în Banat și apoi iar în Bulgaria, legiunea VII-a, stabilită inițial la Viminacium, a fost transferată la Romula, pentru luptele cu carpizii, trib dacic, etc. Așadar legiunile nu erau stabile ci erau mereu transferate acolo unde era nevoie de ele. Serviciul militar dura 25 de ani. Aveau oare soldații aceștia timp să se căsătorească și să se ocupe de familie? 2) Războiul de cucerire a dacilor a durat exact un an, și soldații au căzut de ambele părți. Au murit oare în acest timp toți bărbații Daciei, chiar și tineretul, pentru ca fetele să nu mai aibe cu cine să se mărite? Nici un istoric nu menționează că bărbații din Dacia ar fi fost exterminați în masă și nici pe columna lui Traian nu apare o asemenea scenă 3) Se știe că la toate popoarele limba vorbită e cea maternă, fiindcă mama este aceea care crește copiii și îi învață să vorbească. E posibil, desigur, ca unii dintre soldații sau coloniștii să se fi căsătorit cu fetele dacilor, dar aceștia n-au stat în casă, să-și crească copiii și să-i învețe limba lor, aveau de mers la instrucție sau la unele bălăii. Cum au putut femeile dacă să-și uite total limba maternă și să-i învețe pe copii limba tatălui, pe care nici ele n-o cunoșteau? Macedoneii sau asiaticii vorbeau cumva limba latină?

Dacii vorbeau un dialect al limbii latine (latina vulgară) și înainte de venirea romanilor, aveau aceeași scriere, venerau zeități comune cu ale romanilor; Vesta, Diana, Marte, Apollo, etc. Zamolxe nu a fost „zeul suprem al dacilor”, cum se mai fac afirmații, ci a fost pământean zeficat, cel mai mare sfânt. „Zamolxe, tracul... le-a dat legi și a îndemnat pe locuitorii la bărbăție, convingându-i că sufletul este nemuritor... și astfel povățuindu-i și dându-le legi scrise, a ajuns la ei cel mai mare zeu /sfânt” (Iamblicos: *De vita Pitagorica* XXX, 173) Strabo, în *Geogr.* VII, 3, 11, ne spune că și Deceneu era considerat ca zeu, adică sfânt”. De asemenea, dacii foloseau aceleași monede cu romanii, așa că erau înrudiți cu aceștia cu mult timp înainte de cucerirea lor de către Traian. Limba dacilor era limba latină, așa cum vom vedea mai încolo. Zeul războiului, „Marte, este un zeu al dacilor, de la care l-au preluat și românii. Iată ce spune Iordanes în *Getica*, V 40-41: „Atât de mult au fost lăudați geții, încât se spune că la ei s-a născut odinioară Marte, pe care plămăduiește preoților l-a făcut un zeu al războiului. /.../ Pe acest Marte geții l-au venerat întotdeauna

printr-un cult barbar, căci jertfele în cinstea lui erau prizonierii omorâți.” Așadar dacii nu aveau nevoie de romanizare, dacă prin romanizare” se înțelege schimbarea limbii. Ar fi o aberație să se creadă că în numai 165 de ani limba dacilor a dispărut fără urmă. Mulți oameni ating vârsta de 100 de ani. În cei 165 de ani „bunicul își vede nepotul roman, care nu înțelege nimic din vorbele și poveștile lui. Excluz! Limba Egiptului faraonic, limba hitiților și a altor popoare dispărute de mii de ani au fost descifrate iar limba dacilor a dispărut total în decursul a trei generații?! Admițând, prin absurd, că dacii cucerii de romani și-au uitat complet limba strămoșească, ne întrebăm cu uimire: dacii liberi, din nordul României, care n-au fost cucerii de romani, cum de și-au uitat și ei limba strămoșească și de la cine au învățat latina? Din ce motive și-au abandonat-o? Cum putem crede asemenea aberații? Dacă dacii ar fi avut o altă limbă și nu latina ea s-ar fi păstrat intactă la dacii liberi, care nu erau cucerii de romani și care ocupau mai mult de jumătate din teritoriul întregii Dacie. „Poporul dac - ne arată Ptolemeu - stăpânea după cucerirea Daciei de către Traian mai mult de jumătate din vechiul lor teritoriu, au regii lor și, nu lasă o clipă arma din mână. Besii, costobocii, carpizii, tirageții /geții nistrieni/, toți erau liberi” (*Magazin istoric*, nr.10/1978, pag. 3-6). În hărțile alăturate se vede clar cât din teritoriul Daciei era ocupat de romani.

(Continuare în numărul următor).

IACOB VRANĂU-PRUNDARU

inventat-o un fals istoric maghiar, german sau austriac, nu se știe exact, care și-a semnat teoria cu pseudonimul Robert Rösler. Teoria și-o bazează pe patru așa zise „argumente”:

1) Dacia nu a putut fi romanizată în numai 164 de ani (107-271 e.n.);

2) Existența românilor în Peninsula Balcanică (Grecia, Macedonia, etc.);

3) Lipsa toponimelor latinești din Transilvania (?);

4) Absența din limba română a elementelor gotice, goții locuind mult timp în Transilvania

Despre Rösler și teoria sa vom vorbi mai târziu

Greșeala capitală, care a favorizat apariția unor astfel de teorii, au făcut-o însă istoricii și filologii români, care spun că limba dacilor nu se cunoaște, a dispărut total, iar noi vorbim acum limba romanilor, limba latină. La lecția de istorie de la școală ni se spune; „După cucerirea Daciei: de către Traian, soldații romani s-au căsătorit cu fetele dacilor și din aceste familii mixte s-a născut poporul român”. Romantică povestă, dar neadevărată. Și iată de ce; 1) Dacia cucerită nu a fost colcăizată numai cu soldați romani, căci, oricât de mare ar fi fost Peninsula Italică, nu era de unde să fie acoperit întreg teritoriul imperiului cu soldați romani, adică din Anglia și Spania până în Macedonia, Grecia și Palestina, plus nordul Africii. Istoricul roman Eutropius (317-387 e.n.) spune clar că în Dacia au fost aduși coloniști „din toate părțile imperiului” (*Breviarum*, VIII, 6), mai ales din Orient, Asia Mică, Siria, Galatia, Caria, Dalmația, etc. De exemplu, soldații din Legiunea V-a (6.800 la număr, plus 726 cavaleriști) erau toți din Macedonia; Cohorta I-a, Ulpia Hispaniorum, era formată din spanioli, etc. Legiunea V-a Macedonica, stabilită inițial la Turda (Potaisa), a fost transferată în anul 103 în Orient, spre a participa la luptele cu parții, apoi la Oescus, în actuala

OBICEIURI

Cununa grâului la Maieru

Cu mai multă pregnanță decât în alte locuri din țară, pe valea superioară a Someșului Mare se păstrează datini străvechi de o adâncă frumusețe, datini care se alătură cu strălucire celor mai semnificative mărgăritare ale folclorului românesc.

Măiereni se află în rândul întâi al celor mai autentici păstrători.

În existența sa multiseculară țaranul nostru, care-și merită pe deplin "lauda" adusă de Liviu Rebreanu în discursul său de intrare în Academie (mai, 1940), a zămislit și a transmis prin vremuri aceste comori inestimabile, cu funcții complexe, mărturii imbatabile ale unei bogății spirituale greu de egalat.

"Obiceiurile se păstrează însă aici mai vii decât în celelalte sate născuțene și sunt străvechi ca Someșul și ca măgurile acoperite cu fagi și mesteceni doinitori" scria Doamna Fanny Rebreanu, preluând - spune ea - o afirmație des repetată de către soțul ei, marele romancier (vezi voi: "Cu soțul meu", 1963).

Așadar, leagăn al unei copilării fericite al celui mai viguros prozator al românilor, această așezare cu fermecător peisaj montan, adevărat ghioc de obiceiuri strămoșești, unele aduse până la noi din epoca sincretismului primar, aparține, cum am mai spus-o și altădată, unei subzone folclorice de excepție.

Dintre folcloriștii locali care au cules, și unii chiar au comentat obiceiul „Cununa”, amintim pe: dascălul Vasile Rebreanu, tatăl scriitorului, Al. George Florian, Laurentiu Ilieșiu, tatăl poetului Iustin Ilieșiu, Gavril Bichigeanu, Iustin Ilieșiu, Ion Barna, Olimpiu Barna, Ieronim Hangea, Liviu Păiuș și, într-o oarecare măsură, semnatarul acestor rânduri ș.a.

În biblioteca documentară a muzeului din Maieru se păstrează cărțile și culegerile - manuscrise ale acestor cărturari care, uneori, și le-au tipărit în condiții de adevărată luptă cu vicisitudinile vremurilor.

Măiereni, cum se știe, sunt oameni de o hărmicie a proverbială dărzi apărători ai comorilor de grai, de credință, de obiceiuri și de port străbun. Ei poartă în suflet mândria de a se ști fiii unui loc pe care Rebreanu l-a rebotezatându-i cu o curată metaforă: „Cuibul visurilor”, nostalgică și mistică împerechere de cuvinte din spațiul scrisului său de obicei sobru și granitic; ei se mai mândresc și cu faima comunității care, decenii la rând a deținut povara sfântă a recordului de natalitate în țară, „ca să fim mulți la cină și ca să n se veșnicească neamul”... „cum explica badea Solovăstru Baciului, prieten din copilărie al autorului lui „Ion”.

Ansamblul "Cununa Maierului", fondat de către semnatarul acestui expozeu, sprijinit de colaboratori de merit încă din vara anului 1960, s-a impus destul de repede printre cele mai valoroase formații de profil din județ și din țară, apreciată întotdeauna de către specialiști, spectatori și telespectatori mai ales pentru autenticitatea repertoriului și pentru grija cu care știe să cruțe perenitatea uneia dintre cele mai arhaice variante ale acestui obicei agrar, care dă numele ansamblului.

În puține locuri din țară se mai "joacă" pe scenă cununa grâului. În cei 45 de ani de viață, cu mici intermitențe, ansamblul a avut șansa unor instructori pricepuți ca: Gavril Drăgan, Emil Bazga, Doina Urșă, Sângeorzan Cornelia, Todoran Ioan și apoi mai târziu foștii mei elevi: Radu Telcian, Constantin Berende, Varvara Păneș, Teodor Bazga, iar în prezent: Geta Botcă, Ioan Andronesi, iar, mai recent, însuși primarul comunei, Vasile Borș, cea care este și un apreciat interpret. De remarcat ajutorul de specialitate dat de-a lungul anilor de către maestrul coregraf Corneliu Botoș, dirijorul Cornel Pop, Nicolae Gălățean, directorul C.J.C. cunoscuta cântăreață Valeria Peter Predescu etc. N-o putem uita pe atât de pasionată animatoare de televiziune Marioara Murărescu care ne-a încurajat și mediatizat de multe ori. De asemenea, am avut sprijinul scriitoarei Sânziana Pop, director al minunatei reviste „Formula As”.

Formația noastră și-a adăugat, an de an la titlul de laureată cu medalie de aur al Festivalului Internațional de Folclor România 1969 noi, izbândiri în numeroase confruntări artistice interne și internaționale, cum ar fi Festivalul Internațional de Folclor de la Zakopane-Polonia; 1978, unde am obținut trofeul suprem „Toporașul de Aur” întrecându-le pe toate cele 17 grupuri din 4 continente. Apoi, de două ori, laureată la Festivalul Internațional de Folclor de la Gannat-

Franta, în 1980 și 1990, precum și 5 participări la festivaluri și concursuri interne, de fiecare dată obținând primul loc. Recent, locul III la Festivalul de Folclor de la Mamaia și foarte recent, Festivalul "Sărbătoarea Pâinii" în județul Olt, unde, de asemenea, s-a bucurat de un deosebit succes artistic.

Dăm mai jos lista celor din ansamblu în ultima alcătuire:
Borș Vasile, primarul comunei, Urșă Sever, inițiatorul și coordonatorul formației; Andronesi Ioan, directorul Căminului Cultural, Botcă Geta, instructorul formației, apoi dansatorii și cântăreții:

Borș Paraschiva, Andronesi Adriana, Cârceie Anca, Ghepeș Nicoleta, Ureche Maria, Sângeorzan Angelica, Urșă Ioana, Sângeorzan Vicheria, Varvari Onița, Hoza Angela, Sădor Victoria, Moldovan Anuța, Buia Paraschiva, Buia Lucreția, Cârceie Cornelia, Cârceie Raveca, Leonte Aurelia, Candalea Anca, Moldovan Luțu, Ghepeș Ovidiu, Candalea Lazăr, Cobzalău Florin, Hoza Marius, Croitor Ionuț, Varvari Iovu.

Datina invocă rodnicia pământului și lauda culegătorilor spicelor de grâu. Pe lângă obiceiul străvechi al "ieșitul plugului întâiu", când se seamănă grâul de primăvară, lanțul se încheie cu cel al „Cununii”, cu care se rotunjește, de fapt, un ciclu, se remarcă printr-o mare simplitate și plasticitate, adevărat etalon lingvistic și melodic al graiului local.

Ritualul este următorul. Un gospodar înstărit are mult grâu de secerat și puține brațe de muncă. Mai are și un fecior de însurat. Invită fetele la claca secerișului. Fetele seceră grâul ținând-o mereu într-un cântec și în glume alături de feciorii care leagă snopii, fac jirezile și clăile de snopi. La sfârșitul zilei și la terminarea holdei, fetele împletesc o somptuoasă cunună din spice alese, pe care o va purta pe cap cea mai frumoasă și mai vrednică dintre ele. De-a lungul acestor ani au purtat cununa pe cap zeci de fete ale satului, dintre care amintim: Marioara Avram, Victoria Cărbune, Lucreția Crețiu, Maria Bazga ș.a. Anul acesta a fost încununată drept purtătoare, adolescenta Onița Varvari, toate „frumoase ca un gând răzleț”, cum ar spune George Coșbuc în „Nunta Zamfirei”.

De știut că fata cu cununa este drăguța feciorului gazdei. Astfel, datina conține și un voalat prolog de logodnă.

Alaiul o urmează de la holda secerată până la casa gazdei în ritmul unei suite de 3-4 melodii lungi, de o răscolitoare frumusețe și forță de evocare, parcă s-ar fi topit în ele toate „miorițele” și doinele carpatine. Melodiile redau ritmul legănat al unduirii holdei în adierea vântului, la sfârșit de vară. Feciorii care întâmpină alaiul la răspântii și la porți, o stropesc cu apă curată din cofe și câni de lut, într-o gestică simbolică de întâmpinare care se face cu apă în loc de pâine și sare...

Recuzita veche: furcile, topoarele, cofele, ulcioarele, secerile, plosca etc., sunt păstrate în muzeul local.

Melodiile se schimbă, ritmul ternar se iutește pe măsură ce grupul se apropie de casa gazdei, întocmai ca într-o "Ciuleandă" argeșeană ori ca în „Boleroul” lui Ravel... Secerătoarele, odată ajunse în curtea gazdei, încetează din cântat. Una dintre ele rostește o lungă orație, ca un fel de descântec mai puțin încifrat, plină de savoare, cu invocații și replici satirice, menite să stărnească voia bună. Gazda cu găzdoaia lui ies în întâmpinare cu "plosca cu holirca și blidul cu plăcintă". Au angajat și ceterași. Purtătoarea cununii o întrerupe pe fata care rostește orația cam lungă, strigându-i: „la mai lasă cu minciuna / Că mi-i tare gre' cununa / Dacă ți-i cununa gre' / De ce te-ai legat de ea? / Să fii lăsat pe alta mai voinică / Care nu zice nimic / Să mă fi lăsat pe mine / Că ducem cununa bine.”

Urmează un moment culminant, după ce au mai fost rostite câteva invective satirice la adresa gazdei și a feciorului. Fata cu cununa strigă: "De te ști fecior curat, / le-m'cununa di pe cap, / De te ști un nătărău, / Lasă c-o-i lua-o eu!"

Într-un gest solemn, ceremonios, feciorul ia, în sfârșit, cununa de pe capul aleasei sale, o sărută, apoi ridică cununa spre cer și i-o oferă gazdei care la rândul lui își face semnul crucii, o sărută și el, o poartă în jurul grupului. Gestul ne amintește de Ion al Glanetașului care își sărută pământul... Ceremonialul se întrerupe brusc, momentul acesta dă semnalul petrecerii binemeritate, după ce gazda poruncește muzicanților "să zică", după ce își cinstește truditorii. Perechile, care au așteptat cu nerăbdare această clipă, încep jocul, uitând de osteneala zilei. Două jocuri străvechi: "Roata" și "Tropota"

sunt obligatorii în repertoriu și ele ne amintesc de ritmurile moroșenilor de peste munte, care, la rândul lor, le-au moștenit de la străbunii daci. După joc, tinerii, fac primii pași de plecare strigând semnificativ: "Rămâi gazdă sănătoasă / Cu pită albă pe masă / Și la anul când vinim, / Tot așa să vă găsim!"

Dintre variantele mai vechi ale ritualului acestui obicei agrar o alegem pe aceea publicată de profesorul Al. George Florian din Sângeorș Băi, în formă bilingvă, română și maghiară, din volumul "Felso Nagy-Szamos Völgyének román Nyelvjarasa" (Graiul românesc în partea de sus a Văii Someșului Mare, Budapesta, 1914). După acest culegător, ritualul este următorul:

"Acest obicei este destul de vechi, acum este la modă doar în trei-patru sate. Deoarece grânele se coc aproximativ în același timp, oamenii mai bogați își adună recolta în aceeași zi, în așa fel încât ei strâng mai multe fete (20-30) și la preț mai mic, dar organizează petrecere și dans cu care termină munca deodată.

Seara, pe drum spre casă, una dintre fete, de obicei ruda gazdei, duce pe cap o cunună mare făcută din grâu, împodobită cu flori, iar celelalte merg după ea, în două-trei rânduri, cântând.

Una dintre fete, de obicei cea mai guralivă, conduce grupul și este de datoria ei ca, după ce au ajuns în casa gazdei, să spună urarea. Gazda, sau înlocuitorul ei, pășește opt-zece pași înaintea grupului; este nevoie de el de multe ori ca să aperse sărmanele fete de o exagerată udare cu apă.

Fetele cântă pe tot drumul. Atunci când trec prin sat, feciorii, copiii și uneori chiar femeile mai bătrâne, cu vase umplute cu apă, udă fetele și în special pe cea care poartă cununa. Ar fi foarte trist dacă vreuna din ei ar ajunge acasă cu poalele uscate”.

Urmează apoi etapele ritualului: un cântec în timpul seceratului, un cântec pe drum spre casă, un cântec acasă în jurul mesei, urarea conducătoarei grupului. În timpul acesta, un fecior, de obicei cel care a ajutat la secerat fără să fie plătit în ziua respectivă, sărută fata, îi ia jos cununa de pe capul fetei și o pune pe masă. După acestea, celelalte fete continuă urarea astfel (urmează textul n.n.).

"După aceasta, fetele îmbracă haine de sărbătoare și încep cina, acompaniată de muzică. Se salută gazda. Apoi se bea și se dansează până la 12-1, în șură. Le place mai mult să joace pe podelele din lemn.”

Zămislită, așadar, la ceas de trudă și de petrecere obștească, conținând irizări de simplitate mioritică, "Cununa" s-a cristalizat prin secole în adevărată nestemată a ținutului "de la poalele Ineului cel cu zăpada eternă", cum ar zice Rebreanu. Unele crâmpeli de vers rămân de o rară plasticitate, sub semnul fabulosului. Coșbuc, mai devreme, văzuse desigur "Cununa" în Hordoul său natal. Nu sunt, oare, atât de aluzive versurile sale din "Noaptea de vară", sugerând acea atmosferă de arhaicitate: "Care cu poveri de muncă / Vin încet și scârțâind / Turmele s-aud mugind / Iar flăcâii vin pe luncă / Hăulind, / Cu cofița pe-ndelețe / Vin neveste de la rău / Și cu poala prinsă-n brâu / Vin cântând în stoluri fete / De la grâu. /

Aceste "stoluri de fete", care au purtat cununa ca pe o ștafetă vie, ca pe un simbol de speranță și continuitate din vechime până la noi, au trecut printre atâtea amărăciuni și printre atâtea „bobâlne” ardelene... Obiceiul conține un mesaj milenar al cultului muncii, cu pilduitoare încredere în permanențizarea pâinii; el ne poartă cu gândul la pasajul din rugăciunea rugăciunilor „Tatăl Nostru”: „Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi...”.

"Cununa grâului" conține o revelatoare sublimare a existenței și perenității noastre din îndepărtate vremi daco-romane.

Ar fi locul aici să precizăm că dragostea dintre tineri, și nu numai, e ca un liant de la un capăt la altul al ceremonialului. Atât versurile, replicile, cât și gestică simbolică ne fac trimitere la tăria iubirii și la frumusețea omeniei, care poate depăși oricând miasele pasagere ale manelelor și lăbărțurilor de discotecă, ce tind să ne sufocă și rădăcinile.

Specialiști de renume ne-au elogiat cu dreptate datina și portul. Iată ce spunea cunoscutul compozitor Tudor Jarda: "Măi fete și măi feciori, atâtea-s de faine melodiile "Cununii" voastre, încât nu le pot pune pe note. Cânt' / încep să le scriu, începe să-mi tremure mâna!" Apoi întorcând capul către noi, intelectualii din grup, a continuat ceva mai elevat: "Da,

OBICEIURI

Cununa grâului la Maieru

Cântecul și descântecul "Cununii"

ascultându-vă, mă urc parcă în spațiul marilor revelații". Apoi marele etnolog polonez dr. Roman Reinfuss, președintele juriului de la Zakopane, înmânându-ne marele trofeu „Toporașul de Aur”, în 11 septembrie 1978, a rostit: "Voi, în minunatele voastre costume strămoșești, e destul să pășiți pe trotuarele occidentului și luați locul întâi, dar mite când începeți să și dansați și să cântați..." Iar dl. Jean Roche, președintele vestitului Festival de Folclor de la Gannat-Franța, în iulie 1990 sublinia: „Voi sunteți imbatabili!”

Deci suntem mai de demult decât alții în Europa.

Înainte de a încheia această comunicare, să subliniem puritatea și individualitatea (unicitatea) costumelor, precum și autenticitatea dansurilor.

Fapt curios, dar explicabil istoricește, la Maieru nu se mai seamănă grâu, dar se păstrează cu sfințenie datina, în timp ce alții din alte sate ale zonei, mai cultivă grâul, dar n-au mai cruțat datina, nici măcar scenic.

Prin anii '60, Lucian Blagaa auzit un cântec pe care l-a consemnat. Secerând o holdă, fetele ascultau cântecul unei femei în vârstă. În câteva versuri geniu popular a comprimat vârstele „marii treceri”, temă de meditație căreia poetul i-a consacrat volume întregi: Cântecul suna așa: „Plângeți fete și feciori / Și voi răzvoare cu flori, / Până ieri cu fetele, / Astăzi cu nevestele, / Măine cu mătușile / Alaltă cu babele / Și-apoi lut cu oalele...”

În încheiere, reamintesc niște cuvinte celebre ale lui George Coșbuc: „Să fim români, cu sufletul nu cu vorba și să păstrăm ce-i al nostru ca ochii din cap”. Iar Rebreanu, cu sufletul mereu întors în „Cuibul visurilor” cu siguranță că văzuse și trăise „Cununa” în anii copilăriei maierene, ale căror ecouri răzbătuseră până în celebrul său discurs de intrare în Academie:

„Țăranul își face singur literatura pe care o poartă în inima lui, cum își confecționează cele trebuincioase pentru trupul și sufletul său... Suntem și vom fi întotdeauna neam de țărani iar literatura țărănească, se știe, a transformat sufletul său în aur curat... Dar mai atârnă în aceeași măsură și de felul cum va fi utilizat și transformat în acest aur în valori eterne”.

Da, putem spune, încheind, că la noi Ion își mai sărută încă pământul...

Sever Ursu

Urmează versurile cântecului și descântecului „Cununii”, publicat în volumul „Veselia, dor și jale” (Folclor cules din comuna grănicerească Maieru județul Năsăud) Ed. „Robu”, Sighișoara, 1944, p. 146-152 (S.U.)

Cântecul „Cununii”

De unde cununa vine
Multe clăi or pune mâine,
De unde cununa pleacă
Multe cară se descarcă.
De la vârful Obcinii
Vine fruntea cununii,
De la vârful Runcului
Vine fruntea găului.
Noi venim pe drum de piatră
De la holda rădicată,
Holdă ca păretele
Secerat-o fetele.
Fetele o secerat,
Feciorii clăi o-nșirat.
Ș-așa-s clăile de multe
Ca oițele pe munte.
Stau clăile înșirate
Ca cătanele-n parade.
Și așa-i rândul fetelor
Ca și rândul merelor,
Pâna-s mere mărunțele
Stau pe crengi înșirătele,
Dacă prind a se răi
Ele prind a se răi.
Intrând cu cununa-n sat
Nu știu vâile-o săcat
Ori feciorii s-o culcat
Că nime nu ne-o udat;
Nu știu vâile-au stărpit
Ori feciorii-o adurmit,
Că nime nu ne-o stropit.
Da ieși gazdă până-n poartă
Că-ți aducem mare roadă.
Da ieși, gazdă, până-n prag
Că venim cu mare drag.
Masa gazdii înrotată,
Cununa-i mândră gătată;
Masa gazdii-i geluțită
Cununa-i mândră rodită.

Descântecul Cununii

Trecând puntea și o vale
Până la o gazdă mare,
Trecând valea și o punte
Pân' la o gazdă de frunte,
Trecând valea și un pod
Pân' la o gazdă de loc.
Bună seara, gazdă de loc,
Cu opinci de porc,
Cu ață de motoc,
Să-ți iasă părul prin clop
Și spatele prin cojoc.
Și dumneata găzdoaie
Cu opinci de oaie.
Cu ață de iepuroaie
Și cu buzele drămboaie,
Să trăiești ca ș-o garofoaie.
Bună seara, domn de țară,
N-ați ieșit cu plosca afara
Înainte cununii
V-ați temut că n-om vini.
Mai demult am fi vinit
Da ne-o fost grâu-ncălcit,
Ne-am purtat și l-am gătit,
Drumu ne-a fost pisocit.
Feciorii ne-au zăbovit
la și noaptea o vinit.

Mai demult am fi plecat
Da ne-o fost grâu picat.
Ne-am purtat și l-am gătat
Drumu ne-o fost pisocit.
Feciorii ne-o-ncălecat
Și cu apă ne-o udat
Și noaptea ne-o apucat.
Noi când de-acas-am plecat
Gazda așa s-o lăudat
Că are curte de piatră
Bată-și frâncii, cail-și bată
Și-n curte să nu străbată.
Noi cu frâncii ne-am bătut
Și-n curte am străbătut.
Căținel pe lângă poartă
C-o cunună ca ș-o roată,
Căținel* pe lângă prag
C-o cunună ca și-un steag.
Noi când de-acas-am plecat
Gazda așa s-o lăudat
Că-i curtea șindrilită*,
Da-i cu jupcii* acoperită
Și când am pășit pe prag
Ne-au picat jupcii în cap
Și când am intrat în tindă
Ne-a picat jupcii pe grindă
Și când am intrat în casă
Ne-a picat jupcii pe masă.
Noi când de-acas-am plecat
Gazda așa s-o lăudat
Că are un voinic tânăr și frumos
Și ne-a lua cununa jos.
Voinicu știu că-l aveți
Dar acasă nu-l țineți,
Că grâul roș i-ați măsurat
Și la moară l-ați mânăat.
Dar morariu nu-i acasă
Că-i dus în pădure
A paște căpșune
Numai morărița, meșterița,
O dat cioc, poc
Și-o venit moara la loc
Ș-o turnat în coș grâu roș
Ș-o venit pe fariniță
Tri țărățe și-o fărînă
Pân-a fost covată plină.
Dintr-un spic iese-un otic*
Dintr-o mână, o mierta plină
Fii, gazdă, cu voie bună.
Cununiță înrotată
Trebuie-ai adăpată
"Cu apă dintr-un pârâu,
Cu vin dintr-un fagădău,
Cu apă din fântâniță,
Cu vin de la crășmăriță.
Și de-acolo l-o luat
Și l-o dat la tri socăcițe* alese;
De la Țarigrad trimesă:
Una frământa,
Una loatră umbra,
Una-o fost cam bată
Și-o băgat pita sub vatră,
Una o luat un sucitor
Ș-o băgat pita-n cuptor
Ș-o făcut un colac
mândru, frumos
Scrisă-i fața lui Hristos.
Să rupeți colacu-n două
Jumătate ni-l dați nouă.
Și rupeți colacu-n tri
Că cu-aceea ni-ți găci

Noi când de-acas-am plecat
Gazda așa s-o lăudat:
Când cu cununa-om vini
O cerie* de vin om găsi.
Noi cu cununa am venit
Da vinu nu l-am găsit.
Noi cu cununa-am intrat în casă,
Da ginarsul nu-i pe masă,
Că eu un pahar aș be'
Pentru osteneala me.
Unu de vin de-ar fi cât de plin
Și unu de holircă
Și n-aș mai zice nimica.
Noi cununa nu vom da
Până ce ni-ți arăta:
Țiganu cu cetera
Și plosca cu holircă,
Și blidu cu plăcintă
Și pe lângă ceterași
Mai vreo câțva melenashi*
Să ne-nvartă pe sub mână
C-așa-i modea la cunună,
Să ne-nvartă tot rōtiță
C-așa-i modea la fetiță.
Cununa n-om pune-o-n grindă
Pân-om videa joc prin tindă.
Cununa n-om pune-o pe masă
Pân-om videa joc prin casă.
Noi când de-acas-am plecat
Gazda așa s-o lăudat:
Că are-o turmă mare de oi,
La ele păcurari doi,
Și-un lădoi de taleri* noi
Și ne-a da și nouă doi,
La fete pentru cunună
Și mie pentru minciună.
Voinicul dacă-l aveți
Tare mult nu ni-l țineți
Că-i copilă tinere
Și cununa c-am gre.
Și nu ni-l dați de la ușă
Să fie cu gușă,
Nici de la pat
Să fie colțat.
Ni-l dați de la părete
Să ne fie drag la tăte.
Și ni-l dați de la fântână
Să vie cu izmenele a mână,
Că ș-a noastre fete-s de la oale
Și-s venite toate-n poale.

Glosar:

*pisocit = așternut cu nisip
*frâncii = francezii
*căținel = încetșor
*șindrilită = acoperită cu șindrilă
*jupci = vâlătuci de paie
*otic = unitate de măsură pentru cereale
*socăciță = bucatăreasă
*cerie = măsură de cereale
*melenashi = feciori
*modea = obicei
*taleri = monede de argint

ANSAMBLUL FOLCLORIC
CUNUNA DIN MAIERU

Schită de portret

VILUȚ CĂRBUNE

Nu-mi pot reprimă mândria lăuntrică de a fi avut elevi străluciți în școala Maierului. Mulți dintre aceștia sunt astăzi intelectuali străluciți. Unora le-am consacrat câte un succint medalion în paginile periodicului nostru. Acum este rândul inginerului Viluț Cărbune din București.

Este născut la 9 mai 1951, în Maieru, județul Bistrița-Năsăud; al doilea copil din cinci în familia de gospodari a lui Toader și Maria Cărbune.

Grădinița, de neuitat, o parcurge cu doamna Aurelia Boșca, soția învățătorului Dumitru Boșca, prieten din copilărie al marelui romancier Liviu Rebreanu. Apoi școala primară, 8 clase: 1958/59 1965/66. Ciclu primar cu doamna învățătoare Ștefan Lucia, „aspră în atitudini, dar pasionată, devotată și bună cu noi, cei abia ieșiți din ocolul casei”. A luat în fiecare an premiul întâi și bursă.

„Ciclu II clasele V-VIII, diriginte dl. profesor Simion Sângeorzan. Premiul II în cei patru ani, „într-o competiție de folos cu Cirilă Mureșan, colegul meu”. Profesorii, „adevărate monumente continuă Viluț Cărbune în ambianța educațională a școlii. Limba română prof. Sever Ursa; Matematică prof. Titus Regvald; Istorie/Geografie prof. Alexandrina Groze.”

A făcut liceul la Sângeorz-Băi, 4 clase, 1966/67 1974 -75 locul III în promoția de ingineri 1975 cu bursă republicană în anul V. Profesorii, seniorii, la Matematică, prof. Lascu Bal și Nicolae Ghircioașu și mai tinerii de atunci, prof. Emil Simion la electrotehnică și prof. Tiberiu Colosi la Electronică.

Urmează Institutul Politehnic Cluj, Facultatea de Electrotehnică secția Electromecanică (1970-1972) 1974 -75 locul III în promoția de ingineri 1975 cu bursă republicană în anul V. Profesorii, seniorii, la Matematică, prof. Lascu Bal și Nicolae Ghircioașu și mai tinerii de atunci, prof. Emil Simion la electrotehnică și prof. Tiberiu Colosi la Electronică.

Continuă cu Academia de Studii Economice București, Facultatea de Comerț, secția Relații Economice Internaționale studii la zi, cu scutire de frecvență. Primul an fără examene 1975/76 și „starea de disconfort tip „pensionare” în instruire, au fost imboldul pentru a urma o a doua facultate”.

Lucrează la Întreprinderea de Echipamente Periferice, de la repartiție, 1975, până la Revoluție, 1989. A făcut călătorii în interes de serviciu în: Japonia, China, SUA. Coautor la două brevete de invenție în domeniul motoarelor pas cu pas; inginer în secția producție imprimate matriciale, șef serviciu export, șef atelier proiectare sunt doar câteva mențiuni din activitatea profesională.

S-a căsătorit în 1977 cu Lucia, născută Fitero, de profesie medic pediatru. Are doi copii: Victor Cărbune, născut în 1989 și Maria Cărbune, născută în 1991.

În perioada martie 1990-aprilie 1996, asociat în două firme private. În prezent este asociat și lucrează la firma SC Maria Paper SRL București, cod 030836, B-dul Unirii 70, bl. J4, sc. 1, ap. 3. Firma se ocupă cu materiale pentru tipografie. În această calitate a găsit de cuviință să sprijine substanțial apariția revistei noastre.

În ultimul timp a făcut călătorii în Europa de Vest, în interes cultural, turistic și profesional. Cunoaște limbile: engleza, cursiv scris și vorbit, germana, satisfăcător. Ca pasiuni colaterale: graiul românesc vorbit de măiereni, intermetul în scop profesional.

Domiciliul: București, str. Albac, nr. 7, cod 011607, sector 1. tel.: 021 230927, mobil: 072 322199.

Pe lângă un impresionant palmares în studii de înaltă calitate și un caracter puternic echilibrat, Viluț Cărbune, un bărbat tânăr încă, în amiaza vieții, se remarcă prin spiritul său altruist și prin devotamentul și competența cu care susține vatra natală.

Fidelitatea dăruirii intelectuale, alături cu fratele său mai mare, profesorul și directorul școlar Titu Cărbune, însemnează pentru măiereni o înaltă lecție de patos civic.

SEVER URSA

Didactica

TRADIȚII ȘI OBICEIURI STĂMOȘEȘTI

Ca o încununare a proiectului tematic cu titlul "Uite, vine Moș Crăciun!"- derulat în perioada 12.12.2005 - 23.12.2005, copiii de la grădinița nr.2 - Maieru au prezentat în jurul bradului - Serbarea lui Moș Crăciun, cuprinzând:

- Poezii și cântece de iarnă;
- Colinde de Crăciun;
- Interpretarea unor roluri ale personajelor cunoscute din povești;
- Sceneta religioasă: "Nașterea minunată";
- Datini și obiceiuri locale.

Copiii au purtat costumații adecvate personajelor interpretate, s-au transpus în rolurile primite atât de bine și de frumos; întreaga serbare a fost o îmbinare de vers, colind, rugă, și trăire creștină a tot ceea ce înseamnă sărbătoare de Ajun de Crăciun la Maieru.

Și nu se poate spune în cuvinte cât a fost de mare momentul... "Astăzi s-a născut Christos"; "Steaua sus răsare"; "Domn,domn să-nălțăm"; "Sus la poarta raiului"; "Când fost-a prunc Iisus Christos"; "O,ce veste minunată!" -au fost minunatele colinde, interpretate atât de cald și de sincer de cei mai mici mesageri ai nașterii Mântuitorului.

Fiecare chip părea luminat de aura bucuriei trimisă de îngerii din jurul „pruncului din ieslea cea săracă” sau de mult așteptatul Moș Crăciun. Copilul ajunge astfel la cunoașterea de sine și la o conștientizare a identității moral-civice. Are loc astfel modelarea relațiilor interpersonale, a comportamentului în baza regulilor și criteriilor civismului democrat, a raporturilor cu natura și societatea, copilul se implică afectiv, ajunge astfel să cunoască și să respecte sărbătorile laice și religioase ale familiei și ale comunității din care face parte.

Și pentru că mesajul micilor „îngerăși” a fost atât de intens, serbarea s-a încheiat cu colindul „Deschide ușa, creștine” în care glasurile copiilor s-au armonizat cu cele ale părinților cărora, cu siguranță, li s-a umplut sufletul.

LĂRGIREA SFEREI EDUCAȚIEI MORALE se poate realiza foarte bine prin activitățile de educarea limbajului, educație pentru societate, educație muzicală, cunoașterea mediului - dacă acționăm corect prin ilustrarea unui bogat material informativ și cu mari resurse morale, în vederea modelării sufletelor pure ale copiilor.

Noi, dascălii, avem o datorie pentru omenire - să cizelăm „ființa morală” a copiilor, „acel etern uman umplând toate spațiile în care oricine își lasă partea, fie ea și cât de mică.”

În Ajun de Crăciun, micii colindători de la Grăd. nr.2 și de la Grăd. nr.10 -Maieru, au bătut mai întâi la poarta Bisericii Ortodoxe din localitate, unde preotul Lăpuște Ioan i-a întâmpinat cu drag și „i-a purtat pe urmele magilor” până la scena nașterii lui Iisus în Bethleem. Ochii curioși urmăreau scenele biblice din picturile iconostasului și ascultau învățăturile preotului cu interes și afecțiune creștină.

Ne-am rugat, ne-am împărtășit, apoi, în jurul bradului imens aflat în biserică, am colindat cu glas de înger „O, ce veste minunată!”

Colindul nostru a fost răsplătit cu mulțumiri și dulciuri, după care am plecat spre Primăria Maieru și Postul de Poliție,

unde am fost întâmpinați cu mare bucurie. Pentru o clipă toți angajații și-au lăsat munca și au trăit alături de noi fericirea momentului pe care-l vesteam prin colindul nostru.

Astfel ne-am pregătit pentru sărbătoarea ce va urma Crăciunul - am fost primii care au vestit Nașterea Mântuitorului Iisus, iar cei mari au putut învăța de la noi că tradițiile și obiceiurile creștine locale trebuie păstrate și transmise mai departe, fiind comorile spirituale ale neamului nostru.

Ajun de Crăciun la Maieru, case adormite sub povara omătului greu, ulițe înguste brăzdate de pași grăbiți, năsucuri turtite la geamuri mici și calde...

Se face seară, putem porni la colindat. Ne grupăm repede în cete mici și dese, înfoliți în haine groase și purtăm colindul nostru din casă-n casă:

„O, ce veste minunată” sau „Deschide ușa creștine/Că venim din nou la tine...” Auzim la casele din vecini alte glasuri mici, același colind sau altele: „Trei păstori se întâlniră”, „Sus la poarta raiului”, „Astăzi s-a născut Chistos”. Mai târziu ni se alătură și oamenii mari cu colindul lor, într-o armonie desăvârșită.

Satul întreg e o scenă din poveste, colindele minunate răsună în fața ușilor de creștini, iar din cer coboară raze de îngeri și mângâieri de zăpadă. E o pace și-o bucurie generală, de parcă un dirijor nevăzut conduce mirificul locului.

Așa îmi amintesc eu seara de Ajun la Maieru copilăriei mele. Acum însă tot mai puțini copii și mai puțini oameni mari pornesc la colindat, de parcă altădată nucile sau covrigii pe care-i adunam în trăistuțe era motivul. Nu, nu-i adevărat! Atunci știam să ducem vestea Nașterii Mântuitorului din casă-n casă, eram mesagerii acestei imense bucurii - rol de care eram mândri, lucru pe care l-am învățat de la părinții noștri și pe care l-am înțeles și l-am păstrat cu sfințenie.

Dragi părinți, stimați dascăli, nu uitați ce-ați învățat atunci când erați de vârsta copiilor voștri, nu-i frustrați de trăirile și bucuriile acestor clipe ale Sărbătorilor de Crăciun, pentru că noi românii suntem prin definiție un popor creștin care a rezistat și-a stat cu fruntea sus tocmai prin faptul că nu și-a negat trecutul.

Păstrați tradițiile locului, transmiteți-le mai departe pentru că ar fi prea trist pentru pământ să nu răspundă cerului...

Să nu lăsăm colindul să moară!

Educatoare: Ureche Victoria
Grăd. Nr.2 -Maieru

A venit moșul!
Foto: Iacob Hangea

Didactica

Pe urmele strămoșilor noștri...

„Și e un an care nicicând nu trece
Un an pe care-n veci îl vom dori
1918
Al nostru an de fiecare zi.”

Nu putem și nici nu vrem să uităm acest an, mai ales acum când 1 Decembrie este Ziua Națională a României. Chiar și cei mai mici fii ai comunei preșcolarii - cunosc semnificația zilei, știu că este o zi deosebită și o cinstesc așa cum se cuvine: prin cântece, poezii, dansuri populare, îmbrăcarea minunatului port popular.

Așa am început această zi, care nici pe departe nu era o zi obișnuită din viața unui „grădinar”.

Emoțiile și încărcătura sufletească ale acestei zile au culminat cu vizitarea Muzeului „Liviu Rebreanu” de către copiii Grădinițelor nr.2 și nr.10. Știau, din discuțiile avute, ce-nseamnă un muzeu, ce exponate se află, dar nici o explicație și nici un detaliu nu s-au dovedit a fi suficiente pentru a le potoli curiozitatea stărnită.

Chiar dacă nu era o zi potrivită pentru a părăsi grădinița (o vreme destul de capricioasă), nimic nu ne putea priva de explicațiile distinsului profesor Sever Ursă.

„Să nu facem gălăgie, că se răsucesc strămoșii noștri în mormânt!” au fost cuvintele cu care am fost înlămpinați. La auzul cuvintelor spuse de domnul profesor și la văzul atâtor obiecte, copiii deveneau asemenea unor „statui cu suflet”. Au fost impresionați de varietatea exponatelor, de la colecțiile numismatice și nelipsita „cunună”, până la minunata „Lampa lui Aladin” și volumele lui Rebreanu.

Greu de explicat unor copii ce înseamnă toate

acestea. Este o adevărată artă să poți transmite atâtea informații pe intelesul micuților, să-i faci să priceapă ceea ce văd și să simtă ceea ce aud. La început cu teamă sau sfială, apoi cu îndrăzneala copiilor nevinovați, au întrebat tot ce li se părea nedeslușit, iar domnul profesor încântat de istețimea și agerimea minții lor, nu obosea să le clarifice nedumeririle. Ar fi stat zile în șir să admire frumusețea micului „Cuib al visurilor”, dar întâlnirea noastră era spre final. Puritatea vocii Neluței Buiă care a interpretat cântecul „Hai să-ntindem hora mare” atât de mișcătoare, ne-a făcut să ne unim vocile, să ne înălțăm privirile și să i ne alăturăm.

N-am crezut că vizita întreprinsă va avea un asemenea impact (bineînțeles pozitiv) atât asupra noastră cât și a copiilor. Pentru câțiva timp (adevărat, nu atât cât ne-am fi dorit noi) am fost cu toții copii de aceeași vârstă, am înțeles că altfel nu putem trăi în mijlocul lor, că nu-l putem forma că „vrednici fii ai statului” (așa cum i-anumit domnul profesor) și

„Dacă toate-acestea” nu vor fi uitate,
„Restul o să vină de la sine-apoi.”

Ed. REBRIȘOREAN SIMONA
Grăd. nr. 10 - Maieru

Personalități născuțene

AUREL CLEJA

Itinerarii și popasuri literar-poetice în publicații, ziare și reviste

Este foarte greu să desprinzi din numeroasele apariții pe cele mai deosebite, deoarece, în totalitatea lor, ele reprezintă flori de cuvinte în multiple ipostaze trăite într-o tulburătoare și sinceră realitate, în care predomină amintirile, îndemnat mereu de dorința de a ni le face cunoscute fiind alături de noi cititorii cu sufletul și inima sa.

În toate scrierile sale Aurel Cleja are mult suflu poetic-convingător și sprijinit pe o cultură literar-filosofică, îmbinate cu multă originalitate, dovedind o capacitate creatoare de autobiografie intelectuală, toate într-un „essai sur les moeurs” adică un studiu monografic pentru vremurile în care au fost trăite iar acum scrise.

Începuturile literar-poetice îi sunt remarcate încă de pe când era elev la școala primară din Bârsana, de pe Iza din Maramureș, unde îl avea ca dascăl pe tatăl său, Ilie Cleja, iar apoi ca elev la școlile din Năsăud - Liceu și Normală fiind și aici sub oblăduirea aceluiși părinte, - continuate cu începuturile apostolatului de dascăl în comunele Maieru, Monor și Ilva Mare Ivăneasa, toate prefigurând un început promițător dovedit în scrierile ce vor urma.

În mod deosebit, primele încercări mai profunde sunt legate de folclorul bihorean pe care dascălul Aurel Cleja l-a cunoscut în anii refugiului după 1940 în localitățile pe unde a peregrinat - din Ardealul neocupat o parte din acestea fiind publicate în ziarul „Poporul român” din Timișoara în mai multe rânduri în 1942, - apoi în altele sub titlul „Scrisori de pe front” de parcă și-ar fi prevăzut viitorul cât și Reportaje literare despre „Orfani de război” în ziarul Credința Arad 1943, apoi „Rugăciunea tapinarilor de pe Iza” în revista Tribuna Brașov 1943, -cât și multe recenzii despre Ion Creangă și chiar francezul Romain Rolland, - cunoscut ca un bun prieten a lui Panait Istrati între cei doi existând o bogată corespondență fiind cunoscute vreo 300 de scrisori scriitorul francez trăind între anii 1866-1944, - fiind și laureat al premiului Nobel pentru literatură, care probabil a vizitat și Râmâna de vreme ce în romanul „L-âme enchanter” adică „Inima vrăjită fermecată” scris în 1922- amintește despre călătoria la București a eroinei Annette.

Înteruptă din cauza războiului și a prizonieratului timp de câțiva ani, activitatea literar-poetică a lui Aurel Cleja a început să se manifeste după 1940 odată cu reîntoarcerea acasă prin colaborări la diferite ziare și reviste, - de mare tiraj din țară, - printre care: Plaiuri Năsădene - București, Tomis - Constanța, Albina - București, Argeș - Pitești, Cronica - Iași, Cariatide - Arad, Contemporanul - București, Geometria pasiunii - București, Făclia - Cluj, Flacăra Roșie - Arad, Scânteia - București, Pentru Patrie - București, cât și Arhiva Someșană seria nouă - Năsăud, în care semna sub pseudonimul literar poetic „Strigariu”, - la care s-au adăugat și emisiunile vorbite la radio cu Note de călătorie, - și alte prezentări îndeosebi poezii intitulate „Efemeride” toate de o certă valoare și apreciate.

Acum noi căutăm a scoate în evidență scrierile cele mai semnificative, - și care ne sunt cunoscute din anii mai apropiați și publicate în ziarul „Răsunetul” cotidian democrat și independent al Județului Bistrița-Năsăud, - alte publicații cât și în „Cuibul Visurilor”,

publicație editată de Consiliul local Maieru, - director prof. Sever Ursă și redactor șef prof. Icu Crăciun.

Fire de o rară gingășie, Aurel Cleja a rămas toată viața atras de farmecul personajelor sale pe fondul unor reverii trăite intens, împărtășite și nouă din care amintim:

a/. În cotidianul „Răsunetul” trebuie evidențiate mai întâi Amintirile colonelului în rezervă George Catarig, - coleg de generație și luptător în război, - alături de Aurel Cleja, - care adună în detalii biografice și scriitoricești, -/coleg nu demult dispărut/, - consemnate în nr. din 30 decembrie 1999, - sub titlul: „Năsăudenaul Aurel Cleja” cu multe destăinuri inedite printre care: date biografice, începuturile literar-poetice, cercetat de securitate, îngroparea în curtea casei la familia Ion Moraru din str. George Coșbuc nr. 79, Năsăud, din apropierea casei familiei Cleja, a mai multor manuscrise a unor lucrări, printre care: „Golgota unui îndochinat” „Privatizarea spaimei”, - apărute de curând în volume sub același titlu, - apoi „În Alaska după cinci ani” apărută acum sub titlul „În Alaska după cucu”, - cât și „Liturgiile nopții”, - și „Lenin s-a înșelat voit”, - care, poate, vor apărea în curând, - aceste manuscrise fiind depuse la muzeul din Maieru în păstrarea prof. Sever Ursă.

Ținem să facem precizarea că eu, Horațiu Bob, l-am cunoscut personal pe Ion Moraru, când eram notar-șef la Năsăud, legalizându-i acestuia o piesă de teatru care trebuia jucată pe scena unui teatru, - fără a mai putea avea discuții cu el, deoarece după câteva zile prin 1977 a plecat în Germania, - fiind un răzvrătit al regimului din acea vreme.

Dealtfel și Aurel Cleja își amintește despre fostul lui prieten colonel rez. George Catarig, - când la sfârșitul prezentării i se dedică poezia „Mi-e dor” dorindu-și: „Să n-am cu nimeni ceartă, la „Smue” să-mi iau covrig, Să beau o țuică fiartă, - cu George Catarig”.

Apoi, - tot colonelul rez. George Catarig, - în „Răsunetul” din 18 aprilie 2001, - în prezentarea „Aurel Cleja în al 85-lea an”, ne face alte destăinuri necunoscute, - pentru ca în nr. din 5 iulie 2001, - să ne facă o altă prezentare a activității literar poetice a lui Aurel Cleja, - cu multe subtilități, pentru ca în final să se confeseze: „sunt sigur că umoristul Aurel Cleja are încă multe săgeți / fiind vorba de obârșia noastră getică, - / satirice în tolbă și gata, la nevoie să scoată oricând din „carâmbul” cismeși șisul”, - sub titlul „În șisul umorului / Aurel Cleja”

(va urma)

av. dr. HORĂȚIU BOB
col. magistrat RADU TRAIAN BOB

Iarna la Rodna
foto: Iacob Hangea

Profil

Rebus

Ana Dafina RATIU GASPARI

Studii și diplome

2005-2006: Doctorand în lingvistică; lector la Facultatea de Litere din Nantes

2004-2005: Masterat în lingvistică la Universitatea din Nantes; șefă de promoție cu o lucrare intitulată «*Întrebări Multiple și Funcții Skolem, în Limba Română*».

2000-2004: Facultatea de filologie; licența în lingvistică la Universitatea din Nantes; lucrare intitulată «*Mișcarea Interogativă Multiplă în Limba Română*»

1998-1999: Facultate de litere, Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, secția Română-Etnologie.

1993-1998 : Bacalaureat Liceul Mihai Eminescu, Cluj-Napoca

Alte studii

din 2002- până azi: Participare la seminarul hebdomader al laboratorului de lingvistică (LLING) din Nantes

septembrie 2005: Participare la Școala de Toamnă de Lingvistică, la «Ecole Normale Supérieure», Paris

iulie- august 2004: Participare la a II-a ediție a Școlii de Vară de Gramatică Generativă (EGG), Cluj-Napoca

mai 2004: Participare la a 4-a ediție ale Zilelor de Studii Lingvistice din Nantes (JEL)

Conferințe date (cu comitet de preselecție)

septembrie 2005: «*Funcții Skolem & Superioritate*», conferința data la cea de-a 3-a ediție al Atelierului Studențesc Internațional de Lingvistică, la Nantes.

Juvenila

ORIZONTAL:1) Filosof și scriitor latin (c. 4. î.e.n. 65 e.n.), care subliniază caracterul preventiv al pedepsei prin cuvintele: „Nici un om cuminte nu pedepsește pentru o greșală, ci pentru a împiedica altă greșală.” - A depune mărturie. 2) Mare poet român (1850 - 1889), care se îndoiește de corectitudinea justiției prin versurile: „Spuneți-mi ce-i dreptatea? Cei tari se îngădiră / Cu averea și mărirea în cercul lor de legi”- Dat la întors! 3) Antonimul lui cald=Taler (diminutiv). 4) Savant și filosof grec în a cărui „Politică” scrie: „Legea este o formă a ordinii și o lege bună trebuie în chip necesar să însemne o ordine bună”. 5) Pedepsă bisericească - Ten tras! 6) Gânditor umanist și om politic englez (1478 - 1533), care atenționează: „Lăsând pe tineri să fie crescuți cât se poate de rău și încă din cea mai fragedă vârstă să se strice încetul cu încetul, spre a-i pedepsi apoi când, săvârșesc crimele ce au încolțit în sufletul lor că încă din copilărie, ce altceva faceți decât să vă spânzurați hoții pe care vi i-ați crescut?” - Întemeietorul ideologiei proletare (1818 1883), care exprimă un principiu de drept prin cugetarea: „ Un individ oarecare nu poate fi judecat doar prin ceea ce gândește”. 7) Singurică, singurică... - Loc de muncă (productivă și/sau creativă). 8) Cinstit, nevinovat - Imbolduri (fig.) 9) A cunoaște - Produse piscicole - Tras din tun! 10) Conducătorul primei mari răscoale a sclavilor din Sicilia, ucis de romani în anul 133 î. Hr. - Ivită. 11) Timpul care s-a scurs - Stat asiatic.

VERTICAL: 1) Construcție specială pentru răsaduri - Scriitor romantic francez (1810 - 1857), care sfătuiește semenii: „Nu trebuie să înjuri de nimic”. 2) Poet și filosof american (1803 1882), care evidențiază purtarea onestă din societate prin cuvintele: "O purtare frumoasă este mai utilă decât o statură frumoasă; ea te face să resimți mai multă plăcere decât statuile și picturile; este cea mai frumoasă dintre arte". - O jumătate de termen! 3) O negație categorică -

1	S	E	N	E	C	A		J	U	R	A		
2	E	M	I	N	E	S	C	U		A	T		
3	R	E	C	E		T	A	N	I	T	A		
4	A	R	I	S	T	O	T	E	L		I		
5		S		C	A	N	O	N		E	N		
6		O		U				M	A	R	X		
7	U	N	A		A	T	E	L	I	E	R		
8	S		C	U	R	A	T		A	C	E		
9	S	T	I		I	C	R	E		U	N		
10		E						L	E	S	I	T	A
11	T	R	E	C	U	T			I	R	A	N	

Dramaturg francez (1639 1699) care atenționează că fericirea trebuie clădită pe dreptate, prin cuvintele: „Fericirea răilor se scurge ca un torent”. 4) Cel mai mare compozitor, violonist, dirijor și muzician român (1881 - 1955) - Iese prima la joc! 5) Solicită precizări! - Păsări. 6) Fizician englez (1877 - 1945), laureat al premiului Nobel pentru chimie, care a descoperit numeroși izotopi - Istoric și om politic roman (c. 55 c. 120), autorul reflecției: „Cele mai mari dușmării sunt între rudele apropiate”. 7) Aparare folosite pentru controlul mărimilor caracteristice ale tuburilor electronice. 8) Poet istoric latin (c. 60 c. 140 î. Hr.) care avertizează că „Omul are mai multă sete de glorie decât de virtute.” - Iași (pop). 9) Ilizibil... de la cap la coadă! Comună în Franța - Motiv de fricțiune pentru femei! 10) Botul porcului - A ispăși o pedeapsă. 11) Filozof francez (1868-1951), autorul pertinentei maxime: „Surâsul este perfecțiunea râsului”. Surâsul cere surâs - Alt filozof francez Joseph-Ernest (1823 1892), autor, printre altele, și a lucrării „Vie de Jésus”.

DICTIONAR: EUND, ESI, RIA

S-au născut: iunie - decembrie 2005

AlGeorge Cristina, Mureșan Florina Denisa, Pop Violeta Camelia, Andronesi Simion Ștefan, Sîngeorzan Iulia Maria, Bureacă Adina Florica, Pop Alexandru Ionuț, Mihăilă Flaviu Victoraș, Hârjoabă Sofia Alexia, Avram Larisa Romina, Isip Silviu Nucuț, Candale Ionela Silvia, Bindiu Răzvan Nicolae, Ursa Maria Andreea, Hoza Ionuț, Ometiță Doruț Vasile, Miclea Paul Ciprian, Sidor Florica Ioana, Ureche Maria Cristina, Sohorca Iosif Ionuț, Avram Pantelimon Dorel, Dumitru Cristian Andrei, Pop Adrian Cosmin, Prisecaru Liliana, Hoza Samuel Otniel, Hădărău-Rauca anuța Sanica, Borș Cosmin-Emanuel, Flămînd Ionuț Florin, Negrușier Denis Filip, Talpoș Ioan Florin, Ureche Alexandra Victoria, Chisaliță Ana Gabriela, Cărbune Diana Denisa, Bontaș Virginia Leontina, Ureche Adriana Cristina, Danci Simion Dorel, Sângeorzan Verginia Maria, Jarda Alexandrina Lucreția.

Să crească mari, frumoși și sănătoși!

Au decedat: iulie - decembrie 2005

Pârlea Maria - 77 ani, Ureche Maria - 34 ani, Varvari Maria - 77 ani, Andronesi Ionel - 69 ani, Măți Aurica - 50 ani, Pui Eudochia - 100 ani, Olar Ioan - 89 ani, Croitor Maria - 68 ani, Flămînd Victoria - 81 ani, Isip Ioana - 86 ani, Nuțu Ilie - 45 ani, Cărbune Onișor - 49 ani, Cărbune Lazăr - 67 ani, Buia Alexandru - 84 ani, Vărtic Victoria - 87 ani, Isip Maria - 77 ani, Ilieșiu Nicolae Ioan - 73 ani, Rauca Ioan - 74 ani, Berende Vasile - 90 ani, Sohorca Ionel - 77 ani, Pop Ioniță - 49 ani, Hădărău Ioana - 78 ani, Rebrășorean Cifor - 44 ani, Moldovan Raveca - 83 ani, Pârlea Dumitru - 70 ani, Sîngeorzan Vicheria - 79 ani.

Dumnezeu să-i odihnească!

S-au căsătorit: iulie - decembrie 2005

Deac Daniel și Lorințiu Florica Monica; Candale Ioan și Rîmbulea Floarea; Rus Niculița și Constantin Livia; Buia Florin și Ureche Cornelia Aristina; Borșan Laurențiu și Negrușer Carmen; Partene Anchiș Vasile și Bode Maria; Boca Lazăr și Mihăilă Reghina Dorina; Rebrășorean Grigore și Jarda Saveta Viorica; Deac Ovidiu și Jarda Floarea Cătălina; Iluta Daniel Tiberiu și Deac Maria; Sângeorzan Augustin Alexandru și Vîrtic Otilia Angela; Hopp Alexander Martin și Pop Adina; Sângeorzan Dănuț Dionisie și Ursa Adriana; Motofelea Silviu și Dumitru Maria; Folfă Iacob și Mureșan Victoria; Flămînd Ioan și Sângeorzan Lenuța; Ureche Ioan și Sidor Arsenica Lucreția; Borș gavrila și Sidor Viorica Caterina; Bârta Ioan și Bîrta Victoria Iftinia; Sângeorzan Vasile și Cărbune Maria; Isip Augustin și Ureche Aurica Cătălina; Barna Grigore și Cărdan Ileana Oana; Chifa Florin Liviu și Buia Lucreția Floarea; Rîmbulea Alexandru Ioan și Gălușcă Ana Maria; Bosi Teodor Virgil și Buia Valeria Maria; Gologan Cătălin și Surpat Ecaterina Magdalena; Pui Vasile și Pop Ana Maria; Lorințiu Dumitru și Cărbune Saveta; Hoza Simion și Irini Ioana Victoria; Filipoi Daniel Olimpiu și Strîmbu Lucreția; Cîrceie Vasile Silvan și Bazga Dana Victoria; Niculai Daniel și Fontu Lenuța; Pop Viorel și Tahîșu Lucreția.

Casă de piatră!

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: dr. Lazăr Ureche, Macavei Al. Macavei, Mircea Prahase, Liviu Ursa, Login T. Berende, Ilie Hoza
Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania); Alex Pop (SUA)
Corectură: Mircea Prahase
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD
Machetare: Icu Crăciun
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita str. N. Titulescu, nr. 18, tel.0263 223201, fax: 0263 238027 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Liviu Rebreanu

Director: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRIȚA-NASAUD ȘI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XI Nr. 2 (71) * MAI 2006 *** 8 PAGINI *** 10.000 lei (1 leu)**

INTERVIU ACORDAT DE MARIO VARGAS LLOSA DOMNULUI GABRIEL LIICEANU la data de 20 septembrie 2005, ora 17

M. V.L.: Intelectualilor le vine foarte greu să renunțe la utopie. Desigur, dacă ești artist, scriitor, visezi să atingi perfecțiunea. Utopia socială e perfecțiunea, nu-i așa? În termeni politici, economici, și lucrul acesta îi atrage irezistibil pe intelectuali. De aceea scriitorii obișnuiesc, uneori, să arate dispreț democrației. Doar când își pierd libertatea și trăiesc între autoritare sau totalitare ei descoperă că mediocritatea aceea, făcută din consensuri și manevre, în care toți renunță la câte ceva pentru a putea coexista, face ca viața să poată fi trăită, spre deosebire de ce înseamnă să trăiești într-o societate lipsită de libertate. Teribil e, însă, faptul că orbirea multor intelectuali, scriitori, artiști persistă chiar și când probele contrarii le stau sub nas.

Unul dintre marile paradoxuri ale vremii noastre, în care comunismul a ajuns să fie chiar mai puțin decât un cadavru în putrefacție e probabil acela că în domeniul intelectual și literar, există cei mai mulți nostalgici, nu ai comunismului real, ai Gulagului, ai revoluției culturale, ai comisarilor, ci ai comunismului viselor, ficțiunii, ianteziilor, ai societății care a eliminat nevoile și contradicțiile și care arealizat egalitatea și adevărata libertate. Chestiunea e că democrația nu-i poate seduce pe intelectuali. Lor le repugnă mediocritatea, iar democrația e chiar emblema mediocrității. Pentru a putea coexista, toți trebuie să ajungem la un fel de viață medie, care nu satisface pe nimeni întru totul, pentru că nimeni nu-și poate realiza complet idealurile într-o lume de concesii și compromisuri.

Dar adevărul e că, dintre toate cele produse de istorie și cu toate imperfecțiunile lui, acest sistem mediocr a redus cel mai mult violența, a stimulat cel mai mult progresul economic și social și a creat cel mai mare spațiu de acțiune pentru libertate. E un sistem profund imperfect, care are nevoie să fie constant criticat ca să nu degenereze, dar nu există nici un altul asemănător care să se poată transforma din interior, și în acest fapt constă superioritatea democrației asupra sistemelor totalitare.

Ce să ne facem cu intelectuali? Atâta vreme cât bazele societății continuă să fie profund democratice, n-are importanță că intelectuali, iubitori de cutremure și apocalipse, predică revoluția și *tabula rasa*. Atâta vreme cât nu se traduce în fapte, acest soi de agitație, de neconformitate, e pozitiv, iar democrația îi poate ține piept. Primejdia apare când bazele democratice ale societății sunt slabe, căci atunci nu numai intelectuali, ci și ample sectoare ale societății, se îmbracă în visul utopic. În termeni sociali, acesta duce inevitabil la Gulag, la revoluția culturală chineză, la khmerii *rouges* din Cambodgia sau la mișcarea Sendero Luminoso din Peru.

(„Orizont”, n: 11/2005)

PLEȘU, CORNEA ȘI BĂCANU, PRINTRE INVESTIGATORII CRIMELOR COMUNISTE

Premierul Călin Popescu Tăriceanu a aprobat componența Consiliului care va conduce Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România. Printre membrii noii structuri se numără personalități ale societății civile, precum Doina Cornea, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Petre Mihai Băcanu. Pe lista completă semnată de premier se mai află Elvira Ruxandra Bianu, Dennis John Deletant, Constantin-Grigore Dumitrescu, Radu Filipescu, Radu Ioanid, Marius-Gheorghe Oprea, Cristian-Romulus Pîrvulescu. Institutul a fost înființat de guvern la sfârșitul anului trecut ca o structură care va analiza regimul comunist și sistemul de putere din acea perioadă din punct de vedere instituțional, va prezenta activiștii de partid, ofițerii și magistrații care lucrau în cadrul aparatului de represiune și va identifica abuzurile și crimele săvârșite, ordonate sau inspirate de către aceștia. Noul institut va funcționa, pe o perioadă de șase ani, în subordinea Executivului și în coordonarea premierului, fiind condus de un Consiliu alcătuit din 11 personalități ale societății civile, desemnate prin decizie a premierului..

(„Adevărul”, 06.2.2006)

Extrase din volumul "Dărâmarea statuiilor din noi" de Aurel Cleja (Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2006)

"Se suiau la munte..." - foto: IACOB HANGEA

INTELECTUALUL ROMÂN ÎN COMUNISM

Din 1947 până în decembrie 1989, România a cunoscut un singur sistem: sistemul comunist totalitar. Iugoslavii, cehoslovacii, polonezii, ungurii, chiar li sovieticii, prin ale lor *glasnost* și *perestroika*, au avut, din când în când, posibilitatea de a „mirosi” democrația.

Particularitățile psihologice ale unei nații nu pot fi impuse prin forță. Cuvântul cheie pentru a înțelege regimul comunist este *terroarea*. Intelectualul care a făcut concesii acestui sistem are scuze doar în fața conștiinței sale, conștiința care, din start, s-a alterat dacă a acceptat intrarea în el. Cred că odată intrat în sistem, respectul de sine n-a mai funcționat. A devenit, vrând-nevrând, un ins controlat, ceea ce a convenit de minune puterii. Cei care au avut curajul de a se opune comunismului nu au așteptat să fie răsplățiți de contemporani și nici de istorie. Pur și simplu așa le-a dictat conștiința. Unii, sârmanii, au murit cu speranța că măcar nepoții lor vor avea parte de altă viață.

Dintotdeauna intelectualul a fost un om complicat. Încercarea puterii comuniste de a-l simplifica spiritual a avut efect asupra celor care s-au dovedit a fi, în final, pseudointelectuali. Complexitatea, diversificarea, compararea cu realitatea rămân dușmanii sistemelor totalitare.

Prin „Ștefan Gheorghiu”, regimul comunist și-a format propriile cadre, cadre care, astăzi, s-au opoșit în diferite instituții, zâmbind complice la fiecare eșec al regimurilor perindate la putere de după '89 sau au ajuns patroni care, iată (culmea!), susțin liberalismul și proprietatea. După 17 ani de semilibertate (zic așa pentru că, în unele locuri, șefii încă se numesc sau au loc niște concursuri formale) ei se consideră adevărata elită politică, oferindu-și serviciile fără a ști că au rămas încremeniți într-o mentalitate falsă, dar fudulă, suspinând după constrângerea prin forță și intimidare ca unice moduri eficiente de a pune „vulgul” la punct.

Intelectualul român care s-au opus fățiș comunismului au pierit fie într-o pușcărie, fie într-un loc cu domiciliu forțat, nu înainte de a fi batjocorit. Pentru mine, acesta este adevăratul martir. Disidenții au dat dovadă de curaj pentru că au avut spatele asigurat, occidentul cunoscându-le revolta (el fiind o „sabie a lui Damocles” de care regimul a trebuit să țină cont), datorită popularității acestora. Semidoctismul a ajuns la rang de valoare. Aroganța se căsătorise cu diletantismul și făceau casă bună. O parte a intelectualității a ales calea duplicitară. Mă gândesc, cu jenă, la Sadoveanu, Cezar și Camil Petrescu, Argehezi etc. Cultul puterii a pornit de la aceștia. Ploconirea în fața prostiei reprezentanților sistemului a dezamăgit omul simplu, care, fie l-a imitat, fie l-a scârbit și a tras o înjurătură... în gând, bineînțeles. Totuși, sunt convins că nu a existat intelectual român care să nu fi făcut o cât de mică cedare regimului comunist, mai ales că poliția politică (securitatea) ne-a vegheat cu strășnicie fiecare vorbă.

ICU CRĂCIUN

Lirica

Zăpezile de la Anieș

Ninge ca-n decembrie, ninge ba-co-vi-an,
Ninge azi cu toate zăpezile din an !

Ninge cu omături ce sufletu-mi încarcă
Sunt mai bătrân c-un an, cu zece parcă...

Ninge iar pe frunte nemaipomenit
Cu albine albe ce abia-au ieșit,

Ninge, dar cu lapte, smântâni și iaurt
Ning de-o săptămâna gânduri de demult,

Ninge de o lună-scame-n abundență
Se deschide-n mine o albă absență...

Ninge-n solzi de futuri și țigle de pești,
Unde sunt eu oare? Dar tu unde ești?

Ninge formidabil și... paranormal
O să pierd sub mine cel din urmă cal!

Ninge peste garduri, ninge abundent,
Voi rămâne-n vară, la frig repetent!

Ninge cu fărâme mai albe ca pâinea,
Ninge bani de-argint peste toată lumea.

Ninge iar, sălbatic prea puțin normal,
Ninge iar, cu zdrențe, petice-n suman...

Ninge-ntr-o arhivă de îngerești cântări
Miaună pisica lîngă ușa, pe scări.

Ninge și iar ninge ca-ntr-o stampă vie
Cerule are-n colț o sită argintie,

Se cern diamante din celesta harfă,
Avem iarna asta și la export marfă!!!

Înv. ILIE HOZA

A VERDELUI MINUNE

N-am să ning pe măracini
Adăpa-voi rădăcini
Apa de-mi va îngheța
Cu iarna mă voi lua
Iar ei somn de îi va fi
Voi plânge de-o voi trezi
Și-i voi spune lin, curat,
Că spre răsărit eu cat,
Unde-s pasări și izvoare
Ce iau viața de la soare
Unde tot ce-i viu și crește,
Lumina mie-mi sporește
Și de-a verdelui minune
Eu fac nunta cu cea lume
N-am să ard; cenușa, fum,
Nu va fi pe al meu drum
Eu cuminte voi dura
Și de-a fi și voi zăcea
Pe ăst țarm, pe viața mea
Îmi rămân în veci iubirea,
Geamătul meu și uimirea.

DAFINA RAȚIU

PRIETENIA

Orice om are prieteni,
Fără ei nu poți trăi,
Prietenia este un lucru mare
Pe care n-o poți moșteni.

Ea se naște în sufletul tuturor
Oricât de bun sau rău ai fi
Nu uita, copile,
Fără prieteni nu poți trăi!

Dar ai grijă!
Prietenii nu-ți ies în cale.
Nu-ți face prieteni,
În care n-ai încredere mare.

HODOROGA SILVIA-IOANA
cls. a IV-a

Epigrame

Cugetare

Stând pe curu' lui olteanu',
A gândit-o ca la carte:
„Ce ți-e Doamne, Tăriceanu,
când e ăștia D.N. A(rde)?”

Gând umil

În trecut doream de toate
Și mă dorea ... fiecare.
Acum, când nu se mai poate,
Pofta... ține de-ntâmplare!

În regim silvic

Din păduri orice esență,
Fie ea moale sau tare,
De-i tăiată cu „prudență”,
Poate-duce bunăstare.

Spain dream

Își zise-n mintea lui cu ură,
Încă de prin grădiniță:
„Nu-i nevoie de cultură,
S-apuci căpșuna de codiță!”

Lui îi pasă

A plecat cu-nverșunare,
S-a-ntâlnit cu sinistrații,
Le-a lăsat și de mâncare:
Vaca ... de sub inundații.

De integrare

Ne-or integra și-n U.E.,
Nu ne-or lăsa pe-afară,
Și survola-vom vestul
Cu gripa aviară.

Fatalitate

Pe pământul țării mele,
Japonezi se prăbușesc,
Căci și-au găsit dușman de clasă:
Comunitarul românesc.

Program electoral

Nu trebuie să fi-nvățat,
Ci doar să ai puțin tupeu,
Să cumperi un electorat
Cu suma din „Bani de liceu”.
Prof. COTUL GRIGORE - MAIERU

Privind în urmă

Fiind băiet, adesea mă gândeam:
„Ce tare e să fii om mare!”
Acum soția-mi spune tot mai des:
„Ce mare ești! Păcat că nu ești... tare!”

Sufletul comerțului

Când calitatea a scăzut,
Reclamele comerciale
Te ajută să-ți procuri
Produsul prost, la un preț... mare!

Dascălilor mei

Când pe la grevă dascăli au cerut:
Salarii, cărți, demisia lu' domnu'...
Guvernu'-n „lapte” i-a-necat
Și-acuma le arată „cornu”...

Eroi contemporani

Un „mare caracter” s-a prăbușit,
Când de la naftalină au scos-o ...
pe mătușa sa.
Deși se pare „lupu' a-nebunit”,
Își schimbă „fesul”, dar năravul...
ba!
Prof. ADELA COTUL - ANIEȘ

Cartea

„Omenie dai, omenie ai”!

sau

Omagiu lui Liviu Rebreanu,
ediția a II-a,
revizuită și adăugită

Editura Macarie, Târgoviște 2005

Mă cuprind emoțiile și stau în cumpănă răsfoind această carte. Să scriu despre Liviu Rebreanu, despre care s-a scris o „bibliotecă”, sau despre D-I director de revistă și ea cu metaforă rebreniană „Cuibul visurilor”, prof. Ursula Sever.

Dacă Rebreanu venea de la Târlîșua, pe Someș în sus, unde și astăzi pânzele mai povestesc sărbători, tot așa D-I Ursula venea de pe valea Ilvelor, din Poiana Cătunilor, oprindu-se puțin în Pripasul lui „Ion”, unde a durat cu feciorii satului o casă memorială dedicată uriașului literaturii române L. Rebreanu.

Dacă despre autorul lui „Ion” s-a scris o „bibliotecă” atunci casele - amintiri, casele document, casele cărții, casele memoriale sunt ceva mai puține. Una dintre ele este muzeul „Cuibul visurilor” căruia D-I Ursula i-a dedicat întreaga sa viață. Oare Sfânta Taină a căsătoriei prin care a venit pe Someș în sus, este întâmplătoare? Nicidecum! A venit să ne „veșnicească” prin muzeul construit și populat nu numai cu viața și activitatea marelui scriitor, ci cu un muzeu etnografic, cu o bibliotecă de aproape șase mii de volume, bibliotecă, care ar trebui să se numească Sever Ursula. Aici, străbunii și cei binecuvântați de D-zeu au trăit, în această zonă liberă, zonă a graniței nășăudene, ținut al sumanelor negre, care l-a dat pe Coșbuc, I. Reteganul, Virgil Ștropa ori pe gazetarul interbelic Boșca Mălin, dar și pe poetul „sângerărilor ardeleni” I. Ilieșiu. Singur mărturisește că, aceste case nu oficiază numai „religia amintirii” adună și o altă literatură, cea a „mărturisirilor spontane”.

Rebreanu descoperă absolutul în suflet, pe care îl ridică la rang de temelie a lumii. Despre suflet, iertare, milă și iubire vorbește creștinul Rebreanu spunând că „sufletul comun este direct cu lumea spiritului” (Opere, vol. VII).

Despre inspirație „că este un fel de uitare de sine, o transmitere într-o lume specială, o concentrare foarte puternică asupra unui singur lucru. Când te gândești și gândul se învârtă în jurul unui singur obiectiv, gândul la un moment dat se materializează” (Amalgam, p. 301).

Cartea reprezintă gândul autorului de o viață întreagă închinat lui Rebreanu, concretizat în case muzeu, portrete și simpozioane, medalioane și busturi pentru veșnică aducere aminte. Autorul aduce ofrandă celui atins de scânteia geniului, și care, dacă n-a lăsat lumii descrierea vieții înseși, ne-a lăsat măcar „o felie de viață” autentică, un antidot împotriva uitării.

Dacă autorul cărții este autorul verbului „a veșnici” ori proverbiala „omenie dai, omenia ai”, atunci și domnia sa a veșnicit acest colț de țară și viață autentică despre care se afirma:

„Ochii lui Rebreanu se luminau brusc ori de câte ori venea vorba despre Maieru”

ALEXANDRU RAȚIU

Limba română de la cursul
primar la cursul gimnazial

Editura: I. Cutova Bistrița

Autoare: Cristina Hădărău și Anuța Crăciun

După cum arată autoarele în „Argument”, cartea se vrea „un factor de înlesnire a trecerii de la învățământul primar la cel gimnazial”. Cuprinde câteva texte și probleme de receptarea textului literar în clasele primare.

Aș îndrăzni să spun ce afirma la 1690 celebrul pedagog ceh Comenius în „Didactica Magna” „Pedagogia este artă universală de a învăța pe toți total”.

În acest sens, cartea se constituie o pietricică pusă la dezvoltarea didacticii moderne, ușurând procesul care implică acțiunea de transformare în sens pozitiv și pe termen lung a elevului, cât și un instrument de lucru pentru cei care au menirea să dea „lumină din lumina lor”.

ALEXANDRU RAȚIU

Distorie

CUVÂNT DE ÎNTÂMPINARE

Există în preajma noastră oameni care și-au zidit ființa în temelia unor instituții de renume, adevărate modele de eficiență și biruință pedagogică.

Printre aceștia se numără, cu dreptate și merit - soții Avram -cunoscuți nu numai în județul Bistrița-Năsăud, prin spiritul lor de dăruire autentică în întemeierea, modernizarea și conducerea instituției de ocrotire - Casa de copii școlari din Năsăud.

I-am cunoscut bine încă de foarte tineri. Cu Gavril, fiul al Chiuzei rebreniene, un om făcut pentru școală; am fost chiar colegi la Pedagogica năsăudeană între anii 1948-1952. Am colaborat bine împreună până în anii pensionării și după aceea. Paraschiva, soția lui, a fost eminentă profesoară de română, fiica a localității Dumbrăvița, satul cu nume de mireasă, cum ar spune tânărul gazetar Menuț Maximilian, consăteanul ei.

Mi-au făcut onoarea să-mi propună să le prefațez această carte, fructul multor ani de strădanii. Aș dori ca acest cuvânt de întâmpinare să fie la înălțimea operei lor de o viață, adevărată odisee a dăruirii și iubirii pentru copiii rămași fără ocrotirea familiei.

În ciuda unor păreri izolate, potrivit cărora tinerii care au trecut prin asemenea instituții nu s-ar compara cu cei crescuți „normal”, în propriile lor familii și că ei n-ar fi, chipurile, pe picior de egalitate cu cei care cresc în case de origine - autorii demonstrează prin argumente insurmontabile că lucrurile nu stau așa. „Acum când avem în față tineri realizați profesional și social putem afirma că aceste rezultate se datorează atât capacității individuale, a modului de organizare a vieții acestora, precum și competenței și dăruirii în muncă a celor ce le-au vegheat aici acei ani ai copilăriei și adolescenței în care se aflau în impas” - afirmă autorii.

În lăcașul năsăudean acești copii nevinovați au avut șansa primirii unor repere sigure pentru viață. Atunci când sunt încurajați de grija plină de responsabilitate, atunci „când există interes și se vrea, se pot realiza lucruri frumoase, indiferent de regimul politic”.

În sprijinul acestor deziderate autorii prezintă o bogată gamă de dovezi edificatoare: corespondență cu fostele eleve și familiile acestora, albume cu fotografii, cartea de impresii

ale celor care au văzut casa, promoțiile absolvenților de liceu și școli profesionale, lucrări cu tematică psiho-pedagogică în domeniu prezentate la numeroase simpozioane și întâlniri aferente din județ și din țară ș.a.

Impresiile vizitatorilor și scrisorile de mulțumire și recunoștință, lucrări din presă, sunt de-a dreptul răscolitoare. Toate acestea au fost prefăcute cu tact în tot atâtea „unelte propulsoare” în timp de peste patru decenii de muncă.

Spiritul de ordine și de emulație era aici mai presus de formalismul obișnuit și de instrucțiunile venite de la centru, ori de litera rece a regulamentelor. Era necesară cunoașterea reală, adâncită, a fiecărui copil privit ca o individualitate - unicat, un caz singular prin natura cauzelor care i-au pricinuit despărțirea de familia de proveniență, a experienței de viață de până atunci și prin trăsăturile proprii de personalitate. Suferite rănite, fie de moartea părinților, de sănătatea sau divorțul acestora, de bătaie și de vicile alcoolului, ori de incompetența de a ocroti copilăria.

Revenind la fetele corespondente adăugăm că după absolvire și chiar la locurile de muncă, ele au rămas cu sufletul mereu întors înapoi la „Cuibul” care le-a dat „întâia bucurie de

- continuare în pag. 8 -

Prof. SEVER URSA

Eminesciana

Amicului F.J.

Recitesc de multe ori poeziile lui Mihai Eminescu și întotdeauna sunt nedumerit citind poezia "Amicului F.I.", neștiind cine era acest prieten al poetului.

După multe cazne, am reușit să aflu că amicul F.I. era un tânăr basarabean pe nume FETOV ION născut în 1852-la doi ani după Mihai Eminescu (1850)- în orașul Ismail din Basarabia, aflat pe brațul Chilia din Delta Dunării-din fostul județ Chilia de odinioară.

În acele vremuri mulți tineri bucovineni, ardeleni, moldoveni și chiar munteni își făceau studiile în Bucovina la Cernăuți, oraș cu multe școli în care se învăța limba germană, după care în continuarea studiilor înalte și superioare tinerii mergeau la Universitățile din Austria ori Germania.

La Cernăuți, Mihai Eminovici, cu numele de familie în acea vreme, își începe școala între anii 1858-1859 urmând clasa III-a la "NATIONAL HAUPTSCHULE" -fiind clasat al 15-lea dintre 72 elevi, apoi între anii 1859-1860 urmează clasa IV- a, fiind clasat al 5-lea dintre 82 de elevi, după care este înscris în anii 1860-1861-la „OBER-GYMNASIUM” promovând clasa I-a fiind clasat al 11-lea în primul semestru și al 25-lea în cel de-al doilea, -apoi între anii 1861-1862-1863- urmează clasa II-a și a III-a pe care o repetă, fără a se ști din ce motive, pentru ca în anul 1863, deși avea o situație bună la învățătură, să abandoneze școala, -iar în anii următori să peregineze prin Moldova, Ardeal, Muntenia și Banat ocupând diferite posturi și funcții ocazionale, însoțind diferite trupe teatrale, scriind și poezii, publicate în diferite reviste.

În continuarea studiilor, Mihai Eminescu pleacă din țară, mai întâi în Austria - la Viena - unde la 19 ani în 1869 - se înscrie ca student extraordinar - auditor - la Facultatea de Filosofie, pentru ca în anul 1872 să plece în Germania- unde ia Berlin se înscrie la aceeași facultate, ca student ordinar, urmând cursuri de filozofie, istorie, economie știința financiară și administrativă și de drept,- până în anul 1874.

Între timp mai revine acasă participând la ședințele "Junimii" și la pregătirile serbărilor de la Putna, -în vara anului 1871 participând la întâlnirile tineretului în jurul mormântului lui Ștefan cel Mare și Sfânt, alături de mari personalități ale vremii printre care pictorul Bucevschi și compozitorul Ciprian Porumbescu.

În Austria- la Viena- Mihai Eminescu cunoaște și are legături strânse cu mulți dintre școlarii de la Cernăuți, deveniți și ei acum studenți, îl cunoaște și pe Ioan Slavici (1848-1925) - printre acei tineri aflându-se și năsăudenii: Aurel Mureșianu (1847-1909),- Paul Tanco (1843-1916), Constantin Moisil (1842-1921), Artemiu Publius Alexi (1846-1896)- și chiar pe viitorul critic literar și mentor cât și om politic de mai târziu, mai în vârstă ca el, Titu Maiorescu (1840-1917) al cărui tată, Ioan Maiorescu, pe numele adevărat Trifu, a fost un cărturar pașoptist ardelean născut în Bucurdea Grănoasă, jud. Alba și care a trecut munții în Țara Românească.

Tot la Viena a cunoscut-o în 1872 pe Veronica Micle, născută Ana Câmpăneanu, purtând numele și Corina, apoi Veronica (1850-1889), inspiratoarea poeziilor și tumultuoasei vieți a acestuia, amândoi fiind cunoscuți ca purtătorii unei "Dragoste îngerești".

În vreme ce prietenul Ion Fetov studia în Germania la Munchen- Dreptul și Belle - Arte - acesta, la 20 de ani, s-a căsătorit cu o tânără ducesă germană, cu care a conviețuit puțină vreme, această murind în 1888,-rămânând văduv și, reintorcându-se în țară, s-a stabilit la București practicând avocatura fiind înscris în Baroul Ilfov,-fără a se mai reintâlni vreodată cu prietenul său Mihai Eminescu, -murind în anul 1931, - la vârsta de aproape 80 de ani.

După cum se știe, primele poezii ale lui Mihai Eminescu datează din 1866, -când acesta avea doar -16 ani,- 12/24 ianuarie-1866, "La mormântul lui Aron Pumnul" fiind iscălită M. Eminoviciu - privatist, apoi la 25-februarie/9 martie 1866 în Revista "Familia" din Pesta i se publică poezia "De-aș avea", - când directorul revistei Iosif Vulcan îi schimbă numele din Eminovici în Eminescu pe care poetul îl va păstra toată viața.

Tot revista "Familia" din Pesta îi publică și poeziile "Junii corupți" ia 31 ianuarie/12 februarie 1869 precum și „Amicului F.I.”, la 31 martie/11 aprilie 1869.

Mai cunoaștem că în 1870- de Anul Nou, M. Eminescu, împreună cu o delegație de studenți, îl vizitează la Döbling - în Austria pe fostul Domnitor Al. I. Cuza în exil.

Cu toate că Fetov Ion nu s-a mai întâlnit cu Mihai Eminescu, printre-o soră a acestuia, anume Ștefania, căsătorită cu Gavriil Muzicescu, a reușit să scape dintr-o odioasă înscenare a lui D.Petrino care îi pune în sarcină la predarea bibliotecii din Iași lipsa a 50 de cărți din inventar, zădărnindu-i câteva timp numirea ca revizor.

Afectuoasa prietenie a celor doi s-a dovedit și atunci când ia moartea lui M. Eminescu se întocmește o listă de subscripție bănească pentru înmormântarea lui inițiată la 16 ianuarie 1889, - înmormântarea având loc a doua zi la 17 ianuarie 1889, - în cimitirul Beliu -la umbra unui tei.

Primul pe listă apare Titu Maiorescu, iar ultimul Dr. Ion Fetov, suma totală fiind de 390 lei- la sfârșitul acesteia se face mențiunea- „ Din această sumă s-a cumpărat cu 120 lei coroană aplicată pe mormântul lui Eminescu, din totalul încasat mai rămânând 270 lei.

Din scriptura listei „Pentru înmormântarea lui Mihai Eminescu- cu- 16 ianuarie 1889” se poate vedea că aceasta a fost scrisă în întregime de prietenul - amicul - Ion Fetov.

În încheiere, transcriem câteva strofe din cele 2 poezii ale lui M. Eminescu, pentru a ne da seama de strânsa lor prietenie și anume:

„Junii corupți” scrisă în 31 ianuarie/11 februarie 1869
"La voi cobor acum voi suflete-amăgite, Și ca să vă ard fierea, o, spirite- amețit, Blestemul îl invoc"

Pe câtă vreme în Poezia "Amicului F.I. - scrisă cu o lună mai târziu 30 martie/11 aprilie 1869 - se destăinuie:

"Te văd adesea frunte senină
Ca și gândirea lui Dumnezeu,
Sufletu-ți arde-n sufletul meu
C-o flamă dulce, tainică, lină."

Selecțiuni și adnotări de
av. dr. HORAȚIU BOB

Religie

Destinul

Omul se naște cu diferite aptitudini, talente, se naște cu o vocație, o chemare pentru artă, știință etc. Are o idee căreia își consacră viața.

Aceste aptitudini îl fac pe om să-și aleagă o anumită profesie, așa că nu greșim dacă spunem că aptitudinile omului au contribuit foarte mult la prezentul lui sau contribuie mult la viitorul acestuia. E ceva în tine care te cheamă către o anumită profesie.

În Proverbe 19:21 scrie că orice hotărâre vine de la Domnul. Cine a hotărât asupra destinului meu? Eu. De ce nu mi-a plăcut munca sau învățătura? De ce am ajuns bine sau rău? Din pricina caracterului meu, a educației mele, a mediului în care am trăit, a înaintașilor, a lui Satan, din cauza lui Dumnezeu?

Unii spun: ești vinovat că ai ajuns rău, sau foarte bine că ai ajuns bine. Aceasta a depins de tine pentru că dacă ar fi fost altfel, alta ar fi fost situația. Alții spun: „așa a fost să fie”. Toate lucrurile au contribuit la starea în care te afli, dar ultimul cuvânt l-a avut Dumnezeu. Dacă El voia alta era situația. De ce pe unii îi lasă de capul lor cum a fost cazul lui Pilat sau Iuda Iscarioteanul iar în viața altora intervine, cum a fost apostolul Pavel pe care Dumnezeu l-a făcut apostol dintr-un prigonitor al Său.

Solomon spune în Eclesiastul 7:13-14 că Dumnezeu a făcut atât fericirea cât și nenorocirea.

În adolescență mi-am frământat mintea cu cel puțin două întrebări:

- a) care este scopul existenței mele?
- b) pentru ce m-am născut?

Și dacă m-am născut, de ce aceasta s-a întâmplat în acest timp și în acest loc? de ce exist eu, persoana mea, cu fizicul meu, cu felul meu unic? Nimeni nu-mi putea răspunde la aceste întrebări. Cu privire la scopul existenței mele mi-am spus că a mă căsători și a avea copii pe care să-i îngrijesc, să am locuință și familie și un mod cinstit de a câștiga pâinea, nu e un scop nobil. Trebuie să lași ceva în urmă. În cele din urmă am ajuns la concluzia că singurul scop căruia merită să ne consacram viața, este acela de a-l sluji pe Dumnezeu.

Lumea e ca o scenă de teatru pe care apari, îți spui replica și pleci când ai terminat tot ceea ce ai de spus și de făcut; în aceasta lume te duci la locul tău de odihnă, totul funcționează ca un ceasornic. În toate este o precizie minuțios calculată. Tot universul material din care facem și noi parte este un sistem ordonat și perfect.

Dumnezeu, în tot ce face, niciodată nu greșește.

Un filosof grec a spus: aș da tot ce am ca să știu cine sunt. Trăim, și trăim o singură dată. Avem un singur suflet, doar unul singur, să-l predăm lui Dumnezeu ca El să fie Domnul și Stăpânul nostru.

Domnul Isus a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”. Unora li se descoperă adevărul cu privire la mântuire iar, altora nu. Alții sunt convingși că există destin, alții, nu. Cine are dreptate?

Pastor, IOSIF RAUCA

Tradiții și obiceiuri

La Paști-după ouă roșii

„Un popor care nu păstrează și nu-și cultivă tradițiile își va pierde identitatea”.

„Și cât e de frumos în sat!
Creștinii vin tăcuți în vale
Și doi de se-ntâlnesc în cale
Își zic: Hristos a înviat!”

(La Paști, G.Coșbuc)

„Hristos a înviat!”, „Adevărat c-a înviat!”

Cu aceste cuvinte minunate își încep măiereni ziuă de Paști, în această mare zi de sărbătoare, Paștele, oamenii locului „îmbrăcați” frumos la suflet și la port, treziți dis de dimineață, pășesc grăbiți pe ulițele satului pentru a ajunge la slujba învierii Domnului.

La noi se întâmplă aceasta la orele 4 sau 5 ale dimineții zilei de Paști. Este o tradiție păstrată și moștenită la noi, măiereni, din moși-strămoși.

După slujba învierii, bărbații rămân la biserică cu „traista de procuț”, în care sunt „pasca” și ouă roșii pentru a fi sfințite. Femeile se întorc acasă pentru a-și trezi copiii să meargă după ouă și să-i aștepte pe alții „străini” pentru a le da ouă.

Umblatul după ouă este un obicei vechi care se mai păstrează încă în localitatea noastră. Copiii, îmbrăcați frumos de sărbătoare în costume populare (sau altfel), își iau trăistuțele de procuț lucrute de mamele sau bunicile lor și, umblând din casă în casă, vestesc învierea Domnului. Ei intră în casă și spun: „Hristos a înviat!” iar gazda le răspunde: „Adevărat c-a înviat!”. Drept răsplătă pentru această veste minunată primesc ouă roșii sau „împcistrite” (vopsite în mai multe culori), simbolizând sângele Domnului și culorile primăverii, în această zi, toți copiii poartă haine noi- fiecare mamă având grijă ca băiețelul sau fetița ei să aibă cele mai frumoase haine.

În marile sărbători religioase (Paști, Rusalii, Crăciun) este o tradiție a măierenilor ca fetele și feciorii, dar și copiii (mai ales de Paști - obligatoriu) să aibă „haine noi” (costume populare noi).

Copiii se grăbesc să adune cât mai multe ouă (este o competiție între prieteni, vecini, verișori), pentru că cel care „a strâns” mai multe ouă, înseamnă că este mai harnic.

Când clopotul bisericii bate „de ieșire” copiii știu că trebuie să se întoarcă acasă, pentru că vine tata de la biserică cu „pască”, „nafură” (pâine și vin) și ouă sfințite. Din acest moment ei nu mai au voie să umble din casă în casă, deoarece în fiecare familie se servește masa de Paști. Nimeni nu mănâncă în această zi până nu ia „nafură” (vinul cu pâinea sfințite).

Aduțați în jurul mesei, copiii se bucură și se laudă cu ouăle (care de care mai frumoase) pe care le-au adunat. Ciocnesc ouă alături de cei dragi din familie. Noi, părinții și bunicii, ne bucurăm alături de ei, amintindu-ne de vremea când eram și noi copii, trăind alături de ei din amintirile copilăriei.

Deoarece copiii sunt mereu curioși, dornici de a ști pentru ce numai o dată pe an se vopsesc și se ciocnesc ouăle, așteaptă să le dăm o serie de informații și explicații. Atunci le spunem că ouăle simbolizează mormântul purtător de viață al Domnului nostru Iisus Hristos care s-a deschis la învierea sa din morți. De aceea când sparg ouăle prin ciocnire, dar și când se întâlnesc unii cu alții, creștinii își spun: „Hristos a înviat!”, „Adevărat a înviat!”. Aceste formule se folosesc numai patruzeci de zile, până la înălțarea Domnului.

Ca mămici și bunici putem fi întrebate: De ce vopsim ouăle roșii? La această întrebare le răspundem spunându-le legenda despre înroșirea ouălor. Legenda spune că, la răstignirea lui Hristos, Fecioara Măria a pus un coș cu ouă sub cruce, ca să-i îmbuneze pe soldații care îl păzeau, iar acestea au fost înroșite de sângele Mântuitorului, care s-a scurs pe cruce pentru mântuirea lumii.

La noi, ciocnitul ouălor se face „cap” la „cap” și „dos” la „dos”. Există credința că cei care ciocnesc se întâlnesc pe lumea cealaltă. Cel care sparge oul celuilalt are voie să-l ia. Dacă acesta refuză, se spune că îl va mânca pe lumea cealaltă „stricat”.

La întrebarea: De ce mâncăm pască și carne de miel? le spunem că o singură dată pe an, de Sfintele Paști, gospodinele creștine coc în cuptor pasca. Aceasta are o formă rotundă pentru că se crede că scutecele lui Hristos au fost rotunde. Pe margini și pe mijloc, sub formă de cruce, se pune aluat împletit.

Despre originea pascăi există o legendă care spune că, în timp ce predica împreună cu apostolii, Iisus a găzduit la un om foarte primitor care le-a pus în traistă, la plecare, pâine pentru drum fără știrea lor. Întrebându-l pe Hristos când va fi Paștele, Mântuitorul le-a spus că atunci când vor găsi pâine în traistă. Căutând, apostolii au găsit în traistă ce le pusese acel om. De atunci fac femeile pasca.

Tradiția măiereană este ca în ziua de Paști să se servească la masă mâncare din carne de miel, deoarece mielul îl simbolizează chiar pe Mântuitorul nostru, Iisus Hristos, care s-a jertfit pentru păcatele lumii și a murit pe cruce ca un miel nevinovat.

De-a lungul anilor, am îndrumat și îndemnat generațiile de copii pe care le-am condus să păstreze tradițiile și obiceiurile locale, să învețe și ei, la rândul lor, pe cei ce vor urma (dacă Dumnezeu va mai ține lumea), pentru că ar fi mare păcat să se piardă. Păstrând curate aceste obiceiuri, fiind duse mai departe așa cum le-am primit (transmise din generații în generații), acestea nu vor fi pentru copii doar „povești” auzite, ci și trăite, practicate. Sunt momente de trăiri emoționale, momente de bucurie și împlinire sufletească.

Să-l primim pe Iisus Hristos în casele noastre alături de cei dragi, cu multă bucurie, plini de bunătate, cu o inimă smerită, cu sufletul curat, cu gânduri înălțătoare spre cel ce ne-a creat. Aceasta e dorința Lui.

La Paști

Iată Paștele-a venit!
Copacii au înflorit
Ouăle s-au înroșit.
Veseli mergem după ouă
Mândrii și voioși
Și vestim întregii lumi învierea lui Hristos.

(Andronesi Cornelia)
REBRIȘOREAN MARIA
RAUCA SILVIA

Bibliografie;

„Datini și obiceiuri din Valea Rodnei”, articol apărut în Revista „Zestrea” nr. 3
„Cuibul Visurilor” - publicație editată de Complexul muzeal Bistrița-Năsăud și Consiliului local Maieru, nr. 2, iulie 2005

Soliloc în ziceri înțelepte

Mândria (Mândru)

Mândria este înțeleasă felurit. În dicționare se definește ca un sentiment de mulțumire, de satisfacție, de plăcere, de bucurie; ceea ce produce bucurie; sentiment de demnitate, de încredere în calitățile proprii; ceea ce constituie prilej de laudă. Mândria mai este înțeleasă și ca un sentiment de încredere exagerată în forțele proprii, vecină bună cu orgoliul, cu trufia, cu îngâmfarea.

Mândru, mai înseamnă mulțumit, satisfăcut, care are un sentiment de demnitate, de încredere în calitățile proprii, demn, frumos, falnic, măreț.

Se cere ca mândria să fie stăpânită, strunită. Un proverb italian spune că trei făclii aprind inimile: mândria, invidia și zgârcenia.

De câte ori nu auzim cuvintele: sunt mândru de tine! Proverbele noastre: mândria la om, ochii minții îi orbește; când mândria merge înainte, rușinea după ea se ține; umblă cu nasul pe sus, nu-i ajungi cu prăjina ia nas ș.a.

Louis Bonald: mândriile rânite sunt mai periculoase decât interese-lovite. Iar, mult mai înainte, Democrit spunea: când uiți de propriile tale defecte, ajungi mândru. Sunt mulți care, ajunși în vârf de munte, au amețeli și cad...

Un mare epigramist, Cincinat Pavelescu, scria: „Te-ai înălțat atât de sus, /Iubitul meu amic, /Încât, când te privesc de jos, /Abia te văd de mic. / Shopenhauer: a afecta o calitate, a te mândri prea mult cu ea înseamnă că nu o ai.

O formă a mândriei nestăpânite ne poate duce la deducția biblică potrivit căreia „mândria merge înaintea căderii”. Mândria nu reușește mai bine ca atunci când se acoperă cu de modestie. „Nu fi trufaș dar nici nu te înjosi”, ne previne Shakespeare, iar Rochefoucauld adăuga: „De n-am fi și noi cătuși de puțin mândri, nu ne-am plânge de mândria altora.

Da, mândria trebuie strunită și ținută în frâu, ca să ne aducă satisfacții. Balzac avea și el dreptate: „Mândria e, fără îndoială, sămânța multor fapte mari”. O mândrie stăpânită cu înțelepciune constituie apărarea autonomiei personalității împotriva mediocrității disperate și obraznice.

Mândria, printre simțămintele adânci ale omului, nu este altul mai apt să se prefacă în probitate, patriotism și conștiință, fiindcă omul mândru are nevoie de respectul de sine și, pentru a-l obține, e ispitit să-l merite.

Să încheiem cu Horațiu: „Sume superbiam quaessitam meritis” - să ai mândria convenită meritelor.

IOAN DELAMARGINE

larna pe ulița...

Rebrentana

BARONEASA (4)

Erată

La articolul "Baroneasa (3)" din; numărul precedent, în coloana 2-a, s-a strecurat o greșeală gravă: în loc de, am cumpărat cuptoare pe care le voi trimite" s-a scris „cuptoare microunde pe care le voi trimite”. Nu știu cine și de ce a introdus acest cuvânt în plus, ma, ales că prin secolul XIX acestea nici nu fuseseră inventate. Aici era vorba de sobe cu lemne. De asemenea la cele două imagini ale castelului, explicațiile au fost inversate. Prima imagine reprezintă Planul castelului iar, a 2-a, fotografia castelului în ruină, la 1941. Cer scuze în locul celor ce au greșit.

IACOB VRANĂU

La venirea lui în Maieru, contele a fost foarte impresionat de primirea călduroasă și respectuoasă a măierenilor, primindu-l ca pe un frate, încât s-a hotărât să facă tot ce poate pentru ei. A făcut pe cheltuiala sa biserica cea mare, greco-catolică (pe atunci toți locuitorii Maierului erau greco-catolici, până 1948, când comuniștii sovietici i-au obligat să treacă la ortodoxism) iar bisericii romano-catolice din Rodna i-a dăruit multe odăjdii și i-a cumpărat o orgă, un baldachin și două altare, precum și anumite sume de bani. Pentru biserica din Sângeorz a cumpărat iconostasul, altarul, odăjdiiile și un clopot mare care, din păcate, în primul război mondial, a fost transformat în gloanțe ucigătoare, împreună cu alte clopote de prin biserici.

Biserica din Maieru a fost construită în anii 1871-1872, în timpul „foametei celei mari”, și a fost pictată de pictorul vienez Pichler, în stilul

umanist al Renașterii.

În toamna anului 1869 vine la spitalul grofului o femeie din Ilva-Mică, pe nume Ileana Gaftone, căsătorită cu Vasile Crăiuțu, bolnavă de ochi, îi tot curgeau ochii. (Cronica, Iași Nr.6 (940) din 10 feb. 1980, pag. 5) nu de boli venerice, cum spunea Demetriu Boșca. Doctorul constată că boala este cauzată de multe lovituri peste cap. Femeia cu greu îi spune că într-adevăr bărbatul o bate mereu, fiindcă îi curvar și trăiește cu altă femeie iar în casă sunt numai certuri și lovituri.

Bărbatul a fost chemat la primăria din Ilva-Mică să se pună în vedere să nu o mai bată, dar a bătut-o chiar și acolo, în fața primarului. Așa stând lucrurile, medicul o sfătuiește să divorțeze, mai ales că nu au copii. Bărbatul avea doi copii nelegitimi cu Ileana lui Andrei Rogneanu, din Ilva. (În graiul local „crăiuț” sau „crai” om care „umbă după fuste”.) Deși soția îi era foarte frumoasă, el o bătea mereu. Femeia se adresează Tribunalului Matrimonial de Gherla, unde la 24 febr. 1870, are loc dezbaterea. Martorii declară cum Vasile Crăiuț o „maltractează”, iar acesta este nevoit să recunoască paternitatea copiilor dinafară căsătoriei. Tribunalul hotărăște despărțirea Ilenei de Vasile Crăiuț, la data de 13 mai 1870; „Se desparte de pat și de masă, din motive de maltractare, tiranie și adulter”.

După tratament Ileana nu se mai întoarce la Ilva, ci rămâne la castel, ca îngrijitoare la spital și „fată în casă” la gospodăria grofului. Ileana avea 31 de ani când a venit la castel iar contele 62.

Contele lipsea mult de acasă, plecat pe la domenii sau la tratament prin Italia, fiind și asmatic. Într-o scrisoare expediată din Tirol, poetul Groze din Maieru îl întreabă pe acesta că „... ce mai face Ileana, fata noastră de suflet?” Contele s-a ocupat mult de educația Ilenei și a plimbat-o prin Bistrița, Dej și Cluj, într-un „rădvân” cu 4 cai. A dus-o chiar și la Budapesta și Viena, cu trenul. (Atâtea haine și-a cumpărat Ileana de la Viena încât i-au ajuns până la

moarte). La castel îl ajuta pe medicul Bartok în calitate de soră medicală („felcer”). Contele a zidit o biserică impunătoare, pe cheltuiala sa, și pentru românii din satul Ilenei, Ilva-Mică.

La Anieș, contele a cumpărat un teren pe care era un izvor de apă minerală. A amenajat izvorul și lângă el a construit o vilă, unde mergea vara, aproape zilnic, la băi. În grădină, din sus de izvor, a plantat o pădurice de brad. După moartea contelui, casa și grădina au ajuns în proprietatea familiei Hoșda. Bătrânii care-și mai aminteau de contele, spuneau că și la biserică (în Maieru) mergea cu „landoul” tras de 4 cai. La fel și la Anieș sau la Rodna. Copiii alergau după trăsură, iar contele avea întotdeauna o rezervă de monede de argint, pe care le arunca pe geam copiilor (Biró Vencel: Gróf Zichy Domonkos erdélyben, Cluj, 1942.)

Pe contele l-a preocupat mult construcția bisericii din Maieru. Din Italia îi scria lui Vasile Groze; „Pentru biserică poți face contractul cu siguranță și poți pune orice termen pentru plată ... Să ne luăm de o grijă. Dacă ai planul pentru iconostas să-l aduci cu Dumneata, dacă nu, e destul dacă știi forma, lungimea și lățimea altarului ... Îmi pare bine că te voi vedea la Viena. Îți doresc călătorie bună. Spesele călătoriei îți le voi întoarce... Iconostasul îl voi comanda așa, ca până în septembrie /1872/ să fie gata, că sunt bătrân, și așa vrea s-o văd gata până trăiesc.”

Tot pe cheltuiala contelui a călătorit Vasile Groze la Roma, la Ierusalim; de unde a adus o „fândărice” din crucea lui Iisus (vă amintiți de „Vrăjmașii”, de Liviu Rebreanu). A călătorit la Constantinopol și chiar în nordul Africii.

Zilele trec, timpul se scurge, și în ziua de 30 oct. 1879 bunul și mărinimosul contele Dominic Zichy trece în veșnicie, la vârsta de 72 de ani. A fost înmormântat în cimitirul catolic din Rodna, de către preotul Mihael Zagyra.

Ce mari schimbări se produc după moartea unui om! Câtă vreme a trăit groful, Ileana a trăit o viață adevărată: îngrijea bolnavii, era amabilă și darnică cu sătenii, dar după moartea contelui farmacia și spitalul s-au desființat, doctorul a plecat, banii nu mai veneau din Ungaria ca pe vremuri, servitorii de la curte au fost eliberați unul câte unul, Ileana nu mai știa ce să facă. Totuși oamenii continuau să-i zică „Măria-Sa” Ileana. Contele i-a lăsat prin testament majoritatea imobilelor din Maieru, Rodna și Anieș.

Într-o zi se trezește Ileana că-i vine o sumă mare de bani de la moștenitorii averii lui Zichy din Ungaria. I se comunica în scris că această sumă o va primi și în viitor, dar în 4 rate anuale, timp de câțiva ani, apoi va primi câte 1000 de florini lunar (sumă mare!). Ileana nu știa de testament. La moartea contelui Ileana avea 41 de ani.

Mai departe voi cita câteva rânduri din descrierea făcută de învățătorul Demetriu Boșca; „Adevărata viață de plăceri acum

începea pentru Măria-sa Ileana. Personalul nefoiositor fu eliberat, începură a se introduce la curte femei cu moravuri ușoare. Călătoriile de plăceri prin orașele vecine se făceau des, cu trăsura cu patru cai, la întâlniri cu tot felul de domni. Acestea țineau mult iar acasă nu era stăpânire. Bani se împuținau văzând cu ochii.

În timpul când primea banii mai din gros, petrecerile și dineurile se țineau lanț, băuturi, mâncări, flăcăi zdraveni și frumoși ședea acum în scaunele grofești din palat. Ba, unui dintre aceștia ajunse să fie numit chiar „groful”. Acesta devenise adevărat stăpân la curte. Îl îmbrăcase „Măria-Sa” Ileana în haine nemțești, iar când se îmbrăca în port național purta cămăși și cingători de mătase. Trei ani duse o viață de adevărat grof dar de la armată banii „Măriei-Sale” nu l-au putut scoate.

Atunci îi luă locul un altul și pe rând mai mulți, căci așa era lumea: se bea, se mânca și se împărțeau bani din greu. Și noi, copiii, studenții mai mici, din cl. I-II-a de liceu, înțelegând că „Măria-Sa” iubește jocul călușerilor, învățasem de-a binelea acest joc și, îmbrăcați în costume de călușeri, distram cu acest joc pe „Măria-Sa”, având în fruntea

noastră pe Liviu Rebreanu, care a ajuns romancier. „Măria-Sa” din foisor, în societatea unui „grof” ocazional, ne admira, iar după sfârșitul jocului și după urările de sănătate și viață lungă, primeam fiecare dintre noi „grițari” și gogoși, ceea ce constituia mare fericire pentru noi. Studenții mai mari îi făceau vizite în duminici și sărbători, după liturghie, fiind duși cu caleașca de la biserică la curte, unde erau ospătați, iar după masă plecau la băi la Sângeorz, Anieș sau Valea Vinului, unde bieții studenți ospătau grofește pe cheltuiala „Măriei-Sale”. De asemenea și câteva domnișoare își primeau partea lor ...

Venise timpul ca și renta de 1000 fi. lunari să fie redusă. Încetul cu încetul petrecerile s-au rărit. Grofii ocazionali tot mai rari. Din personalul de serviciu rămăseseră numai Katy și Ianiuc. Zilele treceau și cu ele „Măria-Sa”. Grijele sporeau. Mai rămăseseră cei 4 cai și 2 vaci. O pereche de cai erau pentru caleașca iar cu cealaltă Ianiuc transporta scânduri de la Anieș la Bârgău, să câștige bani pentru „măria-sa”. Tot Ianiuc a condus cu trăsura peste munți pe domnul Nicolae Iorga... de la Rodna la Sighet...

Încetul cu încetul Ileana se lipsise și de vaci. Caii îi vânduse lui Ianiuc. Isprăvind și acești bani începuse a vinde din imobile. Chirișii se depărțară, căci începuse a-i ploua prin acoperiș în casă. Clădirile se ruinau, „Măria-Sa” rămase numai cu Katy și se retraseră într-un singur apartament. Mobilele luxoase își căpătară alți stăpâni, și toate

9 APRILIE duminică, Iași
(1923)

A venit Măria la biserică. Fanny (s-a) și trimis la curtea pentru rachiu. Am eșit cu Sorbul la Capșa unde im am vorbit de „Pleșcu” și im propozici de mare surse. Ștefianu a făcut im purport p. surse; m. helmi vs. l. surse de surse.

La masă fiza și t. na. Drenichiu.

Sola 5 am eșit la curte cu Sorbul, p. na. l. 8. Ma. tr. na. con.

recepte de refectiu: să dau „Pleșcu” pentru turmea cu trachione și să dau casa grofoanei în Măria, o’s restanșu p. o’s-mi fac acelu gospodărie.

Seena lunga comotiu în familie, mai ales, idee unor

turmea de șepetiri în America. După asta m. m. p. na. con.

acestea numai pentru îndestularea stomacului „măriei-sale”. Katy transporta în fiecare zi de la Rodna rachiu, care se consuma în societatea a două-trei femei mai în etate și foarte rare și câte un bărbat. Aproape toate mobilele ajunseră pe mâini străine. Numai orologiul de buzunar, cu lanț de aur, de aproape un metru lungime constituia obiect de amanet până la sosirea rentei. Având atâția stăpâni, lanțul se scurtase la jumătate dar Ileana nu observa. Găsindu-și în fine și acesta stăpân stabil și isprăvinduse orice venituri Katy nu mai rămase în slujba Ilenei. O muiere mai bătrână îi luase locul. Acuma aceasta îi aducea rachiu de la Rodna. „Măria-sa” nu mai ieșea în lume. Era nedespărțită de pat și o plapumă zdrențuită, singura-i avere, alături de sticla cu rachiu iar afară în foisor o cruce simplă de piatră și un coșciug, pregătite mai dinainte în așteptarea zilei din urmă a acestei femei.”

Moare în mizerie, la 13 mai 1912, în vârstă de 73 de ani. După moartea contelui a mai trăit 33 de ani. A fost înmormântată la Paltin la 100 de metri mai în sus de castel, spre Rodna, și pe mormânt oamenii i-au așezat în loc de coroane de flori, zeci de pălării de damă pe care Ileana și le cumpărase în timpul vieții de pe la Budapesta și Viena. Pământurile și castelul au rămas în proprietatea comunei, care nu s-a îngrijit de repararea lui, lăsându-l în paragină, vreme de 40 de ani. Prin 1923, Liviu Rebreanu se hotărăște să-l cumpere, după cum vedem dintr-o filă de jurnal: „...să iau casa Grofoaiei în Maieru, s-o restaurez și să-mi fac acolo gospodărie”. Numai că omul nu face întotdeauna ceea ce vrea el, mai face și ce zice nevasta. Dacă pe Rebreanu îl atrăgeau locurile copilăriei, pe Fanny o atrăgea regiunea Piteștiului. Astfel îl determina pe Liviu Rebreanu să cumpere o casă și o vie în localitatea Valea-Mare, lângă Pitești, unde își sfârșește Liviu zilele.

Castelul a fost demolat total prin anii '950 și pe locul rămas s-a construit un dispensar medical și un post de poliție.

Despre Dumbrăvița, cu dragoste!

CARTEA DIUGANILOR

Văzută de Menuț Maximinian

Menuț Maximinian

Vreme de șezătoare. Câșlegile-și adună la gura sobei țaranii, care mai țin cu umerii lor tradiția și economia satelor transilvane. Valea Țibleșului se curăță de poluarea cotidiană, prin înghețul trimis de Dumnezeu, anume ca să ne aducă aminte de vara viitoare. Părinți albiți de griji așteaptă-n poartă poștașul cu pensioara de „ceape” și cu scrisorile francate în străinătățile pe unde copiii lor umblă după un dărab de pită mai albă.

Este și vreme de meditație și de scris despre patria cea mică, locul natal care ar trebui să ne cheme pe fiecare.

Există un astfel de loc fericit în județ, un punct de pornire-n viață, și la care jurnalistul Menuț Maximinian se întoarce mereu pentru a scoate apa cea vie a continuității din istoria-i milenară.

În „Cartea diuganilor”, Menuț Maximinian ne vorbește cu patos despre ACASĂ. Cuvântă despre un loc unde miracolul vieții va rămâne veșnic și datorită distinșelor personalități care s-au adunat, într-un mănunchi de gânduri și splendide cuvinte, între aceste coperte de carte. Este un gest formidabil care merită folosit ca pildă și pentru alții, care nu se mai simt fericiți cu simplitatea-complexă a omului de rând.

Menuț Maximinian face aici un exercițiu de jurnalism mai altminteri decât alții. El face și desface în detalii mirabile o lume a tradițiilor care, abia de mai iau aer în plămâni și nu ne-ar mira defel dacă ar pieri într-o dimineață, sub indiferența generală a civilizației, confortului care ne face imuni la marile iubiri. Atunci am rămâne ai nimănui și mult mai săraci decât am fost la vâleaturile de năvălire a hordelor lui Gîngis Han!

Fericit este locul de baștină, patria „mică” a omului care nu uită de unde plecă, zic. Pentru că, Menuț Maximinian nu uită punctul tridimensional de unde a pornit și unde se va întoarce definitiv cândva, dar ... asta, numai după ce va fi trudit, va fi dat prinosul talentului său „patriei celei mari”, globale și supersofisticate, că există o „gură de rai” un „picior de plai” cu numele de Dumbrăvița.

Cartea abia ieșită de la tipar, nu este o monografie după canoanele severe ale genului,

dar nu este nici un album siropos cu amintiri din copilăria autorului. „Cartea diuganilor” - așa cum a alcătuit-o Menuț Maximinian, este un act cultural de restituire a apei-vii și a ferului-ler, a firului de tort care ne împletește, ne duce în devălmășie pe toți.

Toponomii, versuri și umbre de gând, schițe de portret și obiceiuri cu rezistență chiar și la stronțiu dar mai ales... nume de oameni care sunt și au fost; jaloane ale unui viitor defel incert, -asta este „Cartea diuganilor”!

În condițiile în care mai există încă fiii ai satului care scriu și vorbesc despre nodul cardinal al viscolelor tuturor începuturilor trebuie să ne considerăm un popor fericit.

Adunate-n întreg, cioburile de viață, fotografiile și semnăturile oamenilor de condei sau numai iubitori ai cuvintelor prinse ca în hora hârtiei, te fac să simți cum, cartea de față deține acel mister antheic care o trimite fără rezerve și direct în Biblioteca din Viitor.

Este, cartea asta, o ladă de zestre frumos și cu migală lucrată, și unde autorul, depozitează la vedere locuri binecuvântate de Dumnezeu, pentru că, de acolo, de sub Țibleșul neamului său, s-au ridicat și au pornit în lumea ce mare oameni de spirit cu care fiecare fir de iarbă azi se mândrește.

Nu mi-am propus să fac un rezumat al cărții frumoase, lăsându-vă bucuria de-a găsi singuri savoarea nostalgiei fără de care nu ar mai exista Dorul.

Lor, celor plecați cu scopuri mărețe prin lume, dar mai ales, celorlalți, rămași la vatră, consolidând coloana verticală a locului de baștină, prin rădăcina familiei, lor le aduce autorul un semn de plecăciune și dezmiardarea în cuvinte tipărite pe hârtie.

„Crama Veche” din Bistrița a găzduit lansarea volumului „Cartea diuganilor văzută de Menuț Maximinian”, care este o prezentare cu caracter monografie a localității, urmată de texte scrise de oameni ai locului sau călători interesați de a-și nota impresiile după ce au trecut prin localitatea cu numele de azi Dumbrăvița. Manifestarea a debutat cu Genuca și Alina Ceuca din Salva, după care Gabriela Ciornei a citit o scurtă descriere iirică a Diugului. Preotul ortodox, paroh al Dumbrăviței, părintele Benedict Vălean, a vorbit despre autorul cărții, Menuț Maximinian, ca despre fiul său spiritual, blând și așezat ca și familia în care a crescut. Adrian Mănarcă (redactor-șef al cotidianului „Răsunetul”) a subliniat pentru cei prezenți frumusețea unei cărți izvorâte din iubirea pentru satul natal, pentru Valea Țibleșului cu bogatele ei tradiții.

Cartea a fost prezentată de dr. Vasile V. Filip, Traian Parva Săsărman, Emilia Bumb; de asemenea, profesoara Doina Macarie, Doina Orza (președinte PROADO). Valoroșii interpreți din județul nostru, Valeria Peter Predescu, Cornelia Ardelean Archiudean și Petre Petrusse au interpretat câteva cântece populare, apoi Lenuța Purja, Cristina Retegan și Ionuț Bolbos au adus în sufletele celor prezenți melodii de pe Valea Țibleșului. Felicitări, Menuț Maximinian, care ai vrut și știut culege ideile coapte de înțelepciune, ca strugurii. Le-i tras prin „teascu”, calculatorului, le-ai așezat în „butoiul” răbdării, de unde a ieșit Cartea, - „must” de tipografie.

MELANIA CUC

Cartea

DISTANȚE de Dora Alina Romanescu

Romanul „Distanțe”, apărut la editura „Cartea Românească”, 2004, propune o inedită viziune asupra relației dintre oameni și încearcă să instituie căldura umană drept valoare fundamentală. Stilul este sobru, simplu, deopotrivă laconic, percutant, dar nicicum ambiguu sau clorobscur. Ni se oferă o meditație gravă, lucidă asupra marilor întrebări ale lumii contemporane, meditație pe marginea IUBIRII de semenii și a absenței ei într-un univers convulsiv, și a supraviețuirii prin DĂRUIRE. Spațiul conturat în roman este cel nășăudean, pe de o parte, și cel de la malul mării, pe de o altă parte, văzute ca centrul mundi, spații în care oamenii pot fi mai aproape de divin decât oriunde. În acest cadru urmărind destinul personajului central, Radu Scurtu, medic, nepotul unor bravi învățători, care l-au educat în spiritul credinței și a iubirii mântuitoare.

Traseul inițial al eroului, deși adesea previzibil, incită și îl ține captiv pe cititor până la ultima filă. Atenție subsidiară, dar nu mai puțin solicitantă pentru cititor, se acordă în roman tatălui dispărut fără urme, Ștefan, care, după o tragică odisee, revine în viața fiului său. Aici vorbim și de intruziunea politicului, fără ca romanul să aibă de suferit fisuri, îndoiala, incertitudinea care marchează dispariția misterioasă a lui Ștefan - sunt doar câteva din multiplele puncte de reală forță a cărții, în plus, urmărind în paralel și alte destine, conturate, însă, mai puțin solid ca cel al personajului central.

Radu Scurtu devine „apostol alb”, îmbrăcat în halat, oare întâmplător?, pentru meritele sale incontestabile, într-o lume care nu numai că nu-i acceptă pe aleși, ci, din contră, promovează nonvaloarea. Așadar, în acest context al hărțuirii ființei umane, îndepărtate de esență, de Dumnezeu (adică tocmai de IUBIRE!), doctorul se ghidează după imperativul lăuntric al dăruirii.

Adoptat de Mangalia, Radu rămâne fidel propriei alegeri și se statornicește aici. Atrage atenția, absolut aleatoriu - din multiplele adevăruri ale cărții, cu valoare sapiențială -un fragment deosebit de edificator: „Cine vine în Mangalia este imposibil să nu fie cuprins de fiorul dragostei, fie și dintr-o simpă amintire sau dintr-o poveste trăită aici, la țarm de mare...”. Aici la țarm de mare, „apostolul alb al iubirii” va trăi el însuși o mare iubire, aceea îndreptată înspre semenii aflați în suferință.

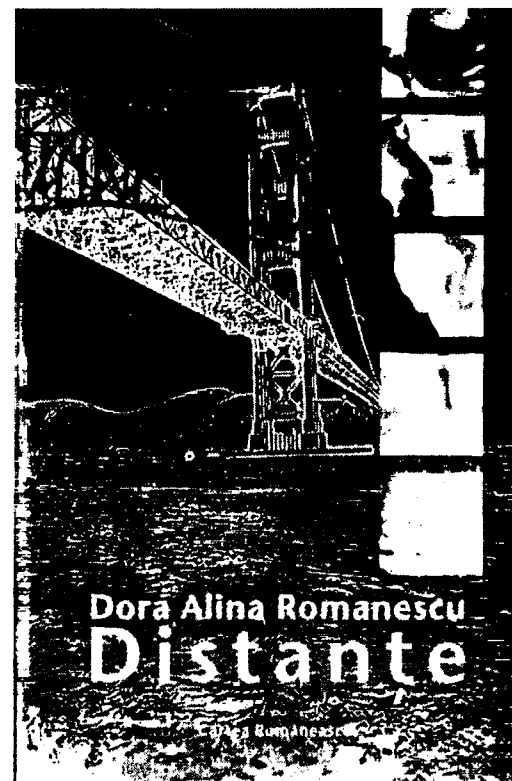
Autoarea se face astfel un apostol al altruismului, văzută ca unic drum spre sine, spre desăvârșire, cheia oricărei speranțe, forța constructivă, înălțătoare. Experiența îi și arată, de altfel, medicului de la țarmul mării, că singura șansă a salvării în fața unui destin implacabil este întoarcerea mereu spre semenii. Radu se dăruiește celorlalți; această dăruire e departe de a fi o înclinație instinctuală (care e teribil de egoistă, care nu știe decât să ceară mereu ceva în schimb). Nu, ci e vorba de dragoste, ca zbor de suferință, dragoste ce se confundă nu rareori cu sacrificiul de sine.

Cartea mizează pe o simplitate extremă, pe concizie, pledează pentru descoperirea și înțelegerea CELUILALT, pentru comunicare plină de armonie. Atât lectorul facil, cât și ochiul avizat vor avea bucuria unei altfel de lecturi, o carte ce transmite adevăruri și îndemnuri adesea deconcertante.

„Nosce te ipsum”, binecunoscuta maximă a lui Cicero, devine emblematică în contextul acestei lumi ce se caută pe sine. Eroul purcede și el în căutarea propriei identități, prin oameni, prin bolnavi, cărora se dedică, amintindu-ne (ireductibil!) de eroii lui Camus, și anume de ultralucizii altruști din „Ciurma”. Ca și aceștia, Radu simte că omul are nevoie de diversitate (de aceea ei au un destin de excepție), dar, în egală măsură și de identitate. Pentru Radu, aceasta coincide cu altruismul.

Cartea se încheie optimist: „Și totuși, oricât de puternic este răul, binele învinge, cât de târziu. Legea divină își spune cuvântul în orice împrejurări.” Finalul, și nu numai, lasă, însă cititorului, prilej de meditație asupra unor întrebări, care, de altfel, sunt damnate să rămână fără răspuns.

Prof. IUSTINA SIME
Cluj-Napoca

C.P.N.

BILANȚ 2005 A mai trecut un an cu pasări

- Cronicile ornitologice ale fiecărei luni
- Wetlands - ianuarie
- Parfum de plante rare în Maramureș - iulie
- Câmp naturalist cu amici belgieni - august
- Simpozion ornitologic la Rădăuți - septembrie
- Colaborare și proiecte cu PNMR- clubul Darwin de la Anieș - sept. - oct. - nov. - decembrie
- Birdwatch - octombrie
- Agenda ornito - electronică
- Micul ornitolog - curs opțional: planificare, programă, tematică, anexe
- Caietul cu ciocănitori-documentație, revista, C.D. despre speciile de ciocănitori din Parcul Național Munții Rodnei
- Consultanță, colaborare și corespondență cu profesori, învățători și educatoare. Colaboratori: Scridonesi Victorița, Ureche Victorița, Rebrășorean Monica, Ursa Lenuța, Ureche Aurora, Cărbune Măricuța, Marian Tănăse, Luciana Sidor, Scridonesi Felicia, Florin Toncean (Sebeș), Alexe Diaconu (Caracal), George Gligor (Buhuși), Ștefan Ciurescu (Focșani), Agnes Piette (Franța).
- Mulțumiri colaboratorilor care au dat o mare mână de ajutor la multe din activitățile clubului: Aurelian Hoza, Daniel Szekely, Attila Gyorgy, Ioan Nicoară, Doina Monda, Claudiu Iușan, Dorina Jauca, Alina Costinaș, Gabriel Pătraș.

INV. I. HOZA

IDEI PENTRU PROIECTE DE VIITOR

- Proiectul pentru învățământul rural - Școală CPN - Școală ecologiștilor
- Manual CPN - Manual de cunoaștere și protecție a naturii pentru clasele I-IV
- Abecedar ornitologic - Manual de observare, identificare și cunoaștere a pasărilor
- Arbori și păsări - familia ciocănititorilor - pliant, broșura și CD.
- Grădini înmiresmate - reluarea unui vechi proiect despre plante medicinale
- Eco-atelier - cuiburi și cantine din materiale recuperabile și reciclabile pentru pasări
- Roata de lumina - proiect de amenajare hidrografică și ecologică a unei surse de apă
- Un pahar de sănătate - amenajarea ecologica a unei surse de apă minerală
- Caietul de iarbă (caietele verzi) - mic manual de educație ecologică
- Excursii și tabere ornitologice în colaborare cu Parcul Național Munții Rodnei
- Proiecte de colaborare cu cluburile Darwin în cadrul participării tinerilor la managementul Parcului Național Munții Rodnei
- Proiect de colaborare cu Agenția de Protecție a Mediului Bistrița

INV. HOZA ILIE
SC.GEN.I. ILIEȘIU ANIEȘ

12 PORUNCI PENTRU O GRĂDINĂ ECOLOGICĂ

1. Un diagnostic inițial
2. O regulă de aur: diversitate înseamnă biodiversitate
3. Nu tăiați arborii bătrâni; lăsați în jur arbuști și tufișuri
4. Păstrați o parcelă în pârloaga pentru ierburi și "buruieni"
5. Lăsați o parcelă cu flori de câmp necosită - o pajiște înflorită
6. Cultivați plante medicinale de grădină sau spontane aromate
7. Privilegiați speciile de plante și flori indigene
8. Utilizați melanjul plantelor spontane cu cele cultivate
9. Folosiți plante agățătoare decorative iedera, vița-sălbatică, caprifoi, curpen sălbatic
10. Recoltați plante, fructe și semințe pentru diverse utilizări: alimentație, medicina umană sau veterinară, vopsele și adezivi naturali.

inv. HOZA ILIE
Sc. Gen. Anieș

CAIET DE OFERTE

- A. CATALOG NATURA NORD - liste cu specii ornitologie, mamologie, herpetologie, entomologie, botanica (plante medicinale).
- Cărți-ghid și determinatoare pentru diverse domenii naturaliste
- Reviste, colecții, articole, album filatelic, albume foto, planșe, afișe, ziare, pliante, etc.
- Proiecte pentru activități didactice naturaliste și /sau educativ-ecologice
- Proiectul Școala Scatiilor - Academia Naturii
- Proiectul Grădini înmiresmate
- B. CONSULTANTA și CONSILIERE în :
Ornitologie, fitoterapie, micologie, entomologie, bucătărie verde, aromoterapie.
- Întâlniri, lecții, conferințe, simpozioane, proiecte naturaliste, etc.
- C. ACTIVITĂȚI DE TEREN
Ghid montan și lecții CPN
Excursii și tabere naturaliste
Activități CPN diverse pe domenii sau grupe de vârstă
- Birdwatch
- D. PLANTE MEDICINALE
Plante și amestecuri de plante pentru ceaiuri
Spuma de flori, tincturi
Siropuri și dulceațe medicinale
Săpun de plante (săpunarița, lavanda)
Plante aromate spontane și cultivate
Alte produse din farmacia naturii (propolis, fructe, rădăcini, coajă)
- E. PROIECTE ȘI IDEI ÎN LUCRU SAU STUDIU
Orhideele din Munții Rodnei
Lepidoptere din zona montana
Rețete pt. prepararea ciupercilor
Rețete pt. prepararea uleiurilor aromate
Plante tinctoriale și folosirea lor
Proiect de reciclare a deșeurilor de lemn
Caietul verde - manual de ecologie pt. elevii mici
Revista Carduelis nr 6-7
Cronici ornitologice lucrare pe suport electronic pt. Simpozionul Internațional de ornitologie Rădăuți 10-11 sept. 2005.
Scatii pe internet www.scatii.ro

ILIE HOZA

Lirica

Stirpa singurătății

Nedefinit ca o meduză,
ușor precum o libelulă,
de adieri de vânt purtat- n
incerte rute,
spre Paradise doar de el râvnite
și știute.

Pierdut pentru colectivitate.
- nglodată doar în singurătate.

Aparent, un ins normal
doar că nu te poți înțelege cu el,
e mereu pe altă lungime de undă;
îi dai binețe și el îți vorbește
de stele,
de iele.

Tu-i vorbești poetului
de-un pocal de aramă;
el o ține morțiș că pleacă
în constelații,
unde te invită la o intimă cramă,

Mai e cu poezii un mare neajuns;
întrec numărul cititorilor lor.
De aceea, cred, că sunt pierduți
pentru colectivitate
și sunt valoare de schimb,
cu circulație,
doar în singurătate !

Când vor ieși din propria- le leproserie
trebuie ținuți tot separați,
nu pentru că s-ar deda la
troc ilegal de versuri absconse,
ci pentru că s- ar putea încăiera,
și pocni, ca titanii,
cu ghioaga lor de vers
peste ridurile frunții,
voind, chipurile, umanitar,
să-și șteargă reciproc,
sudoarea muncii.

Zborurile cosmice ne-au infestat
și ne-au dotat,
grădinile noastre de Paradis
cu-n exemplar unicat,
o adevărată „rara, rara avis”!

AUREL CLEJA

Viitorul

CUVANT DE INTAMPINARE

- urmare din pag. 3 -

viață" cum spunea Rebreanu despre un alt cuib...

Aici se derula o activitate complexă, de tip haretian, am spune, cu tangențe la toate aspectele educaționale ca într-un stup în care fiecare albină își cunoaște rolul...

Ca unul care am contribuit la întemeierea unor cunoscute instituții muzeale, la care aportul copiilor a fost adesea hotărâtor, înțeleg, poate mai bine decât alții, virtuțile pedagogice ale unei asemenea case. Până la urmă, acestea înfloresc și rodesc dintr-o substanță pe care singure și-au creat-o.

De nenumărate ori, de-a lungul anilor, soții Avram, împreună cu alți educatori ai Casei, au însoțit grupuri de fete la muzeul din Maieru. De fiecare dată m-a impresionat disciplina, seriozitatea cu care puneau întrebări micilor ghizi măiereni și apetența cu care colegii de la „Cuibul nășăudean” doreau să cunoască povestea copilăriei unui mare scriitor.

Lărgirea orizontului de cunoaștere, statornicia unor tradiții proprii, cum ar fi sărbătorirea unor evenimente de suflet, aniversarea zilelor de naștere, petrecerea Sărbătorilor, activitățile gospodărești, cercurile, recompensele atât de stimulatoare, primirile de oaspeți - toate desfășurate într-un climat cât mai apropiat de cel familial - făceau din casă o instituție plină de viață, de atracții și de surprize.

Capitole din carte, cum sunt: Destine, Peste ani, O zi în casa de copii ș.a. compun un tablou încărcat de bucurii, de dramatism, de neuitare.

A fost nevoie, pentru a împlini aceste proiecte, de multă forță și voință, întocmai ca în cazul alergătorilor de cursă lungă. Răzbătători și tenace, soții Avram au avut de biruit și opreliști de tot felul. O asemenea dăruire și pasiune pedagogică nu pot izvorî decât din prea-plinul iubirii curate pentru tinerele mlădițe.

Aprecierile venite din partea unor specialiști care au vizitat sau inspectat, precum și scrisorile unor foste eleve - sunt scrise întotdeauna la superlativ. Doamna Paraschiva, director de merit, domnul Gavril, educator de prestigiu, erau „făcuți unul pentru altul” cum spune înțelepciunea populară. Prin oameni ca aceștia se probează încă odată adevărul potrivit căruia, vorba strămoșilor: „Verba docent exempla trahunt” (Cuvintele învață, dar exemplele pun în mișcare).

Știm că exemplele se iau din preajmă.

S-au completat fericit, armonizându-și întotdeauna calitățile, spiritul străbătător, în vederea împlinirii unor proiecte educaționale și culturale de excepție.

Talentele unora dintre copii au avut șansa să întâinească oblăduirea caldă și tutelară a unor grădinari deosebiți. Fiindcă talentele, până la urmă, duc țara înainte pe umerii lor. Ce recompensă mai înaltă ar fi putut primi asemenea dascăli decât recunoștința până la anii senectuții, venită de la acei pe care i-au crescut în copilărie. Spațiul nu ne permite să reproducem aici măcar fragmente din scrisori. Lăsăm această plăcere cititorilor să le găsească în paginile cărții și să se convingă.

Simpla perindare a cuprinsului cărții îl pune pe cititor în fața unui veritabil manual de educație în care spiritul novator, experiența autentică sunt evidente.

O pilduitoare lecție de viață.

Calificându-se din mers, au știut să-și formeze o echipă tânără de dascăli - de care autorii nu uită nici un moment, atrași cu suplete și tact în fluxul creației. Fiindcă, la urma urmei, o creație este acest travaliu în formula căruia intră o grupă mai largă de oameni dăruțiți, circumscriși în spirala unui scop înalt. Repet, aprecierile, mulțumirile și binecuvântările izbăvitoare pe care amfitrionii unei case de suflet, aflată acum în anii pensiei, le primesc ca pe niște gingașe buchete de trandafiri... Nici o calificare nu poate înlocui focul lăuntric al pasiunii funciare din conștiința unui educator adevărat. Pasiunea califică, găsește întotdeauna soluțiile.

Citind cartea îți va veni în minte întrebarea: cu ce ai putea înlocui oare lipsa mamei și al tatălui? Și tot cartea îți dă răspunsul: Cu nimic dacă demersurile tale nu se întemeiază pe dragostea de dascăl-părinte. Nici o profesie din lume nu se apropie atât de mult de iubirea părinților, decât profesia de educator, cea care leagă ca un liant toate demersurile educaționale. O experiență relatată poate fi interesantă, dar o experiență împărtășită, autocomentată, devine o valoare unică și o moștenire certă pentru multe generații de educatori.

Limbajul cărții este simplu, stilul curgător, fără metaforizări deplasate, fără nostalgii nestăpânite. La tot pasul te întâmpină echilibrul specialistului în domeniu, al omului cu chemare în acest compartiment al vieții, uneori întâlnești ceva din răbdarea artizanului, al pedagogului, care își pune cu dragoste în lumină experiența și învățăturile acumulate în slujba semenilor. Din toate exultă o cuceritoare modestie.

Prin natura ei, o astfel de carte conține și mișcătoare paranteze lirice, insule de afecțiune greu de analizat în câteva cuvinte,

Dascăli de tipul soților Avram, nu numai că s-au implicat o viață în creșterea copiilor, ci ei le urmăresc și astăzi traiectoriile vieții, punându-și parcă mâinile streășină la ochi și, din pridvoarele casei nășăudene, mereu adăstându-i, petrecându-i, așteptându-i...

În vâlmășagul de tipărituri care ne înconjoară agresiv, găsim cu cale să numim multe dintre acestea drept niște cărți - buruieni, iar pe altele drept cărți - iarbă de leac. Această carte se înscrie cu siguranță în cea de a doua categorie. Când am citit-o, mi-au venit în minte celebrele cuvinte săpate pe crucea mormântului marelui pedagog elvețian H. Pestalozzi: „Nimic pentru sine, totul pentru alții”.

De aceea, în locul altor concluzii, punem temei și cheazășie genială prescripție biblică, rostită de Sf. Apostol Pavel: „Dacă dragoste nu este, nimic nu este”.

Prof. SEVER URSA

Paraschiva și Gavril Avraam:

”Evocări - Secvențe din viața unei instituții de

Rebus

DE CHARACTER

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2											A
3						N					
4											
5	U										E
6				E							
7											
8											
9				C							
10											
11	U						V				

ORIZONTAL: 1) Autor dramatic francez (1802-1867) căruia îi aparține maxima. „Sinceritatea nu înseamnă a spune tot ceea ce gândești, ci a gândi tot ceea ce spui” Sat din județul nostru. 2) Filozof antic care obișnuia să spună: „Prieten îmi este Platon dar mai prieten adevărul” 3) Estradă rustică Scriitor clasic român (1822-1892) care ne povățuiește astfel: „Cel ce știe a se învăța/Din greșeli străine/Merită a se-nălța”. 4) Abreviere pentru un fost stat socialist Dop Lume multă (reg.). 5) Scriitor român din creația căruia am ales reflecția: „Omului îi face cinste să fie bun și drept”. 6) Yves Simon Suport de mușchi Râu în Rusia. 7) Poet național (1850-1889) din opera căruia spicuim: „Bogăția unui popor nu stă în bani, ci în muncă” Notă muzicală. 8) Veselie „Cine recunoaște libertatea veseliei? Sufletele triste. Aceștia știu că veselia este elan și vigoare și că, de obicei, este bunătate ascunsă”, maximă aparținând unui scriitor elvețian (1821-1881). 9) Pronume personal Filozof și umorist francez care conchide: „Surâsul este perfecțiunea râsului”. 10) Renumit umanist olandez, autor al unuia din primele manuale de etică, care spune: „În primul rând copiilor le trebuie modestie” Pronume. 11) Loc de acces Poet satiric latin, autorul binecunoscutei devize sportive: „Mens sana in corpore sano”.

VERTICAL: 1) Scriitor și moralist francez, părintele „Caracterelor”, care avertizează: „Un caracter într-adevăr searbăd este acela de a a nu avea nici un caracter” (2 cuv.) 2) Lumina ochilor Scriitor moralist englez (1821-1904) din reflecțiile căruia am ales următoarea: „Noblețea de caracter este încoronarea și gloria vieții”. 3) Mare gânditor renescentist italian, cunoscut atât ca pictor sau artist cât și ca om de știință sau savant, care a ajuns la concluzia: „Cu cât cunoști mai mult cu atât iubești mai mult” Sunt Soare egiptean. 4) Republica Sud Africană (abr.) Filozof și scriitor roman, autorul adagiului: „Ceea ce nu oprește legea oprește buna cuviință. 5) Yolanda Tomescu Cete! Conjuncție latină Simion Jianu. 6) Împovărător (juridic) Acum (pop.). 7) Nete! Filozof, matematician și fizician francez, autor a unei inedite definiții asupra omului, care atenționează: „Dragostea sau ura schimbă dreptatea”. 8) Comună în Olanda Pline de calități. 9) ... cel tânăr, autorul maximei: „Non multa sed multum” Cetate legendară în Orientul Mijlociu. 10) Diftong Foarte întinsă. 11) Poet francez (1630-1697), autorul devizei despre arta teatrală: „Castigat ridendo mores” Tunel!

DICTIONAR: RSC, UIU, RSA, EES, IION

MACAVEL AL. MACAVEI

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
 Redactori: Login T. Berende, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
 Corespondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania); Alex Pop (SUA)
 Corectură: Mircea Prahase
 Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
 Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRITA-NĂȘĂUD
 Machetare: Icu Crăciun
 Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita str. N. Titulescu, nr. 18, tel.0263 223201, fax: 0263 238027 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Lavinia Rebreanu

Director: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRIȚA-NASAUD ȘI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XI Nr. 3 (72) *** OCTOMBRIE 2006 *** 8 PAGINI *** 10.000 lei (1 leu)

Iustin Ilieșiu - poet necunoscut?

Iustin Ilieșiu

Peste numele și amintirea unei anumite categorii de scriitori, care nu se numără neapărat între cei de primă mărime, se așează încetul cu încetul vălul uitării. S-ar putea că o astfel de nedreaptă și vinovată tăcere a început să se aștearnă și în jurul personalității poetului transilvănean **Iustin Ilieșiu**, de la moartea căruia, la 30 septembrie 2006, se vor împlini 30 de ani.

Personalitate complexă ca poet, gazetar, folclorist, traducător, dascăl și, nu în ultimul rând, ca animator de excepție pe tărâm cultural, Iustin Ilieșiu era mult prețuit și îndrăgit de generațiile de cititori ale anilor '30-'50.

Oropsit și ocultat în anii totalitarismului, „poetul sângeraților ardeleni”, cum era supranumit în epocă, a rămas nedrept marginalizat, iar pentru generațiile tinere este aproape necunoscut.

După anul 1943 s-a scris puțin, aproape timid și pe furie despre acest dărz pârtaș și cântăreț al Marii Uniri și al refugiului ardelen din anii 1940-1945. Cu ceva mai mult curaj au făcut-o istoricul Vasile Netea, scriitorii și gazetarii Emil Boșca-Mălin, I. Bătrâna-Voivodeni, poetul Victor Eftimiu, scriitorii Ion Secoșan, Aurel Cosma, Teodor Tanco, Ion Buzași, Nicolae V. Ilieșiu, Ion Costan, Aurel Cleja, Nicolae Trifoiu și, uneori, semnatarul acestor rânduri omagiale.

Istoria și critica literară din ultimele decenii abia dacă-i menționează numele; foarte rar îl învrednicesc cu o frază-două. Pe de o parte, pentru anumite cercuri de interes literar, frustețea și virulența unor versuri ale sale înflăcărate de marea bucurie a Unirii, ori de încercările durerii atârtoare „bobăine” și bejenii transilvane, constituie cel mult motive de a-l eticheta drept un naționalist local exaltat. Pe de altă parte, poezia sa a fost privită de către unii cu suspiciune și cu un anumit snobism pernicios. Poetul era considerat mai degrabă un vesficator tributar întru totul marilor modele oferite de un Coșbuc, un Goga sau de poezia populară.

Oricum, un Iustin Ilieșiu, poetul și gazetarul-luptător din răstimpul istoric al blestematului Diktat de la Viena (1940-1945), continuă să rămână parcă ținut într-o prea lungă și nemeritată claustrare și uitare.

Unor elitiști mai rafinați le repugnă, probabil, aromele tari de cetină și rășină, de cremene, ori clocotul pâraielor de munte. Simplitatea clasică izvodită din vechile noastre balade, scrâșnirile din dinți rostite pe șleau, întocmai ca în „zicăliile” oierilor, ori ritualurile de tip baladesc, izul de blestem când ești bântuit de vedeniile frângerilor cu roțile urii ale „stăpânilor luați din drum”, toate acestea pot deranja subțirimea unor gusturi saloarde. Limbajul limpede și frust, adesea bolovănos, ale unui lirism robust, străluminat de un năvalnic și nesfârșit „dor de acasă”, iată principalele coordonate în care se înscrie „poezia nădejilor” lui Iustin Ilieșiu.

Un mod particular de a împleti duișia cu revolta, peisajul cu omenia noastră din veac, rostite direct și răspicat, fără metaforizări excesive asigură o trimitere neocolitoare a mesajului poetic la inima celui mai „simplu” cititor.

Pentru cei care i-au reproșat tenta naționalistă facem deocamdată doar precizarea că poetul, fidel spiritului democratic al făuritorilor Unirii, printre care s-a numărat cu temei, a făcut și publicat numeroase traduceri din poezi și prozatori maghiari din diferite epoci literare, lucrări apreciate elogios la vremea lor. Pentru poetul Ady Andre, de pildă, a purtat un respect major.

Verticalitatea sa morală din anii postbelici, când a trăit mai mult în izolare pândită, reiese limpede, atât din paginile publicate

printre ghearele cenzurii, cât și din mărturisirile prietenilor, ori din nenumăratele sale scrisori către Maierul natal. Unii dintre intelectualii satului, dar nu numai ei, au fost de la început mărturisitorii poeziei și ai apostolatului autentic al lui Iustin Ilieșiu, chiar într-un regim când o asemenea atitudine însemna risc sigur ori, cel puțin, neșansă. Dovadă și expozițiile permanente de cinstire pe care „satul său din munții Rodnei” i le-a consacrat în muzeul „Cuibul visurilor”, încă din anul 1963, în imediata vecinătate a marelui Rebreanu, pe care l-a venerat toată viața. La rândul lui, romancierul și-a apreciat cu căldură consăteanul.

După acest scurt preambul necesar vom prezenta rezumativ viața și opera lui Iustin Ilieșiu, chiar cu riscul de a repeta uneori relatările noastre din unele articole precedente. După prezentarea amintită, ne vom referi îndeosebi la opera sa poetică.

Așadar, poetul s-a născut în comuna Maieru, județul Bistrița-Năsăud, odată cu secolul trecut (la 18 martie 1900) din părinți țărani cu stare bună, Laurențiu și Irina, născută Rauca.

Tatăl său a rămas în memoria sătenilor ca mare iubitor de poezie, iar mama, o neîntrecută creatoare de versuri populare și cântăreață vestită pe toată Valea Someșului.

Poetul va sublinia mereu mândra sa descendență paternă, ca strănepot al căpitanului grănicer Dănilă Ilieșiu, apoi nepot al dascălului și vighilul silvic Grigore Ilieșiu, poet și el, autorul unui merituos volum de versuri intitulat „Noile proverbi și cântece ale românilor, tipărit la Piatra Neamț, încă din 1883, și al altor volume nepublicate, păstrate în muzeul „Cuibul visurilor”. Era considerat un fel de Anton Pann al ținutului năsăudean.

După terminarea școlii primare din Maieru și Anieș (1906-1910), urmează liceul la Bistrița, la Năsăud și la Blaj (1911-1918).

La Năsăud, în vestitul liceu grăniceresc, învață sub veghea unor profesori de excepție: Ion Pecurariu, Valeriu Seni, Cornel Sanjoan, Emil Precup, Nicolae Drăganu, Augustin Bena și alții. L-a avut coleg de clasă pe viitorul mare lingvist român Sever Pop, fiu al Poienii Iivei. În muzeu păstrăm chipiul de licean al viitorului poet, cu tricolorul românesc ascuns în căptușeală, purtând semnăturile colegilor de clasă... O întâmplare semnificativă din timpul clasei a VI-a pare a-i fi marcat destinul: „Eram în primul război mondial. Când a intrat România în război în 1916, sufletul meu de român m-a împins și am scris pe zidul liceului „Trăiască România Mare!” Profesorul Păcurariu, ca dirigine, m-a chemat la el și m-a întrebat: Tu ai scris? Eu, am răspuns. Nu-ți dai seama că ne-or închide ungerii liceul și te vor spânzura? Ei, uite, te vom elimina. Pleci acasă și trimiți pe tatăl tău la mine! 1/

Cu o scrisoare de recomandare către profesorul Gavril Precup din Blaj, prea îndrăznețul adolescent a fost trimis să-și termine liceul în „Mica Romă”. Astfel, ultimele două clase liceale le va face la Blaj, sub oblăduirea renumitului profesor și scriitor, Alexandru Ciura, care își prețuia noul elev pentru talentul său poetic, fiindcă tânărul devenise deja cunoscut.

Talent precoce, în buna tradiție a familiei sale măierene, a început să publice versuri proprii și poezii populare încă de la vârsta de 14 ani în „Foaia Poporului Român” care apărea la

Budapesta. În 1917, în editura aceluiași ziar budapestan îi apare un volum de versuri intitulat semnificativ: „Munții noștri aur poartă” 2/. (Primul volum aș intitulat „Poezii din rezbel” apare în 1915 la ed. „Ciurcu” din Brașov.

Îndată după absolvirea liceului blăjean, tânărul Iustin Ilieșiu, cu un curaj remarcabil, intră în primele rânduri ale făuritorilor Marii Uniri. În notele sale autobiografice păstrate în biblioteca muzeului amintit relatează: „Izbucnind revoluția din 1918, tocmai când terminasem Școala de Ofițeri din Alba Iulia, am plecat spre Maieru și am organizat cu dl. Ioan Barna (fostul său învățător, n.n.) și învățătorul Constantin Partene - Garda Națională Rmână”. eu fiind ales secretar, apoi am fost chemat de dl. Carol Sotel la Cluj și numit secretar a Secției Militare Secrete, secție care a făcut minuni de vitejie în legătură cu Unirea Ardealului cu patria mamă”.

Cu soția Virginia și fiica Doina

Încă cu două săptămâni înainte de actul Unirii, în 19 noiembrie 1918, în ziarul budapestan amintit îi apare această mișcătoare scrisoare: „Stimate domnule Redactor (Leonard Paukerow, n.n.) vă încunoscintez că în comuna Maieru, comitatul B. Năsăud,

s-a constituit sfatul național român sub prezidiul d-lui Iulian Cioarba, preot, și s-a organizat garda națională sub conducerea d-lui Ioan Barna, sublocotenent în rezervă, depunând poporul întreg, cu cea mai vie însuflețire, jurământ Comitetului național român și organelor sale din Ardeal. În susnumita comună, vremurile revoluționare au dispărut, ordinea și liniștea domnesc prețutindeni. Drapelul tricolor, visat de moși-strămoși, filie mândru pe școli și cancelarii, vestind dezrobirea nației noastre românești. Tot poporul din comună așteaptă cu sufletul deschis și sentimente sfinte, sosirea trupelor române care ne vor mântui pentru totdeauna de jug. Trăiască libertatea națională! Iustin Ilieșiu, secretar” 3/.

La începutul anului 1919, împreună cu Carol Sotel și Valentin Drăgan, a înființat primul ziar românesc din Clujul dezrobitor, „Glasul Libertății”. Avea doar 18 ani... Acestui ziar îi va consacra cinci ani de muncă asiduă.

Începând din anul 1919 a urmat Facultatea de Litere a Universității clujene. Dacă la Maieru un dascăl admira acum vrednicia școlarului de altădată, un mare profesor universitar, Nicolae Drăganu, va avea ca student de frunte pe același răzvrătit elev care scrisese pe zidul bătrânului liceu o propoziție exclamativă incendiară despre un vis deja înfăptuit...

Mai târziu, tot la Cluj, face Facultatea de Drept. În anul 1920, scoate revista „Evoluția”, apoi lucrează ca redactor responsabil la cotidianul „Voința” condus de Adrian Maniu.

Vreme de 12 ani, în paralel cu profesoratul, prestează o impresionantă activitate publicistică sub semnul adevărului, curajului civic și al recunoașterii talentului de către mari personalități în compania cărora lucra: Lucian Blaga, Octavian Goga, Cezar Petrescu, Gib Mihăescu, Adrian Maniu, Ecaterina Pitș, Vasile Al. George și alții.

În volumul său manuscris „Amintiri din Cluj - 1918-1940” face referiri și la alți străluciți contemporani cu care era în strânse relații scriitoricești: Ion Agârbiceanu, Emil Isac, Zaharia Bârsan, Septimiu Popa, Al. Hodoș ș.a. 4/.

Timp de 12 ani a funcționat ca profesor de limba și literatura română, apoi director și inspector general pentru învățământul

- continuare în pag. 2 -

SEVER URSA

Iustin Ilieșiu - poet necunoscut?

- urmare din pag. 1 -

profesional din Cluj. În această perioadă (1928-1949) se dăruiește și vocației sale de animator cultural cu totul remarcabil, întrunind aprecieri elogioase din partea marelui sociolog Dimitrie Gusti. Ca om al catedrei s-a implicat în proiecte novatoare, a fost și autor sau coautor de manuale pentru elevii-ucenici.

O febrilă prestație de gazetar, plină de dăruire și talent, o consacră ziarului „Biruința” al lui Octavian Goga, „avându-l ca director pe Al. Hodoș, eu fiind considerat - afirmă poetul - drept cel mai bun reporter al Clujului. Reportajele mele colorate au avut mare efect pe vremuri și au făcut mare valvă” - continuă el în mărturisirile amintite.

Iustin Ilieșiu a mai fost redactor și la alte reviste și ziare; a colaborat la multe alte publicații. În volumul monografic aflat în pregătire vom prezenta pe larg acest compartiment al operei sale. Numai lipsa de spațiu ne oprește să notăm măcar numele publicațiilor care l-au avut colaborator

Clujul i-a dăruit anii cei mai frumoși și mai rodnici. În vacanțe continua cu sânguină culegerea de folclor - pasiune care-l stăpânise încă din adolescență. Activitatea lui de folclorist ar merita și ea un studiu separat.

După mai bine de două decenii de viață și strădanii în capitala Transilvaniei, în anul 1940 este silit să se refugieze în capitala țării, unde își va petrece tot restul vieții și unde va continua să se remarce ca neobosit luptător cu condeiu, faptă și cuvântul împotriva urmărilor nefaste ale actului samavolnic din 1940, când „ne-a fost sfâșiat trupul țării”.

În numele durerii celor peste 500.000 de expulzați și refugiați ardeleni a scris cel mai bun volum de versuri al său, purtând simbolicul titlu: „Sângerări ardeleni”, tipărit în anul 1945, la editura „Ciofleac” din București.

Continuă să scrie mult chiar și între anii 1947-1976, când, ca atâția alții, cunoaște suferința dizgrației și oprămirii comune. Ca membru de onoare al cenaclului „Ion Creangă”

din București, în paralel cu travaliul de la catedră, iubit de prieteni, dar urmărit de securitate, mai reușește să publice totuși două-trei volume de literatură pentru copii, un important și voluminos tom de „Folclor din Transilvania” (1967) și un singur volum de versuri, înjumătățit de cenzură, intitulat „Trepte de Aur”, editura „Litera” (1973), plătit cu bani proprii.

După cum însuși mărturisește, a tipărit de-a lungul vieții un număr de 32 volume, în majoritate cu poezie. În Biblioteca Academiei, la Arhivele Statului și în biblioteca Muzeului „Cuibul visurilor” se găsesc în manuscris alte 24 de volume de versuri, 11 volume de proză, folclor, traduceri, corespondență și memorialistică. 5/

Cum s-a mai spus, această prolificitate literară ar fi aproape de necrezut dacă opera intergală a poetului nu s-ar afla în zestrea muzeului nostru, alături de alte peste 500 de mărturii donate de dânsul în ultimul deceniu de viață: cărți, reviste, scrisori, fotografii și alte obiecte de mare putere mărturisitoare; el însuși fiind un pasionat colecționar de documente vechi.

Poetul „sângerărilor ardeleni”, după o suferință grea, se stinge din viață la 76 de ani, în București, la 30 septembrie 1976.

O situație materială precară, dar mai ales o prea crudă marginalizare, așa cum o reflectă și testamentul său, au împovărat mult o conștiință de intelectual exilat în propria-i țară... Plâns de distinsa lui soție, învățătoarea moldoveancă, doamna

Virginia, născută Botoșeneanu și de fiica sa, Doina, căsătorită cu Viforel Ivan, ambii medici stomatologi de mare performanță, în Germania la Düsseldorf, alături de un grup de prieteni fideli din capitală, a fost condus pe ultimul drum și înmormântat în cimitirul Șerban-Vodă - catolic.

Înainte de a expune unele considerații analitice asupra operei poetice, credem că este locul potrivit să consemnăm aici, într-o paranteză explicativă, câteva contribuții și gesturi de restituire oamgială. Cele mai profunde dovezi de prețuire a memoriei cărturarului-poet s-au produs, pare-se, tot în vatra care l-a dăruit țării.

Astfel, în toamna anului 1995, cu prilejul festivităților „Zilele măierei” și al unei emoționante întâlniri a fiilor satului i s-a conferit, post-mortem, titlul de Cetățean de Onoare al comunei natale, iar Școlii Generale din Anieș, sat aparținător

Maierului, i s-a dat, cum era firesc, numele său. În preajma evenimentului amintit s-au publicat mai multe articole și eseuri în care se scoteau în evidență meritele acestei personalități de seamă a Ardealului. În muzeul local se îmbogățește și se primenește mereu colțul său de cinstire. Cel puțin două opere de artă ale pictorului Liviu Bordeaux, prieten cu poetul, un portret mare în ulei și o efigie a acestuia, în bronz, întregesc expoziția, animată mereu de către micii ghizi și de către subsemnatul. În școala „Justin Ilieșiu” din Anieș există, de asemenea, o expoziție memorială întregitoare.

Editorial, amintirea poetului s-a consolidat prin tipărirea volumului intitulat eminescian „Sfinte firi viziunare...” cuprinzând un număr de 15 biografii în versuri ale marilor noștri poeți în frunte cu Eminescu. 7/ De asemenea, Ion Buzași a publicat mănunchiul de memorii „Justin Ilieșiu - „Amintire din viața școlară a Blajului”.

Prin cercul local al Astei s-au făcut demersuri pentru obținerea unui bust al poetului. Împreună cu primarul comunei, teologul Vasile Borș, am apelat la cunoscutul om de cultură, medicul năsăudean Gh. Traian Dascăl, care a comandat lucrarea la tânăru sculptor Vlad Prună din Năsăud. Toată recunoștința și lauda pentru acești entuziaști exemplari. Din banii proprii, doctorul Dascăl adaugă la șiragul celor 20 de monumente donate, încă unul pentru Maierul lui Rebreanu și al lui Iustin Ilieșiu. Să reținem că generosul filantrop Traian Dascăl este și un profund cunoscător al operei poetului și, ca semn de veche venerație, recită cu dezinvoltură nenumărate versuri ale rapsodului nostru.

- va urma -

Note bibliografice:

1/ Iustin Ilieșiu, „Note autobiografice”, lucrare în manuscris, în biblioteca documentară a Muzeului „Cuibul visurilor” din Maieru;

2/ Un exemplar din acest volum, prefațat de Leonard Paukerow, directorul ziarului „Doina poporului Român” se află în biblioteca aceluiași muzeu;

3/ Scrisoarea se găsește în colecția „Justin Ilieșiu” din muzeul amintit;

4/ Manuscrisul respectiv se află în aceeași colecție;

5/ În volumul „Justin Ilieșiu - viața și opera”, aflat în pregătire, vom publica și această listă;

6/ Testamentul olgraf se găsește în biblioteca documentară amintită mai sus; Vezi și Teodor Tanco, vol. Virtus R.R., vol. IV, Bistrița, 1981, pag. 203;

7/ Vezi volumul „Sfinte firi viziunare...” editat de Sever Ursa și Ion Buzași, în Ed. Gloria, Cluj-Napoca, 2004;

Iustin Ilieșiu în mijlocul măierenilor

Cartea

Reeditarea unor autentice identități grănicerești: opera botanistului Florian Porcius de către prof. Liviu Păiuș

Cartea

Moto:

Niciodată nu-ți va lipsi bucuria de îndată ce i-ai găsit isvorul!

Parafrazând cuvintele lui Seneca din „Epistole” către Lucilius, putem să fim siguri că fiecare dintre noi găsim isvorul bucuriei în altă parte decât vecinul nostru. Unul se bucură când poate ridica o troiță în capul satului, care te obligă să te descoperi și să te închini, altul scriind o carte. Nu puțini sunt și din cei ce se bucură când vecinului îi crapă capra sau când poate iubi în felul lui creștinește semănând în jur suferința.

Profesorul rodnean Liviu Păiuș ne-a obișnuit de mai mult timp să ne demonstreze că bucuria lui majoră este de a ne da minunate cărți despre un tezaur vechi odată cu omenirea, baladele unor eroi legendari, idilele simple și cu atât, mai sincere de la întâlnirile serii la porți dintre o codană și un adolescent ce plănuiesc un nou cămin și o gospodărie plină de lăilăit de prunci proprii. Folclorul consemnat în cartea acestui împătimit de frumosul versului popular al Văii Rodnei, a profesorului Liviu Păiuș pare la fel de bine dăruit, ca trănicia sculpturilor de bardă în porțile monumentale de lemn ce străjuiesc unele din gospodăriile noastre ce vin din istorie și au destin de istorie. Acesta este mesajul ce ni-l prezintă profesorul Liviu Păiuș în monumentalele cărți: „Sus la munți ca negura”, „Someș, apă mergătoare” sau „Folclorul Văii Rodnei”. Pentru că D-lui este din stirpa dascălilor ce ne obligă, să-l categorisim între cei ce au găsit isvorul bucurii în a ne încanta mereu cu apariția altor și altor minunate cărți. Suntem obligați să amintim în acest sens și monumentală lucrare în doua volume „Monografia comunei Rodna”, „Istoricul învățământului din comuna Rodna” etc.

De data aceasta profesorul Liviu Păiuș extinde bucuria sa asupra noastră cu o altă gamă de cărți care ne cufundă în cristelnița sacră a trecutului năsăudean, trecut nelipsit de jertfe, de suferințe, dar și de figuri reprezentative, ajunse legendare în eroism, ca bătrânul Tudoran din Bichigi, care cu douăzeci de ani înaintea martiriului Horea, va fi tras pe roată, pentru lupta sa dărză cu despoții cetății Bistrița, ce nesocoteau neiobagia câștigată de „cătanele negre”, a căror vitejie a consemnat-o și Napoleon. De data aceasta, profesorul Liviu Păiuș s-a impus cu un set memorial din trecutul Rodnei despre opera marelui savant Florian Porcius, reeditând lucrările sale tipărite cu o sută de ani în urmă, redându-le cu indicațiile stricte ale autorului, cu reverificarea textelor în limba latină și germană, unele „uitate”, la editările trecute. Din acest set fac

parte: Florian Porcius; „Flora phanerogame din fostul District al Năsăudului”; „Flora din fostul District al Năsăudului”; „Diagnozele plantelor plianerogame”, precum și două cărți noi ale savantului, care văd lumina tiparului la Editura Napoca-Star”, Florian Porcius- „Ierbar năsăudean” și „Istoricul Ținutului Grăniceresc al Năsăudului” ambele având ca editor pe profesorul Liviu Păiuș. Ierbarul năsăudean care are colaborator și pe Constantin Svoboda cuprinde 195 de planșe cu plante din ierbarul botanistului Florian Porcius, colecție de 22.000 de plante ce se află la Grădina Botanică de la Cluj Napoca.

Istoricul Ținutului Grăniceresc al Năsăudului scris de marele botanist aduce amănunte emoționante din istoricul frământat al districtului înainte de militarizare, în timpul militarizării, ca și după încetarea ei.

Deosebit de impresionante sunt faptele de arme ale soldaților din Regimentul românesc de graniță, redade de Florian Porcius în capitolele „Grănicerii pe câmpurile de luptă ale Europei”, deși sunt redade în stilul unor comunicate militare cu economie de cuvinte. În anul 1772, generalul Rall, reliefează buna pregătire a artileristilor români, nominalizându-i pe fruntași, printre care pe Ioan Bosota, din Runc, Roman Strâmbu din Maieru, Ioan Oanea, din Sângeorz și alții pe care apoi vice colonelul Schlaun i-a ospătat la masa sa. În 1779, regimentul acesta săvârșește acte deosebite de arme împotriva Prusiei.

În anul 1788 în războiul împotriva Turciei regimentul se distinge în luptele de la Dorohoi, Fălticeni, Botoșani, Baia, ajungând la Iași. În sept. i-a învins pe turci la Adjud.

În sept.1790 regimentul aflat la Bran bate pe turci la Câmpulung, împingându-i spre Dunăre, la Turnu-Măgurele, salvează de la încercuire trei batalioane de linie austriece, despresurându-le. Regimentul e citat de comandament și sergenții Despot și Bob, ca și caporalul Buta sunt decorați cu medalia de aur, un alt vicecaporal și trei stegari cu medaliile de argint. În „Ziarul de Viena” Regimentul II Român Pedestru de Grăniceri din Transilvania e elogiat și se subliniază ca „simbolul Virtus Romana Rediviva” care s-a dat acestui regiment este adevărul și nedubitatul simbol al acestei națiuni. (pag. 49)

Sunt apoi date pe batalioane diferite fapte de arme ale ostașilor din unitatea romanească. În 9 martie 1793, împotriva francezilor, participând la bătăliile grele în regiunea Rinului, sublocotenentul Berari, a intrat cu vânătorii primul în cetatea Weissenburg. În luptele de mai târziu se distinge locotenentul

primar Jarđa, iar stegarul George Ilieș e decorat cu medalia de argint. În luptele din anul 1795 deasemenea e citat locotenentul Jarđa, locotenentul Carp și stegarul Grama. În alte lupte, în asaltul redutei Lahn, însuși Arhiducele Carol menționează curajul și bravurile batalionului român și decorează printre alții și pe sergentul Cabalin.

Din faptele de arme ale Batalionului II trebuie să amintim de lupta de la râul Piave-Veneția, cu trupele lui Napoleon, pe care cronicarul o compara „cu cea clasică de la Termopile”. Trei zile acest batalion a respins atacurile trupelor franceze, comandate de însuși Napoleon. Căpitanii Mehes și Nemes (ambii români) s-au distins în mod deosebit, prin ținută, eroism și îmbărbătarea ostașilor de sub comandă, strigându-le în fiecare moment de criză în limba maternă: „Nu va lăsați feciori! Odată și bine! Trageți bine! Dați pe moarte!”

Dintre ostași s-au distins stegarul Rău, sergentul Gavrilă și Tudorel „peste care francezii nu au putut trece cu nici un preț” (pag. 54). Napoleon avea să raporteze Directoratului că „dracii negri” cătanele noastre negre (în suman năsăudean) erau de vină pentru întârzierea ocupării obiectivului.

Cartea editată de profesorul Liviu Păiuș trece în revistă și faptele de arme ale Batalionului III, a regimentului românesc în luptele din Italia, în bătălia de la Rivoli, ostașii noștri fiind evidențiați de mareșalul de câmp, principe Reuss ca și în luptele din Tirol.

Cartea mai dă și peripețiile prin care au trecut unitățile române în Revoluția din 1848, ca și multiplele încercări de a li se anula privilegiile și averile obținute ca ostași de graniță, după încetarea militarizării.

Cititorul mai beneficiază de un bogat glosar și de note explicative deosebit de necesare de a înțelege la adevărată valoare aceste lupte pentru existența a populației majoritare în Ardeal, care era lipsită de drepturi în pământurile pe care le stăpânea de când lumea.

Profesorul Liviu Păiuș merită din plin depline felicitări pentru aceasta reeditare a operei deosebit de valoroasă a botanistului Florian Porcius, operă care ne legitimează multilateral ca autenticii stăpâni ai acestor meleaguri strămoșești, în ciuda vicleniilor și a drepurilor autoatribuite de cei ce recunosc că au sosit pe aceste meleaguri pe la 869 după Cristos.

Într-adevăr mare har a dat peste profesorul Liviu Păiuș, care a reușit să afle isvorul atâtor bucurii selecte.

Aurel Cleja

Religie

VEDEREA LUI DUMNEZEU

Vederea lui Dumnezeu este un curs ținut de Vladimir Lossky la Sorbona între 1945-1946, publicat postum în 1962. Cartea aprofundează temele mistice și duhovnicești ale Bisericii Răsăritene, formulând o sinteză de teologie ortodoxă. Dar, cine este Vladimir Lossky? Se trăgea dintr-o familie nobiliară rusească de descendență occidentală.

Copilăria și adolescența și le petrece la Petersburg. Studiile universitare la Petrograd, fiind marcat încă de tânăr, de semnificația capitală a lui „Filioque”. În noiembrie 1922, guvernul sovietic expulzează familia, alături de alte familii de intelectuali celebri ai Rusiei ca: S. Bulgakov, N. Berdiaev, P. Struve, scăpând astfel de o exterminare în gulagurile sovietice. De ce? Tatăl său, Niculai, era profesor de filozofie cu studii postuniversitare în Germania.

Își continuă studiile la Sorbona: Este aplecat încă de pe acum asupra lui Toma d'Aquino și a lui Sf. Dionisie Areopagitul, demonstrând autenticitatea creștină a teologiei negative dionisiene. În 1945, este numit decan al Institutului de Teologie Ortodoxă „Saint Denis” din Paris, cu rol în formarea preoților noii ortodoxii franceze. Aici predă teologia dogmatică și Istoria Bisericii. Între 1945-1946, predă la Sorbona cursul despre „Vederea lui Dumnezeu”, lucrând cu micală la „teologia negativă”. Moare în februarie 1958, în urma unei malformații congenitale a inimii, nu înainte de a fi invitat de Patriarhia Moscovei să viziteze Rusia. A lăsat în urma sa monumentale cărți de teologie și filozofie, „Controversa asupra Sofiaiei, Teologia mistică a Bis. de Răsărit, Sfinții părinți ai Rusiei sec. 18-19, Introducere în Teologia dogmatică Ortodoxă, Teologia negativă și Tison de Dieu, tradusă în multe limbi, devenind repede un clasic. Teologia mistică a Bisericii de Răsărit este considerată unicul „bestseller” de teologie ortodox contemporană.

V. Lossky a reușit performanța de a fi devenit cel mai influent și citit teolog al secolului „Cărțile acestui autodidact, fără diplomă în teologie, au ajuns repere în formarea oricărui teolog ortodox” - afirmă prefațatorul cărții Ioan Ică - junior, apărută la editura Deisis - Sibiu, 1995. Cartea întărește unitatea și unicitatea ortodoxiei, „interioritatea” ei, ca fenomen spiritual.

Viziunea dogmatică de mare subtilitate și forță academică a apărut într-o perioadă când (1962) ortodoxia se confundă cu o mare criză istorică. Este perioada eternei probleme Orient-Occident, „ideea rusă” sau „esența ortodoxiei”, este confruntarea între „slavofilism” și „occidentalism”, aceasta fiind marcată la început și mijloc de sec. XX, în plan politic și social de confruntarea dintre liberalism și totalitarism. Fără a cădea în ideologisme și categorii religioase, Lossky, cu cărțile sale a subliniat dimensiunea teologică și ecumenică a ortodoxiei.

Lossky a prezentat occidentalilor tradiția dogmatică și mistică a ortodoxiei „drept

teologia prin excelență”, fiind singura religie fidelă față de „verticală” teologică și teocentrică a Revelației. Argumentându-și titlul cărții, Lossky demonstrează prejudecățile din occident la adresa ortodoxiei ca „Biserica de Răsărit”. Ortodoxia este impropriu numită „răsăriteană”, ea considerându-se ecumenică (universală) prin adevărul Revelației (pag. 43, 44). Ortodoxia nu este exclusiv monahală, „monahismul nu e singura formă de viață duhovnicească, calea unirii cu D-zeu poate fi urmată și înafara mănăstirilor, în toate stările vieții omenești (pag. 45). Tradiția dogmatică a Răsăritului și Occidentului creștin se scindează începând cu sec. IX, cu privire la „dogmele despre Duhul Sfânt, har și biserică” (pag. 268).

Sf. Augustin face greșeala de a pune misterul harului și libertății pe un teren rațional (pag. 230-1. Ică). Harul și libertatea, devenind două concepte „ce trebuie puse de acord”. Astfel, Augustin avea nevoie de Filioque, ceea ce constituie „motivul dogmatic primordial al separării dintre Răsărit și Apus, celelalte nepotriviri fiind doar consecințe ale acestuia. Se creează astfel două tradiții separate care se opun între ele și care exprimă două experiențe diferite (pag. 268) generalizând două spiritualități divergente. Așa apar în Occident fenomene mistice necunoscute în Răsărit ca: „imitarea lui Hristos” (pag. 273), „noaptea mistică” (pag. 256) și „individualismul mistic” (pag. 48). Spre deosebire de tradiția occidentală, devenită scolastică, intelectualistă, tradiția răsăriteană devine mistică adică meditație afectivă privată. Astfel, în Biserica Ortodoxă, „nu există mistică fără teologie, nici teologie fără mistică”. În Ortodoxie scopul dogmelor are fundament unirea mistică cu Dumnezeu, „mistica fiind considerată la rândul ei [desăvârșirea sau piscul întregii teologii, teologia prin excelență] (pag. 37).

Cartea e structurată pe 10 capitole în care sunt expuse dogmele și elementele de teologie care structurează mistica ortodoxă. Lossky demonstrează că Dumnezeu devine cunoscut și se revelează lumii prin energiile sale, rămânând ca atare transcendent și mister. Dumnezeu, după părerea Sf. Părinți, este viață și lumină. Condiția „vederii lui D-zeu” este smerenia desăvârșită. Vederea luminii recreate și veșnice nu se realizează decât pe cale apofatică (negativă) ascetică a curățirii de toate. Aș încheia cu vorbele Avei Sofroni Saharov (1993): „Mi-a fost dat să trăiesc diverse feluri de lumină și lumini, lumina inspirației artistice, lumina contemplației filozofice. Am fost ispitit de apariții luminoase. Când am ajuns la maturitate m-am întors la Hristos. Lumina veșnică m-a învăluit și această Lumină le-a eclipsat pe toate celelalte, așa cum atunci când soarele răsare, el face să dispară chiar și stelele cele mai strălucitoare” (fragment datat din 565 și reprodus pe absida altarului Sf. Ecaterina din Sinai).

ALEXANDRU RAȚIU

Distorie

Despre „Memoriu în chestiunea expropriării pădurilor grănicerești din fostul district al Năsăudului”

În numele populației celor 44 de comune grănicerești, în 1923, cincisprezece bărbați de ispravă ai Țării Năsăudului (Ion Păcurariu, profesor și senatorul jud. Bistrița-Năsăud, Vasile Bichigean, directorul liceului din Năsăud, dr. Teofil Tanco, medic, Alexandru Haliță, vicar și profesor, Ștefan Buzilă, preot, Eliseu Dan, protopop, Ioan Dologa, protopop, Dionisiu Login, avocat, Pamfilii Grapini, protopop, Ioan Mihailășiu, preot, Damian Nechiti, învățător, Macedon Linul, director de școală medie, dr. Vasile Meruțiu, profesor universitar și deputatul circumscripției Năsăud, Ioan Pop, protopop și fost senator, Leon Scridon, prefectul județului, pensionat la data respectivă) au trimis majestății sale, Ferdinand I, un memoriu prin care îi cereau luarea „sub părintească ocrotire” a pădurilor grănicerești; autorul acestui act a fost Ioan Păcurariu. Precizez faptul că o parte din ei erau fie membri în comisia administrativă a pădurilor grănicerești, fie membri în comisia administrativă a fondurilor grănicerești, alții făcând parte din cele două comisii, Teofil Tanco fiind și președintele comitetului și comisiei administrative și membru în comisia administrativă a pădurilor grănicerești, iar Ioan Dologa, Pamfilii Grapini, Dionisiu Login și Ioan Pop din ambele comisii.

Memoriul a fost tipărit de Editura „Cartea Românească” (București) în 1923 și trimis înainte de aplicarea legii pentru reforma agrară din Transilvania, lege care „prin dispozițiile ei atinge în mod deosebit și averile imobiliare grănicerești din fostul district al Năsăudului” și urmau să fie expropriate.

Semnatarii memoriului amintesc de diplomele regilor unguri: Matei Corvin (din 1475 și 1488), Vladislav II (din 1492, 1494 și 1498) și Ludovic II (din 1520), diplome care „vorbesc limpede despre moșiile, pășunile, pădurile și drepturile recunoscute ale locuitorilor liberi din Districtul Rodnensis Valachorum, dar și de înființarea Regimentului II de români de la Năsăud în 1763 când s-au militarizat 27 de comune românești de pe Valea Someșului, iar în 1764 alte 7 de după „târg” (este vorba de târgul Bistrița) și în 1784 opt de pe Valea Bărgăului, ba mai mult, în 1786 și alte familii grănicerești din ultimele comune (cele 15) au primit pășuni și păduri drept recompensă pentru serviciile aduse tronului.

După desființarea graniței militare (1851), munții,

pădurile, pășunile și fondurile au fost recunoscute prin „autografe împărătești și hotărâri guverniale” ca proprietate exclusivă a familiilor grănicerești, urmând ca pășunile să se folosească în comun, iar pădurile „ce nu erau rezervate trebuințelor zilnice (...) să se administreze și să se exploateze în comun sub o direcție silvică” a tuturor celor 44 de comune grănicerești. Venitul net se împărțea între comunele proprietare „după anumite cheie amăsurat întinderii și calității pădurilor”. În anul 1890 legile ungurești nr 17, 18 și 19 au expropriat familiile grănicerești românești, iar în 1923 (culmea!) urma să se întâmple același lucru. Argumentele invocate sunt reale și complexe. Trecând peste faptul că singurele ocupațiuni ale acestei populații erau „creșterea vitelor și lemnăritul”, memorialiștii arătau că venitul se folosea în scopuri culturale și pentru „trebuințele comunelor grănicerești”. Se amintea că în 1921 din venitul pădurilor (5 milioane lei) s-a construit internatul de lângă Liceul „George Coșbuc” și că din fondul de provenite s-au înființat în 1784 institutul militar și, mai apoi, școala normală din Năsăud, 5 școli triviale și o școală de fete, iar în 1863 Liceul grăniceresc; după 1918, statul român n-a preluat depozitele de valoare (în hârtii) de la statul maghiar, astfel că acest fond practic în 1923 n-avea nicio valabilitate. Fondul de montur (de haine), înființat în 1830, ca urmare a faptului că militarii își foloseau propriile lor haine s-au gândit să aibă acest fond la care să contribuie toate familiile grănicerești, adăugându-se la acesta veniturile care proveneau de la muntele Dosul Stănișoarei. Așa cum se menționează în Memoriu, în data de 13.03.1851, anul desființării graniței militare, grănicerii au transformat acest fond în Fond de stipendii (de burse) pentru ajutorarea copiilor foștilor grăniceri. Această hotărâre s-a reinnoit prin așa-zisul Protocol-Învoire din 1861 și prin Instrumentul Fondamental (Stifbrief) din 1865 care stabilea ca veniturile din munți și păduri să fie folosite numai pentru anumite persoane îndreptățite. (Pentru mai multe detalii vezi cartea d-lui dr. Lazăr Ureche - „Fondurile grănicerești năsădene (1851-1918)”, ed. Presa Universitară Clujeană, 2001).

ICU CRĂCIUN

Satul meu

Satul meu din munții Rodnei, cu ghirlânzi de trandafiri,
Leagăn al copilăriei cu duiioase amintiri,
Cu cerdacuri înflorite, aur sfânt în spice grele,
Cu cântări fermecătoare de zefiri în nopți cu stele,
Cu păduri și câprioare, cu comori ca în povești -
Satul meu din munții Rodnei, ești al meu și tot nu ești...

Vremuri dragi de altădată!
Case pline de lumină, în parfumul de mușcată,
Zâmbete și tinerețe, lăutari și șezători,
Feți-Frumoși și Cosânzene, veselie, freamăt, flori...
Someșul, curgând în vale printre sălcii plângătoare,
Asculta cum cântă brazii când se'naltă către soare,
Iar în nopțile senine, povestind cu fagi bătrâni,
Asculta alean de doină și ciobanii pe la stâni,
A văzut cum vin și pleacă, tot mereu pe-aici, dușmanii -
Dar pe noi ne-au pus de pază Dacii falnici și Romanii...

Satul meu din munții Rodnei, cu grădini de pomi în floare,
Astăzi nu mai are horă, nu mai are sărbătoare,
Nu mai cântă lăutarii, nu mai are bucurie -
Satul meu din munții Rodnei a căzut în grea robie...
Stau bătrânii duși pe gânduri și așteaptă să sosească
De pe plaiurile scumpe caldă slovă românească...
În tăcere de amurguri parc'aud mereu suspine,
Gemete de robi în lanțuri. Închisorile sunt pline
De bătrâni cu ochii umezi și cu sufletul cernit...

Satul meu din munții Rodnei, cu căsuțele curate,
Azi e plin de supărare, nu mai are libertate!
Au plecat flăcăii'n lume, nu mai este primăvară -
Satul meu din munții Rodnei a rămas în altă țară...
Doliu se coboară'n inimi, jale multă și venin,
Căci duhovnicii credinței au fost duși la Seghedin.
Stau bisericile 'nchise, turma-i fără de păstori,
Clopotele nu mai cântă, nu mai sunt în straturi flori,
Trec jandarmii și husarii cu dispreț în ochi și silă,
Țara geme sfâșiată, iar dușmanul n'are milă...

Satul meu din munții Rodnei, nu mai plânge n' străinat!
Ale fiilor tăi inimi pline de nădejde bat.
În curând schimba-vom jalea în eroică pornire,
Să-ți aducem libertate și viață și unire!
Stau viteji cu arma'n mână, cu privirile spre tine -
Cine va opri dreptatea și avântul nostru, cine?
În curând porni-vom lupta, sună goarna de plecare,
Steagul biruinții noastre parcă-l văd iucind în zare...
(1943)

IUSTIN ILIEȘIU

Rebreniana

Păscălăul, personaj comun în romanul „Ion” de Liviu Rebreanu și romanul „Dascălul din Blidari” al lui Darius Pop

Romancierul Liviu Rebreanu, ca și opera sa, are rădăcinile adânc înfipte în veșnicia satului românesc născădean, a cărui sevă i-a certificat peste timp o existență mereu tânără, ca de altminteri și personajelor din nuvele și romane.

Pentru rotundul ideii reluăm câteva date biografice din viața romancierului de mult cunoscut, urmate de unele aspecte mai puțin știute și chiar inedite.

Scritorul este primul născut (27 noiembrie 1885) în comuna Târlăușua - din cei 14 copii a lui Vasile Rebreanu din Chiuza și Ludovica Rebreanu (n. Diugan din Beclean pe Someș). Slujba de învățător și ajutor de notar l-a purtat pe Vasile și soția sa prin mai multe sate din părțile Lăpușului, pe Valea Ilșua, ajungând apoi în comuna Maieru în 1889, când Liviu avea patru ani, - sat de care se va lega sufleteste și îl va numi „Cuibul Visurilor”. De altfel, romancierul scrie mai târziu „Prin câte alte sate au mai vagabondat părinții mei n-aș putea spune, până ce au ajuns în comuna Maieru, pe Valea Someșului, lângă Rodna Veche, unde s-au stabilit pentru mulți ani (1889-1899 n.n.). De Maieru se leagă toată copilăria mea și amintirile asupra primului contact cu lumea exterioară...” (1)

Școala elementară a urmat-o la Maieru (1891-1895), învățător fiind tatăl său, urmează doi ani Gimnaziul grăniceresc din Năsăud (1895-1897) de unde se transfera la „Polgari fiu iskola” (Școala civilă de băieți) din Bistrița (1897-1900). Se înscrie la cursurile Școlii reale superioare de hônezi din Șoproan (1900-1903) și în sfârșit urmează cursurile Academiei militare din Budapesta (1903-1906), absolvind-o ca sublocotenent. (2)

Armata a fost un motiv de instruire fără cheltuieli materiale imposibil de împlinit de către părinți. Literatura a fost visul de neiertat al noptilor sale, dovadă, abandonarea cadrelor militare active în 12 februarie 1908.

Deoarece peste două treimi din anii de studiu i-a petrecut în școli străine, revenit pe meleagurile născădene, s-a apucat să cunoască cu seriozitate limba română, satul românesc, țărănul român, cărora le dă în scrierile sale dimensiuni universale, astrale.

Vine la Prislop unde se afla familia sa înglodată în nevoi, apoi pleacă la Măgura Ilvei și lucrează câteva luni ca ajutor de notar, pe lângă un fost prieten din copilărie și coleg de clasă, Alexa Candale din Poiana Ilvei (numele îl găsim în năvăla „Catastrofa”) (3)

Aici, la Măgura Ilvei, Liviu Rebreanu scrie varianta finală a nuvelei „Răfuiala”, publicată în Luceafărul (Sibiu 1909). (4) Prima varianta o termină la Prislop în 28 ianuarie 1909, intitulată „O femeie și doi bărbați”. Impresionat de frumusețea peisajului ilvean, la finalizarea nuvelei „Răfuiala”, autorul folosește ca suport scenic în desfășurarea acțiunii, drumul dus-întors de la Măgura Ilvei peste Dealul Poienii Ilvei, la Maieru, unde avea loc petrecerea.

Regretatul profesor de matematică Ioan Pușcaș din Măgura Ilvei, mare iubitor de teatru, a dramatizat nuvela „Răfuiala” (1979-1980) și a pus-o în scenă cu artiști amatori măgureni jucând-o nu numai pe scena Căminului lor, dar și a comunelor învecinate: Poiana Ilvei, Leșu, Ilva Mare, Feldru și Maieru. După părerea noastră în stabilirea titlului nuvelei în variantă măgureană, autorul a găsit titlul care se mulează perfect pe conținut, folosind un cuvânt des uzitat în vorbirea locală, a țărănilor din zonă, „a răfui”, înseamnă a plăti o poliță cuiva, a da bătaie, cu variantele, te răfuiesc eu, l-am răfuit, etc. De aici „Răfuiala”, „Arăfui” se mai folosește și în sensul de plată a unei sume de bani, în urma muncii prestate. Cum, cât, te-au, v-au răfuit? Plătit.

În timpul liber, Liviu Rebreanu a vizitat satele vecine cu Măgura Ilvei și anume: Ilva Mare, Leșu, Maieru și mai ales Poiana Ilvei - unde se afla familia lui Alexa Candale și familia vicarului Dr. Ioan Pop (1859-1901), căsătorit cu Elena, sora lui Iuliu Maniu, a fiului acestora, scriitorul Ionel Pop (1889-1985) luptător pentru Unire și iubitor ai naturii și preotul-cărturar, Ștefan Buzilă (1865-1944). (5) Materialul informativ adunat cuprinde toponime și nume de oameni din Poiana Ilvei. Toponimele Valea lui Hornău, Valea lui Viezone, Secătura Bembeasca, Fundoaiete, Bejineu, Secăturița, Mușderime Dealul Robului, la Hîgă. Nume: Hurdea Toader, Scripor Tânase, Tindean George, Leuca Toma, Huciu Nicolae, Artimon, Virvara, Țucuiu Ion, Ruști Vilut, Cobelciu Ionjon Pop. (6)

Pe romancier îl leagă de Măgura Ilvei o statornică prietenie cu Darius Pop (1887-1965), înfiripată într-o vacanță de vară - pe care Darius a petrecut-o la fratele său Iustin, învățător în Maieru, prietenie care va dura toată viața. De vacanța maiereană, alintatul Dărică își amintea cu plăcere că „toată ziua eram împreună (cu Rebreanu n.n.) când la scaldă, când în grădinile tuturor...” (7).

Destinele celor doi prieteni au fost aproape paralele și mult înrudite. Datorită acestor împrejurări în anii maturității au păstrat o strânsă amicitie, au colaborat la elaborarea unor proiecte comune și s-au influențat reciproc în preocupările lor literare, culturale și sociale. Această atmosferă i-a fost benefică lui Darius când a scris romanele: „Măruca nimănu” și „Dascălul din Blidari” - rămase în manuscris.

Darius Pop, recunoscut muzicolog, personalitate complexă, remarcată în domeniul artistic, dascăl și patriot, înflăcărat luptător pentru drepturile românilor transilvăneni, creator de metode noi în învățământ, publicist, poet, scriitor de schițe, nuvele și romane, s-a născut în aprilie 1887, în comuna Măgura Ilvei județul Bistrița-Năsăud, ca mezin al familiei învățătorului George Pop din localitatea Bulgari, județul Sălaj, ajuns pe meleaguri Ilvene în urma unui conflict cu vicarul Sălajului. (8)

„Dascălul din Blidari”, este un roman cu tentă biografică a tatălui său, învățătorul George Pop, ce are asemănări cu viața tuturor dascălilor români, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Teza principală a romanului o constituie: viața zbuciumată a învățătorului George Bob care, cuprins de idealul ce l-a format încă de pe băncile „Preparandiei”, pleacă plin de avânt în viață, ca să ducă în satul românesc lumina științei și torța culturii, merge să lupte împotriva întinericului, superstițiilor și obscurantismului.

Ciocnirea dintre antiteze este bine alcătuită, iar acțiunea se desfășoară firesc într-un cadru rural adecvat, plasat în timp și spațiu, astfel că povestirea merge până la punctul care oglindește veridictul. De altfel nu e de mirare, cleoarea Darius Pop și-a petrecut anii tinereții într-un minunat colț de țară a Năsăudului, colindând împrejurimile pentru a cunoaște viața țărănilor cu bucuriile și necazurile lor.

Stilul romanului este descriptiv, liric și atrăgător, care curge lin ca o apă limpede, fără zgomot, doar atunci când lovește malurile sinuoase ale albiei sau unele stânci ivite pe neașteptate se învoburează și face puțină gălăgie care se dispersează în armonia paginilor următoare, readucând pe primul plan o atmosferă plăcută și odihnitoare.

Numele personajelor din romanul „Dascălul din Blidari”, sunt fictive, dar, ele se regăsesc în viața reală din acele vremuri, astfel, Darius respectă aceleași reguli literare ca și prietenul său Liviu Rebreanu.

Referindu-se la eroii din romanul „Ion”, autorul arată că „Unii cititori din părțile Năsăudului au încercat totuși să identifice pe oamenii din roman. E de prisos să arăt ce greșeală ar face cine ar crede că niște creații artistice sunt identice cu fapături din viața de toate zilele. Artistul nu copiază realitatea. Realitatea pentru mine a fost numai un pretext, pentru a-mi putea crea o altă lume, nouă, cu legile și cu întâmplările ei...” (9).

Rebreanu recunoaște că în romanul „Ion” a păstrat „... numele unor persoane ce mi s-au părut mai potrivite...”, cum sunt a preotului Belciug din Prislop și a notarului STOESSEL, care i-a făcut scriitorului o vizită la București pentru a-i mulțumi de felul cum l-a „feștit”, adică *zugrăvit* în roman. (10) Trebuie să se mai știe despre acest notar, că l-a chemat Leopold Stoessel, evreu din Entradam și a condus Cercul notarial din Poiana Ilvei în perioadele: 1 noiembrie 1893 - 10 iulie 1898; decembrie 1900-1903. Între anii: 1898-1900 și după 1903 a fost reales notar în Cercul Entradam. (11)

Un personaj comun pe care îl găsim atât în romanul „Ion”, apărut în 20 noiembrie 1920, cât și în romanul „Dascălul din Blidari”, este păscălăul sau cătătorul din Blidari. Nu știm cine a scris primul despre ghicitor, Liviu Rebreanu, respectiv Darius Pop, deoarece romanul „Dascălul din Blidari” nu este datat. Darius Pop i-a dedicat păscălăului în roman, un întreg capitol. Să-l cunoaștem.

„Mitologia populară era în plină floare pe la începutul secolului al XIX-lea în satele de munte. Poporul era credincios bisericii însă era mai hotărât în credințele băbești. Noptile cu sau fără lună erau pline de moroi, strigoii, vârcolaci, pocolici și cine știe câte feluri de duhuri rele; anumite zile ale anului ca: joia dintre tunuri șic, alexiile, sfredelul rusaliilor și altele, apoi anumite zile ale săptămânii, fiecare cu chițibușurile și, diverse locuri accidentate ca o răpă, un oraș, o poiană, o stâncă, un izvor erau populate cu zâne, iele și cu nelipsita Fata-Pădurii. Toate aceste credințe erau întreținute cu multă dibăcie de cei interesați, care apoi exploatau pe bieții creduli, creându-și venituri care le asigurau o existență ușoară și fără muncă”.

Cel mai vestit dintre acești exploratori era pe vremea aceea în Blidari păscălăul sau - cum îi mai spuneau - cătătorul. Era un om spătos cu pleți și cu barba cioc, așa cum o purtau unii intelectuali. Avea ciudățenie că ochii nu-i erau încrucișați ci dimpotrivă cu fiecare care ochi privea în lături, în sus și în jos, ceea ce îi dădea o înfățișare stranie, turburătoare. Zădarnic încerca să-i prinzi privirile, fiindcă avea aparențe că privește în două lături, astfel că atunci când vorbeai cu dânsul te simțeai pierdut pe undeva și nu te găseai pe tine însuși. Om inteligent, și-a dat seama de ciudățenia cu care l-a înzestrat natura și observând fâstăceala celora cu care stătea de vorbă, începu povestea că darul de-a privi împrăștiat i-a fost dat de Dumnezeu, ca să nu vadă ceea ce este în fața lui, ci ceea ce a fost și ceea ce va fi, adică trecutul și viitorul. Spre a nu ajunge în conflict cu popa cel tânăr care putea să-i pună piedici serioase în meseria sa, se învărti pe lângă el cu fel de fel de plocioane, asigurându-i și un venit din venitul său. Astfel se crease între cei doi un fel de pact de neagresiune.

Cătătorul trimitea pe cei care apelau la dânsul la popa cel tânăr să le facă slujbe și sărindare, iar popa spunea oamenilor cu pricina, că păscălăul ar avea într-adevăr dar de la Dumnezeu sfântul.

Când Bob venise în Blidari, cătătorul era un om bogat. Cele trei răstigniri din mijlocul și din capetele satului, el le ridicase și cele mai frumoase odăjdii bisericești tot el le cumpărase.

Faima lui era deci asigurată. Veneau acum la dânsul oameni din depărtări,

fiecare cu necazurile lui și cu nădejdea că vor afla de la păscălău pricina răului care îi păștea.

Străinilor care veneau la dânsul le cerea să stea trei zile la anumiți oameni din sat și numai a patra zi să vină la dânsul. În cele trei zile trebuiau să dea slujbe la biserică. Când veneau la el a patra zi, le spunea pe nume și le știa și necazurile. Mușterii minunați de aceasta știință, credeau că într-adevăr este un om cu puteri neînțelese și după ce îl ascultau cu evlavie și înfricoșare, îl plăteau împărătește. Nu cerea niciodată bani, iar dacă cineva îl întreba cât îi datorează, făcea pe supăratul și spunea că darul de la Dumnezeu nu se poate plăti cu bunuri pământești dar că e gata să primească pentru sfânta biserică ofrandele care i se dădeau și numai prisosul îl va opri pentru sine ca să poată trăi în rugăciuni și să nu fie silit a ieși cu plugul și cu coasa ca și ceilalți oameni. Nu trecea săptămâna ca să nu fi venit musafiri pentru păscălăul din Blidari, iar dumnealui se îmbuiba în bunătați. Începuse să-i crească burta și nu-l mai cuprindea cureaua. Inteligent cum era din fire, ținea ca meseria aceasta bănoasă să dureze viața întreagă și de aceea se puneau în gardă, ori de câte ori i se părea ceva suspect. Auzit odată că solgăbirăul l-ar fi amenințat că îl va da în judecată pentru vrăjitoria pe care o exercită. Atunci a pus în căruță o bărbăntă cu cea mai bună brânză de oi, o budeșca cu unt și vreo sută de ouă - era în preajma paștelor unguerești - și s-a dus la Bistrița, făcându-le plocon subprefectului. De atunci nu l-a mai amenințat nimeni din partea administrației. Au încercat și câțiva intelectuali din jur să-l demaște ca pe un simplu farsor, dar și cu aceștia a avut abilitatea să știe cum să se impace.

Nu-i plăcea însă de George Bob, despre care știa că nu se teme de popa cel tânăr și în mintea lui își făcu judecata simplă că omul acesta i-ar putea face rău, dându-și seama în aceeași vreme că ar avea de a face cu o nucă tare. Își făcea fel și fel de planuri cum să-l prindă în mrejele lui.

Dascălul Bob nu-i dăduse nici o importanță meseriei păscălăului. În definitiv, - zicea el - la's să plătească proștii cât vreau. Treaba lor! Se mai șușotea prin sat că păscălăul o fi având el credit la Dumnezeu, dar are el ce are și cu dracul, care destul de des îi făcea vizite. Se auzea câteodată un muget sinistru care străbătea satul întreg, venind și apropiindu-se de casa lui, de la Ușa Dracului care nu era prea departe de el. Ușa Dracului de la Blidari era vestită pe vremuri prin tot ținutul. Într-un perete de stâncă în care se izbesc valurile Ilvei, este o scobitură uriașă dreptunghiulară cu crăpături și o gaură la loc potrivit, astfel că oamenii care veneau dinspre Ilva spre Blidari aveau tot dreptul să o asemene cu o ușă uriașă. Ușa săpată astfel în stâncă, natural, nu putea să servească de intrare în miezul muntelui decât numai dracului, mai cu seamă că față în față cu ea era și jgheabul lui Drimox pe coastele cărui erau trei turnuri gigantice de stâncă, din vârful cărora, spunea poporul, iese câteodată pară de foc.

De fapt, satul Blidari este situat într-un cadru sălbatic. Munții care îl împrejmuesc sunt cu coastele aproape perpendiculare, căptușite cu grohotiș și brazi bătrâni. Străinii care trec pe drumul îngust și sugrumat de poalele stâncoase, privesc cu spaimă în sus spre vârful care par să fie gata să-și trimită cătânii în vale și să zdrobească tot ce le iese în cale. Nu e de mirare deci, dacă în această involburare de coaste, de strânci, de ogașe și de văi adânci, noptile sunt pline de mistere și sătenii, antrenaj de babe, de păscălău și de popa cel tânăr, credeau în existența duhurilor rele, care noaptea își fac de cap.

George Bob sosise dintr-o altă parte de țară, cu dealurile dulci, cu coastele pline de vie și livezi, cu poalele și câmpurile pline de aurul lanurilor. Acolo nu existau duhuri. Există optimismul și realitatea. Fiind intelectual, nu numai că nu credea, în ciuda jurămintelor sătenilor, în puterea supranaturală a păscălăului, ci dimpotrivă, încerca să-i convingă pe oameni de inexistența făpturilor inventate de imaginația celor creduli.

- va urma -
OFILAT VARVARI

PROCESUL LITERAR

I - Metodica predării limbii și literaturii române este o disciplină care se ocupă de procesul didactic al lecțiilor de literatură și limbă română în vederea transmiterii cunoștințelor de la această disciplină elevilor.

Metodica predării limbii și literaturii române răspunde între altele la întrebările:

a) - Pentru ce se predă limba și literatura română în școala de cultură generală ?

La această întrebare metodică precizează:

Limba și literatura română se predă cu scopul ca alături de celelalte obiecte din învățământ să contribuie la realizarea educației temeinice a elevilor, prin formarea unei concepții științifice despre natură și societate, a educației morale și estetice a acestora. În sfârșit...

b) - Metodica răspunde și la întrebarea: cum să se predea cunoștințele de limbă și literatură română în școală.

La această întrebare Metodica arată care sunt tipurile de lecții întâlnite la această disciplină, ce metode, procedee, principii pedagogice trebuie folosite în procesul de învățământ al acestui obiect, de material didactic se folosește, cum se organizează lectura în afară de clasă, cum se realizează preocupările în legătură cu dezvoltarea exprimării corecte a elevilor în cadrul lecțiilor de literatură, etc.

În cele ce urmează, ne vom ocupa succint despre studiul literaturii în afara clasei și a școlii cu referire la:

a) lectura în afară de clasă și

b) cercurile literare și în special cel al procesului literar.

După cum ne este cunoscut, diversificarea procesului de învățământ este o problemă importantă în orientarea modernă a școlii noastre această diversificare favorizează cuprinderea în programele școlare a unei cantități moderne (sporite) de informații în scopul unei instruirii complexe, creind premise pentru dezvoltarea capacităților intelectuale ale elevilor.

În aceste circumstanțe, activitatea desfășurată în clasă, cu alte cuvinte, lecția în toate variantele sale, reprezintă un cadru organizatoric cu forme insuficiente privind cerințele sporite ale societății contemporane față de școală.

Din acest punct de vedere, activitățile organizate în afară de clasă și școală, în toată diversitatea lor (vizionare a de diafilme, filme didactice și artistice, vizionarea pieselor de teatru, a muzeelor și expozițiilor, procesul literar) - sunt chemate să contribuie la pregătirea elevilor pentru viață, la integrarea socială având în vedere valoarea lor instinctiv-formativă deosebită.

La îmbogățirea cunoștințelor de literatură căpătate de elevi în cadrul sistemului de lecții consacrate, în școala, o contribuție deosebită o aduc lectura dirijată și sistematică a operelor (ceea ce se numește, frecvent, și iectură particulară) și cercurile literare artistice, ambele constituind forme importante de studiu, în afara clasei, a literaturii.

Lecturile în afară de clasă (particulare) au o importanță instructiv-educativă unanim recunoscută. Ele întregesc informațiile elevilor furnizate în cadrul lecțiilor de literatură contribuie, treptat, la formarea deprinderilor muncii intelectuale în elementele sale de strictă tehnicitate, ajută la formarea trăsăturilor morale cerute de această muncă (răbdarea, perseverența, meticulozitatea), oferă câmp liber de manifestare preferințelor subiective, intime și, ceea ce este foarte important pentru formarea personalității omului de mâine, continuă procesul sensibilizării pentru frumos, prin contactul direct, personal și în tihnă cu operele literare.

Valorificarea potențialului educativ specific operei literare impune acordarea priorității contactului eu, opera - întocmai cum în realizarea educației științifice apelăm nu la istoria matematicii sau fizicii, ci direct la conținutul lor, tot așa să procedăm și în organizarea educației artistice.

b) Cercurile literare-artistice, alcătuiesc o altă formă de studiu al literaturii în afara lecțiilor.

Cercurile literare-artistice au o valoare instructiv-educativă deosebită. Ele contribuie la descoperirea și stimularea talentelor și aptitudinilor elevilor, cultivă interesul și pasiunea pentru literatură și artă, pentru anumite activități cu caracter aplicativ, educă elevii pentru utilizarea inteligentă a timpului liber, îi inițiază în

sarcini de muncă și responsabilități, dezvoltă imaginația creatoare și sensibilitatea artistică, inițiativa și independența în acțiune, satisfac nevoia de activitate și tendința de autoafirmare, stabilesc toate tipurile de cerc relații mai apropiate între profesor și elev.

În noua concepție asupra tehnologiei didactice (care cuprinde formele și metodele procesului de predare-învățare), atât rolul profesorului cât și al elevului și implicit, relația profesor-elev se schimbă fundamental: profesorul, din principala sursă de informație - uneori singura-devine un creator al mediului instruirii în cadrul căruia elevul condus de profesor, achiziționează în mod activ cunoștințe și abilități practice.

Astăzi, din ce în ce mai mult se preconizează să se schimbe relația profesor-elev primului rol de organizator și îndrumător al activității-elevului, astfel încât acesta din urmă să ajungă la cunoaștere prin efort propriu.

Între activitățile organizate în afară de clasă și școală, chemate să contribuie la pregătirea elevilor pentru viață este și procesul-literar.

Deși mai rar întâlnit în practică el se dovedește a fi însă de o mare atractivitate și prin aceasta, de o mare eficiență educativă.

Materialul de bază pentru pregătirea procesului literar îl constituie operele care se studiază în școli sau opere din lista de lecturi particulare.

Un proces literar are, în general următoarea structură:

- audierea petiționarului
- audierea acuzării
- audierea martorilor apărării și ai acuzării
- cuvântul apărării
- deliberarea și pronunțarea sentinței.

Comparativ procesului literar, menționăm că desfășurarea procesului penal și civil presupune o serie de activități procesuale care se succed într-o ordine reglementată de lege.

Aceste activități procesuale se pot grupa în trei faze și anume:

- faza urmăririi penale
- faza judecătii în fond, în apel și în recurs și
- faza executării hotărârii

Înainte de a prezenta într-o formă concisă, scenariul unui proces literar de reabilitare a greierului din fabula "Greierele și furnica" de Jean de la Fontaine, mă voi referi la noțiunile de reabilitare, calomnie și insultă din teoria și practica judiciară, pentru a le înțelege cât mai bine. De asemenea, pentru a capta atenția și a ne descreți frunțile ele atâtea greutate, viscol și ger, voi recita fabula "Greierele și furnica" din stihurile umoristice „Puf de păpădie” de lui Florin Iordănescu, precum și poezia „Greierul și furnica” de Gheorghe Asachi.

Greierele și furnica de Florin Iordănescu

Greierele 'n desfătare
Trecu vara cu cântare,
Când, de-odată, se trezește
Că afară viscolește.
Însă, lucru minunat
Nu părea îngrijorat,
Ci își instrunea arcușul.
Ca vecină, greerașul
Avea o furnică mică
Ce lucruse toată vara,
Înțesând cu rost cămara:
Boabe, găze, levănțică,
Miez de pâine și slănină,
Ca o bună gospodină!
Și gândea în ea tăcută:
„Greierele de-o veni
„Și-o începe a cerși,
„Am să-i iau sută la sută”.
Deși vremea se strica,
Greerașul nu venea.
Plictisită de-așteptare
I-a strigat în gura mare:
„Știu că n-ai nimica hrană
„Totuși nu te văd decis
- Cum în fabulă stă scris -
„Ca să vii să-mi ceri pomană;
„Sau cuprins de disperare
„Vrei să mori de nemîncare?”
Greerașu-n zeflema
Îi răspunde: „Draga mea,

Nici nu mă gândesc să pier,
"Ci petrec ca un boier.
"Poate neaua să se-aștearnă,
" Fiindcă sunt asigurat;
" Astăzi chiar m-am angajat:
"Cânt la Radio pe iarnă”.

Greierul și furnica de Gheorghe Asachi

Săltînd greierul la țară
Șuierat-au toată vară
Și cînd iarna a venit
Cu nemică s-au trezit.
Neavînd măcar de dor
Musca sau un viermișor,
Pe furnica sa vecină
Au rugat să-l împrumute
C-un grăunte, c-o neghină,
Să mai prindă la virtute
Zicînd: „la timp de trier,
Dau parola mea de grier,
Înturna-voi toată suma,
Ș-interesul de-mprumut.”
Dar furnica econoamă
I-au zis: - „Vara ce-ai făcut?”
- "Prin cîmpii și prin grădine
Am cîntat pîn-au dat bruma”.
- "Tu cântai, îmi pare bine,
Joacă, vere, dar acuma!”
- va urma -

RADU BOB
15 martie 2005

Personalitati nasaudene

AUREL CLEJA Itinerarii și popasuri literar-poetice în publicații, ziare și reviste

O altă povestire, plină de destăinuirii sincere, o găsim în nr. 2 din 2 august 2003, în „Icoane pe lemn - primele amintiri” - și pe care citind-o ești impresionat de multe aduceri aminte, începând cu anii de școală, începând cu comuna Bârsana din Maramureșul Voivodai, fiind continuate cu cei din liceu și Școala Normală din Năsăud, stărînd mult asupra corigenței la limba franceză - din multe altele - ajutat de mama lui, care ca țărancă autodidactă și-a datorat acest calificativ odată cu trecerea corigențelor - la corigența de limba franceză fiind examinat chiar de directorul liceului Bicnigeanu, care impresionat de vorbirea lui corectă, apropiată de limba oficială, un dialect din Marsilia, a unei părți din Franța, numită „Provence” - întrebându-l de unde a învățat acest dialect, elevul care a promovat corigența, i-a răspuns: de la doi unchi care au fost prizonieri în Franța, unul dintre ei fiind badea Anchidim Tăpălagă din Rodna, care era fratele mamei Ioana, care împreună cu un frate, ca ostași în armata austro-ungară, au fost prizonieri în Franța, și cu care am stat vara la oi în munți, și noi - frații Horațiu și Radu Traian Bob, ne amintim de badea Anchidim Tăpălagă - ruda noastră care stătea în Rodna pe strada Țințirului și care a murit la peste 90 de ani.

Nenumărate au fost aparițiile din ziarul „Răsunetul” din care sunt evidențiate și cele din 8 ianuarie și 2 martie 2003, asupra celor două Cugetări ale lui Aurel Cleja, din „Biopsii” și „Cunoaște-te”, cu referire la diferite personalități ale istoriei și din alte domenii, cât și „Biblice” - cu multe reflecții asupra credinței și religiei, apoi numărul din 7 iulie 2004, cu frumoase amintiri despre profesorul lui de la Școala Normală Tohăneanu și nr. din 5 iulie 2004, intitulat „Colaboraționistul”, cu multe amintiri despre unchiu Anchidim Tăpălagă - fratele mamei Ioana, cât și o parodie intitulată „Un nou „bau-bau”, în nr. din 8 octombrie 2004 în care sunt persiflate întrebările unei vedete elegante care și-a siliconat sânii dorind a ști dacă „siliconul ar distruge și creierul uman” pe care ar putea să-l piardă, răspunzându-i-se: „Fii pe pace, și-n liniște stai! Îți răspund tot cu o întrebare: Poți să pierzi ceea ce n-ai?”

În finalul aparițiilor în ziarul „Răsunetul”, evidențiem în câteva cuvinte felul eclatant de colaborare continuă la Suplimentul bisăptămânal de satiră și umor „Cuiul lui Pepelea” - condus de redactorul de corvoadă Alexandru Misiuga, din ziarul „Răsunetul”, care nu demult a împlinit 80 de ani, fiind un scriitor de proză scurtă, umoristică, schițe, pamflete, panseuri, poezii, fiind fondator al Asociației

- continuare în pag. 8 -

av. dr. HORATIU BOB
col. magistrat RADU TRAIAN BOB

Dacia preistorică

Sincretismul Mamei Zeilor/Mamei Mari/Reei/CIBELEI cu SIBILA conservat în spațiul carpatic de azi.

Sinteza CIBELE-SIBILA prin matrici lingvistice hidro-oro-toponimice

Cazul M-ții ȚIBLEȘ-LĂPUȘ

Memoriei lui Nicolae Densușianu, a cărui dată de naștere (18.04.1846) ne învrednicește cu a 160-a aniversare.

Motto: „... perechea primară Salmocsis-Gebeleizis (Cibele a zis) era a întregii antichități” (T. Diaconu, „Medicina Sacră”)

1. Premize densușianiene [„Dacia preistorică”, 1913, cap. XII (par. 9 și 12)] <Dp>

(1) „În părțile din N-ul Istrului... cultul divinității telurice sau al Mamei Mari a fost preponderent încă din cele mai depărtate timpuri antehistorice. Cu deosebire pe teritoriul Daciei, Rhea sau Cibele asimilată cu Gaea a fost o divinitate de primă ordine. Mamei Mari sau Rheeli îi erau cu deosebire consacrate înălțimile munților, izvoarele, râurile și peșterile.”

(2) „...originea numelui de Cybele a rămas până astăzi o enigmă istorică... încă din cele mai depărtate timpuri, Gaea sau Mama Zeilor... a fost venerată și ca divinitate profetică... preoții și preotesele Mamei Mari practicau... arta divinației și științele medicale primitive.”

(3) „Numele de Cybele, atât după formă cât și după sens, este identic cu termenul de Sibylla, un cuvânt arhaic pelasg, ce înseamnă <”profetoare”> [”Aceasta rezultă și din epitetul Mamei Mari de Sipilene]. Acest termen s-a mai păstrat încă până astăzi cu o numire obscură topografică în unele regiuni ale Carpaților. O veche reminiscență despre sanctuarele Mamei Zeilor, unde se consultau odată oracolele sale.”

(4) „În părțile de N ale Transilvaniei, între vechiul district al Maramureșului și Năsăudului, cel mai înalt munte poartă numele de Țibleș * [”Alte două vârfuri de munți dintre comitatul Bistrița-Năsăud și j. Neamț se numesc Țibleșul Mare și Țibleșul Mic]... tot în această regiune, unde ni se prezintă urme de mănăstiri vechi dispărute, se afla și vârful Sibilei și valea Sibila... Un alt munte... în j. Gorj poartă numele de Sibile”.

2. Matricea lingvistică Țibleș/Cibele-Sibila și Bela-Bila

Analiza enunțurilor (1-4) din <Dp> afirmă un sincretism al Mamei Zeilor/Mamei Mari/Reei/Cibelei cu Sibila, perechea lingvistică Cibele-Sibila putând fi remarcată în (3-4), din (4) perechea Țibleș (maramureșenii pronunțând Cibeleș)-Sibila trebuind să se regăsească pe hărți (vechi sau noi) ori în monografii (geomorfologice, geografice, etnografice etc.), chiar în zonele indicate de <Dp>. Țibleș/Cibele-Sibila reprezintă un nucleu lingvistic de identificat, definind o arie geologic-geografică habituală cu densitate mare de informații hidro-oro-toponimice legate direct de cele două personaje. Zona Maramureș/Bistrița-Năsăud conține M-ții Țibleș/M-ții Lăpuș cu Țibleș/Cibele (1839 m), respectiv Sibila (mai greu de identificat). Identificarea pârâului Sibila pe harta munților Lăpuș (ca Sibila) sau direct ca Sibila (pe harta vecinătății cu munții Gutâi) și a vf. Sibilei („Țara Lăpușului”, Gr. Posea, 1962, p.67), marcat pe hărțile vechi de 25-30 ani ca vf. Arșița (1002 m), asigură conservarea adevărului afirmat în <Dp>. Așa apare o axă vf. Țibleș-vf. Sibila, într-o matrice lingvistică hidro-oro-toponimică, de fixat în orizontul temporal documentabil la 40.000-35.000 de ani prin locuirea Peșterii cu Oase (din NE-loc. Lăpuș), după cele mai noi cercetări, cele ADN-ice, asupra oaselor de homo sapiens [v. J. Shreeve „National Geographic (România)”, nr. 3 (martie) 2006, p.41-53 (harta ADN a migrației umane p.45)], urcând apoi până la civilizația materială Suci din epoca bronzului (sec. 15-14 î.Hr.), pentru zona Lăpuș. Pentru zona Țibleș, orizontul temporal este cuprins între paleolitic (Urui)-neolitic (5000-3000 î.Hr., valea Zăgrii) și epoca bronzului (Agrieș, Petrișor).

Informațiile despre Cibele în zona munții Țibleș -munții Lăpuș sunt „acaparate” de subzona Țibleș (munți, vârf, râu, vale), cu excepția top. Groșii Țibleșului din subzona Lăpuș. Liniile demarcații m-ții Țibleș / m-ții Lăpuș este dată de pârâul Minget / Minghet / Menget / Menghet (născând râul Suci), dar punând în evidență pe MIN/MEN - zeul (bărbat) al Lunii, de care era însoțită zeița CYBELE, detaliu extrem de important necuprins în <Dp>. De asemenea, oronimele vf. Min / Men-get și culmea Min/Mengetului, dar și un alt pârâu Minget / Menget (af. al Râoalei). Alt detaliu, la fel de important, este top. Sita (sanscrit-ramayan) de sub culmea sudică Țibleș, în bustrofedon, Attis - „favoritul Cibelei” (<Dp> p. 262), ca și cum s-a dorit această secretizare. Tot legate de le, sunt toponimele Zagra și Poienile Zagrei, respectiv hidronimul Valea Zagrei, legate de zeul Zagreus / Dionysos (dar și de arianul Munții Zagros din actualul Iran), care se interferează în cultul Cibelei. Prezența cea mai direct cibelină în subzona Țibleș este dată de oronimul Dl. Bele (546 m) din partea SE-tică a masivului Țibleș la N V de toponimul Salva [v. „Mahabharata”. Ed. Paralela 45, 2005, p.27] și de vecinul rodnean de peste Sălăuța Dl. Tebeleş (678 m), la rândul-i cu vecin țibleșan-vedic Șurila (853 m) peste aceeași Sălăuța (diminutivare de la vedic Salaya).

Sibilei îi revin cele mai multe „onoruri” hidro-oro-toponimice de pus în evidență, dacă apelăm la atribuțiile numite în <Dp> pentru Sibila Roșiană [zona Zărand (Mărmești-Hălmgau)] stabilite de Densușianu ca: Lăpușata / Libyssa, Gerghithia / Gurguiata, Albunea, Amalthea / Hălmgau, Aidoneus / Iadolina etc. Cu Lăpușata, Sibila apare în numele Lăpuș (munți, râu, luncă, depresiune, Țara, sat, târg, Dobricu Lăpușului, mănăstire) și foarte important, atributul Libyssa prezent ca toponimul Libotin și oronimul Dosul Libotinului. Gerghithia apare pe lângă pârâul Min / Men-get ca: Dl. Gherdiceu, muchia și pârâul Gârđișoara (af. al Minget - Mengei), nu mai puțin, vf. Gurguiatu (1048 m), Albunea apărând ca Izvor Alb (af. al Lăpuș) cu izvor pe partea sudică a Vf. Roșia (1212 m), pe partea nordică a Vf. Roșia curgând Pârâul Roșia pe lângă Mănăstirea Roșia (j. Maramureș), aceste trei Roșia indicând-o pe Sibila Roșiană (Erihthreană). Atributul Iadolina apare ca Piatra lederi și pârâu ledera (af. al Lăpușului), în grai local Iadlăra. Toate acestea, numai în subzona Lăpuș (munți,

depresiune, Țară), ca și cum, mai ales aici, la „picioarele” vestice ale Țibleș / Cibeleșului / Cibelei a propovăduit (preotese / profetoarea) Sibila, și încă, tocmai, cea Roșiană! Atributul Amalthea / Hălmgau îl putem afla în subzona m-ții Țibleș prin toponimul Hălmgău (j. BN) situat la trei km de toponimul Sita (Attis). Tot subzona Țibleș, mai prezintă Sibila, dar ca Iadolina, în partea NE prin hidronimele Fiad și Fiadțel (afluenți ai Sălăuței), respectiv toponimele Fiad și Fiad-vaie, precum și oronimele Obcina Fiad și Obcina Fiadului (886 m). Aceeași parte NE mai este puternic sibilină, prin oronimele Muntele Săbii și Măgura Săbii (1114 m), respectiv hidronimul Valea Săbii, toate la V de Sălăuța, pe versantul țibleșesc. La E de Sălăuța, pe versantul vestic rodnean, mai există oronimul Arșița Săbii, la nord de pârâul Valea Rea / Valea Reea și de Obcina Valea Rea / Reea, avându-l în S pe pomenitul Dl. Tebeleş, iar în E peștera Jgheabul lui Zalion (Preatulup) - Zalmoxis-ul / Salmocsis-ul rodnean. Recunoaștem prin atributul Săbii pe Saba-foarte vechea denumire populară și biblică a Sibilei, după cum prezenta Reei / Cibelei este, de asemenea, foarte marcată și remarcabilă. O bogată rețea de nume Baba (pârâu, deal, vale, Fața) se genitivează / dativează în jurul Dl. Tebeleş, accentuând-o pe Rhea / Cibele. În NE-ul extrem al masivului Țibleș, pârâul Idiș or (af. al Boicu) se învecinează cu pârâul Fiad (la izvoare), iar un pârâu BILEasa întreabă dacă e vorba de SIBILA sau de CIBELE/CIBILE, dându-i dreptate lui Densușianu, când sugerează (fără a o scrie direct) sincretismul CIBELE-SIBILA. Avem așa, și premiza că perechea CIBELE-SIBILA va deveni ulterior, pe documentele topografice, perechea BELA-BILA (cum dovedesc hărțile Carpaților, detaliați pe masive muntoase), astfel matricea lingvistică Cibele-Sibila fiind înlocuită cu matricea hidro-oro-toponimică Bela-Bila.

3. „Eneida” în Munții-Depresiunea-Țara Lăpușului

Deoarece unele mituri / legende ne spun că Eneas (din „Eneida” lui Virgiliu), după înfrângerea de la Troia, a consultat-o pe Sibila Erihthreană (Roșiană) încotro să o apuce cu oamenii lui (fiind îndrumat să continue mersul spre Apus), ne întrebăm firesc, unde a întâlnit-o? Avem date să credem, că undeva în subzona Lăpuș, după ce pe aceasta o cercetăm chiar pe harta ei cea mai nouă [rev. „Munții Carpați”, an VI, nr. 34, 2002 (harta pliabilă nr.34)]. Argumentele; (a) Șaua Didii (la N de izv. Min / Mengetului) - Dido / Didona marea dragoste a lui Eneas (trădată de acesta, prin hotărâre zeișcă); (b) Dl. TROIANU (la SE de Groșii Țibleș-ului); (c) pârâul Valea lui SALeu - insoțitorul și prietenul cel mai bun al lui Eneas, cel cu dansul războinic al Salienilor hidronimul prezent în V-ul oronimului Dl. Troianu (peste pârâu Suctu). Cel mai probabil Eneas a vizitat oracolul sibilinic de pe vf. Roșia, din N-ul subzonei Lăpuș.

4. Implicație apolinică

Cum subzona Lăpuș mai conservă vf. HIGEA (1178 m) și pârâu Higea (af. al Văii Albe), vf. Higii (în NE), vf. Hijului (1178 m), Șaua Hijului (903 m), pârâu Hijilor (af. al Menget / Minget), trebuie recunoscută și remarcată personificarea Sănătății ca zeița (în unele surse semizeita) HIGEEA - fiica lui Asclepios [(zeul medicinii) - fiu al lui Apolo-zeul Soarelui], Cibele (după un mit friganic) precum și Apollo la hiperborei [de fapt, invers(!), după Alfred Bertholet „Wörterbuch der Religionen”, Stuttgart, 1985 (în lb. rom. 1995, pag. 172), dar mai ales după Nicolae Densușianu <Dp>, București, 1913].

5. Pinul-arborele Cibelei îl aflăm în antroponimul aparent PINtea, care a acaparat Piatra Pintii-strâjerul Peșterii cu Oase [în vecinii munți ai Rodnei (secret cibelin-sibilini), pinus cembra fiind un relict glaciatic ce dă seama de vechimea carpatică a cultului CIBELEI]!!!

6. Celelalte matrici lingvistice hidro-oro-toponimice din spațiul carpatic identificate au fost cercetate, atât cu nucleul Cibele-Sibila, cât și cu forma „redușă” Bele / Bela- Bila, rezultatul esențial fiind punerea în evidență a unui număr impresionant de matrici hidro-oro-toponimice de tipul precizat. Parcurgând catena carpatică, le enumerăm ca prezente în Munții Carpați, în ordinea subdiviziunilor: Țibău, Rodna, Țibleș-Lăpuș, Vlădeasa, Muntele Mare, Bihor, Codru-Moma (pe hărțile austr. Ung. muntele Belii), Retezat [plecare cu top. Reea-intrare pe valea Sibiușului (și top. Sibis) - intrare pe râu Nucșoara-intrare pe afl. Valea Rea / Reea-traversarea oronimului Șeaua Peleaga-vf. Peleaga (2508,8 m)(Peleaga de la pelasgii)- coborâre la țările Peleaga și Peleguta-parcursere a pârâului Peleaga afl. al LĂPUȘnicului Mare cu care se ajunge în Râu de Mori și pe care se află top. Reea, încheind astfel un ciclu montan la picioarele căruia toponimul Totești (de care aparține sat Reea) se învecinează cu Densuș-ul născător de densușieni, precum Nicolae Densușianu]. În continuare, munții: Parâng, Șitrea, Șurean-Cindrel, Cindrel (Căndrel) / Cibin/M-ții Sibiuului, Făgăraș (NV), Făgăraș (NE), Iezer-Păpușa / Leaota, Buzău. Ivănetu (cu hidronim Sibiciu / Valea Sibiciului și top. Sibiciu de Sus și Jos, aflate în preajma triunghiului Aluniș-Găvanele-Nucu, cuprinzând documentatul Templu al Cibelei(v. „Absida altarului”, Silvia Păun, 2000), respectiv cu Tezaurul de la Pietroasele / Iștrita cu Patera de Aur având în centru pe Zeița CIBELE tronând (Șt. Burda, „Tezaur de aur din România, 1979, fig. 118) și cu Zeița de la Năieni, posibil tot CIBELE]. De asemenea, Nemira-Ciuc, Ciuc-Giurgeu, Tarcăufcu Muntele Chironu (Centaurul-fiu al lui Cronos, mare înțelept și expert în ale medianei, har primit de la zeul Apolo) și cu Muncelii UtuRe(Utu-zeul sumerian și Re-cel egiptean, amândoi ai Soarelui), Ivi-ții Bistrice [cu Țibleș-ul Mare (1685m) și Mic (1318m), pomenite în <Dp>], Gurguiufcu vf. Țibleș (1219 m),hidronim și toponim Sebeș, Gurgui - Căliman, Gurgui - Harghita, matrici hidro-oro-toponimice de tipul cercetat găsind chiar în zonele subcarpatice și în cele de câmpie.

7. Cele mai mari surprize ale cercetării sunt sintetizate în cele ce urmează.

(a)Toate hidro-oro-toponimele Sebeș / Sebiș / Sibis / Segheș / Seghiș / Sighiș / Sibiu(și toate derivatele sale, inclusiv top. Sibisul sau Sibelaș-af. al Cibin), respectiv hidro-oro-toponimele Sibiciu sunt

pelasgic cibelin-sibiline, cu originea în Cibele-Sibila.

(b) Toponimul Sibiu, cândva un mare centru religios cibelin-sibilin, a fost predestinat să denumească, ulterior și foarte târziu, o capitală religioasă, precum cea a unicei Mitropolii a Ardealului

(c) Zona depresiunii Sibiu-Munții Cindrel / Cibin / Sibiuului este cea mai bogată în semnificații cibelin-sibiline (inclusiv Rod, Poclaca, Munte / Dl. pârâu și vale Nanu, subzonă Sad / Sadu, APOLD-top și hidronim, top. Tălmăciu, hidronim Sevar / Seviș / Sebeș / Sebiș afl. al Cibin, top MARPOD, top AibL top. Roșia, hidronim Sârba, Dl. BELEUNTA-la 13 km V de Sibiu etc), cu MARPOD de la MARPESA-atribut fundamental al Sibilei Roșiene (folosit de Nicolae Densușianu în argumentarea din <Dp>, dar pentru zona Mărmești-Hălmgau), respectiv cu Dl. Izv. și pârâu Ghergheleu (af. al Apold), provenind de la atributul Gerghithia.

(d) Munții Șurean (cu hidro-ronim Bilele respectiv Căndreș, vf. Bătrâna, hidro-toponim Sibisul, vf. Sureau și vf. Soma) și munții Cindrel / Căndrel (PERSONAL unele hărți, numiți împreună numai munții Sebeș) formează o unitate de tip vedic Suryacandrasidhi (zonă sfântă Soare-Lună cu energii magice cerești), semnificația venind și fiind vizibilă doar din Cer.

(e) În Carpați au existat oracole de tip Cibele-Sibila. Munții Apuseni având centrul în ei un triunghi oracular Piatra Grăitoare [cu vârfurile triunghiului plasate astfel: în N (1557 m)-lângă vf. Vlădeasa, în S (1658 m)-lângă vf. Cucurbăta Mare / Bihor și în V (1692 m)-lângă vf. Britei].

(f) Eneas a consultat-o pe Sibila Roșiană, cel mai probabil, când oficia în subzona actualilor munți Lăpuș.

(g) În majoritatea matricelor lingvistice identificate și cercetate apare ca reper cuvântul foarte vechi SMIDA (documentat la Cantemir, în „Istoria ieroglică”, sec. XVII), având înțelesurile primare fulger / lumină (cerească) sclipire (cerească) dar și vreme grea cu grindină, respectiv loc de netrecut din munte (datorită arborilor căzuți sub furtună, și/sau desigurului format ori crescut), adică, pentru și prin Cibele și Sibila, un semn ceresc.

(h) Forma prescurtată Cibele-Sibila pe care o conservă, actual, spațiul carpatic (în majoritatea matricilor lingvistice identificate) este Bele / Bela / Belia-Bila, dar și Beliu / Belin / Belene-Bila.

(i) Din punct de vedere arheologic îmbinat cu cel lingvistic, cea mai importantă matrice hidro-oro-topo-lingvistică ilustrând sincretismul CIBELE-SIBILA este cea îmbinând m-ții Buzăului (munte Ivănetu) cu Subcarpații Buzăului (subunitate Dealurile Istritei), unde alături de Templul montan al CIBELEI (din perimetrul ivănetesc Aluniș-Găvanele-Nucu) generator de Sibicii (de Sus, de Jos, Valea, pârâu), avem reprezentări iconice, ce dau seamă de credința în Mama Zeilor / Mama Mare / Reea / CIBELE, prin Patera Tezaurului de la PIETROASELE, respectiv prin grupul statur de bronz aurit cu ZEIȚA (posibil CIBELE cu Attis) de la NĂIENI, distanța între Pietroasele și Năieni fiind de circa 7 km, pe și în jurul Dealului COLARA al Năieniilor, aflându-se unul din cele mai importante și mai cercetate (nu îndeajuns!) situri arheologice, care ilustrează vestigiile foarte importante începând din Epoca bronzului (la o distanță de aprox. 35 km față de Templul montan al CIBELEI).

(j) O matrice de tip hidro-oro-topolingvistică cibelin-sibilină ce apare în Câmpia Română este cea din subcâmpia Titu (la V-NV de București), fiind marcată prin triunghiul dreptunghic (perfect) sibilin-roșian Gherghești (vârful unghiului drept) -Ghergani-Gherghiești / Cobia, cu toate vârfurile având toponime generate de atributul SIBILEI ROȘIENE Gerghithia [pelasg/indo-european / ”PIE *gerg - proto-traco-dac gergalia >traco-dac> (disim.) hergalia> strărom. *hergălie>rom. herghelie” (Mihai Vinereanu „Originea traco-dacă a limbii române. Pontos. Chișinău, 2002, pag. 117”)- Pe cateta SN Gherghești-Gherghiești (aprox. la jumătate) apare top. Găiești(-Gaia-Gaiea-Gaiea-Rhea / Rea / CIBELE), iar în interiorul triunghiului intrând prin Găiești (peste cateta menționată), apoi ieșind spre S, la V de top. Titu, peste cateta Gherghești-Ghergani, se află hidronimul sibilin-SABAR Așadar CIBELE / Gaea / Rhea și SIBILA Roșiană / Gerghithia / SABAR. Localitatea Găiești traversată de la V la E de râul Sabar (af. al Argeșului) este cea mai spectaculoasă decriptată „întâlnire” CIBELE-SIBILA, din întreaga noastră cercetare.

(k) Cercetarea se dorește a fi o continuare a <Dp>, în spiritul și cu metoda lui Nicolae Densușianu.

8. Din dicționar geologic-geografic pelasgic / sanscrit-român trebuie specificat: Suci [pârâu Suci-af. al Lăpuș, top. Suci de Jos și de Sus] prin sanscrit-vedic suci = rom. pur (întru Credință, vezi Suceava = mulțime / adunare de suci), alături de hidronimul Puru-afluent al Lăpușului, pe malul opus și în vecinătatea confluenței pârâului Suci.

9. Concluzie

Spațiul Carpatic a fost cartat de preotese și preoți ai vremurilor ce oficiau credința în Mama Zeilor / Mama Mare / Reea / Cibele, sincretismul Cibele-Sibila fiind o consecință firească a acțiunii dintru început a cartării ce s-a făcut sub supravegherea „perechi primare a întregii antichități Zalmoxis / Salmocsis-Gebeleizis (Cibele a zis) pe Gebeleizis avându-l documentat pe hărți, în forma oronimului munte Geabelea în masivul Leaota, respectiv ca toponim Geabelea (înlocuit cu Rudari) în j. Argeș. la picioarele argeșene ale Leaotei, geabelii argeșeni (deveniți, foarte recent, rudăreni?) fiind urmașii acelor geto-daco-străromâni, pe care, în parte, împăratul Justinian i-a strămutat în peninsula Sinai a sec.VI d.Hr., ca să întemeieze, să înfrumusețeze și să apere DREPTĂRITOAREA mănăstire creștină <SFÂNTA ECATERINA>. în cele din urmă fiind arabizati ca beduini din tribul GEABELILOR, neam conștient, și azi, de originea lor dunăreană. „Gebeleizis-CIBELE a zis”!

București, 15 Aprilie 2006

Prof. dr. VALER SCRIDONESI-CĂLIN, Universitatea București

Noua teorie a originii românilor (2)

Vorbind despre dacii liberi, istoricul Felix Colson spunea: „Este incontestabil că dialectul național era vorbit de aceste grupuri rămase independente. N-am citit în nici o istorie că dacii ar fi fost constrânși de către învingători să adopte limba latină. Chiar dacă Roma ar fi avut ideea de a extirpa limba lor, ar fi lipsit timpul pentru a realiza această operă nedemnă.” (Nationalité et régénération des paysans moldo-valaques), Paris, 1862, pag. 20-21). În timp ce până și istoricii străini își dau seama că limba unui popor nu poate fi înlocuită într-un timp atât de scurt, istoricii și lingviștii români persistă în eroare. Ce limbă era aceea a geto-dacilor, dacă poetul latin Ovidiu, exilat la Tomis, se înțelegea cu ei în mod normal, la fel și geto-dacii vorbeau în limba lui. După ce Ovidiu le-a citit geto-dacilor din poeziile sale, „Un murmur lung s-a auzit din gura geților, iar unul dintre ei îmi spuse: [Deoarece scrii astfel de lucruri despre împărat, ar fi trebuit să fii trimis înapoi, sub stăpânirea împăratului].” (Ovidiu: *Scrieri din Pont*). Nu se poate spune însă că limba vorbită la Tomis era perfect identică cu limba vorbită la Roma, așa cum nici la București sau în Oltenia nu se vorbește ca în Moldova sau în Maramureș, în zona „dacilor liberi”.

Și totuși aici, în nordul țării, în acest teritoriu care n-a fost ocupat de romani, se vorbește cea mai curată latină. Cuvinte considerate azi drept arhaisme sau regionalisme, și folosite în special de țărani, nu sunt altceva decât fondul latin de cuvinte, nealterat, pe care le vorbeau dacii dintotdeauna. Din lipsă de spațiu nu vom analiza decât vreo câteva: **a apleca** (a susține mielul nou născut cu mâinile ca să poată suge), din latinescul **applicare** = a apropia, a sprijini; **arete** (berbec), din lat. aries; **a asuda** (a transpira), din lat. assudare; **ai** (usturoi), din lat. alium; **a la** (a spăla), „mă lau pe cap”, „lau hainele”, din lat. lavare, iar la lighean i se spune **lavor** = vas pentru spălat. „Lighean” e cuvânt turcesc. **Cantă** (cană mare, cu toartă) nu derivă din bulgară, cum spune dicționarul, și nici din greacă, cum spune dl. Radu Vulpe, ci din latinescul „cantharus”. **Ceteră** (vioară), din lat. cithera; **cingeu** (un fel de ștergar, mai lung și mai îngust decât cel obișnuit), din latinescul in+cingere = a te încinge, a lega, a înfășura. Nășăudenii și maramureșenii spun „cingeu” e orice ștergar. Cu el se încingeau dacii peste cămașă și uneori se ștergeau pe mâini spre a nu-și murdări cămașa. **Morb** (boală) din lat. morbus. Până prin 1900, în dreptul copilului bolnav, care lipsea de la școală, se scria „morbus”. „Boală” e cuvânt de origine slavă. **Muiere**, din lat. mulier („nevastă” e de origine slavă); **mulă** (catâr), din lat. mula („catâr e cuvânt turcesc; **pagu** = țaran, sătean, nume păstrat în Sângeorz-Băi, din latinescul pagus = sat; **păcurar** (cioban), din lat. pecurarius („cioban” e cuvânt turcesc); **potică** (farmacie), din lat. apotheca = câmara în care vracul păstra ceaiurile și plantele medicinale. Cuvântul nu vine din ungurească „patika”, cum spune dicționarul, ci ungurii au preluat termenul de la români, căci ungurii, rătăcind cu căruțele prin stepele Asiei, nu aveau de unde să știe ce înseamnă „potică”. **Popă** (preot) nu vine din slavul popu, cum spune dicționarul, ci din lat. popa. **Foale** (pânțele) din lat. follis; **glajă** (sticlă) din lat. glacies, de unde s-a format și franțuzescul „glace” (**sticlă** e cuvânt slav). **Mălăiște** (teren arabil pentru cultura meiului), din lat. milium. După introducerea culturii porumbului (sec. 18) denumirea de **mălai** și **mălăiște** s-a atribuit porumbului. **Cocne** (bucătărie), din lat. cocus; **melean** (tânăr adolescent), din lat. melitus = dulce, drag (cuvânt de alinare). **A celui** (a înșela prin minciună) nu vine din ungurească „csalni”, cum spune dicționarul, ci din lat. celo = a ascunde adevărul sau intenția. **Ducucit** (persoană care te duce repede cu zăhărelul, te înșală repede) din lat. duco+cito = te duce repede; **struț** (bucet aranjat de flori), nu derivă din germ. Straus, cum spune dicționarul, ci din lat. struxi = a înălța, punând una peste alta, obiecte, lucruri sau flori. Germanii au luat multe cuvinte din latină: apotheka, moral, Muter (din mater) etc. Mă opresc aici cu exemple, căci ar trebui să înșir tot dicționarul.

Tot aici, în zona dacilor liberi, s-au conservat cel mai bine sărbătorile și ceremoniile anterioare creștinismului, cum ar fi de ex. sărbătoarea zeiței Diana, Sân-Diana. Florile din care se fac coroanțele primind și ele numele de „sânziene”. Filologii noștri nu s-au întrebat niciodată de ce numai în această zonă sărbătoarea e numită Sânziene, în timp ce în Muntenia,

Banat și alte zone i se spune „Drăgaică”? Exemplele ar putea continua.

Filologii români, convingși că latina a fost adusă în Dacia de către romani, căutând să identifice dialectul dacilor, au eliminat de la bun început din fondul de cuvinte tot ce li se părea a fi de origine latină. Evident că au îndepărtat chiar esențialul, rămânând doar o duzină două de cuvinte a căror etimologie nu se cunoștea. S-a spus că acestea sunt „rămășițe” ale dialectului dacilor. Hadrian Daicoviciu, în **Dacii**, Buc., 1972, pag. 25, spune: „...această reconstituire dificilă și migăloasă încearcă s-o facă cercetătorii dispărutei limbi a dacilor.” (?!)

Preluând aceste informații greșite de la filologii români, și unii străini afirmă că „limba vorbită a tracilor”, cea limbă care era comună cu a geto-dacilor, n-a lăsat nicio urmă, exceptând poate cele câteva sute de vocale dacice, împrăștiate în scrierile celor vechi...” (A. Ubicini: *Les origines de l'histoire Roumaine*, Paris, 1886, pag. 10). Ce eroare!! Cum putea să dispară o limbă vorbită pe un întreg continent?

Dacă dumnealor spun că aceste cuvinte „împrăștiate în scrierile celor vechi” sunt dacice, haideti să analizăm câteva, ca să vedem ce limbă vorbeau dacii. Istoricul roman iordanes spune: observând Deceneu că dacii îl ascultă și că „sunt din natură inteligenți, i-a instruit în aproape toate ramurile filozofiei...”, i-a învățat morala... făcându-i să trăiască după legile date de el, legi pe care, transcriindu-le, le păstrează până astăzi numindu-le **bellagines**”. (Getica, XI, 69). Iată că dacii foloseau scrierea înainte de Cristos și înainte de cucerirea romană din anul 106. Deceneu a trăit în sec. I îen. Ce înseamnă în limba dacilor acest bellagines? Este un cuvânt compus, latin, bel+lagines = legi bune (lat. belle+legis)

Istoricul grec Strabo (sec. I îen.) spune, (în **Geographia**, VII, 3, 5) că Zamolxe, marele preot al dacilor, talmăcea voința zeilor, împărțind-o regelui dacilor. El a locuit într-o peșteră care a fost considerată ca sfântă „și se numește și astăzi Muntele Sfânt, dar adevăratul său nume este Cogeon”. Ce înseamnă Cogeon? Un cuvânt latin, provenind de la **cogito** = a cugeta, a medita, a reflecta, deci „peștera cugetătorului”. Zamolxe era un precursor al lui Danil Sihuștru, la sfaturile căruia apela Ștefan cel Mare.

Istoricul evreu Iosephus Flavius (37-97 e.n.), stabilit la Roma, în Antiquitate iudaică, XVIII, 1-5, vorbind de cultura esenienilor, spune „Ei trăiesc cu toții în același chip și foarte asemănător cu cei care la daci se numesc **poliști**”. Și acest cuvânt „dacic” este latin, **polite** = ales, elegant, cultivat, politicos. De aici derivă și politețe, nu din franceză, cum spune dicționarul, căci și franceza s-a format din latină.

Iordanes spune că preoții dacilor se numesc **pii**. Este tot cuvânt latin: pius, pii=pios, sfânt, curat. Iată textul: „În perioada aceea, Filip/regele Macedoniei/ducând lipsă de bani, s-a hotărât să pustiască cu oaste cetatea Odysus/Vrna, azi ocupată de bulgari. Preoții geților, care se numesc **pii**, deschizând în grabă porțile, au ieșit în cale cu citere și veșminte albe, /cântînd/ și rugând pe zeii patriei, cu voce smerită, ca să se îndure de ei și să izgonească pe macedoneeni. Macedoneenii văzând că aceștia le ies în cale cu atâta cuceritoare, au fost cuprinși de mirare și... se înspăimântară, deși erau înarmați, de niște oameni neînarmați.” (Getica, X, 65).

Tot Iordanes spune (Getica, XI, 71-72) că dacii erau împărțiți în două clase sociale: cei bogați se numeau **pileati** iar cei săraci **capilati**. Și acestea sunt cuvinte latinești: „pileati”, de la boneta (căciula) de lână numită **pilues**, (pileus=om liber), iar „capilati” înseamnă „pletos”, cu capul descoperit, om sărac.

Gropile în care dacii își păstrau cerealele se numeau **siri**, nume de origine tracă (V. Pârvan: **Dacia**, Buc. 1972, pag. 109), dar și în latină **sirus** înseamnă același lucru, deci cuvântul e latin.

„Cuțitele încovoiate ale dacilor, așa cum apar pe columna lui Traian, se numeau **sicae**, denumire tracică.” (Pârvan, op.cit., pag. 112). Dar și în latină **sicae** înseamnă pumnal.

Tot acolo (pag. 112 și 196) V. Pârvan spune: „securea de luptă, ușoară, destinată de a fi aruncată de la distanță, numită de daci **cateia**, cuvânt de origine celtică sau germanică”. Greșit. Este cuvânt latin: cateia, și înseamnă „ghioagă”, măciucă, buzdugan, deci armă

cu aceeași destinație, de lovit sau de aruncat în inamic.

Vedeți cu câtă ușurință fac specialiștii noștri unele afirmații? Este de neînțeles îndârjirea cu care istoricii și filologii români refuză să recunoască, parcă înadins, caracterul latin al limbii dacilor.

Să analizăm și alte cuvinte de „obârșie geto-dacică”, extrase din: D. Almaș: **Decebal**, Buc. 1978, pag. 14; H. Daicoviciu: **Dacii**, 1972, pag. 28 și I.I. Rusu: **Limba geto-dacilor**. Acestor cuvinte specialiștii nu le-au găsit etimologia și le-au considerat ca făcând parte din „dialectul dispărut” al dacilor. S-a mers pe o pistă greșită, deoarece nu s-a ținut cont de faptul că popoarele din Peninsula Balcanică (geto-dacii, latinii, ilirii etc.) vorbeau o limbă comună, limba tracilor, care, așa cum spunea Herodot, aveau aceleași obiceiuri și, evident, aceeași limbă. Acest lucru l-a remarcat și istoricul francez A. Ubicini, care zice: „Afinitatea pe care o oferă limbile română și albaneză se explică în mod firesc prin preexistența unei limbi primitive autohtone, a cărei urmă o întâlnim în toate graiurile folosite azi de către popoarele Peninsulei Balcanice, și anume traca veche, pe care o vorbeau deopotrivă strămoșii albanezilor moderni și daco-geții, părinții românilor de astăzi.” (A. Ubicini: op. cit., pag. 108). Să vedem, așadar, câteva cuvinte dintre acelea cărora filologii nu le-au găsit etimologia: **brusture**, provine din latinescul „brutus” = greu, greoi (în comparație cu celelalte plante perene); **cârlig**, dicționarul îl compară cu albanezul **kârlık**, dar, așa cum am văzut, atât dacii cât și albanezii (ilirii) vorbeau aceeași limbă, a tracilor, înrudită cu a romanilor, deci cuvintele s-au format din același fond lingvistic, numit mai târziu „latin”. Ilirii locuiau pe actualul teritoriu al Iugoslaviei, așa că legătura de limbă, cretință și obiceiuri dintre daci, iliri și romani nu era întreruptă ca acuma de un popor de origine slavă. **Cârlig** est eun cuvânt compus, car+lig, din carrus+ligo=a lega, a prinde, a uni, cârligul fiind un obiect folosit în acest scop. **Părău** este tot un cuvânt compus, din latină: pure+rivus=copilul râului (în albaneză s-au păstrat ambele consoane „r”, pěr+rua). Dacă **rivus** a devenit **râu**, atunci per+râu a devenit **pereu**, așa cum se scria până în sec. XIX. Romanii spuneau copilului **puer**, iar dacii și ilirii **peru**. În 1954 s-a descoperit la Grădiștea (Sarmisegetusa) un vas de ceramică ce aparținuse lui Decebal, și pe care scria „Decebalus per Scorilo” = Decebal fiul lui Scorilo (per+fiu) și era scris cu litere latine, pentru că, așa cum spuneam mai sus, dacii foloseau și vorbeau latinește dintotdeauna, aceasta era limba lor. (Dio Cassius, relatând evenimentele din primul război daco-roman, în **Historia Romana**, scria: „Când Traian a pornit împotriva dacilor și se apropia de Tapae, locul unde barbarii își aveau tabăra, i se aduse o ciupercă mare, pe care era scris cu litere latine că atât ceilalți aliați, cât și burii sfātuiesc pe Traian să se întoarcă și să facă pace”. **Burii** erau un trib dacic din regiunea Vâlcei). Cuvântul **mal** (țărnam) provine din lat. male=râu, periculos, „malul apei e alunecos și periculos”; **strungă**, din lat. stringere, trecătoare strămtă; **țarină**, din țară, lat. terra=pământ; **țaruș** provine de la „țarină”, care marchează țarina; **vătămare**, din lat. victimare, etc. Toate aceste cuvinte, și altele, filologii spun că nu li se cunoaște originea, deci sunt dacice. Nici gând să le caute în latină, căci - spun ei - latina a fost adusă de romani.

Bineînțeles că nu toate cuvintele dacilor pot fi explicate ca având caracter latin, deoarece vocabularul lor a fost influențat în mare măsură de popoarele cu care se învecinau sau de străinii cu care au conviețuit, în special cu slavii, celții, goții etc. În România de azi, cu mult mai mică decât Dacia istorică, se spune, de exemplu, la un instrument muzical **vioară**, dar în nordul țării, în zona dacilor liberi, i se spune **ceteră** (lat. citera), în Bihor i se zice **hidede** iar în Moldova **scripcă**. Așadar, multe dintre cuvintele geto-dacilor sunt într-adevăr de origine străină, așa cum și azi multe cuvinte folosite de români sunt preluate din alte limbi.

Un lucru mai puțin cunoscut publicului este că dacii, înainte de cucerirea romană, au dat nume la sute de plante medicinale, a căror denumire spunem că este **latină**: aprus, cercer, curionuecum, lax, petrina, prolum, rutastra, chordela etc. (Decev: **Planzen**, Sofia, 1929, pag. 47).

(Continuare în numărul următor)

AUREL CLEJA

Itinerarii și popasuri literar-poetice în publicații, ziare și reviste

- urmare din pag. 5 -

Epigramiștilor din România, Aurel Cleja, susținând rubricile „Miniaturi” și „Aformisme”, cu istorisiri moralizatoare de actualitate.
 b). În ABC-ul Supliment literar-artistic al ziarului „Azi” - Poșta redacției - de joi, 28 decembrie 2000, ne este prezentată poezia „Spre mileniul trei” cu multe pronosticări de luat în seamă, întrucât „în milenia trei nu ne vom vindeca nici unul dintre noi de tarele din mileniu doi, suferind de alte boli, „deregându-se și creierul uman”, iar în ABC - Supliment de cultură și divertisment al ziarului „Azi”, pagina cititorului, din 27 aprilie 2001, ne sunt prezentate două povestiri științifico-filosofice-polițienești: „Peștorul morții” și „Măștile”, deosebit de interesante prin scoaterea în evidență a unor caractere omenești josnice - persoane care pentru a profita comit crima chiar în familiile lor, fără nici un fel de remușcări - fiind descoperite doar de poliție, aceste povestiri fiind incluse, prima în volumul „Mumiile flămânde” - proză scurtă, Aurel Cleja, Editura Napoca Star - Cluj, 2003 și a doua în „Școala de aplauze”, proză scurtă, Aurel Cleja, Napoca Star, Cluj, 2003.

De altfel, cele două povestiri, cât și altele, au fost remarcate și la Concursurile de proză polițistă ale Revistei „Pentru Patrie”, editată de Ministerul de Interne, autorului acordându-i-se 2 premii, Diplome - II și III, despre care am amintit mai înainte.

c). Remarcabile sunt aparițiile din „Cuibul Visurilor”, Aurel Cleja fiind valoros colaborator, cu lucrări de o mare valoare literar-istoriografică, cu nenumărate amintiri, reamintiri despre el și despre alții - oameni valoroși - cu învățăminte și gânduri de viitor, cum sunt:

- o amintire unicat din viața autorului, împărtășită în „Cuibul visurilor”, nr. 5-6/mai-iunie 1990, „Ion al glanetașului”, când Aurel Cleja, elev al liceului din Năsăud, în pauze îl întâlnea și-l asculta pe eroul romanului „Ion”, care-și destăinuia amintirile, ca și în zilele de joi, când era tâg în piața orașului, odată nimerindu-se să găsească acolo și pe romancierul Liviu Rebreanu - toată lumea uitându-se la ei ca la urs, ca mai târziu, la liceu, în pauze, unde Ion era nu servitor, ci „achizitor”, să ie povestească elevilor că de câte ori se întâlnea cu scriitorul primea de la acesta câteva sute de lei - foarte mulți prin 1928 cu care își acoperea nevoile gospodărești. Totodată, Aurel Cleja, mai amintește că împreună cu familia a vizitat casa romancierului din Prislop - azi Liviu Rebreanu - cât și locul unde era casa lui Ion, o ulicioară în care mai trăia și „lelea Rodovica” - prototipul Anei - întreținându-se cu ea și fotografiindu-se întruna.

- poeziile „Statuia”, în nr. din sept./oct. 1998, apoi „Brâncușiana” - „Mit” și „Finit”, în nr. din martie/aprilie 1999, în care autorul destăinuie dorințele lui de a avea o statuie rotativă spre a fi văzută și cunoscută de toată lumea, iar în celelalte își amintește despre lucrările deosebit de valoroase ale lui Constantin Brâncuși, „Poarta sărutului”, „Madam Pogany”, „Masa tăcerii”, care se află în parcul din orașul Tg. Jiu, și „Coloana infinitului”, mai înafară, cu reflecție duioasă la „Masa tăcerii” sub care ar dori, la căderea serii, să-și găsească și cripta, și să fie lăsat să citească „Vedere”, „Coranul” și „Biblia”, deoarece pe scenele vieții a fost distribuit în rolul lui Sisif pentru care n-a avut chemare.

- va urma -

S-au născut în dec. 2005-aug. 2006

Sângeorzan Vasilica-Veronica, Nuțiu Rebeca-Maria, Birta Aurelia-Maria, Deac Tabita, Partene Florin-Ionuț, Ureche Grigore-Florin, Birta Camelia-Alexandra, Burnar Petrică-Cosmin, Pui Andreea-Nicoleta, Pățitu Andrei-Augustin, Sidor Ioachim, Rebrîșorean Ana-Lulia, Sidor Andreea-Nelia, Birta Emanuel-Augustin, Filipoi Ionel-Daniel, Candale Darius-Ionuț, Cărbune Estera-Denisa, Croitor Dorel-Ionuț, Bindiu Alexandru-Viorel, Răzvan Maria, Leonte Adina-Claudia, Hoza Vasile-Ionuț, Boșca Dumitru Ionuț, Gălușcă Bianca-Patricia, Hoza Petru-Augustin, Avram Ionel-Filon, Ureche David, Culac Darius-Nicolae, Pralea Valentina-Aurelia, Neamț Ionela-Cristina, Andronesi Gavrilă-Anrei, Croitor Ionuț-Maxim, Loringiu Denis-Bogdan, Sângeorzan Dănuț-Raul, Sângeorzan Florina-Vasilica, Andronesi Alexandra-Ramona, Pui Silviu, Avram Adrian-Vasile, Avram Reghina-Adriana, Motofelea Aura, Motofelea Valentin, Lăzăroie Valeriu-Daniel, Hoza Mihai-Florin, Birta Mihai-Georgel, Rebrîșorean Daniel-Vasile, Boșca Patricia-Maria, Mihali Paul-Florin, Avram Ramona-Maria, Cîmbulea Alexandra-Ana, Irini Claudia-Emanuela, Candale Ana-Cristina, Hoza Ana-Maria, Gălușcă Georgiana-Irina, Larionesi Florina-Reghina, Crețui Anca-Vanesa, Candale Vasilica-Victorița, Spaimoc Ionuț-Toader, Ursa Maria-Luisa, Ureche Gabriel-Robert, Huțan Valentina-Mihaela, Cărbune Adelina-Anastasia, Ureche Aurora-Ioana, Sidor Antonia-Angela, Gologan Denisa-Isabela-Elena, Sângeorzan Andreea-Ionela, Hoza Alexandra-Gabriela, Hodoroga-Pop-Buia Florica-Maria, Motofelea Silvia-Aurica-Maria, Buia Pavel-Aurel, Boca Diana-Mihaela, Ureche Arșinica-Victorița, Pop Lazăr, Avram Florina-Maria, Vasilca Florina-Maria, Cacioc Crina-Daniela, Ișip Augustina-Ancuța-Maria, Rebrîșorean Denisa-Irina, Sidor Mihai-Roland, Rîmbulea Vasilica-Maftei, Domide Silvia-Maria, Vasilca Florin-Alexandru, Circeia Lidia, Tamaș Adrian-George, Silaș Eliza-Cristina, Hoza Petrică

Să crească mari, frumoși și sănătoși!

Rebus

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1			A			S					
2											
3											
4											
5											
6	I							P			
7		M									
8	W					U					
9								O			R
10											
11						S					

DIN CRONICI

ORIZONTAL: 1) Dramaturg și poet englez, geniu universal, autor al unei opere dramatice vaste din cadrul căreia amintim: „Romeo și Julieta”, „Hamlet”, „Visul unei nopți de vară”. 2) Personaj din cronici - Acum! - Autoarea nemuritorului Gerovital. 3) Geniu al poeziei românești (1850-1889) - Județul nostru prescurtat. 4) Un anume gen - Fără Dumnezeu! 5) Vârf în Slovenia (2.245 m) - Diviziune administrativă din vechiul Egipt - Munte în Togo 6) Mașină de cules litere asemănătoare linotipului - Neîntrecut 7) Începuturile lui Eminescu! - Părintele gintei latine - Usturoi 8) Plantă textilă - Orășel și centru turistic în Austria (Tirol). 9) Plini de igrasie. 10) Chirurg și fiziolog francez (1873-1944). Premiat Nobel în 1912 - Fumuri de bătoșenie. 11) Perioadă de timp - Doctor (pres.) - Unul din cei 7 înțelepți a Greciei antice care, printre altele, a spus: „În fiecare zi se învață ceva nou”.

VERTICAL: 1) Scriitor polonez, laureat al premiului Nobel, autor al mai multor romane caracterizate prin amploarea suflului epic și pitorescul narațiunii („Qvo vadis”, „Potopul” etc.). 2) Autorul inegalabilelor poeme „Iliada” și „Odiseea”, capodopere ale literaturii antice - Păsări care întind mațul! 3) Zeița căsătoriei protectoare a femeilor în mitologia romană - Lac în Austria. 4) Filozof german (1724-1804), întemeietorul filozofiei clasice germane, autorul maximei: „Frumosul este simbolul binelui moral” - Scriitor francez (Jules: 1864-1910), autorul reflecției: „Un tată are două vieți, pe a sa și pe a fiului său”. 5) Filozof și poet american (1803-1882), cel mai caracteristic reprezentant al transcendențialismului, prin eseurile sale evidențind, pentru prima dată originalitatea culturii americane - Indispensabil injecțiilor. 6) Poet latin modern, autorul devizei teatrale: „castigat ridendo mores”. 7) Interjecție care imită sunetul produs de o lovitură - Fluviu de coastă în Rusia. 8) A rata - Localitate în Japonia. 9) Articol - Pronume - Scriitor elvețian (1821-1881), care arată: „Bunul simț este măsura posibilului”. 10) Autorul (1494-1553) eternelor opere „Gargantua” și „Pontugruel” - Indicatorul automobilistic al României în lume. 11) Poet latin (239-169 î.Hr.) inițiator al limbii literare latine, care prin cronica sa „Annales” păstrată fragmentar, descrie istoria Romei și din epoca contemporană lui - Mijloc de transport omniprezent în secolul trecut.

DICTIONAR: KRN, SNE, ALU, IVNO, IRR, EIA, ISAO

MACAVEI AL. MACAVEI

S-au căsătorit în ianuarie - august 2006

Flămând Traian și Gabor Maria
 Avram Simion și Ureche Lucreția-Ancuța
 Brânduse Toader și Candale Elisabeta
 Andronesi Cifor și Gălușcă Elena-Florentina
 Sângeorzan Dorel și Toma Liliana-Cosmina
 Candale Vasile și Foltă Leontina
 Avram Viluț și Buia Ioana-Lucreția
 Ștefan Dorin-Cristian și Hodoroga Varvara
 Mureșan Ioan-Iacob și Pop Ana
 Rauca Ioan și Suciu Bianca-Cosmina
 Lăzăroie Dorel și Varvari Onița-Dumitrița
 Gălușcă Ioan și Birta Lucreția
 Dumitru Virgil și Bolfă Ana-Maria
 Cobzaș Virgil și Filip Niculina
 Djordjevic Zivoslav și Pop Violeta
 Vaida Florin-Nicolae și Avram Maria
 Cimuca Ionel-Vasile și Croitoru Luminița

Berende Sandu și Circoman Victoria
 Măgurean Liviu-Dorel și Motofelea Victoria
 Cosilca Nicolae și Sângeorzan Ana
 Partene Ionel și Danci Viorica-Maria
 Sidor Maftei Florinei și Melenti Elena
 Timiș Alexandru și Sângeorzan Saveta
 Mihăilă Anton și Flămînd Lucreia
 Cărbune Vasile și Strîmbu Ana
 Sidor Ioan și Serbu Ruxandra-Andreea
 Flămând Ovidiu-Daniel și Ureche Maria
 Loringiu Silviu și Ilieșiu Victoria
 Sasu Mihai-Ioan și Rus Maria
 Rațiu Iuliu-Dacian și Rauca Silvia-Ramona
 Borș Ioan-Alexandru și Loringiu Palagea
 Frandăș Viorel-Ilie și Deac Ileana
 Strîmbu Ionel și Pop Cristina-Liliana
 Rauca Ștefan-Viorel și Pui Maria

Strîmbu Valentin și Barna Cicheria
 Mihalache Adrian-C. tin și Motofelea Ana-Elena
 Varvari Ioan și Cârceie Victoria-Cornelia
 Popicica Iacob și Sădor Victoria-Lucreția
 Bazga Alexandru și Bucnari Mihaela-Veronica
 Măgurean Vasile-Mihăilă și Varvari Nastasia
 Nicolai Traian-Dragoș și Barna Mihaela-Onița
 Ișip Florin și Vereș Florica-Alina
 Birta Mihai-Valer și Motofelea Victoria
 Istrate Lăzăr-Vasile și Strîmbu Elena-Maria
 Dumitrescu Ioan și Ureche Ioana-Virginia
 Butaci Emil-Florin și Sângeorzan Cornelia-Lucica
 Bontaș Dănuț și Livan Sorina-Maria
 Avram Aurel și Somkereki Lenuta
 Candale Silviu-ionel și Brujban Georgiana
 Wagner Raimar și Rațiu Anamaria
 Le dorim „Casă de piatră”

Au decedat în ianuarie-august 2006

Rus Ioana - 85 ani, Pârlea Ileana - 69 ani, Vertic Ionel - 79 ani, Scridonesi Augustin - 70 ani, Pădure Grigore - 68 ani, Rus Lucreția - 83 ani, Andronesi Ioan - 62 ani, Negrușeri Silvestru - 85 ani, sohorca Nicolae - 69 ani, Rebrîșorean Floarea - 88 ani, Crețiu Petru - 68 ani, Pui Victoria - 77 ani, Pui Lucreția - 44 ani, Cirioe Ștefan - 74 ani, Sângeorzan Valentin - 66 ani, Sângeorzan Lucreția - 62 ani, Cârceie Dumitru - 66 ani, Rus Dumitru - 60 ani, Pățitu Anton - 63 ani, Avram Maria - 85 ani, Ureche Ioan - 84 ani, Barna Victorie - 73 ani, Ban Grigore - 55 ani, Pui Vasile - 64 ani, Bolfă Anhidim - 81 ani, Ișip Ionel - 74 ani, Birta Ioan - 50 ani, Crăciun Traian - 87 ani, Candale Ilar - 69 ani, Scurtu Dumitru - 54 ani, Chariuc Nicolae - 59 ani, Mureșan Lăzăr - 67 ani, Partene Paraschiva - 87 ani, Sângeorzan Ionel - 80 ani, Pui Ioana - 72 ani, Trăistaru Maria - 82 ani, Olariu Maria - 52 ani, Motofelea Livia - 75 ani.

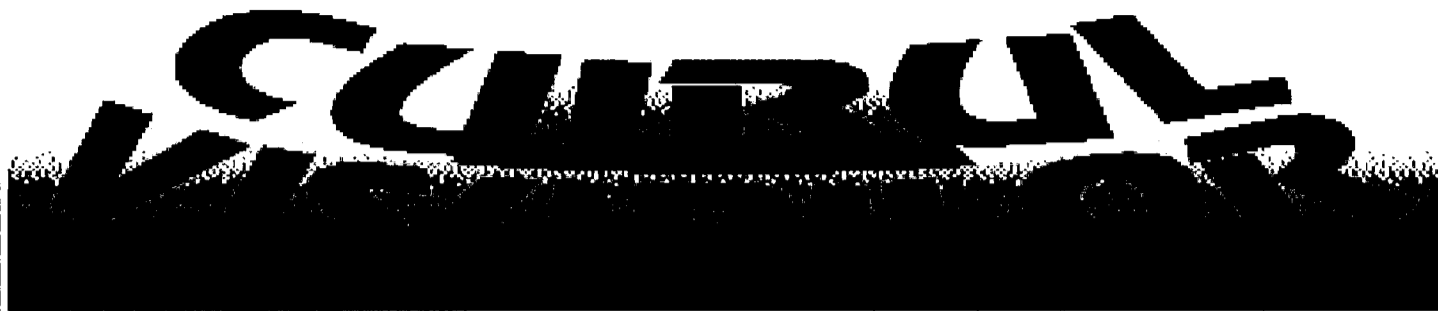
Dumnezeu să-i odihnească!

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
 Redactori: Login T. Berende, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
 Corespondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania); Alex Pop (SUA)
 Corectură: Mircea Prahase
 Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
 Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD
Machetare: Icu Crăciun
 Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrița str. N. Titulescu, nr. 18, tel.0263 223201, fax: 0263 238027 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Liviu Rebreanu

Director: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRIȚA-NĂSAUD ȘI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XI Nr. 4 (73) *** NOIEMBRIE 2006 *** 8 PAGINI *** 10.000 lei (1 leu)

Iustin Ilieșiu - poet necunoscut? * (2)

... Liviu Rebreanu, în înalta lui conștiință artistică, l-a prețuit mult pe poet și nici nu se putea altfel. Iustin Ilieșiu a scris, de fapt, un capitol întreg din „Amintiri din Maieru” despre relațiile lui cu marele romancier 1/. La rândul lui, Rebreanu, solidar, cum îl știm, cu tinerii scriitori, sincer interesat de scrisul acestora și cu dorința de a defini cât mai exact specificul literaturii ardelenne - apreciază seriozitatea și originalitate unora dintre ei, scriind următoarele: „Icoana scriitorimii ardelenne actuale s-a schimbat mult. E mai bogată numerică, mai variată și sufletește. Literatura nu mai e nevoie să fie o armă de luptă, ci un instrument de civilizație, de progres și în Ardeal. Ce a mai pierdut din avântul de odinioară, a câștigat în diversitate”. Apoi, cu finețe și cu putere de concentrare, laudă contribuția unor tineri poeți ardeleni de mare talent ca: Emil Isac, Aron Cotruș. Din perspectiva anului 1928, când scrie acest articol, Rebreanu sesizează noul val al speranțelor în domeniul poeziei: Teodor Murășanu, Livia Rebreanu-Hulea (sora romancierului, n.n.), Septimiu Popa, Ovidiu Hulea (cumnatul acestuia, n.n.), Iustin Ilieșiu (sublinierea n.), „fiecare cu strădani deosebite, cu visuri de poezie”. 2/

La rândul său, poetul îi consacră autorului lui „Ion” un capitol întreg intitulat „Amintiri despre Liviu Rebreanu” 3/, și-i dăruiește, cu dedicații, două dintre volumele sale de versuri „Cetățile meancoliei” și „Spre biruință”.

Să precizăm că autorul donează în anul 1976 bibliotecii muzeului un număr de 20 de volume de versuri în manuscris. Din considerente de spațiu, vom da lista acestor manuscrise numai în viitorul volum aflat în pregătire.

Iustin Ilieșiu, firește, nu se numără printre marii noștri creatori de literatură română și nici n-a nutrit asemenea orgolii. A fost, însă, purtătorul unui patriotism curat, angajat. A moștenit curajul și dărzănia strămoșilor săi grăniceri. Încrăzător în steaua lui, pășea falnic, impresionând pe ascultători până la lacrimi când își citea versurile, prin glasul său de clopot, prin carisma lui indiscutabilă. Înzestrat cu o dicție mai puțin obișnuită, electriză mulțimile și le trăgea după dânsul.

În ultimii ani a îndurat cu stoicism hărțuirile totalitarismului. Cercetătorul clujean Nicolae Trifoiu face câteva completări bibliografice precizând că Ilieșiu a suferit închisoare în Gulagul românesc din perioada comunistă. Poetul însă ocolea mereu acest subiect. 4/

A avut mulți prieteni. Cei mai mulți s-au săvârșit din viață. Unii, azi la o vârstă înaintată și-l amintesc cu devoțiune și admirație. Cel puțin doi dintre aceștia, mari intelectuali năsăudeni, trăitori la Iași, universitarii Al. Husar și Gavril Istrate, ne-au vorbit sau ne-au scris elogios despre el. Când profesorul Istrate împlinea 80 de ani, Al. Husar îl onora cu aceste cuvinte calde care i s-ar potrivi și lui Iustin Ilieșiu: „Fără poezie nu crește nici iarba, nu taie nici coasa, iar copiii nu mai devin niciodată bărbați”. Am adăuga noi: fără iubire nu s-ar naște nici poezia... Nu putea concepe nici el viața fără poezie. Cu modestia lui cuceritoare nu devenea un infatnat când obținea lauri succesului și nu se lamenta că George Călinescu, de pildă, nu l-a trecut în voluminoasa sa „Istorie a literaturii române...” ori că istoria și critica literară contemporană, mai ales cea bucureșteană, îl cam ignora: „Eram socotit un modest poet provincial fiindcă scriam mai cu seamă în revistele ardelenne și mi tipăream volumele tot la Cluj, în edituri puțin cunoscute și care nu știau să facă reclama necesară la apariția unei cărți noi”. 5/

Abia în anul 1969 a fost primit în noua Uniune a Scriitorilor, recomandat de scriitorii: Adrian Maniu, Vlaicu Bârna și Elena Mătase, președinta renumitului cenciu „Ion Creangă” al cărei membru de onoare era de câțiva ani.

Dorul de Maieru și de oamenii lui l-a bântuit până la sfârșitul vieții. Una dintre marile sale bucurii care i-au însemnat anii din urmă a fost faptul că muzeul local i-a dedicat un luminos colț de cinstită, pe care l-a înzestrat mereu cu o generozitate greu de egalat.

Din scrisorile lui către muzeu și către subsemnatul (și nu numai) se deduce că avea un adevărat cult al amicitiei și altruismului, înnoșând prietenii rodnice cu un număr nesfârșit de oameni de toate categoriile.

Dacă unii critici, din birourile lor simandicoase, l-au considerat poet minor, apoi adevărații luptători români, călăuzații unor hotărâte evenimente naționale, îi recitau cu patos poemele. Pentru că versurile lui, fie ele și nemeșteșugite cu dichis, țășneau din palmele bătătorite ale lui Ion și ar fi, vezi Doamne, de prea vizibilă sorginte folclorică. De fapt, își face din asta un motiv de mândrie: „Bănuiesc că am scris mai mult la început, sub influența poeziei populare, pe care, ca vâstar al satului fermecător de munte, Maieru din apropierea Rodnei, am avut ocazia să o cunosc sub toate aspectele” 6/. Multe dintre poeziile iliesciene au devenit cântece, puse pe note de compozitorul năsăudean Artene Istrate și de alții. Iată câteva titluri: Imnul studențesc, Sculați români, Imnul ACT, Imnul liceului George Coșbuc din Năsăud, Doina refugiaților, Marșul reînnoțirii în Ardeal etc.

Creдем că a sosit vremea când o personalitate ca cea a lui Iustin Ilieșiu, precum și a moștenirii lui, să fie judecate, nu prin prisma unor prejudecăți înguste, ci în plenitudinea meritelor sale ca poet de renume, gazetar de excepție, dascăl eminent, folclor pasionat, tălmăcitor din alte literaturi și, nu în ultimul rând, ca luptător curajos și tribun al Ardealului, aflat mereu în miezul fierbinte al unor evenimente clocotitoare și de neuitat din istoria românilor.

Suntem convinși că numai o lectură integrală, atentă și nepărtinitoare, a operei acestui mare cântăreț al plaiurilor năsăudene va putea da o meritată și răsplătitoare măsură memoriei sale.

La urma urmei, numai timpul, cu implacabila și neistovita lui cernere și dreaptă cumpătare, va așeza la locul meritat pe bardul de la a cărui trecere în eternitate au trecut 30 de ani, făcând să răzbată în viitor mesajul răspicat al scrisurii sale robuste și militante.

SEVER URSA
Maieru, 27 August 2006

* fragment din studiul introductiv la volumul „Iustin Ilieșiu - poezii antologice”, de Sever Ursa, Ed. Napoca Star, 2006.

1/ Iustin Ilieșiu, „Amintiri din Maieru”, manuscris aflat în biblioteca muzeului „Cuibul visurilor”, Maieru, 1972;

2/ Liviu Rebreanu, „Scrisul românesc ardelenian mai nou”, în rev. Transilvania, Banatul, Maramureșul - 1918-1928, tom II, Ed. Cultura Națională, București, 1929, pag. 1149-1152; A se vedea și Nicolae Gheran, ediția critică Liviu Rebreanu, vol. 16, Ed. Minerva, București, 1995, pag. 3006;

3/ Iustin Ilieșiu, „Amintiri din Cluj”, volum manuscris, la biblioteca documentară a Muzeului „Cuibul visurilor”, 1974;

4/ Nicolae Trifoiu, Iustin Ilieșiu - date inedite pentru o bibliografie completă, lucrare în manuscris la Muzeul Maieru;

5/ Iustin Ilieșiu, „Mărturisiri și amintiri”, București, 1970 (manuscris în biblioteca muzeului amintit mai sus);

6/ Iustin Ilieșiu, „Mărturisiri și amintiri”, București, 1970 (manuscris în biblioteca muzeului amintit mai sus).

Scrisoare

**Dragă Doamnă Profesor Ursa,
Iubiți concetățeni ai comunei Maieru,
Stimați invitați la festivitățile Zilele Măierene
ediția a II-a**

Cu regretul de a nu putea fi alături de Dumneavoastră la marea întâlnire cu fiii satului ce va avea loc în zilele de 21-22 octombrie anul curent, - din adâncul inimii, vă rog primiți expresia bunelor sentimente de recunoștință ce vi le păstrez, odată cu cele mai calde îmbrățișări din inima Moldovei și sincere urări de bine, noi frumoase succese în viața Dumneavoastră și a onoraților Dumneavoastră oaspeți.

Vă rog dați-mi voie să vă asigur totodată, în scurt timp vor sosi pe adresa Dv. un mic lot de cărți scrise de subsemnatul, donate bibliotecii muzeului „Cuibul visurilor” și bibliotecii Școlii primare din Anieș, unde am avut norocul de a fi elev al neuitatului dascăl Nicolae Ochian.

Pe Dumneata, doamnă Profesor Ursa, te felicit pentru volumul „Iustin Ilieșiu - Poezii”, ca și pe cei activi în dezvelirea bustului „Iustin Ilieșiu”, precum și pe toți factorii fruntași ai comunei angajați în organizarea impresionantului Program al Manifestărilor la care particip moralmente de peste munți.

Al Dumneavoastră cordial devotat,

Al. HUSAR

Mulțumiri...

De curând, „Cuibul visurilor” lui Rebreanu a trăit emoția unor evenimente memorabile: întâlnirea fiilor satului, ediția a II-a, Adunarea anuală a Despărțământului năsăudean al Astei și dezvelirea unui bust al poetului IUSTIN ILIEȘIU, la 30 de ani de la moartea sa.

Atât presa, cât și participanții la această sărbătoare, au apreciat mult prestația acestor acte de cultură. De remarcat că în formula succesului a intrat contribuția unui mare număr de oameni de bine, cărora la mulțumim încă și încă o dată.

Se cuvin mulțumiri Consiliului Comunal local, cu deosebire primarului Vasile Borș și viceprimarului Vasile Dumitru pentru entuziasmul și bunăvoința cu care au îmbrățișat ideea reeditării „Zilelor măierene” în 21 și 22 octombrie a.c. și a procurării unui bust al poetului „săngerărilor ardelenne”, ilustru fiu al satului, operă a sculptorului Vlad Prună, dăruit de minunatul bărbat și om de cultură, dr. Traian Dascăl din Năsăud.

Laudă și recunoștință sponsorilor noștri, atât pentru apariția cărții „Iustin Ilieșiu, Poezii”, editată de subsemnatul, cât și pentru alte lucrări de reparații și amenajări în muzeul „Cuibul visurilor”, renumitului și generosului patron Emil Jugan, apoi D-nei Virginia Ilieșiu, văduva poetului, din București, inginerului ec. Pantelimon Avram cu soția sa Mia și, din nou, aceluiași mecenat al Năsăudului, dr. Traian Dascăl, aflat la a 22-a donație de busturi și monumente de-a lungul Văii Someșului!

Nu-l putem uita pe prof. Mircea Prahase, directorul Complexului Muzeal, Bistrița-Năsăud, care finanțează și revista noastră, binevoind să accepte a se număra în aceiași timp printre redactorii acesteia.

La manifestările amintite ne-am bucurat de prezențele de prestigiu ale unor parlamentari și alți oameni politici din fruntea județului cum sunt Ioan Oltean, Ioan Aurel Rus, Augustin Zegrean și subprefectul Gheorghe Tuță.

Ne facem, de asemenea, o datorie de onoare prin a sublinia sprijinul Despărțământului năsăudean al Astei în frunte cu bravul președinte prof. Ioan Seni. Dintre aștrii măiereni vom numi cu deosebire pe prof. Icu Crăciun, apoi preoții: Emil Coman, Ioan Lăpuște, Vasile Botiș, Augustin Partene, Florin Mică, pastorul Dumitru Petru, ing. Ioan Andronesi, directorul Căminului Cultural, Iacob Hangea, directorii școlari Ioan Bindea, Cristina Hădărău, Titus Cărbune și Întregului personal al școlii; nu în ultimul rând ing. Ec. Viluș Cărbune, remarcabil fiu al satului, trăitor la București, înv. Doina Ursa, prof. Liviu Ursa, lector univ. Ovidiu Ursa, prof. Elena Ursa.

Atât în cadrul simpozionului „Personalități măierene”, cât și la dezvelirea bustului, și-au adus contribuția, prin comunicări și alocuțiuni de înaltă înaltă înaltă moral-științifică, nume de prestigiu ale culturii noastre: acad. Dumitru Protase, prof. univ. dr. Dumitru Acu, Sibiu, președintele Astei, prof. univ. dr. doc. Gavril Istrate, prof. dr. Ion Buzăși, prof. univ. dr. Ing. Ion Barbu Bălan, Cluj-Napoca, președintele Asociației Refugiaților Ardeleni, Cluj-Napoca, prof. univ. dr. Viorica Bălan, prof. dr. Alexandru Rotaru, prof. univ. dr. Teodor Tanco, dr. Col. Vasile Tutula, Cluj-Napoca, prof. Ioan Seni, președintele DNA, apoi mai tinerii, dar prestigioși fii ai satului conf., dr. Valer Scridonesi Călin, Universitatea București, ing. Ec. Viluș Cărbune, București, prof. dr. Lazăr Ureche, Bistrița, prof. Titus Cărbune, prof. Icu Crăciun și Al. Rațiu, Maieru, prof. Liviu Păiuș, Rodna.

În afară de volumul antologat de semnatarul acestor rânduri, au mai fost prezentate cărțile: „Cândva mă voi întoarce acasă” de Teodor Tanco, ed. Limes-Cluj-Napoca, în 2005, și „Aventurile lui Beti Chim” de Ciemiré (Clementina Mireșan), ed. Napoca Star în 2006. Aducem, de asemenea, mulțumiri celor care s-au referit la cărțile lansate, cu deosebire d-lor T. Tanco, scriitorului Aurel Podaru, prof. Al. Rațiu și Iacob Naroș.

Cu sinceritate și emoție mulțumim delegațiilor Astei. Astfel, Blajul reprezentat prin prof. Silvia Pop, al cărui cuvânt a încetat audineța, profesorii Ion Pop și Ioan Popa, dejenii: președinte Radu Gavrilă, jr. Ștefan Mihui, prof. Ion Poenaru, delegația Becleanului: prof. Ligia Dănilă, scriitorul Cornel Cotuțiu și prof. dr. Maria Covaci, bistrițeni; Emilia Bumb, scriitorul Ioan Pinteș, Gavril Avram, Cornelii Botoș. Nu putem omite prezența unor gazetari de marcă ai județului: Olga Lucaș, Menuș Maximilian, Ioan Mititean, Dan Popescu.

De remarcat solida delegație a Astei Năsăudene în frunte cu președintele Ioan Seni. Reținem măcar câteva nume: prof. dr. Gheorghe Pleș, fam. prof. Bercești, prof. Grigore Marțian, fam. Ioan Mititean, Valer Petruș, președintele cercului „Virgil Șotropa” și alții.

Felicitări învățătoarelor Măriuța Pop, Lucreția Păriea și prof. Mircea Poienăș care au dăruit, împreună cu elevii lor un program artistic și nu în ultimul rând D-lui Nicolae Gălățean, directorul Centrului de cultură Bistrița care a însoțit la noi excepționalul ansamblu „Dor Românesc”.

Să ne fie iertate unele omisiuni de nume. Cei peste o mie de participanți vor purta, sumtem siguri, multă vreme în suflet ecurile acestor sărbători măierene.

SEVER URSA

Cartea

IUSTIN ILIEȘIU

sau poetul rezistenței ardelenne

Poezii – Antologie, Studiu introductiv și cronologie de Sever Ursă
Editura: Napoca Star 2006

Dacă pe Someș în sus, pânzele mai povestesc sărbători, satul în care femeile mai tare acoperite-n griji, iar cofele setei se mai întorc la râu, în acest sat, apare la început de sec. XX Iustin Ilieșiu. Așa cum arată Victor Eftimiu în postfața volumului „Trepte de aur”, apărut în 1973 după un memoriu adresat chiar lui N. Ceaușescu.

„Apar din când în când poeți ai căror nume nu circulă printre noi și care nu pot fi puși încă în rândul clasicilor, nu trebuie să se țină seama de opera acestui poet, ori de câte ori se va face pomelnicul celor ce au crezut, au visat și au participat activ la îndrumarea tuturor luptătorilor la întregirea nemului”. În materie de traduceri din literatura maghiară, este înfrățit cu scrisul celor mai reprezentativi poeți maghiari.

Ca și gazetar, a înființat în 1919, primul ziar românesc din Clujul liber – „Glasul libertății”, apoi „Voința” – avându-i colegi pe Adrian Maniu, Cezar Petrescu, Lucian Blaga, Gib Mihăescu. Așadar, Iustin Ilieșiu nu a fost naționalist, poporul ungur și scriitorii maghiari îi erau confrăți. A fost împotriva Dictatului de la Viena când, satul lui rămâne în altă țară.

„Țara mea de dincolo de zare / Unde numai gândul meu pătrunde... / Am văzut în sat o casă albă / - Unde-i satul meu și casa unde... ? sau „Satul meu din munții Rodnei, ești al meu și tot nu ești”.

Dacă stele coboară pe vânt în răscruce, Cuvântul din lemn mă sângeră pe cruce, din această durere după țara lui sfârtecată s-a născut volumul „Sângerări ardelenne” poate cel mai bun volum ai său din cele 32, 10 fiind publicate și 22 aflându-se în manuscris în biblioteca muzeului din Maieru.

Precum Sfântul Pavel la prima sa detenție din Roma, observă că romanii, polițiști fiind, au statui dedicate tuturor zeilor, dar despre cel care vorbea și îl postăvea el – Isus Cristos, nu aveau nici o statuie, răspunde răspicat în fața aeropagului: Unde vă este statuia zeului necunoscut? Pe acesta îl fac eu cunoscut. Tot așa și această antologie, care trebuia să apară în 2000 cu statuia poetului se datorește celui care nu demult publica „Constelația Rebreanu”.

După ce a durat cu feciorii satului o casă memorială la Prislop, muzeul „Cuibul visurilor” la Maieru, făcând din muzeu școală, casă, casa carte care cuprinde o altfel de literatură – literatura mărturisirilor, acesta este dascălul de excepție dar și scriitorul Sever Ursă, autorul acestei antologii apărute în condiții grafice excelente.

Rebreanu a scris despre consătenul său Iustin Ilieșiu în 1928, așezându-l în „icoana literaturii ardelenne”. Referindu-se la tenta naționalistă Rebrenu spune: „Literatura nu mai e nevoie să fie o armă de luptă, ci un instrument de civilizație, de progres și în Ardeal”. Așadar, autorul acestei antologii și realizarea bustului s-a făcut în vecinătatea lui Rebrenu prin strădania celui care și-a dedicat viața scoțând în lumină, precum Pavel pe Cristos, o altă figură emblematică a Maierului. Pe Iustin Ilieșiu, care alături de Rebrenu veșnicesc acest colț de țară.

Verbul „a veșnici”, aparține tot autorului acestei cărți care se vrea o completare „în dorința de a defini cât mai exact specificul literaturii ardelenne”.

Așadar, autorul îl face cunoscut pe cel care a luptat pentru Unire, a suferit pentru colțul de țară rămas „în altă țară”, rugându-se pentru țărișoara lui aproape cu fiecare poezie din „Cetățile melamcoliei”.

Cartea este o completare a imaginii create în muzeul „Cuibul visurilor” despre poetul Iustin Ilieșiu – care a susținut din toată inima această instituție.

Este rodul unei îndelungate osteneți de cercetare a documentelor, dar din motive întemeiate, mai ales de sănătate, n-a putut vedea lumina tiparului la centenarul poetului.

Un Iustin Ilieșiu cunoscut tinerei generații va fi posibil abia după publicarea celorlalte două volume proeezate – se va putea vedea mai bine viața și rolul spiritual care îl așează pe poet între cele mai luminate figuri a văii noastre – îmi mărturisesc autorul cărții, scrisă și concepută din sintagma rebreniană că „scrisul învinge moartea”.

„În scris materialul este cuvântul. Cuvintele se adună în cărți. Orice carte este aidoma unei cărămizi... La casa cuvântului țării, cărămida zidului este făcută din cărți (N. Stănescu). Iată de ce autorul acestei cărți, apărută în condiții grafice excelente la Ed. Napoca Star – 2006, își începe rezidirea lui I. Ilieșiu, punând încă o cărămidă la casa literaturii ardelenne.

Aș încheia cu sintagma unui confrate de la Beclean care spunea: „Plecăm de acasă desculți și ne întorcem acasă statui”. Prin strădania scriitorului Sever Ursă, Iustin Ilieșiu s-a întors acasă în „Satul său din munții Rodnei cu ghirlânzi de trandafiri, / Leagăn al copilăriei, cu duioase amintiri”.

Să fim aproape de poezie, v-aș propune să stăm o clipă lângă soclu și să ne gândim – ce simte omul atunci când se reîntoarce acasă?

ALEXANDRU RAȚIU

Au apărut Poeziile lui Iustin Ilieșiu!

Destinul profesorului Sever Ursă rimează cu viața și opera lui Liviu Rebrenu și a lui Iustin Ilieșiu. Prin contribuția sa la citoria Muzeului „Liviu Rebrenu” din Prislop, a Muzeului „Cuibul visurilor” din Maieru, a primei reviste literare de după 1989 (din țară), în mediul rural, botezată după denumirea nulei scriitorului a două cărți (în colaborare cu Mihail I. Vlad) închinată romancierului și a altor articole referitoare la aceasta, credem că datoria sa se va opri aici. Dar, din dorința de a demonstra contemporanilor că acest sat a avut dintotdeauna personalități ce meritau reduse în conștiința noastră, adevărate modele pentru urmași, el a continuat.

Așa a început să scrie despre Gregoriu Hangea, Fabian Bob, familia Sânjoan și foarte mulți alții, adunați în cele două cărți care urmează să apară: „Maieru – file de monografie” și „Monografia școlii din Maieru”.

În anul 1961 i-a intrat în suflet tribunul, poetul, gazetarul, traducătorul, dascălul și animatorul cultural Iustin Ilieșiu, când acesta își reia legăturile cu Maierul natal, „în special cu muzeul local, donând peste 500 de cărți, obiecte și documente, precum și cele 35 de volume de poezie și 16 volume de proză, încă nepublicate, alături de 300 de scrisori către muzeu și custodele acestuia” (p.34) cu care încă nu dăduse față, cunoscându-se de-abia în 1963. În timpul vieții lui Iustin Ilieșiu, profesorul Sever Ursă i-a dedicat un colț în muzeul din Maieru, iar după trecerea poetului în lumea umbrelor, în 1976, a început să-i omagieze în articolele publicate în: „Țărgoviștea”, „Răsănetul”, „Tribuna ideilor” și „Cuibul visurilor”. În anul 2000, împreună cu profesorul universitar Ion Buzași, publică volumul omagial „Iustin Ilieșiu, Sfinte firii vizionare” – bibliografie în versuri. Anul acesta s-a hotărât să tipărească o antologie de poezie din volumele „Munții noștri aur poartă”, „Cetățile melamcoliei”, „Grădina cu flori de toamnă”, „Sângerări ardelenne” (complet) și „Trepte de aur”. Volumul, intitulat simplu „Poezii”, a fost publicat la editura „Napoca Star” din Cluj și are 352 de pagini. Bineînțeles că studiul introductiv, cronologia și iconografia îi aparțin domniei sale. Din nota asupra ediției (p.36) aflăm că Sever Ursă are în pregătire încă două volume dedicate poetului „Iustin Ilieșiu – viața și opera” și „Iustin Ilieșiu (amintiri, memorii, mărturisiri, mărturie, articole, reportaje, corespondență)”.

În memoria măierenilor, Iustin Ilieșiu va rămâne ca: tânărul care, la 18 ani, în perioada Marii Uniri, a devenit secretar al secției speciale a trupelor române ale Senatului Național, ca întemeietor al celui dintâi ziar românesc – „Glasul libertății” (1919) și al revistei literare „Evoluția” (1920) care au apărut în Clujul liber și, desigur ca membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1969). Semnificativ și pătămași în existența sa au fost cei cinci ani diktat (1940 – 1945), când a devenit emblematic în condiția celor 500.000 de refugiați ardeleni cărora le-a alinat sufletul cu poeziile sale angajante, adunate în volumul intitulat sugestiv „Sângerări ardelenne”; probabil că una din prețurile profesorului Sever Ursă pentru poet se leagă și de acest fapt, întrucât și familia damniei sale a cunoscut gustul amar al acestor ani de tristă amintire.

Deși poezia sa nu este acum actuală, ea merită citită măcar pentru un remember comemorativ; în 30 septembrie 2006, s-au împlinit 30 de ani de la trecerea sa în neființă.

ICU CRĂCIUN

Matsuo Basho – „Mireme de orhidee” traducere de Victor Știr

Divinul Basho, cum era numit de prieteni, este unul din cei mai cunoscuți poeți japonezi; a trăit între anii 1644-1694.

Poetul și traducătorul Victor Știr oferă cititorului român cele mai cunoscute haik-uri, tălmăcite din limba engleză, ale acestui poet nipon, în cartea „Miresme de orhidee”, ed. Karuna, Bistrița, 2006. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, cu patru cărți de poeme și cinci cărți de traduceri din Paul Claudel, Jorge Luis Borges, Thomas Brasch și alți autori japonezi, cunoscător al limbii: franceză, germană, engleză și spaniolă, Victor Știr s-a încumetat să traducă cea mai concentrată specie poetică (haik-ul) rămânând fidel esenței acestuia. De altfel, un traducător bun trebuie să fie și un creator care filtrează fraza sau sintagma prin sufletul său tinzând să ajungă egalul originalului asemenea viticultorului care zdrobește zeci de boabe de struguri pentru o oferă prietenilor un pahar de vin sublim; iar halk-urile lui Matsuo Basho tocmai asta fac. Ele sunt niște metafore contrase, apropiate de aforisme, dar ele încântă atât inima, cât și spiritul. „Ai vrea să vezi iar / Singurătatea? Frunza / Din copac cejos” zice poetul japonez cândăndu-și astfel melancolia autumnală întrupată într-o frunză solitară, cauzată iată doar o varinată de interpretare impresionistă, bineînțeles.

Dacă doriți să faceți o cură lirică nocturnă, mai ales toamna, vă invit să citiți această carte cu rugămîntea de a trece cu vederea cele spuse de B. Fundoianu: „Cititorul care nu poate iubi cartea japoneză sau grecească, pe care n-o poate citi, e încă un ucenic în lectură veți simți parfumul de orhidee pe aripi de fluturi agonizând neștiutori în timp ce „viermele lunii / sfedelește sub tăceri / caverne-n castan.” Alături de Matsuo Basho, cel care își aude propriul glas jelind pe mormânt, vă veți întreba retoric de ce cântecul greierilor nu spune nimic despre moarte; în schimb, în câmpul memoriei rămâne doar un schelet uscat.

ICU CRĂCIUN

Aventurile lui Beti Chim, de Clemmiré

Indiferent de vremi și vremuri, de vârstă, dispoziție sufletească și mai ales de locul unde ne aflăm atunci când auzim de o nouă carte, în special una care cuprinde, coincide sau ne implică parțial (mă gândesc la emoțional) cu/în propriile noastre amintiri dintr-un spațiu matrice, tresărim fără voie iar sufletul ni se umple vrând-nevrând de o duioasă și dulce nostalgie. Trăirea se repetă prin cartea de față „Aventurile lui Beti Chim” recent apărută la Editura Napoca Star, director Dinu Virgil Ureche. Ca autoare o avem pe CLEMentina MIREșan, măiereancă autentică; un amănunt interesant: grafică și coperta aparțin lui Adrian Valeriu Greab spre cinstea lui și a familiei.

Fixată deocamdată la granița dintre literatura cultă și cea populară a satului (vezi prefața prof. Eugeniu Pletea) cartea în cauză este de fapt o carte a copilăriei autoarei care, datorită bunei educații din familie, a istețimii personale și a unei voințe perpetue de autoedepășire și auto didactician intelectual, încearcă să se smulgă din cuibul țărănesc al propriei existențe în zonă și să bată modest la poarta eternității.

Din punct de vedere onomastic se observă o înnoire a fondului autohton, regional prin citadinizarea unor nume cum ar fi Beti Chim, Leo, Piral și Vio fapt ce modernizează întrucâtva și felul prezentării amintirilor cruciale din existența unei fete măierence de acum cincizeci de ani. Dovadă și structura elastică a cărții care segmentează arii specifice unei copilării mai puțin obișnuite (dar care coilărie este oare obișnuită?) dintr-o familie de măiereni cu pretenții peste medie la capitolele avere, înzestrare spirituală și păstrarea cu sfințenie a tradițiilor populare locale.

Capitolele reușite ale cărții sunt frecvente în toate cărțile bune de amintiri: casa părintească, muncile câmpului, la cosit și seceriș, la pășunat vitele și oile, Crăciunul cu colindele tradiționale, școala, jocurile copilăriei.

Înzestrată cu un glosar de cuvinte specifice zonei, cartea este destul de abil construită de autoare, parfumul tare al regionalismelor (cu care am trăit și noi până la o vreme) ne învâluie la tot pasul, uneori voit, într-un mod aparent naiv. Pe alocuri, găsim și unele pasaje „curățate” care fac dovada unei limbi destul de moderne: de exemplu descrierea școlii de acum cincizeci de ani și care astăzi își schimbă aspectul știut cu sau fără voia noastră: „În mijlocul satului se afla o școală mare, cu etaj, construită sub conducerea unor remarcabili profesori ai școlii din acele timpuri, foarte frumoasă, cu un turnuleț din care în fiecare dimineață răsună clopoțelul ce-și chema stăruitor, de pe toate coclaurile copiii la școală”.

Întâmplări ale copilăriei universale (ne gândim fără să vrem la Creangă) care ne-au marcat și pe noi cândva sunt prezente în carte: întâlnirea cu șarpele, poftirea la tot ce nu era voie: sticla cu „ginars”, blidul de „pancove”, borcanul cu miere și multe alte care pot fi probe grele încă pentru generațiile viitoare.

Limbajul cărții, mai ales în dialoguri, apare arhaizat până la transcriere fonetică, fapt care dă farmec și delictiu cunoscătorilor de „măierenisme” pentru alții fiind supărătoare această insistență pe formele populare ale limbii.

Interesante, învâluite în mister încă și azi, sunt și exagerările specifice vârstei copilăriei dar și alinate involuntar unui fantastic popular al zonei care ar merita atenție: existența unor șerpi uriași pe Anieș, a unor vulturi uriași care pot ridica în gheare un om, săpatul după comori dar și elemente de magie legate de chemarea spiritelor celor morți, descântece de deochi, de întors, luatul manei de la vaci ș.a.

În ceea ce privește religia, protagonistă cărții vede forțele răului în lupta cu divinitatea, de o parte duhurile rele, iar de cealaltă îngerii păzitori. Nu lipsite de interes și suspans sunt și vrăjitoriile babelor locale sau prinții și prințesele visurilor adolescente ale lui Beti Chim.

Portrete reușite sunt cele ale mamei, a tatălui eroinei al lui Leo - fratele lui Beti și cel mai complex al lui Beti Chim (autoportret): „/o fătucă plină de viață, imaginație și sensibilitate” care devenind adolescentă se bucură și suferă cu sobrietate și dramatism deschizând, probabil, o altă poveste, în viitor. Există și figuri pitorești care nu lipsesc de regulă din viața satului: Necita - pe rol de nebun al satului - figură insolită a Maierului precum și dascăli ai vremii intrați de vii în legendă prin intransigența lor (Ochi de șarpe).

În încheiere, salutăm apariția acestei cărți și așteptăm de ce nu, noi pagini din partea autoarei care să continue aventurile lui Beti Chim.

Cât despre noi, cititorii, vom putea constata că trăirile noastre vor fi cu atât mai mari cu cât vom fi prinși temporal și spațial în ceea ce se-ntâmplă în carte. Dacă ne vom recunoaște propriile noastre întâmplări comune sau neobișnuite din viața unei comunități cu aură de legendă care este Maierul nostru de acum o jumătate de veac, atunci vom fi mai măiereni ca oricând.

IACOB NAROȘ

Rebreniana

Păscălăul – personaj comun în romanul "Ion" de Liviu Rebreanu și romanul "Dascălul din Blidari" al lui Darius Pop (2)

Când într-o bună zi s-a întâlnit cu păscălăul, acesta l-a oprit ca să intre în vorbă cu el. Deși era zi de lucru, păscălăul purta haine de sărbătoare. Barba îi era tunsă cu îngrijire, după moda lui Napoleon III, pietele îi străluceau, unse cu brulantă iar mustățile-oală îi atârnavă în vale ca două cumpene. Din vorbă în vorbă cei doi păreau că se încălzesc. Învățătorul vorbește blidăreni laudându-i ca fiind oameni de treabă și cuminiți și își arată mirarea că în ciuda puținului pământ cultivând pe care îl aveau, totuși știau să-și asigure o viață aproape îmbelșugată.

- Da dumneavoastră, de unde sunteți, cred că e mai mult pământ arător.

- De bună seamă că e mai mult, dar eu mă mir că mă întrebi, doar dumneata cu darul dumitale le știi pe toate.

- Așa-i, așa-i, dădu din cap păscălăul, privind cu ochiul drept în vârful dealului și cu cel stâng la gardul vecinului. Da, toate le știu, că mi-a dat Dumnezeu această lumină a minții și nici eu nu sunt în stare să pricep cum de le pot ghici pe toate.

A luat repede mâna stângă a dascălului și l-a privit în palmă. Învățătorul nu se împotrivi. Păscălăul privi multă vreme în palmă. După un timp făcu câte o cruce mică pe umărul său stâng și pe umărul drept al învățătorului.

- Ehei, ehei, domnule învățător, dumneata ai puterea unui urs și ești în stare să dobori o viață dintr-o singură lovitură. Îți place lucrul și nu te dai în lături nici de la munca țărănească. Asta ar putea-o ghici oricine care s-ar uita în palma dumitale, că ai o mână mare și aspră și cu pielea îngroșată ca a oricărui om de rând. Ai să vezi dumneata că eu din palma aceasta văd și altele pe care alții nu le pot vedea. Uite, crețul acesta care trece ca un pârâiaș prin mijlocul palmei și care are o mulțime de liniuțe... dunga aceasta îmi spune că dumneata ai o fire dărză și că nu te prea poți îndoi din spate. Mai văd aici alte trei linii și jumătate. Acestea înseamnă că ai trei copii și că al patrulea e pe drum. Hm, hm, ce văd eu aici? Ai avut neplăceri în două sate și într-un orașel, dar aceasta din urmă a fost mare și a tras mult în cumpăna vieții dumitale. Ai avut o supărare urmată de un drum lung și greu care se isprăvește aici și nu merge mai departe. Ian, să văd cum stai cu dragostele. Nu, nu, nu se arată nici o dragoste, numai una singură dar cu mare foc, care arde și acuma. Însă și dragostea asta a fost cu supărări din partea părinților fetei, dar aici, mai încoace văd că treburile s-au mai liniștit și acum toate sunt pe calea cea bună... Ei, ce zici domnule învățător, ghicit-am bine ori nu?

George, ce-i drept, s-a mirat de exactitatea citirii în palmă a păscălăului, dar cum nu credea în supranatural, stătu să se mai gândească ce să creadă despre dibăcia acestui om ciudat.

Cătătorul rămase mulțumit de muțenia dascălului, luând-o ca o biruință și nici nu aștepta să primească vreun răspuns.

- Vezi dumneata, domnule învățător, noi amândoi facem aceeași treabă, amândoi citim, eu în palmă, dumneata în carte.

- Ba nu, dumneata știi mai mult, că citești și în cărți. În cărți nu prea citesc, pentru că nu știu carte.

- Păcat, mai bine ai face să citești în cărți, că ai trăi mai cinstit.

Păscălăul a înțeles numaidecât pleasna. A trecut peste ea repede, ca și cum nici n-ar fi auzit-o.

- Uite, am putea sta de vorbă despre acestea. De mult mă tot gândesc că așa putea să învăț și eu carte. Dascălul Furnică nu are vreme să mă învețe că e învăluit cu găzdușagul, iar popa nu vrea. Dumneata poate că ai avea vreme. Ce zici? Dar stai, stai, tocmeala aceasta nu se cade să o facem nici în mijlocul drumului. Știi ce? N-ai fi dumneata bun să vii până la noi diseară. Ar fi minunat, că tocmai în seara aceasta vine și primarul la mine pentru o treabă, și-apoi să știți că am și eu câte ceva bun pe acasă. Poate să iasă vreo sticlă de vin bun de Moldova, că am destul de mulți meșterii moldoveni, care trec încoace pe la Coșna și aduc cu ei un vin minunat cum nu se găsește în toată țara ungurească. Cred că tot mai bine e să punem la cale treaba noastră lângă un păhărel de vin, decât aici în colbul drumului.

I-a întins mâna repede și a plecat ca din pușcă, fără să-i dea răgaz învățătorului să-i spună dacă primește sau nu invitația.

Spre seară trecu pe la el primarul și au plecat împreună pe la păscălău. În țărnaț i-a primit un câine bătrân, cu perii încărungiți la bot, a dat doar de două ori din coadă, s-a învărtit o dată în jurul său și s-a culcat din nou cu botul pe labe. Păscălăul le-a ieșit în ușă, i-a poftit înăuntru dând mâna bucuroasă amândoi.

Locuința era la fel cu a celorlalți săteni. Nimic deosebit, afară doar de o lampă de masă, neobișnuit de mare, cu butoiul de cristal așezat pe un trepid frumos ornamentat cu capete de balaur din bronz masiv. A intrat și femeia păscălăului să salute oaspeții, după care s-a retras în bucătăria de unde veneau mirosuri amestecate de mâncări. Primul simț că va fi reținut la cină, de aceea încercă să protesteze

- Te rog bade Oprea, să nu cumva să-ți treacă prin cap să vă cheltuiți cu noi.

- Vai de mine, dar cum ați crede că așa fi în stare să vă las să plecați de la noi neomeniți, că doar avem din ce și ne-a dat Dumnezeu destul.

- Nu, nu, nu, nu se poate, protestă și George. Doar nici n-am spus acasă unde mă duc. Am ieșit de acasă așa, pentru o jumătate de ceas.

- O, de asta nu aveți nici o grijă, domnule învățător, nici

dumneata domnule primar, că îndată ce-ați intrat la noi, am trimis o slujnică la dumneavoastră, ca să se știe că veți rămâne la masă la noi.

Firoana, soția cătătorului, a intrat în casă cu o sticlă de forma unei cărămizi îngustate pe margini, în care strălucea o licoare gălbuie ca oloiu de in. Pe eticheta de pe sticlă era chipul unui călugăr bătrân, cu calpag, cu barbă albă, cu inscripția „Altwater”.

A turnat în pahare de rachiu licoarea care era aproape ca mierea de groasă.

- Să trăiți cu sănătate!

- Primarul a plésnit din limbă.

- No, apoi eu holircă de asta eu n-am băut de când mama m-a făcut.

- Așa-i că-i bună?

- Bună, zo aia! - și fluieră a mirare.

- Apoi are și putere, gândești că-i ginars.

- Holircă, aproape ca și a noastră, numai că e făcută pe undeva, departe de noi, într-o țară parcă-i spune Șpraiț.

- Șvaiț, Șvițera sau Elveția, îl lămuri dascălul.

- Și zice că-i făcută din tot felul de ierburi de munte și că o fac niște călugări, care din asta trăiesc.

- Măi, măi, aia să știi că se pricep. E cu mult mai bună decât holirca noastră cu seacărea.

Au urmat mai multe rânduri de păhărele. Cătătorul nu era zgărcit și se arăta paharnic foarte zelos. Au urmat mai multe feluri de mâncări gustoase, foarte bine gătite.

Ehei, se vede că lelea Firoana a stat mai multă vreme la oraș, că mâncări de acestea numai la domniile mari se pun pe masă.

Firoana a intrat cu o sticlă de vin.

După ce-au gustat vinul, a venit rândul dascălului să se mire. Uite, oameni buni, am băut eu în viața mea multe feluri de vinuri, de pe leri până la Tokai, dar așa ceva minunat n-am băut în viața mea. Te rog mai pune-mi un strop.

A ridicat paharul să-i vadă culoarea, l-a mirosit, a luat puțin în gură, l-a clătit și l-a înghițit, privind apoi mirat în gol. I-a venit subit în minte întrebarea dacă omul acesta face într-adevăr minuni, neputând crede că poate exista un asemenea vin.

- Mă dau bătut, bade Oprea. Nu știu, nu pot să știu ce fel de vin e acesta și mai că numi vine a crede că-i vin.

- Îmi pare bine, domnule învățător, că ți-am putut face aceasta plăcere. Nu-i nici o minune cu vinul acesta. Mi l-a adus în două poloboace niște cumetrii, de peste munte, din Moldova și mi-au spus că e de la Cotnar.

Vinul de la Cotnar a avut darul să rupă lanțurile rezervei pe care și-o impusese Bob față de cătător. Îl privi și se încredința că-i stă mai bine cu ochii în lături decât dacă i-ar fi normali. Cu fața lui blândă plină de bunătațe, cu părul lung și lins, cu mustățile-oală și cu barba îngrijită, semăna cu sfinții de pe icoanele de sticlă. Chiar și Firoana, care nu avea nici un pic de vino-ncoace, i se părea o femeie măiestoasă, o matroană română. Își propuse să-i spună de-acum înainte Cornelia, da Cornelia, mama Grachilor. Primarul? E cel mai simpatic om pe care l-a întâlnit în viață. Și odaie parcă își schimbuse înfățișarea. Nu mai era o odaie țărănească ci un salon cu o mare expoziție de artă decorațiivă. Iar el, el? El este epicentrul acestei manifestații de simpatie ce se petrece undeva pe glob, între vâlătruci de munți cu brazi și cătâni. În cinstea lui, în acest salon vrăjit se servește ficat de căprioară pe jărătic, piept de curcan la grătar pe varză călătită, cu pită albă ca laptele, apoi vin de Cotnar, toate, toate acestea în cinstea lui. Niciodată în viața lui nu se simțise atât de plin de sine, ca în seara aceasta. Au început vorbările.

George Bob era un povestitor talentat. Ațâțat acum de minunea vinului, nu mai tăcea din gură, era desaga fără fund a snoavelor și glumelor.

Erau la a treia sticlă, când deodată se auzi din depărtare un fel de vâjăit care pare că se apropie și se auzea tot mai deslușit. Toți tăcură și ascultară. Primarul se făcu alb la față ca peretele. Zgomotul venea de undeva de afară, parcă din coasta muntelui și era așa de puternic și de înfricoșător câteodată, că însuși Bob se înfiora.

- Oare ce să fie zgomotul acesta?

Nimeni nu i-a răspuns. Părea să fie un murmur adânc, venit din măruntăiele pământului sau din văzduh, ca și cum mii de urși ar fi început să mormăie deodată. Câte odată înceta, dar începea din nou, cu mai mare putere și părea că se apropie de casă.

- Ei, drăcie, ian să văd, ce poate să fie aceasta, zise Bob și se îndreptă spre ușă, să iasă afară. Toți au sărit însă asupra lui, făcându-și cruce.

- Nu, nu, să nu cumva să ieși afară, doamne ferește!

- Dar eu vreau să știu, insistă dascălul și s-a îndreptat din nou spre ieșire. Au sărit toți asupra lui și s-au cățărât pe dânsul, prințându-l care de unde putu să-l apuce, dar el s-a răsuicit numai o singură dată și s-a desbarat de ei într-o clipită.

Ei, calce-vă vaca cea neagră! - Aceasta era înjurătura lui favorită.

A ieșit afară. Câinele cel bătrân era tot în prag cu botul pe labe, liniștit. Afară era lună plină și se vedea aproape ca ziua. Și-a făcut

pâlnie din palme și începu să strige cu petere:

- Cine ești acolo, măi?

Zgomotul înceta dintr-o dată și s-a făcut liniște adâncă. A mai strigat de câteva ori, zadarnic însă, căci zgomotul a încetat definitiv. S-a întors în casă. Cătătorul cu femeie sa erau prăbușiți într-un colț și se rugau de mama focului, iar primarul, galben ca ceara, parcă era scuturat de friguri.

Încă un rând de Cotnar le-a adus inima la loc. Cotnarul face minuni!

Au început din nou să vorbească, ferindu-se să aducă în discuție zgomotul misterios și cu încetul limbile s-au deslegat din nou, fețele s-au descrețit, apoi veni la rând iarăși seria snoavelor.

Când păscălăul a adus pe masă sticla a patra de Cotnar, dascălul Bob s-a uitat la ceasornic.

- Nu! A fost destul, e chiar miezul nopții. Am stat prea mult. Vă mulțumim. Hai domnule primar, să mergem acasă!

Nici nu isprăvi bine vorba, când s-a auzit o pocnitură violentă în podul casei. Cei dinăuntru au rămas înmărmuriți. Pocnitura s-a repetat mai de multe ori din ce în ce mai puternică de parcă se zguduia casa din temelii. După o pauză penibilă s-a auzit un zornăit de lanțuri, care erau târate cruciș și curmeziș prin pod, împreună cu un tropăit de pași grei de uriaș, apoi s-au auzit pocnituri, lătrături, miorlăieli de pisici, plânsete de copil mic, de-a valma una peste alta, într-un vacarm fioros și acest concert macabru ținu câteva minute.

Păscălăul s-a prăbușit pe lăițer și stătea răzimat cu cotul pe masă, femeia sa a căzut în genunchi și se ruga la icoane, iar primarul arunca niște cruci pe piept cât roata carului de mari.

Concertul din pod reînceptu, adăugându-se acum noi instrumente afară de cele de mai înainte, ca behăit de oi, mugete de viței, vaiete și urlete omenesti alternate de răsete sinistre și răcăituri. Podul se frământa gata să se prăbușească peste cei din casă. Urmau iarăși miorlăituri de pisici ca totul să reînceapă din nou.

Dascălul George Bob a stat și a ascultat foarte atent, apoi se adresă din nou cătătorului:

- Cine-i în pod, bade Oprea?

Cătătorul amuțit a dat doar din mâini și din umeri. Fără să mai zică nici o vorbă, dascălul Bob a luat lampa de pe masă și a ieșit în tindă.

- Unde-i scara, bade Oprea?

- Îi la vecinul Nacu, i-am dat-o ieri și încă nu mi-a adus-o acasă.

A intrat din nou în casă.

- S-au mai întâmplat minuni de acestea la dumneata, bade Oprea?

Cătătorul a răspuns resemnat:

- Drept să-ți spun, ce să mai tăgăduiesc, se mai întâmplă câteodată, când în când.

- Am dat slujbă la biserică - interveni Firoana, plângând în sughituri - dar degeaba. Noi nu mai înțelegem nimic, doar omul meu este omul lui Dumnezeu; nu face nimănui nici un rău, umbilă regulat la biserică, el duce prescurile cele mai mari și mai frumoase, a făcut trei răstigniri în sat, a cumpărat cinci rânduri de odăjdii bisericesti și un potir de argint auritdar, se vede, toate-s degeaba! Uci-gă-l-crucea, după cum vedeți nu ne lasă-n pace! Ce să facem, domnule, spune-ne? Învăță-ne ce să facem ca ți-a fi pomană, ajută-ne că ți-om plăti cât ni cere!

George Bob a privit ironic spre Firoana.

- Eu nu cred în toată comedia aceasta, dar am să aflu eu îndată, ce fel de drac umbilă prin podul casei acesteia. Îmi pare rău că nu e scară la îndemână, că vă jur că așa veni cu ucigă-l-crucea al dumneavoastră de guler în jos. A ieșit apoi din nou în tindă în întuneric și a strigat spre pod:

- Măi, ala de acolo, din pod, hai în jos până la mine, dacă ai curajul! Hai, mă! N-auzi? Ce fel de drac ești tu, dacă ți-e frică de un om ca mine, uite, sunt singur și sunt în întunerec! N-auzi măi, hai coboară!

Zgomotul încetă. Dascălul intră iarăși în casă.

- Ei, domnule primar, cred că ți-ai venit în fire. Ai văzut că zadarnic am rugat pe musafirlui din pod să coboare, să dea ochi cu mine. Eu cred că acum e ascuns acolo în pod, după vreun corn sau într-un colț de acoperiș." (12)

NOTE:

1. Gavril Scridon, Liviu Rebreanu pe plaiuri născădene, Cluj, 1967, p. 5-8;
2. Gavril Scridon, op. cit., p. 8-14; Nicolae Gheran, Liviu Rebreanu - Caiete, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1974, p. 12-14 și 145;
3. Ibidem, p. 15; ibidem p. 17-19;
4. Lucefarul, nr. 9, 1 mai 1909, p. 203-206 și nr. 10, 15 mai 1909, p. 230-234;
5. Ofilat Varvari, Poiana Ilvei până la începutul mileniului trei - file de monografie, Editura Napoca Star, Cluj Napoca, 2004, p. 458-471 și 557-560;
6. Nicolae Gheran op. cit., p. 274-275; Ofilat Varvarii, op. Cit.
7. Gheorghe Merișescu, Muzicienii ardeleni, Editura Muzica, București, 1975, p. 204;
8. Ofilat Varvari, Darius Pop 110 ani de la naștere, în Plaiuri născădene, nr. 30 mai 1997, p. 2;
9. Gavril Scridon op. cit., p. 20-21;
10. Ibidem;
11. Ștefan Buzilă, Monografia comunei Stinosif (Poiana Ilvei) 1910, p. 261-262;
12. Darius Pop, Dascălul din Blidar, manuscris, p. 83-94

Personalități născuțene

AUREL CLEJA

Itinerarii și popasuri literar-poetice în publicații, ziare și reviste

Am văzut și noi întrecerea prin Tg- Jiu - de mai multe ori aceste opere de artă - și ne amintim de una din cugetările acestui mare maestru când spunea: "Sculptorul luptă cu materialul, piatră, marmoră, lemn, bronz sau alte metale și încearcă să unească toate formele într-o unitate și să le dea viață". Și asta a făcut Constantin Brâncuși în lunga sa viață - 1876-1957 (81 de ani) - născut în Hobița, lângă Tg. Jiu.

Ne mai amintim de mărturisirea sculptoriței Mihaela Petrașcu care petrecând câțeva vreme în atelierul marelui maestru, îi cerea acestuia, care stătea cu spatele la ea, să se uite să vadă cum lucrează, căci îmi dau seama că totul e bine din felul cum aud că dai cu ciocanul în piatră".

În "Profil - Aurel Cleja - la 85 de ani", Cuibul visurilor, nr. 2, aprilie 2001, ni se fac cunoscute câteva - Epigrame-Maieru, "Autoepigrame", Epigrame literare, cu Miorița și primirea în AUR - Asociația umoriștilor din România - având "secetă-n dolari și avere-n manuscrise" - cu amintiri poetice despre Eminescu, Coșbuc, Blaga, Goga, Topirceanu, AL. I. Teodoreanu - apoi "Pan de Anieș", "În Maieru", și "Nănașa scoli" cu străfunde amintiri și reamintiri de pe Valea Anieșului cu sfătosul unchiaș cu baba lui, rătăcit ca un zeu Pan de altădată - din Maieru, cu toate tradițiile și obiceiurile rămase și acum în popor și din Ivăneasa - unde femeia care și-a dăruit o parte din avere pentru construcția școlii în care dascălul Aurel Cleja își făcea apostolatul se interese în fiecare zi, venind călare, de prezența dascălului și de bunul mers al școlii, ea singură spunându-și „nănașa școlii” - totul oprindu-se odată cu cedarea Ardealului de Nord.

- „Nostalgia sacră a satului”, în nr. din sept. 2001, cu cele 2 poezii, ne apropie de trăinicia satului - cu un motto-ul lui Octavian Goga, - „Să fi rămas fecior la plug, - Să fi rămas la coasă”, - în care cuvintele „iubesc satul” - sub toate identitățile lui sunt înscrise de 5 ori ca: „amulete păstrate în sânul sufletului” - neuitându-le - completată cu 2 poezii - cu Maieru, Monor, Ivăneasa și Brăneștii Dâmboviței.

- Poezia „Mama” în nr. 3 din august 2001 - amintită și anterior - este un elogiu adus mamei de copilul recunoscător care i-a îndrumat cu mult efort calea vieții înspre știința de carte - pentru ca acum după dispariția ei: „- azi nu mai pot, soartă haină, - doar să-i sărut mâna-n țărână”. O adevărată și duioasă confesiune sufletească.

- Poezia „Miniaturi” - în nr. din noiembrie 2003 - ne prezintă realitățile de azi - o libertate plină de inechități, analfabetism, castitatea este înfrântă de „haita sexuală”, - iar „azi analfabetismul cel mai mare, este cel cu studii superioare”, iar putregaiul, care o viață întreagă „a mâncat și a bârfit când n-a dormit... răvnește loc de frunte”.

- În nr. din aprilie 2004 - Aurel Cleja - are o bogată introspecție cuprinsă în **Reflecții - Filosofie-Cugetări despre „Haos”, „Întrebarea secolului și Libertatea**, cu referiri la Nae Ionescu, Emil Cioran, Seneca, M. Florian, Ludwig Eitenstein, Aristotel, Schopenhauer și încă 3 **cugetări despre haos**, toate la un loc dovedind o adâncă cultură filosofică și o cunoaștere a gânditorilor despre trecut și prezent.

- În nr. 4 din iulie 2004, Aurel Cleja se preocupă foarte inspirat și documentat de lucrarea „**În căutarea Graalului**”, a profesorului Icu Crăciun, insistând asupra celor trei părți - cultură, politică și reflexii, pe care le aprofundează filosofic, încheind printre altele cu aprecierea: „Incitantă carte **În căutarea graalului**, a profesorului măierean Icu Crăciun, este o identitate selectă a unui om realmente ancorat organic în cultură...”

d. În mod deosebit trebuie evidențiate **prezentările-portret ale unor oameni de seamă din trecut și azi**, care dovedesc că Aurel Cleja este „un OM al cărților” - cugetând, citind și scriind neîncetat din tinerețe până la senectute, fiind și un mare literat, amintindu-ne de cele spuse odinioară de G. Călinescu, cum că „literatura se face prin cultură, iar cultura

prin lectură” - din cele cunoscute de noi exemplificând:

- **Eminesciana** - Mihai Eminescu - la 150 de ani de la naștere, în nr.5 /mai 2000 și „Anul Eminescu” în ziarul „Răsunsetul” din decembrie 2000, în care ne îndeamnă ca „să ne plecăm cu venerație în fața statuii sale, așezată în fruntea marilor noștri înaintași din firida vredniciei neamului”.

- **Anul Caragiale** - permanența și actualitatea lui Ion Luca Caragiale în nr. 4/august 2002 și „Românii în anul Caragiale”, în publicația „Adevărul”, marți 19 februarie 2002, cât și poezia „Goe al mic”, în Cuibul visurilor, nr. 3/mai 2002, în care sunt satirizați oamenii vremiului cu oamenii vremurilor noastre în care și noi avem aceeași „societate ciclopedică, românească fără prițipuri, adică care vasăzică nu le are” - cu o precizie de viitor: „Caragiale va fi multă vreme de o actualitate stringentă”.

- **Rebreniana** - în nr. 6-7/2000, Eposul liric la Liviu Rebreanu care susținea întotdeauna că „pentru mine arta/literatura/inseamnă creație și oamenii în viața lor, - în cofesiunea Cred - 1924/ și care în afara narării epicului - a lumii din exterior trebuie avute în vedere gândurile, manifestările eroilor creați”. Și acesta este adevărul în toate operele sale. Se mai fac observații și asupra Văii Someșului, - Nostalgia după Maieru, Cuibul visurilor - cu multe exemple convingătoare.

- **Făuritorii de destine** în nr. 5/2000 în care Aurel Cleja ne face o profundă a romanului „Desdemonă” de universitarul și literatul Teodor Tanco pe care l-a avut ca elev în clasa a 3-a la Școala primară din Monor și care privește viața femeii Stefania Stroiș Fana - trecut prin privațiunile regimului comunist - cu diferite întâmplări și eroi ca într-o piesă de teatru și care așteaptă venirea unor vremuri noi, romanul încheindu-se cu o constatare: „Viața-i teatru și noi actorii ei”. Totodată romanul sintetizează și patriotismul românilor ardeleni. fiind evidențiați eroii din armata lui Horea, Măria Sa Iancu, participanții de la Adunarea de la Blaj - 1848, când toți delegații au strigat: „Vrem să ne unim cu țara” - evidențiindu-se suferințele și momentele tragice ale martirilor de la Ip și Trăznea - Sălaj din septembrie 1940 din Ardealul de Nord cotropit și ocupat, când au fost masacrați sute de români - copii, femei, bărbați - de trupele hortyste de ocupație. Pe Teodor Tanco l-am avut și eu, Horațiu Bob, ca preparator la Dreptul Administrativ al prof. Erast Diti Tarangul, în anii de început ai Facultății de Drept din Cluj, al cărui student am fost în anii 1947-1948 și următorii.

- În prezentarea „**Poeme de odinioară**” de Al. Husar - carte apărută în Editura „Augusta” din Timișoara, 2003, făcută în Cuibul visurilor nr. 2/2003, Aurel Cleja aduce un merit buchet de omagii acestui literat și filosof universitar pe care l-am cunoscut încă din școlile din Năsăud, socotindu-i poemele ca un imn al iubirii în care „atât stilul cât și metamorfozarea versurilor sunt la înălțimea profunde a Simfoniei a Destinului”, totdeauna Al. Husar amintindu-și și de reînnoirea pe meleagurile natale, pe Someșul Mare, trecând pe podul acoperit în acea vreme a tinereții din Ilva Mică natală, cu poezia „Gaudeamus” și alte confesiuni. Pe Al. Husar l-am avut și eu Horațiu Bob, profesor de filosofie la liceul din Năsăud, în clasele a 7-a și a 8-a în anii 1945-1947.

Despre cei doi universitari-literați în Cuibul visurilor, nr. 3-4/aprilie 2000, sunt aduse cuvinte de laudă de prof. Sever Urșu, care-l omagiază pe Teodor Tanco la împlinirea vârstei de 75 de ani și pe Al. Husar la împlinirea vârstei de 80 de ani, despre acesta mai fiind prezentat și un profil cu date bibliografice - scrieri și distincții în țară și străinătate, publicându-i-se și poezie „Lectură” în Cuibul visurilor, nr. 2/aprilie 2004.

d. Aurel Cleja are articole și în **Studii și Cercetări Etnoculturale** printre care este de evidențiat o prezentare inedită a academicianului Grigore C. Moisil născut la Tulcea în 1906 care își are obâșia în neamul moisilienilor năsăudeni și care la numai 23 de ani obține titlul de doctor în matematică, cu specializări la Roma și Paris, ambasador în

Turcia -1946-1949, membru al Academiei Române, decedat în 1973 pe când se afla într-o misiune ca ambasador al științei românești în Canada.

Prezentarea este legată de împrejurarea când, ca profesor universitar și vicepreședinte al Comitetului de radio și televiziune, a făcut parte din grupul intelectualilor care în 1958 a călătorit cu motonava „Transilvania” vizitând Grecia și Turcia - având bucuria și onoarea de a-l cunoaște în această croazieră pe academicianul Grigore C. Moisil - o figură impresionantă și proeminentă, de o înaltă distincție, care nemulțumit de explicațiile ghidului a luat microfonul povestind cu de-amănuntul legende de pământului elen și ale Olimpului, corectând cu multă exactitate inexactitățile ghidului, cu toții fiind satisfăcuți de cunoștințele academicianului.

Cunoaștem și noi o întâmplare, povestită cândva chiar de Grigore Moisil, când, fiind invitat la o emisiune radio pentru a ține o conferință, a întârziat fiind oprit la poartă și trebuind ca să aștepte până la sosirea altor programați, întâmplarea aducându-i în preajmă un grup de cântăreți. Portarul înscriindu-i pe fiecare într-un registru îi întreba ce profesie are și la ce cântă în taraful lor și venindu-i rândul academicianului, acesta fu întrebat ce profesie are, răspunzând că este academician, la care portarul mirat i-a apostrofat: Bine-bine, academician, dar la ce instrument?

e. **Prezențe în revistele satului natal - Rodna**, sunt de amintit:

- În **Rodna-Veche**, revistă socială și de cultură, anul II, nr. 7, aprilie-iunie 2004, îi sunt publicate la rubrica Poesis, 2 poezii intitulate „**Coborâre**” și „**Ineul**”, cu amintiri și reamintiri din viața păstorească din munții Rodnei - ciobani, oi, câini, cirezi de vite, tălângi, miei și iezi - și capre negre într-o „Parma liniștii montane” și când după ce „au coborât stânele-n vale... Ineul singur iar rămâne...”

Totodată - în acest număr, pe aceeași pagină, ne este prezentată și o incursiune asupra vieții și operei lui Aurel Cleja - „Poetul sub vremi” - semnată de prof. Ion Radu Zăgreanu - caracterizată prin cuvintele: „Poetul rezumă prin viața sa o existență tipic ardeleană” și o fotografie.

- În „**Cetatea Rodnei**” - revistă socială și de cultură a comunei Rodna, anul I, nr. 1-4, ianuarie-aprilie 2004, îi sunt publicate 4 poezii: „**Pune**”, „**Matrozii**”, „**Vecia**” și „**Te-am căutat**”, pline de o mărturisită credință în viața noastră de toate zilele - trecute și viitoare - ca o speranță de viitor: „ajută-mă stăpâne ce nu știu, iar să știu”...

Înainte a acestor poezii ne este prezentat un „**Portret de rodnean - Aurel Cleja**” - cu o fotografie, de prof. Liviu Păiuș, cu amănunt din viața acestuia îngemănate cu opera literar-poetică a fiului Rodnei „căruia nici anii bătrâneții, nici activitatea departe de Rodna, nu i-a alterat iubirea pentru acest colț de țară unde s-a născut”.

Tot în „**Cetatea Rodnei**”, anul I, nr. 5-8, mai-august 2004 îi sunt publicate 6 poezii: „**Doamne I**”, „**Doamne II**”, „**Nu cârtesc**” cuprinse și în volumul de versuri „**Corole de vremelnicii**”, Aurel Cleja, Editura Cluj-Napoca Star, 2002, cât și „**Ruga**”, „**Psalm**” și „**Ineul**”, publicate cu teme asemănătoare în ziare și reviste, toate îndemnându-ne spre profunde meditații din viață - și speranțe de „a ne cunoaște nostalgia, Căință vană la ce zic, Mi-ai mai lăsat filosofia Să nu fiu sigur de nimic”.

Încheiem această selectivă prezentare de „Itinerarii și popasuri literar-poetice”, urmând să o suplimentăm, continuând cu apogeul creațiilor sale, adunate în volumele de poezii, proză scurtă, pamflete și romane-pamflet, apărute până acum.

av. dr. HORAȚIU BOB
col. magistrat RADU TRAIAN BOB

Noua teorie a originii românilor (3)

Să analizăm și câteva nume de cetăți din Dacia. Înainte de aceasta să lămurim însă originea și sensul sufixului *dava* pe care, din eroare, filologii noștri spun că, înseamnă *cetate*. Istoricul grec Diodoru Siculus (90-20 îen.) scria în *Biblioteca istorică* (I,94): „Zamolxe se lăuda că / legile pe care le-a impus poporului / i-au fost inspirate de zeița lor comună *Vesta*”. Să reținem *Vesta* era zeița comunei, a tuturor dacilor. Era zeița pe care o venerau însă și romanii. Era „zeița căminului și a focului veșnic al cetății”, sau altfel spus, era patroana localității, protectoarea ei. Focul cetății, a satului era nestins și de acolo își duceau locuitorii foc, atunci când aveau trebuință. „Preotesele” zeiței *Vesta*, care se ocupau cu întreținerea focului, erau fete fecioare și se numeau *vestale*. Stingerea focului cetății era un semn rău, prevestitor de nenorociri, cucerirea sau distrugerea cetății.

O preoteasă a zeiței *Vesta* (*vestală*), pe nume *Rhea Silvia*, din Peninsula Italică, este însărcinată în vis de către zeul *Marte* (zeu din mitologia dacilor) iar apoi dă naștere la doi gemeni: *Romulus* și *Remus*. *Vestalele*, ca preotese și fecioare, nu se puteau căsători și nu puteau avea copii, așa că *Silvia* îi abandonează, plutind, pe apa *Tigrului* (ca *Moise* pe *Nil*). Copiii sunt găsiți de un păstor, care-i crește într-o peșteră de lângă *Palatin*, fiind alăptați de o lupoaică în anul 753 îen. cei doi frați întemeiază pe *Palatin* cetatea *Roma*, numită astfel în cinstea celui mai mare, *Romulus*. Aceasta e legenda Romei. Simbolul Romei a rămas până astăzi lupoaica, alăptând pe cei doi copii, deoarece latinii n-au uitat că în *Dacia*, țara lor de baștină lupul era considerat un simbol emblematic, capul de lup fiind purtat în lupta ca un stindard. Lupul le era deci un element comun. Ei, bine, zeiței *Vesta*, protectoare a cetății, atât la daci cât și la romani, i se spunea și *diva* cuvânt latin care înseamnă „sfântă”. (De aici derivă și cuvântul *divin*). *Diva*, *Deva*, *dava* nu înseamnă *cetate* (*civitas*), ci protectorat al zeiței, localitate sau cetate protejată de ea. Acest termen îl dădeau dacii așezărilor lor, fie de sine stătător fie ca sufix. Este știut că cele mai multe așezări dacice nu aveau ziduri de apărare și totuși aveau sufixul *dava* („*vicus Buteridava*” = satul *Buteridava*). Localități care și-au păstrat numele până astăzi avem? *Diva*, în *Bosnia*; *Diva Slatina*, în nordul *Bulgăriei*, la 60 km. distanță de granița României, teritorii ce au aparținut Daciei, și tot în *Bulgaria* *Pulpu - Deva* (*Plovdiv*). Avem apoi *Deva* în jud. *Hunedoara*, *Déva - ványa* în *Ungaria*, la 70 km. de *Oradea*, teritoriu ce de asemenea a aparținut Daciei, și o *Deva* în nord-vestul Spaniei (*Catalonia*), unde limba catalanilor e înrudită cu a românilor. (Chiar împăratul *Traian* era originar din Spania). Interesant este faptul că și slavii au preluat de la daci termenul *diva*, cu sensul de fecioară (la ruși), de la fecioarele vestale.

Să analizăm, așadar denumirea câtorva așezări din *Dacia*. Unele, destul de puține, aveau și ziduri, altele doar valuri de pământ și lemne, iar altele nu aveau nici un fel de fortificație.

CAPIDAVA = cetatea cucerită (lat. *capio* = a lua cu forța, a cuceri). Satul și azi poartă același nume: *Capidava*, jud. *Constanța*. A fost recucerită, de *Dromihete* de la macedoneeanul *Lisimah*. În sec. V a fost distrusă de huni.

COMIDAVA = cetatea adunărilor (lat. *comitia*, *comitii* = adunări ale poporului, pe triburi). E vorba de *Râșnov*.

DIERNA = luminată, însoțită (comparativ cu alte locuri din regiunea *Cazanelor Dunării*).

DOCIDAVA = cetatea cu școală, a învățământului (*doc* din lat. *docere* = a învăța). Scrisul se cunoștea la daci înainte de domnia lui *Burebista*, așa cum dovedesc recentele descoperiri de la *Tărtăria* Jud. *Alba*.

GERMISARA = apa caldă (*Geoagiu-Băi*). I. I. *Rusu* spune că „germi” este nume traco-dacic și înseamnă „cald” (*germi - termi*).

HELIS = cetatea soarelui, cetatea însoțită. Era, cetatea de scaun a lui *Dromihete*. Atât în greacă cât și în latină „*helio*” înseamnă „soare”. *Helios* i se mai spune și zeului-soare *Apolo*, al cărui cult se practica și în *Dacia*.

MALVA = Satul nalbelor. *Nalbă* = plantă medicinală cu flori decorative de diferite culori (lat. *malva*). Pe vatra acestei așezări romanii au construit municipiul *Romula*.

MARCODAVA = cetatea putredă, fortificațiile din lemn putrezite (lat. *marcor* = putred).

MOLDAVA = cetatea cu moară (pe râul care a primit și el numele *Moldava*). Azi i se spune *Moldova*, dar până în sec. 18 pe hărți figura simplu *Moldava*, atât localitatea cât și râul. Cuvântul vine din latinescul *mola* = moară. Dacii aveau mai multe sate, cu moară, unele au dispărut iar altele și-au păstrat numele până astăzi: *Moldova-Sulița* (jud. *Suceava*), *Moldova Veche*, *Moldova Nouă* (jud. *Caraș-Severin*) iar în *Cehia* există două localități cu numele *Moldava*. Așadar legenda cu căteua *Molda* este o legendă și nimic mai mult. Existau trei tipuri de mori; *mola - manuaris* = acționată cu mâna, *mola - asinaria* = acționată cu animale de tracțiune, și *mola - aquatica* = acționată cu forța apei, (*Vitruvius*: *De architectura*, X, 5).

PATRIDAVA = cetatea strămoșească (lat. *patrius* = strămoșesc).

PETRODAVA = cetatea de piatră (lat. *petra* = piatră), *Piatra-Neamț*).

PINUM = satul pinilor (lat. *pinura* = pin; arbore conifer).

PISUM = satul perilor (lat. *pirus* = păr, arbore fructifer).

RAMIDAVA = satul din crâng (lat. *ramus* = crâng, ramuri).

SANGTDAVA = cetatea însângerată (lat. *sanguineus* = stropit cu sânge).

SARMISEGETQSA (numită și *Sarmisegetusa Basileios*) = cetatea regală (în greacă *basileios* = regal). Se spune că cetatea a fost construită de regele dacilor *Sarmis*, care i-a pus numele său: *Sarmis+e-*

Getusa = *Sarmis a Getei*, *Sarmis getul*. La *Turda* (antică: *Salinae*) s-a găsit o monedă de aur pe care apare un bust cu inscripția „*Sarmis Basil*”, iar pe revers apare o poartă de cetate întărită (*J.F. Neigebraur*).

SINGIDAVA = cetatea singuratică, izolată (lat. *singi*, *singuli* = singur).

UTIDAVA = cetatea bucuriei (lat. *utor*, *uti* = a se bucura / de o favoare).

Există totuși o deosebire între localitățile mai mari, care purtau și sufixul „*dava*” (*Patridava*, *Utidava*, etc.) cele mai mici, de tip „*vicus*”, care puteau fi simple grupuri de case (*Pinufe*, *Pirum*, etc) sau cartiere ale *davei*, dar și sate cu sufixul *dava*; = „*vicus Buteridava*”.

La daci nu numai denumirile satelor erau latinești ci chiar numele țării: *DACIA* = țara celor curajoși (lat. *audacia* = curaj, îndrăzneală). Afirmăm că *dac* provine de la cuvântul frigian *daos* = iup, este inexactă, căci numele de *dac* l-au dat romanii, nu frigienii, iar grecii le spuneau *geți*. Se mai aud și azi exclamații de admirație: „Sângele cel viteaz al romanilor”, „Virtutea romană!”. Nu. Nu-i chiar așa. Cu ce au fost mai viteji romanii decât dacii? Aduceți dovezile. Sângele și virtutea... daciilor”, da, căci istoricul grec *Herodot* îi numește „cei mai viteji și mai drepti dintre traci” (*Herodot*, IV, 93), iar *Iordanes* (în *Getica*, XI, 68) spune: „*Cezar*, care a supus sub puterea sa lumea întreagă”, totuși pe geți deși a încercat, n-a putut să-i subjuge”. *Traian* a ocupat doar o treime din *Dacia*, dar nu prin vitejie ci prin superioritate numerică, prin tehnică și tactică militară. Dacii se ocupau cu agricultura și creșterea vitelor, ca să-și întrețină familiile, și nu cu mânăuirea armelor, ca romanii, care pomiseră să cucerească lumea, iar cei de acasă trăiau din jafurile armatei, „biruitoare”. Numai din *Dacia* au cărat 164 tone de aur și 327 tone de argint (*Ioanes-Lydus*: *De magistratibus*, II, 28). Înșiși *Traian* declara: „Am subjugat pe cei mai războinici dintre neamurile ce au fost vreodată”. (Împ. *Iulian*: *Caesares*, p. 327). Războinic are sensul de curajos, îndrăzneț, viteaz. *Traian* a cucerit doar a treime din *Dacia*, dacii liberi n-au putut fi învinși, deși nu mai aveau rege (*Decebal murise*). *Aurelian* din cauza hărțuierilor lor s-a hotărât să plece cu trupele din *Dacia*.

Dar nu numai din *Dacia* au cărat romanii aurul și celelalte „bogății”, ci din toate teritoriile ocupate. A rămas celebruidic tonul: „Toate drumurile duc la Roma!”. Istoricul evreu *Flavius-Iosephus* (37-97 e.n.); descrie în „*Istoria războiului evreilor împotriva romanilor*” (e vorba de războiul din anii 66-70 e.n.) cum au masacrat romanii pe evreii răsculați, pe unii i-au dus ca sclavi iar pe alții i-au crucificat. Împăratul *Nero* nu cunoștea mila. Atunci au fost aduși / la Roma / în lungi coloane, în lăntuși, evreii, cărora le era destinată o moarte de martiri, iar ca trofee de război erau purtate obiectele sacre / din aur / scumpe fiecărui evreu: sfeșnicul eu șapte brațe, masa de jertfe din aur masiv și draperia ornată / cu fir de aur / toate acestea; din templul incendiat / apoi dărâmat / din *Ierusalim* / (*Zenon Kosidowski*: *Povestirile evangheliștilor*, Buc., 1983, pag. 20). A cotropitorul oamenilor pașnici, pentru a le jefui bogățiile, iar prizonierii prinși erau sfășiați de animalele sălbatice în arenele romane, în timp ce romanii priveau cu sadism la acest spectacol macabru, se poate numi „virtute”? Aceasta era „Virtutea romană”?

Marele scriitor român, academicianul *Mihail Sadoveanu*, spunea că istoricii și filologii români vor cu orice preț să ne arate ea noblețea noastră vine de la Roma. „Nu înțeleg /.../ de ce e nevoie ca să se dovedească latinitatea noastră, exclusivă, deci noblețea noastră, de la Roma, ea să devenim un mare popor. Aș înclina să mă bucur mai mult de o origine geto-dacică, întrucât acești vechi pământeni, geto-dacii, se bucurau de o reputație excelentă, în lumea antică, pe când despre romanii nu se poate vorbi nimic cu laude. În ceea ce mă privește, mă simt onorat de a fi coborât din băștinașii care erau sub oblăduirea vechiului nostru rege *Burebista*”. (*Magazin istoric*, nr. 1/1983, pag. 27). De asemenea, reputatul cărturar umanist *Flavius Biondo*, vorbea cu respect despre „dacia care vorbesc o limbă latină” (remarcați că nu zice „vorbea limba latină” ci o limbă latină deoarece limba latinilor din Italia a suferit multe modificări în urma contactului cu etruscii, băștinașii peninsulei). Totodată trebuie să mai știm că în antichitate *Dacia* constituia centrul culturii și civilizației europene, așa cum vom vedea mai încolo. Aceasta se explică prin faptul că dacii sunt singurul popor stabil, băștinaș, celelalte popoare au migrat când într-un loc când în altul. Dacii au stat pe loc. Dacă tot vrem să știm ce limbă vorbeau dacii, să analizăm și numele unor regi și pontifi ai Daciei; *BUREBISTA*, este un nume compus: *bur-rebista* = burul războinic. *Burii* erau un trib dacic, ce locuiau în regiunea *Vâlcei* și *Argeșului*, având ca centru satul *Buridava* (*Ocița*, jud. *Vâlcea*).

Regele făcea parte din tribul *burilor*. Al doilea termen vine de la „*rebellis*” = războinic. *COMOSICUS* (urmașul lui *Deceneu*) = pletosul (lat. *comosus* - pletos). *CORILUS* din *Aluniș* (lat. *corylus* = alun). I se mai sicea și *Scorilo*. *COTISO* = prevăzătorul, cel precaut (lat. *cotes*). *DAPIX* = din lat. „*dapis*” = ospețe, mâncăruri. Era gurmand.

DECEBAL, cuvânt compus: *dece+bal* = de zece ori stăpân.

Bal era zeu oriental și însemna „stăpân” (*Onomastică*, Buc. 1975, pag.14). Este cunoscut faptul că în *Dacia* au pătruns zeități și elemente de cult orientale (din Egipt, Iran, Siria, etc). În România s-au găsit statuile unor zeități ca *Cybele*, *Saraphis*, *Isis*, *Mithras*, zeu iranian, etc. *Bal* era zeul cerului și al trăsnetului, stăpân în Univers. O statuie a acestui zeu s-a găsit la *Cerna*, jud. *Tulcea*. *DECENEU* = de zece ori reînnoit: *dece* + *nou*, *novus*. *DICOMES* = cel închinat, dăruit zeilor (lat. *dico* = dedicat). *DURAS* - *DIURPANEUS*, lat. *duras* = tare, dur, oțelit. *Diur-paneus* este un cognomen dat de uritoare, ca să nu- i lipsească niciodată pâinea zilnică (lat. *diurnus* = de zi, zilnic+panis = pâine). *ORCLES* = *evlaviosul* (lat. *oro* = a se ruga). *SARMIS* = *sarmatul*, locuitor

din *Sarmația* (regiunea din nordul Mării Negre și bazinul *Nistrului*, până unde se întindea hotarul Daciei, regiune ocupată ulterior de slavi). Acest *Sarmis* a zidit *Sarmisegetusa*, despre care am vorbit mai sus. *SITOLCES* - tracul (lat. *sithon* = trac). *TERES* (regele odrişilor, neam tracic, pe teritorul actualei *Bulgării*), din lat. *teres* = bine făcut. A trăit 92 de ani.

Să analizăm și câteva nume de bărbați, și de femei din *Dacia*, nume adunate de pe diferite inscripții și pietre funerare, consemnate în „*Corpus inscriptionum latinarum*” (*Cili*). Așa cum numele actuale de persoane au anumite semnificații (în greacă, de ex. *George* = agricultor, *Dragoș* = cel drag, *Irina* = pace, etc) și în antichitate numele reprezenta un simbol, o precizare, o caracterizare și nu doar un simplu apelativ. Iată câteva nume de bărbați din *Dacia*; *Ariortus* = ghicitorul (lat. *ariolus*); *Audasus* = ascultător (lat. *audio*); *Cerens*, *Lupus Carens* = Lupul cel sărac (Numele de lup -se păstrează și azi); *Claudus* = șchiopul; *Ditugentur* = de neam bogat (lat. *Dito* = a îmbogăți + gen *ticus* = al neamului); *Domito* = cel blând (laț. *domitus* = îmblânzire, supunere); *Iulius Bubalus* = *Iulius Văcarul*, *Marcinus* = cel slab (lat. *marceo*) ; *Nando* = cel mic (lat. *nanus*); *Puplius* = orfanul; *Salvianus* = cel sănătos (lat. *salveo*); *Ulcidius* = bubosul (lat. *uleus*); *Valens* = cel tare, voinicul; *Vitalis* = demn, de viață, vital.

Iată și câteva nume de femei: *Aptasa* = bună, potrivită, aptă- (lat. *aptus*); *Atica* = ateniana, din *Atena*; *Aquilina* = cea din nord, nordica. (Numele se mai păstrează și azi, *Anchilina*, în com. *Maieru*, jud. *B.N.*); *Bidia* = închinată zeiței (*Bi+dea* = de două ori zeiței); *Digna* = cea cinstită; *Justa* = cea dreaptă, corectă; *Macrina* = cea slabă; *Apta* = croitoreasa.

Vom cita și două inscripții: „*Iulius Secundinus*, de neam dac, a trăit 85 de ani. *Attica Sabina soție și Iulius Costas* fiu, au făcut acest monument celui vrednic de el” (*CIL VI*, 2495). Dacă numele acestui dac era, *Iulius Secundinus* (*Iuliu al doilea*) și ai soției *Sabina* ateniana, înseamnă, că atât dacii cât și romanii foloseau, aceleași nume. Al doilea citat este de pe un monument funerar din *Capidava*: „*Aurelius Hermes*, agricultor, a trăit 70 de ani și 11 zile și *Aurelia Meliti*, a trăit 60 de ani, 2 luni și 7 zile. Au lăsat în urmă, ca moștenitori adevărați și în viață, șapte copii; șase fii și o fiică. Copiii preaiubitori ridică acest monument părinților vrednici de el. Fii sănătos călătoruie!” (*CIL III*, 1068). *Aurelia* înseamnă „încântătoare iar *Mellitus* = dulce ca mierea, dragă, fermecătoare.

(Continuare în numărul următor).

IACOB VRANAU-PRUNDARU

Portret

SEVER URSA

Dascăl de vocație, publicist, rafinat, conducător de revistă, mare animator cultural, povestitor cu har.

Un camarad extraordinar, cu un adevărat cult al prieteniei.

Modest și discret.

Nu rostește vorbe mari, nici jumătăți de măsură nu folosește.

Când reușește ceva zâmbește încrezător, râde bucuros cu o abia sesizabilă timiditate.

O făptură în care coexistă fără să se tulbure, într-o deplină armonie, omul cel simplu cu insul cel rafinat, cărturarit.

Un trup noduros de țaran și o alură princiară.

AUREL PODARU

„În pași mici spre idealuri mari” - Ionela Nedelea

Comuna Poiana Ilvei de pe cursul mijlociu al râului Ilva, cu o populație de aproape 1700 de locuitori, datorită credinței lor în școală, are un număr ridicat de intelectuali, în mari domenii: literatură, artă, știință, tehnică, muzică, medicină - numai cadre didactice sunt peste 140, iar acum consemnăm pe Ionela Nedelea, o actriță de perspectivă, care completează paleta nobililor profesii.

Ionela s-a născut la 15 octombrie 1982 din părinții Ana și Ioan Nedelea, în acest mediu al liniștii, Poiana Ilvei, unde încheie prima etapă a școlii - gimnaziu (1997). Încă de pe băncile Colegiului Național "George Coșbuc" din Năsăud (1997-2001), a fost atrasă de teatru, remarcându-se în trupa școlii. Rolul "Veta" i-a adus premiul Festivalului din Bistrița "Mărul de Aur".

Absolvind liceul, destinul o duce la Facultatea de Teatru din Cluj-Napoca (2001-2002); studiind în clasa profesoarei Melania Ursu, de la care a învățat multe lucruri necesare scenei, în anul următor - din motive mai mult materiale - dă examen la Universitatea de artă teatrală din Târgu-Mureș (2002), intrând pe un loc bugetar, studiază problemele din program cu seriozitate, făcându-se repede remarcată.

Din al doilea an de studii la Actorie Ionela Nedelea este selecționată de către directorul teatrului, Cristian Ioan, ca protagonistă în rolul Melaniei din piesa "România dragă, Elveția mea..." de Cornel Udrea montată la teatrul târgumureșean, a cărei premieră absolută în România a avut loc la 20 aprilie 2004, la Teatrul Național din Târgu-Mureș.

„România dragă, Elveția mea..." a lui Cornel Udrea este pe val prin conținut și prestație actoricească, participând la mai multe întâlniri teatrale; Festivalul Național de teatru, Thalia Open Festival, Târgu-Mureș 20 - 30 mai 2004; Festivalul Dramaturgiei Românești, Timișoara 2004; Festivalul de Comedie din Galați 2005 - ca invitați de onoare; Festivalul Comediei Românești București - ediția a III-a, 9-16 aprilie 2005, despre a cărei prezență la festival, marele actor Florin Piersic spunea în Revista "FEST CO COMEDIA", " Ei bine isprava lui Cornel Udrea și a echipei actoricești, m-a marcat profund, trăind emoții pe care credeam că le-am consumat deja, am asistat la un spectacol de performanță actoricească, de viziune regizorială subtilă și civică pe un text la fel de valoros".

Colegiul Național de Dramaturgie „I.L.Caragiale” de la Sinaia și Bușteni - iunie 2004, s-a încheiat într-un registru de mare clasă. Teatrul Național din Târgu-Mureș a prezentat piesa lui Cornel Udrea „România dragă, Elveția mea...” în care, regizorul „Cristian Ioan a avut istețimea să pună în valoare calitățile de excepție ale unei tinere studente în anul al II-lea... Ionela Nedelea, care a strălucit prin puritate, inocență, farmec”. (Teatru, Veronica Gherasim). Ea

trebuie să joace inocența terfelită, naivitatea și demnitatea ucisă.

În perioada 11 - 23 noiembrie 2004 Naționalul târgumureșean face un turneu în Franța cu piesa România dragă, Elveția mea... , cu un text tradus excelent de Paola Bentz Fauci. Au loc spectacole la: Teatrul Antoine Riboud din Evian; Amfiteatrul Essecului din Paris și Sala de spectacol Tambourin din Strasbourg. Spectatorii au fost entuziasmați de spectacol apreciindu-l „extraordinar” iar jocul Melaniei - Ionela Nedelea ingenuă, naivă cu poezie în ochi-încântător.

În stagiunea 2004 - 2005 are loc premiera piesei de teatru „Mincinoasa” de Jean Jacques Bricaire și Maurice Lasaygues tradusă și regizată de Rodica Băițan, în care talentata Ionela Nedelea joacă rolul principal, impresionând cu dinamismul și drăgălășenia ei. Într-un interviu cu regizoarea aceasta spunea între altele că „E o șansă să poți lucra cu actori cu experiență, dar și o bucurie să descoperi talente tinere indiscutabile, și mă refer în primul rând la Ionela Nedelea, încă studentă în anul III la actorie..., care a făcut proba unor disponibilități surprinzătoare și promițătoare pentru o carieră actoricească strălucită. În plus ea își asumă cu responsabilitate personajul pe care-l joacă”.

Teatrul târgumureșean a venit în 23 februarie 2005 cu piesa „Mincinoasa” la Bistrița, în a cărei sală a Casei de Cultură - arhiplină - Ionela Nedelea s-a simțit ca „acasă”, dezinvolată, naturală, radiind bucuria jocului scenic, teatral, în fața conjuțenilor săi.

Se pare ca anul 2005, îl încheie cu premiera din 12 noiembrie, „piesa”, Larry Tompson - Tragedia unei tinereți, de Dusan Kovacevic, la U. A. T. Tg. Mureș (Univ. de Artă Teatrală), în care joacă rolul a trei surori gemene: Dragana, Boiana și Olivera, personaj complex care impune mult profesionalism în a prezenta

povestea celor care trăiesc în spațiul iugoslav al anilor '90 - o lume măcinată de război, divizată, un univers care cei care îl locuiesc sunt parcă desprinși din niște caricaturi, sunt fiecare în parte, tipologii ale celui care locuiește în spațiul balcanic.

Despre activitatea în teatru a lonelei, mass - media a fost destul de interesată, întrebând-o ce a adus-o pe scena unui teatru Național a răspuns „ în general sunt o luptătoare - balanță. Cu cât ai țeluri mai înalte cu atât poți ajunge mai sus.... Sunt perfecționistă, idealistă însă am și un defect, care, uneori mă ajută: sunt nerăbdătoare, doresc ca lucrurile să mi se întâmple cât mai repede. Să ard etapele Mi-am luat viața și teatrul foarte în serios”.

Cât despre planurile de viitor? Are un portofoliu de dorințe, planificat cu mult înainte, precum și strategia împlinirii lui, în pașii mici... caută idealuri mari. Se confesează că ar dori „să încerce în film... ar fi un eveniment extraordinar pentru mine dacă s-ar și întâmpla”. Noi spunem că munca serioasă, talentul, răbdarea, tenacitatea, încrederea în sine, pașii mărunți ai destinului , se vor transforma din visuri și idealuri înalte, în împliniri reale. Succes!!

OFILAT VARVARI

Didactica nova

Pororoca și „veneticii” noștri

Fenomenul de „pororoca” are loc pe fluviul Amazon și reprezintă fenomenul de flux provocat de atracția Lunii și a Soarelui. „Pororoca” face ca apele fluviului Amazon din America de Sud să curgă invers, respectiv spre amonte, pe o lungime de circa 1000 km, respectiv până la Manaus. Fenomenul are loc o dată pe an, înălțimea valurilor atingând 4 m. „Pororoca” face ca o parte din debitul total al Amazonului (120.000 km³), la vărsarea în Oceanul Atlantic să fie preluat de mării afluenți ai fluviului Orinoco din Venezuela, cum ar fi Rio Negro. Ca urmare a creșterii debitului apele curg invers, în amonte. Precum acest fenomen unic în lume sunt și o parte din „veneticii”, noștri.

Dacă este încetățenită expresia - „adus de ape” atunci, precum „Pororoca”, au fost aduși pe Someș în sus. Prin creșterea debitului „Pororoca”, își lasă aluviunile aducând belșug și mană agriculturii.

Oare o parte din „veneticii curgând la deal” n-au venit să-și lase aluviunile inteligenței, priceperii și muncii lor? Unul ne-a lăsat tenacitatea, altul veșnicia, un altul ne-a adus vița de vie și ne-a înobilat ca să înflorim cu buzele de ploaie în streșine de casă.

Au făcut munți, au durat case, au făcut și crescut copii. Și în ultimă instanță, un „pororoca” a devenit măierean, înhămându-se într-un an la reabilitarea a 3 școli, care găzduise 1200 de copii. Oare la acestea a făcut cerere să obțină banii și cele necesare? Bărbătește cred că, acestea se obțin prin trudă, alergătură, bătăi de cap, jalbe și rugăminți, argumente și câte altele? Dublat de omul de afaceri care a fost, așează încă o cărămidă la zidirea și veșnicia școlii măiereane, care există de peste 600 ani. Așa trebuie să fie un manager, un director, un „pororoca”, să-și lase aluviunile care vor da mâna cea durabilă.

De la alt „pororoca”, am învățat balanța, echilibrul, cumpătarea și tenacitatea. De la un altul că apele își caută totdeauna matca lor, fără să excludă nici o clipă fântâna. Pentru ele „sapă, sapă și iar sapă, până dai de stele în apă” - este mottoul care la măiereieni.

De la altul că istoria este locul aducerii aminte, adică locul nașterii și primei tinereți, care rămâne emblemă și sevă pentru toată viața.

Experiența acumulată, reprezintă principiile și rațiunea oricărui om, care își lasă „aluviunile” pentru bunăstarea, chiar târzie a aproapelui. Toți care s-au măiereenit, nu numai prin neveste, ci prin copii lor, care s-au născut, cresc și își vor urma părinții umbriți de umbra măgurilor noastre. Așadar, să gătim cu expresia „veneticii”, aduși de ape” și să ne gândim mai adânc la versul coșbucian „Ce urmă lasă șoimii în zbor” și ce urmă lăsăm unii măiereeni, ca să fim cu adevărat măiereeni, în Maierul nostru?!

ALEXANDRU RAȚIU

PROCESUL LITERAR (2)

A) Articolul 133 din Codul Penal prevede că:

Reabilitarea face să înceteze deciziile și interdicțiile precum și incapacitățile care rezultă din condamnare.

Potrivit articolului 137 din c. pen. prevede că cererea de reabilitare se admite dacă cel condamnat întrunește următoarele condiții:

a) nu a suferit o nouă condamnare în intervalul prevăzut în art. 135 c. pen., adică:

- în cazul condamnării la pedeapsa închisorii până la 5 ani, după trecerea unui termen de 4 ani, la care se adaugă jumătate din durata pedepsei pronunțate.

- în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, până la 10 ani după trecerea unui termen de 5 ani, la care se adaugă jumătate din durata pedepsei pronunțate.

- în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, după trecerea unui termen de 7 ani, la care se adaugă jumătate din durata pedepsei pronunțată.

b) își are asigurată existența prin muncă, sau prin alte mijloace oneste.

c) a avut o conduită bună, și

d) a achitat în întregime cheltuielile de judecată și despăgubirile civile la plata cărora a fost obligat.

În societatea capitalistă calomnia este arma preferată atât în lupta politică pentru discreditarea adversarului cât și în viața de toate zilele pentru a înlătura piedicile, concurența și a-și asigura un loc mai comod.

„Calomnia este ca o grindină - spune un proverb francez - ce ruinează într-o zi opere a douăzeci de ani de muncă, de precauții și de cumpătare.”

Cei calomniați au posibilitatea să-și caute dreptatea în fața justiției.

Tragerea la răspundere are loc numai pe baza plângerii celui vătămat, iar împăcarea părților, atât la insultă cât și la calomnie, înlătură responsabilitatea penală.

Plângerea părții vătămate în caz de insultă și calomnie se adresează instanței de judecată.

Calomnia și insulta presupun, de regulă - existența unor afirmații mincinoase.

Legea penală dă inculpatului dreptul, în anumite limite, să facă dovada că afirmațiile sale sunt adevărate. Dacă a făcut asemenea dovadă, fapta sa nu mai constituie infracțiune de insultă sau calomnie.

Măiereni și revista „Vatra”

În preajma Paștelui, în aprilie 1935, la Maieru, un grup de prieteni intelectuali din Țara Năsăudului au hotărât să tipărească o revistă lunară a „învățătorilor” din această zonă a României Mari. Numele membrilor comitetului redacțional îl vom afla de abia în numărul 3-4/1935 când se publică raportul adunării generale a Asociației „Mariana” (pp 108-111), adunare care s-a ținut la Năsăud, din care aflăm că măiereanul Barna Ion, în calitate de președinte, a făcut „o privire critică asupra societății și moravurilor” de atunci, reliefând rolul învățătorului (...) salutând și mulțumind celor prezenți”. Tot atunci, Ion Barna a propus expedierea unor telegrame adresate regelui Carol al II-lea, ministrului instrucției C. Anghelescu, președintele Asociației învățătorilor din România, Ţoni, și președintele Asociației Regionale din Ardeal, Ciolan; răspunsul primilor doi a apărut în același număr. De asemenea, la acest Congres, s-a hotărât ca revista „Vatra” să intre sub ocrotirea și administrația Asociației „Mariana”, iar din comitetul de redacție, pe lângă Ion Barna, să facă parte alți doi măieri: Zavaschi Lazăr și Vranău Dumitru, alături de: Petru Rogneanu, Silivan Dumitru și Petru Pop. De menționat este faptul că, la finalul acestei întâlniri, s-a propus ca următoarea adunare să se țină la Maieru, lucru care s-a întâmplat în data de 19 iulie 1936. Despre ceea ce s-a discutat la Maieru vom afla din nr. 8-9-10/1936 (nr. cenzurat) la pag. 251-256, unde se publica procesul-verbal. Astfel, în ședința I, Ion Barna, după ce a deschis ședința, a arătat „rolul și misiunea grea a învățătorului din timpurile actuale, când în toate treptele sociale băntuia criza morală, revenind acestuia sarcina de a fi factorul unic de primenire și adevăratul îndrumător al neamului românesc” (p. 251). Amintesc faptul că din comisia pentru „censurarea” raportului general au fost aleși doi învățători măieri: Silviu Coruțiu și Constantin Partene, bunicul regretatului profesor Radu Telceanu. Din nou, se publică telegramele de mulțumire ale regelui Carol al II-lea și ministrului instrucției, anghelescu. La Maieru s-a hotărât, printre altele și ridicarea abonamentului de la suma de 100 lei, la 120 lei (vezi nr. 6-7/1936, p. 190). În nr. 5/1937, pp 195-198, Redacția publica un articol omagial emoționant închinat lui Ion Barna, întrucât acesta, datorită vârstei, a demisionat din comitetul de redacție al revistei, dar și de la președinția asociației învățătorilor „Marina”; în articol se afirma: „munca unui învățător de talia d-lui Ion Barna nu se poate răsplăti decât de împăcarea conștiinței împlinite (p. 199). Trebuie amintit faptul că Ion Barna, în calitate de doar m embru verficator, a contribuit și la alcătuirea „Statutelor Reuniunii de ajutorare la caz de deces a învățătorilor din jud. Năsăud”, statute publicate în nr. 5/1936, pp. 218-225. El a fost înlocuit cu aurel Groze. Acesta, la rândul său, va aprecia „sacrificiul neprecupețit al d-lui Ion Barna (în nr. 7/1937, pp. 309-310) de a se putea tipări revista”, afirmând că „s-a achitat în mod cinstit de sarcina avută”.

Spirit practic, bun organizator, sub diligența sa s-a construit și înzestrat școala din Maieru, Ion Barna a publicat începând cu nr. 7/1935, pp. 178-183, despre figura regretatului dascăl rodnean, Silvestru Mureșan, în nr. 1/1936, pp. 291-292 informa cititorii despre apariția „Colecției de coruri, recitări și conferințe” pentru uzul școlilor și căminelor culturale, dar și despre alte activități ale Asociației „Mariana”; în nr. 3/1936, p. 96, a publicat „Contul de gestiune al revistei Vatra pe anul I (1.04.1935 - 31.12.1935) împreună cu Teodor Zăgreanu, acesta în calitate de administrator; în nr. 4-5/1936, p. 158, anunța ordinea de zi a Congresului Asociației Generale a învățătorilor din jud. Năsăud la Adunarea generală ordinară a Asociației Regionale a Învățătorilor din Ardeal, Crișana și Maramureș, adunare care urma să aibă loc la Târgu-Mureș în zilele de 16-17 august, 1936; în nr. 11-12/1936, pp. 298-299, publica un necrolog despre destoinicul învățător din comuna Șanț, Mihail Cotul. Numele său mai apare în această revistă de patru ori; o dată în nr. 1-3/1938, când redacția se disculpa astfel de faptul că membrii săi o „monopolizau”: „Și nu o dată ne scria dl. Barna (s.n.), dl. Zăgreanu și astăzi dl. Ludușan în convocator: **Întrucât nu a sosit nici un articol la redacție, veți aduce fiecare materialul necesar acestui nume (p. 17);** din nr. 10-11/1938, p. 190, aflăm că printre invitații la o masă comună a Asociației este și el, pensionar, unde i-a toastat Nicolae Moldovan; bineînțeles că Ion Barna i-a răspuns prin „cuvinte pline de adevăr și îndrumări frumoase”; ultima dată numele său este amintit atunci când participă la depunerea jurământului învățătorilor noi numiți, când aurel Groza îi salută respectuos prezența.

Profesorul măierean Lazăr Zavaschi, ajuns mai târziu inspector școlar în jud. Bihor, a debutat în revistă în nr. 5-6/1935,

pp. 126-132, cu eseu „Școală și democratism”, continuat în nr. 9/1935, pp. 231-240; tot aici va publica 3 epigrame și un scurt omagiu închinat lui Sandu Manoliu, intitulat „Cinci ani” (pp. 179-183; în nr. 8/1935, pp. 215-218, va prezenta cartea lui Traian Șuteu „Mihail Eminescu, revizor școlar”; în nr. 1/1936, pp. 286-287, va recenza piesa într-un act „În șezătoare” a lui Petru Pop, iar la pp. 289-290 va prezent „Foaia Învățătorului” (revistă a Asociației Învățătorilor din jud. Brăila, nr.5/1935; articolul „Fundatia culturală regală Principele Carol și Institutul Social Român; Operă de cercetări, studii și realități” a fost publicat în două numere: nr. 2/1936, pp. 33-36 și nr. 3/1936, pp. 68-72; când anton Coșbuc prezintă revista „Căminul Cultural” din martie, 1936, în revista „Vatra”, numărul din ianuarie-mai/1939, p. 104, aflăm că articolul lui Lazăr Zavaschi a fost foarte apreciat; de asemenea, revista „Națiunea română” din 6.04.1937 îl citează ca pe un statornic colaborator al revistei „Vatra”. Despre pedagogul Lazăr Zavaschi va scrie în nr. 3/1936, pp. 83-87 prietenul său Petru Pop în articolul didactic „Lección practică ținută la clasa IV B”; în nr. 4-5/1936, pp. 125-129, îi apare eseu „Definitive și mizerii”, iar în nr. 6/1937, pp. 239-244, „Lección de intuiție ținută la clasa I”; în același număr îi va apărea articolul „Paltinul - contribuția la monografia Maierului” din care cititorul contemporan va afla de ce cimitirul de la ieșirea din Maieru, spre Anieș, i se spune „În paltin”. Ultimul articol publicat se numește „Lección practică ținută la clasa II” (nr. 9-10/1937, pp. 414-417).

Colaborările profesorului Dumitru Vranău, fost mulți ani director al școlii măiereane, Cetățean de onoare al satului natal, încep din nr. 1/1935, p. 3, cu un omagiu închinat profesorului năsăudean Sandu Manoliu, intitulat „Lui Sandu Manoliu”; în nr. 5-6/1935, pp. 149-152, publica „Impresii din Polonia”, iar în nr. 8/1935 un necrolog închinat învățătorului Dorel Maiorean. Articolul „Straja țării” și apăsarea în două numere: nr.3/1936, pp. 72-75, respectiv nr. 4-5/1936, pp. 110-114; în nr. 11-12/1936, pp. 300-301, pretinde cartea lui Dimitrie I. Goga „Pedagogul Vasile Gr. Borgovan” și în nr. 4/1936, revista clujeană „Satul și școala” (anul VI, nr. 5-6); în nr. 6/1937, p. 250 a publicat pezia „Plâns”; ultimul articol i-a apărut în nr. 9-10/1937, pp. 409-413 și s-a intitulat „Aspecte din viața satului”.

Poetul măierean Emanoil Cobzalău, autorul de mai târziu al volumelor „Țara de cetini” și „Oltița”, a publicat în „Vatra” în nr. 6-7/1936 „Troita” cu specificația „din volumul în curs de apariție „Din doina noastră”; în nr. 1-2/1936, p. 43 a publicat o altă poezie intitulată „Stau măgurile verzi de vorbă...” , iar în nr. 5/1937, p. 197, poemul „La început...”.

Preotul martir Iuliu Pop a publicat trei articole: în nr. 11-12/1936, pp. 257-259, „Gânduri de Crăciun”, în nr. 4/1937, pp 1-3, de Paști, „Ziua învierii - să ne luminăm...” și în nr. 9-10/1937, „Isus Mântuitorul”.

Nicolae V. Ilieșiu, Cetățean de Onoare al Maierului, viitorul inventator al medicamentului Apilarnil, a publicat în nr. 6-7/1936, p. 167-172, eseu „Stat și individ”.

Fiul lui Ion Barna, profesorul Olimpiu Barna, autorul culegerii de folclor măierean „Veseli, dor și jale”, a publicat în nr. 8/1935, pp. 204-207, studiul „Prin căminuri culturale spre civilizație”.

Numele lui Emil Boșca-Mălin, cel care avea să devină unul din marii gazetari ai țării, secretarul cu propagandă a P.N.Ț.-ului lui Iuliu Maniu, viitorul pușcăriaș al temnițelor comuniste (17 ani!), căruia Securitatea i-a confiscat 3600 de pagini (manuscrite), care, acum se găsesc la C.N.S.A.S. apare la rubrica „Poșta Redacției” în nr. 9/1935, p. 261. Articolul trimis fusese semnat Milu Mălin și i se răspundea astfel: „Studiul d-tale este interesant și documentat. Pentru ca să-l putem publica trebuie să-l cunoaștem în întregime. Ar fi bine dacă s-ar scrie la mașină sau cu cerneală. Cred că Boșca-Mălin s-a simțit ofensat și a scris împotriva acestei reviste pentru ca în nr. 3/1936, p. 96, la aceeași rubrică, i se răspunde într-un limbaj agresiv astfel: „D-lui M. Mălin.... recte Milu Știopu,.... recte M. Măiereanul: nu v-am publicat articolul fiindcă este lipsit de logica gândirii, plin de greșeli de ortografie, și mai ales că înjuri pe unii distinși profesori de ai D-tale (în ziarele vremii, n.n.), pe care noi îi cunoaștem și îi apreciem; în plus, era acuzat că sustrase și cărți din biblioteca profesorilor din Năsăud. Boșca-Mălin le reproșă tocmai acest lucru: „revista-i scoasă de niște certați cu ortografia (...) și redactorii săi muncesc în coloanele unei reviste cu poezii constipate”. Deși nu i s-a tipărit nici un rând, cred că orgoliul său a fost satisfăcut când Tiberiu Morariu l-a citat în stufosul studiu „Material etnografic și folcloric ciobănesc din Munții Rodnei” (în „Vatra”, nr. 6-12/1939, unde se scrie: „Câte tradiții, credințe, superstiții, povești, legende și snoave nu sunt legate de păstorit din care multe au dispărut. Faptul acesta (...) ne-a determinat să adunăm câteva din manifestările cele mai caracteristice ale folclorului păstoresc, din această regiune, cu care nu s-a ocupat decât puțin Precup, Roșca (s.n.) și Bichigeanu” (p. 189). La subsol, Boșca-Mălin este citat ca autor al culegerii: „Poezia populară din granița Năsăudului”, Sibiu, 1933 (Biblioteca populară a Astei, an. 23, nr. 208, adăugându-se: „Autorul redă o singură poezie în legătură cu păstoritul”. Precizez faptul că Tiberiu Morariu, la capitolul „Credințe” îl citește pe măiereanul Ștefan Lazăr (34 de ani, 1933) cu următoarea informație: „Cân(d) duci foc de la stână, încă să stracă oile, intră în sbroacec. Tăt așa, dacă le tunzi Marța și Sâmbăta, atunci capcie” (p. 162).

Adeodat Coruțiu, antreprenorul cu studii la Viena, cel sub a cărui conducere s-au construit majoritatea drumurilor și podurilor acoperite din Ardeal, a avut trei băieți și o fată, Silvia, profesoară de lb. franceză, pensionară, 93 de ani, trăiește la Sângeorz-Băi, soția lui Dumitru Vranău). Unul din fiii antreprenorului s-a numt asemeni tatălui și este pomenit în nr. 10-11/1938, p. 195, în articolul „Comentariu asupra adunării învățătoresți din 12 Noiembrie, 1938”; acest Adeodat, învățător la Rodna la acea dată, „a făcut o amplă dare de seamă asupra cursului special de muzică și desen, ținut la Râmnicul-Vâlcea, în care a relevat o serie de lucrări deosebit de interesante și instructive, pe cari, în lipsă de spațiu”, A. Dascăl, autorul articolului, „regretă că nu le-a putut înregistra”. Acest învățător și-a continuat studiile urmând Conservatorul la Cluj, iar apoi, prin concurs, a ajuns violonist la Opera Română din București. Se spunea despre el că era atât de înzestrat, încât putea să pună pe note și adierea unei frunze.

Țin să mai menționez faptul că Maieru este pomenit în încă trei numere: în nr. 8/1935, se publica „Tabloul cercurilor culturale din jud. Năsăud până la data de 31.12.1935; la poziția 20, Maieru figurează cu 26 de membri, iar comunele aparținătoare sunt: Rodna, Șanț, Șanț-Valea Mare, Rodna-Principesa Elena, Maieru-sat și Maieru-Anieș; în nr. 3/1937, pp. 85-86 se publică posturile vacante pentru transferare în jud. Năsăud; la poziția 5, Maieru avea în total 7 posturi, din care doar unul era vacant; în nr. 9-10/1937, p. 424, este publicată o colindă din Maieru, din colecția Chivei I. Nistor, „Colinde populare din Năsăud și jur”.

În cei aproape 5 ani de apariție (aprilie 1935 - decembrie 1939), disciplinatul comitet de redacție și-a făcut datoria. Dacă ne gândim că această revistă a atras nume care, mai târziu, s-au afirmat viguros la cultura română, remarcă este îndreptățită. Amintesc aici pe: Tiberiu Morariu, Alexandru Husar, Gavril Istrate, Emil Precup, Al. Tohăneanu, Dumitru Salade, Pavel Dan, Ion Th. Ilea, M. Beniuc etc.

Didactica nova

PROCESUL LITERAR (2)

- urmare din pag. 6 -

B) Apărarea demnității persoanei

Onoarea, demnitatea omului este prețuită în societatea noastră și apărată cu fermitate de legea penală. Formarea unei personalități umane integre nu poate fi concepută fără ocrotirea demnității cetățenilor și fără sădirea sentimentului de respect reciproc.

"Respectul față de ceilalți, un respect plin de modestie și politețe este prima condiție a adevăratei egalități", spunea Dostoievski.

Fiecare cetățean are dreptul să i se respecte demnitatea și să nu-i fie întinat **bunul nume** pe care adesea cu atâta greutate l-a dobândit. "umele bun e mai scump decât aurul", spune un vechi proverb românesc.

În practica instanțelor de judecată apar deseori procese care au ca obiect **apărarea onoarei**.

Mulți cetățeni se adresează justiției împotriva celor care îi insultă, îi calomniază, cerând să li se facă dreptate și să li se restituie bunul nume batjocorit de infractor. Ei ar putea rosti celebre versuri ale lui Shakespeare din "Othelo": "Bunul renume atât la bărbat cât și la femeie este adevăratul giuvaier al sufletelor! Cine îmi fură punga, îmi fură un fleac, ceva ca și nimic. A fost a mea, este a lui și a fost sclava a mii de oameni. Dar acela care îmi fură mie bunul renume îmi fură ceva care pe el nu-l îmbogățește, dar pe mine mă face sărac într-adevăr."

Una dintre infracțiunile contra demnității este **insulta**. Ea privește faptele prin care se aduce atingere **reputației** și onoarei unei persoane prin

cuvinte, gesturi sau alte mijloace. Pedepsa este închisoarea de la o lună la 3 luni, sau amendă! Aceeași pedeapsă se aplică și atunci când se atribuie unei persoane un defect, o boală sau o infirmitate, care chiar reale de-ar fi, nu trebuie relevate.

Iată câteva **mostre** de asemenea insulte dintr-o peozie a lui George Ranetti:

- Escrocule, ți-arăt eu ție!
- Ești epileptic! Îți trag palme.
- Moaș-ta pe ghiță! Paști... Cristos!

Unii cetățeni își fac un titlu de merit din a fi bătaioși, din a rosti cuvinte cât mai tari, jignind pe cei din jurul lor pentru cele mai neînsemnate motive de nemulțumire. Acești oameni au fost satirizați cu mult talent de La Bruyère: "Pentru anumiți oameni a vorbi și a jigni înseamnă același lucru.

Sunt înțepători și amari.

Stilul lor este un amestec de fiere și de pelin.

Zeflemeaua, ocară, insulta li se revărsă pe buze ca balele -

Le-ar prinde bine să se fi născut muți și tâmpiți
Izbesc din față și din coastă, ca berbecii.

Poți să le ceri oare berbecilor să nu aibă coarne?"

Se uită adesea că adevărata valoare a unei persoane nu constă în promptitudinea ripostei ci în capacitatea de a rezolva cu tact, calm și bună dispoziție chiar cele mai delicate situații.

"Tu ști că vorba dulce tămăduiește și jignirea cea mai grea?" rostește un erou al lui Eschil. Insulta este considerată în vechime ca o faptă foarte urâtă - "Nu

este atât de rușinos pentru un om liber să fie biciuit - spunea Demostene -, cu toate că și aceasta este o rușine, destul de mare, pe cât este să-l sfichiești cu o ocară!"

Un poet latin scria: "Orice năpastă când nedreptate nu poartă, / Trec cu vederea și aceasta când **nu i-i vecină ocară**".

Înțelepții din antichitate socoteau că este mai bine să previi insulta decât să o pățești pe urmă.

O infracțiune mai gravă contra demnității este **calomnia** și constă în afirmarea ori imputarea în **public** a unor fapte precise privitoare la o persoană care, dacă ar fi adevărate ar expune acea persoană la o **sanctiune penală**, administrativă sau disciplinară public. Comite această infracțiune cel care cu știință răspândește tot felul de minciuni despre alții, expunând pe cel calomniat disprețului public sau pericolului de a fi sancționat pentru o infracțiune ori abatere.

De pildă, infractorul confirmă mincinos că " a furat din gestiune o sumă de bani cu care și-a făcut o casă sau că cineva întreține relații adultere cu o altă persoană" - "Calomniază, calomniază poate rămâne ceva!" acesta este devizul calomniatorilor.

Asemenea bârfe odioase prind deseori aripi, se răspândesc, capătă proporții, cum spunea Beaumarchais:

- "Se întinde ca un val,
- Ca un foc, ca un cutremur,
- Ca urgia ce produce un dezastru infernal!"

Faptele de acest fel pot fi înfierate de oameni din toate timpurile.

- va urma -

S-au născut în dec. 2005-aug. 2006

Berende Petru-Alexandru, Rîmbulea Florin-Cătălin, Motofelea Valeria, Olar Dinuța-Maria, Ureche Lucreția-Alina, Vasilca Alexandra-Maria, Andronesi Florin, Chisăliță Viluț-Silviu, Iluța Robert-Alin, Scurtu Anamaria-Aiina, Buhai Iulia-Georgiana, Hodoroga Ana-Maria, Bălos Alexandra.

S-au căsătorit în ianuarie - august 2006

Portiuș Dorel cu Vărzari Viorica-Nazarica, Avram Gavril cu Vărtic Reghina, Ursa Vasile Valer cu Candale Ana-Maria, Ureche Gherasim cu Avram Floarea-Tavița, Portiuș Grigore cu Isp Floarea, Mihăilă Solovăstru cu Ureche Victoria, Scridon Simion cu Deac Lucreția, Neanu Constantin cu Ometiță Maria-Ioana

Au decedat în ianuarie-august 2006

Leonte Ileana - 82 ani, Rebrîșorean Cifor - 69 ani, Berendea Lucreția - 92 ani, Dumitru Lucreția - 58 ani, Isp Ioana - 84 ani, Croitor Ioan - 76 ani, Bolfă Clement - 95 ani, Buia Ieronim - 81 ani

Rebus

VERITABILĂ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1			E							N	
2											
3			R								
4											
5											
6					F						
7						C			A		
8											
9											
10	E		O								
11		A		O			O				

ORIZONTAL: 1) Scriitor belgian de limbă franceză (1862-1949), căruia îi aparține cugetarea: „Adevăratul înțelept nu este cel ce vede, ci cel ce văzând departe iubește adânc pe oameni”. 2) Suprafață de teren - Autoarea nemuritorului Gerovital - Acu e în aer! 3) ... de Molina, dramaturg și poet spaniol (1583-1648) care ne avertizează: "Să fii femeie și să taci sunt două lucruri nepotrivite". - ... Simon (1760-1825), scriitor utopist francez, arată: "Luxul va deveni util și moral, când națiunea întreagă se va bucura de el". 4) Capul lui Esop! - Filosof grec (c. 50 - c. 138) care ne îndeamnă la virtute prin maxima: "Fixează-ți în minte o regulă și un ideal de purtare, cărora să te conformezi riguros atât în singurătate, cât și între

oameni". 5) Sat în județul Bihor - Călărețului îi stă bine pe ea - Perechea șeii! 6) Vas - Scriitor englez (1863-1947) de la care avem cugetarea: "Un tânăr care n-a plâns este un sălbatic iar un bătrân care nu râde nu este sănătos" - Întrebare. 7) Unul din vitejii comandanți ai regelui David - Cancioc. 8) Scriitor evreu (sec. al II-lea înaintea lui Hristos) din înțelepciunea căruia am cules: "Beția înmulțește mânia celui fără de minte, împuținează virtutea și agonisește răni" (2 cuv.) - Zaharia Sângeorzan. 9) Silviu Leonte - Localitate în nordul Siriei - Pioși (reg.). 10) Conjuncție latină - autorul primului manual de bună purtare în societate din țara noastră (1794-1854) din preceptele căruia spicuiem: "Celor mai bătrâni decât tine / Dă-le cinstea ce li se cuvine". 11) Geniu militar și împărat al Franței (1796-1821) căruia îi aparține maxima: "De la sublim la ridicol nu este decât un pas" - Octavian Goga.

VERTICAL: 1) Unul din cei patru evangheliști care ne avertizează: "Vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă" - Dramaturg norvegian (1828-1906) autor a mai multor piese de teatru, printre care și "Nora". 2) Vestit filosof grec (384-322, î. Hr.) despre care se spune că a afirmat, pentru prima dată, că pământul este rotund, iar despre principiul adevărului arată: "Mi-e prieten Platon, dar mai prieten adevărul". 3) Însuflețire - Prods creativ. 4) Nicovală mică - Vechiul nume al ins. Lestos. 5) Părintele fabulei care susține "Mincinoșii nu câștigă alt lucru, decât acela de a nu fi crezuți când spun adevărul - Obiect simbolic al legăturii matrimoniale. 6) Rele! - Scriitor și creator ateniian (436-338 î.Hr.) care glăsuiește: "Viețuirea cumpătată și cuminte ne aduce întotdeauna adevăr și statornice desfătări. 7) Masiv muntos vulcanic în partea de nord a statului Chile (5.590 m) - Cal dobrogrean. 8) Invidie (reg.) - Pseudonimul scriitorului român Dem. Theodorescu (1889-1946) - Pene! 9) Siglă pentru Comisia Electrotehnică Internațională - Salutare. 10) Cronicar român (1650-1716) care ne spune: "Mult mai mult și mai mare iaste rușine a zice minciună că știe, decât a zice adevărul că nu știe". 11) Conducătorul răscoalei țărănești din anul 1549 din Anglia - Scriitor și filosof german (1729-1781) din opera căruia s-a extras maxima: "Nu există mărire unde nu este adevăr".

DICTIONAR: ANAT, Pii, ISA, INAT, DCH, IEC
MACAVEI AI. MACAVEI

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Login T. Berende, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa
Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania); Alex Pop (SUA)
Corectură: Mircea Prahase
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD
Machetare: Icu Crăciun
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita str. N. Titulescu, nr. 18, tel.0263 223201, fax: 0263 238027 ISSN 1224 - 643